

ЗАТВЕРДЖЕНО

Виконуючий обов'язки директора
департаменту екології та природних
ресурсів Дніпропетровської
облдержадміністрації

 Р.О.СТРІЛЕЦЬ

“ ” серпня 2015 року

РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ

про стан навколишнього природного середовища
в Дніпропетровській області за 2014 рік

м. Дніпропетровськ

2015 рік

ВСТУП

Дніпропетровщина – унікальний регіон, де зосереджено могутній промисловий потенціал металургійного, гірничо-збагачувального, хімічного та машинобудівного комплексів.

Особливістю регіону є те, що кризові ситуації не локалізовані по території, а охоплюють цілі промислові агломерації, басейни видобутку корисних копалин і території прилягаючих до них інших областей.

З метою розвитку сталого економічного потенціалу регіону, забезпечення екологічної безпеки та гідного рівня життя мешканців Дніпропетровщини розроблено Стратегію розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року.

Екологічна безпека та збереження клімату визначена Стратегією як один із ключових пріоритетів розвитку області.

Одночасно з розробкою Стратегії виконано її стратегічну екологічну оцінку з метою недопущення у майбутньому негативного впливу від реалізації Стратегії на стан довкілля та здоров'я населення.

Ефективне вирішення комплексу питань, пов'язаних з поліпшенням екологічної ситуації регіону, можливе лише за умови системного підходу до цієї проблеми, залучення наукового потенціалу та впровадження новітніх методик.

Одним із пріоритетних напрямів в реалізації екологічної політики на території області спрямованої на зменшення забруднення навколишнього природного середовища є комплекс заходів, визначених “Програмою поліпшення екологічного стану Дніпропетровської області за рахунок зменшення забруднення довкілля основними підприємствами забруднювачами на 2007 – 2015 роки”.

Наймасштабнішим екологічним проектом в Україні, який окреслює стратегію екологічної політики та має системний характер дій з охорони навколишнього природного середовища, є “Довгострокова програма по вирішенню екологічних проблем Кривбасу та поліпшенню стану навколишнього природного середовища на 2011 – 2022 роки”, яка вже сьогодні має певні результати у зменшенні техногенного навантаження від підприємств гірничо-металургійного комплексу Кривбасу.

Одночасно на території області існує унікальний природно-ландшафтний потенціал, який може стати базовим для формування основних компонентів екологічної мережі. У цьому контексті природа області має ряд специфічних рис, відзначається високим різноманіттям і має значне науково-історичне та рекреаційне значення.

“Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища Дніпропетровської області” – це комплексна оцінка довкілля нашого регіону, що має сприяти зміцненню потенціалу суспільної свідомості, підвищенню компетентності всіх тих, хто ухвалює відповідальні для суспільства і сталого розвитку рішення, а також результат тривалої роботи фахівців облдержадміністрації, науковців, представників громадських організацій та інших суб'єктів господарювання.

Сподіваємося, що це видання стане провідним як для фахівців - екологів, так і для тих, кому небайдуже здорове, безпечне майбутнє покоління.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості Дніпропетровської області

Дніпропетровська область знаходиться у південно-східній частині України, в басейні середньої і нижньої течії Дніпра. На сході вона межує з Донецькою, на півдні – із Запорізькою і Херсонською, на заході – з Миколаївською та Кіровоградською, на півночі – з Полтавською та Харківською областями України.

Територія області – 31,92 тис. км², що складає 5,3 % території країни. Адміністративний центр області – місто Дніпропетровськ розташоване по обох берегах Дніпра та його притоків Самари.

Область поділяється на 22 адміністративні райони. Вона включає в себе 13 міст обласного і 7 – районного підпорядкування, 46 селищ міського типу, 1435 сільських населених пунктів.

Чисельність населення області становить 3276,6 тис. чоловік. Кількість населення у місті Дніпропетровську – 992,2 тис. чоловік. Чисельність міського населення області – 2740,0 тис. чоловік (83,6 %), сільського – 536,6 тис. чоловік (16,4 %). На території області проживають представники понад 30 національностей.

Область розташована у степовій зоні України. Ландшафт переважно рівнинний. На заході області простяглося значно почленоване Придніпровське узвишся (висота до 209 м). У південно-східну частину її входять відроги Приазовського узвишся (до 211 м). Центральна частина зайнята Придніпровською низиною, яка на півдні переходить в Причорноморську. З північного заходу на південний схід область перетинає ріка Дніпро, до басейну якої належать її притоки – Оріль, Самара із Вовчою, Мокра Сура, Базавлук, Інгулець із Саксаганню та інші.

В області близько 1,5 тисячі водойм та ставків площею понад 26 тисяч гектарів. На півдні територія області омивається водами Каховського водосховища.

6,0 % території області займають ліси, головним чином по долинах річок Дніпро, Оріль, Самара і Вовча. Найбільш значні лісові масиви – Самарський бір, що тягнеться уздовж берега Самари, Дніпровсько-Орільський заповідник, розташований на території Дніпропетровського та Петріковського районів, а також Дібровський ліс, розташований на південному сході Покровського району.

Дніпропетровщина розташована в зоні помірних широт. Клімат області помірно-континентальний. У цілому він характеризується відносно прохолодною зимою і спекотним літом. Середня річна температура в межах +7 – +9 °С. Найхолодніший місяць – січень (-5 – -7 °С), найтепліший – липень (+22 – +23 °С). Річна кількість опадів збільшується від 400-430 мм на півдні до 450-490 мм на півночі. Кількість сонячних днів складає в середньому 240 днів на рік.

За різноманітністю і значимістю природних ресурсів Дніпропетровська область є однією з найбагатших в Україні. Майже на всій території області переважають родючі чорноземні ґрунти. Розгалужена система водопостачання дозволяє вести інтенсивне сільське господарство.

Дніпропетровщина багата на корисні копалини. Значні запаси залізної і марганцевої руд, кам'яного та бурого вугілля, є нафта, природний газ, рідкісні та кольорові метали. Потужною товщею вздовж річки Інгулець більше як на 100 км залягають залізні руди Криворізького басейну. Значні родовища руд – Оріхово-Павлоградська та Чортомлицька магнітні аномалії, Жовтянське родовище. Є поклади титану, рутило-ільменітових руд, цирконію, нікелю, кобальту.

1.2. Соціальний та економічний розвиток Дніпропетровської області

Дніпропетровська область характеризується потужним промисловим і науковим потенціалом, розгалуженим сільським господарством, вигідним географічним положенням, багатими природними ресурсами, високим рівнем розвитку транспорту та зв'язку.

Природні умови області сприятливі для діяльності людини. Дніпропетровщина відзначається підземними багатствами та сприятливим кліматом, водними ресурсами, родючими ґрунтами.

Особливістю регіону є те, що кризові ситуації не локалізовані по території, а охоплюють цілі промислові агломерації, басейни видобутку корисних копалин і території прилягаючих до них інших областей.

В цілому, незважаючи на те, що в останні роки має місце тенденція до зменшення антропогенного тиску на довкілля, рівень техногенного навантаження залишається високим, а екологічна ситуація незадовільною.

Екологічні проблеми в області пов'язані з підвищеним рівнем забруднення атмосферного повітря. Промислові підприємства гірничо-металургійного, паливно-енергетичного, хімічного комплексів і транспорт є основними джерелами забруднення повітряного басейну.

Обсяг валових викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення по Дніпропетровській області у 2014 році склав 1037,075 тис. т.

Із загальної кількості суб'єктів підприємницької діяльності отримали дозвіл на викиди у 2014 році 1187 суб'єктів підприємницької діяльності.

У 2014 році викиди від стаціонарних джерел зменшилися на 84,725 тис. т або на 9,0 % у порівнянні з показниками 2013 року та становили 855,775 тис. т.

Викиди забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення зменшилися на 22,0 тис. т або на 10,8 % від викидів у 2013 році, та склали 181,3 тис. т.

Техногенне навантаження впливає також і на стан водних об'єктів.

Загальний обсяг забору води у 2014 році з поверхневих та підземних водних об'єктів за даними Дніпропетровського обласного управління водних ресурсів склав 1565 млн м³, що на 6 млн м³ менше попереднього року.

Використання води склало 1359 млн м³. У порівнянні з 2013 роком водокористування в області збільшено на 10 млн м³.

Основні галузі промислового виробництва – найбільші енергетичні та металургійні об'єкти, комунально-побутове водокористування та зрошення земель пов'язані з використанням водних ресурсів р. Дніпро. Водні ресурси у містах і селищах значно менші від потреби в них. Внаслідок цього, в більшості міст області склалася передкризова та кризова водогосподарська та гідроекологічна ситуація, коли самовідновлювальна здатність Дніпра та багатьох річок басейну вже не забезпечує відновлення порушеної екологічної рівноваги. Але якість річкової води в районах основних питних водозаборів Дніпропетровської області суттєво не змінюється.

Значні масштаби використання природних ресурсів та енергетично-сировинна спеціалізація Дніпропетровської області, яка обумовлена великими обсягами виробництва і споживання разом із застарілою технічною базою, а також стрімкий розвиток урбанізації та агломерацій визначають високі показники щорічного утворення і нагромадження відходів.

Так, станом на 01.01.2015, в області накопичено біля 9,9 млрд т промислових відходів.

Питання накопичення та утилізації промислових відходів має загальнодержавне значення, оскільки більша частина відходів містить шкідливі для навколишнього природного середовища та людини речовини. Вирішення проблеми утилізації відходів – це очищення довкілля від токсичних речовин і баласту та отримання при цьому корисних продуктів і, як слідство, економічного ефекту.

Необхідно зазначити, що більша частина розміщених відходів мають велику кількість ресурсноцінних компонентів, які можна вилучити з метою одержання якісної та дешевої сировини.

Рециклінг відходів має велике екологічне значення, оскільки сприяє захисту довкілля від негативного впливу відходів та забезпечує ощадливе використання матеріально-сировинних і енергетичних ресурсів.

На підприємствах області протягом 2014 року утворилося 59,1 тис. т небезпечних відходів. Переважна їх більшість використовується повторно, або передаються спеціалізованим підприємствам для подальшої утилізації.

Дніпропетровська область знаходиться в степовій зоні України і займає площу 3,19 млн га, у тому числі землі лісгосподарського призначення становлять 113,023 тис. га, із них вкриті лісовою рослинністю 78,7 тис. га, загальний запас деревини 13,93 тис. м³, а лісистість області відповідає 5,3 %. У той же час, наявність потужних запасів мінеральної сировини і сприятливі ґрунтово-кліматичні умови зумовлюють високу концентрацію промислових об'єктів і розвиток аграрного сектора. У результаті більша частина земель антропогенно-трансформована.

В таких умовах дуже складним є питання виявлення і заповідання природних територій і об'єктів. Незважаючи на це, проводиться планомірна діяльність щодо розвитку і розширення заповідних територій, розглядаючи

заповідну справу як головний засіб для комплексного вирішення важливих екологічних проблем, таких як, збереження біорізноманіття, відновлення і підтримка екологічного балансу в біосфері тощо. Так, станом на 01.01.2015 мережа природно-заповідного фонду області становить 176 об'єктів загальною площею 92644,8 га, або 2,9 % площі області. Із них 30 об'єктів – загальнодержавного значення на площі 30347,7 га, та 146 – місцевого значення на площі 62297,1 га.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

На території Дніпропетровської області розташовано 422 підприємств, що звітують перед органами Держкомстату України за формою № 2-ТП (повітря), викиди шкідливих речовин в атмосферу від них у 2014 році становили 855,775 тис. т, що на 84,725 тис. т (9,0 %) менше, ніж у 2013 році.

У складі викинутих забруднюючих речовин оксиди вуглецю становлять 340,382 тис. т; діоксиди та інші сполуки сірки – 189,108 тис. т; речовини у вигляді суспендованих твердих частинок – 99,933 тис. т; метан – 145,682 тис. т; сполуки азоту – 60,678 тис. т; метали та їх сполуки – 15,59 тис. т, тощо.

У сумарній кількості забруднюючих речовин, що потрапили в атмосферу, викиди метану та оксиду азоту, які належать до парникових газів, становили відповідно 145,682 тис. т (17,0 %) та 6,327 тис. т (0,7 %) відповідно. Крім того, за звітний період в атмосферу надійшло 32,9 млн т діоксиду вуглецю.

У середньому одним підприємством області за 2014 рік викинуто в атмосферу 2027,902 т забруднювальних речовин, що на 80,798 т менше проти 2013 року.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами

Динаміка викидів забруднюючих речовин протягом 2010 – 2014 років наведена у таблицях 2.1.1.1. та 2.1.1.2.

Таблиця 2.1.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин

Викиди по області	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
в атмосферне повітря, тис. т	1140,484	1157,883	1173,077	1143,848	1037,075
в т.ч.					
- від стаціонарних джерел забруднення, тис. т	933,106	950,373	961,947	940,5	855,775
- від пересувних джерел забруднення, тис. т	207,378	207,51	211,13	203,348	181,3

Таблиця 2.1.1.2. Динаміка викидів в атмосферне повітря

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. т			Щільність викидів у розрахунку на 1 км ² , кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП, т/млн грн
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2010	1140,484	933,106	207,378	35729	341,820	*
2011	1157,883	950,373	207,51	36275	345,957	*
2012	1173,077	961,947	211,13	36747	354,008	*
2013	1143,848	940,5	203,348	35831,45	346,608	*
2014	1037,075	855,775	181,3	26807,47	260,547	*

* - дані в органах Держкомстату відсутні.

2.1.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах Дніпропетровської області

Динаміка найпоширеніших забруднюючих речовин протягом 2010 – 2014 років (див. табл. 2.1.2.1., 2.1.2.2., 2.1.2.3.)

Таблиця 2.1.2.1. Динаміка найпоширеніших забруднюючих речовин протягом 2010 – 2014 років, тис. т

Населені пункти	2000 р.					2010 р.				
	разом	в т.ч.				разом	в т.ч.			
		пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю		пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю
м. Дніпропетровськ	97,276	25,873	36,657	17,667	13,521	110,03	19,441	55,194	17,147	8,665
м. Кривий Ріг	443,391	60,642	32,782	16,088	331,221	395,03	66,647	24,599	15,399	276,17
м. Дніпродзержинськ	105,032	18,238	15,694	5,561	63,892	108,49	16,799	9,458	5,646	73,312
м. Вільногірськ	1,06	0,443	0,195	0,119	0,283	1,848	0,136	0,742	0,317	0,562
м. Жовті Води	0,719	0,166	0,337	0,094	0,083	1,051	0,142	0,547	0,147	0,148
м. Новомосковськ	0,27	0,046	0,02	0,114	0,054	0,184	0,068	0,007	0,045	0,032
м. Нікополь	28,443	3,653	0,474	1,115	22,989	26,159	1,032	0,288	0,966	23,028
м. Марганець	0,458	0,146	0,121	0,115	0,067	1,214	0,299	0,089	0,146	0,548
м. Орджонікідзе	10,667	0,062	0,243	0,305	10,048	9,212	0,104	0,306	0,319	8,407
м. Павлоград	3,034	0,762	1,265	0,282	0,643	0,764	0,415	0,118	0,092	0,097
м. Синельникове	0,22	0,024	0,058	0,036	0,065	0,133	0,037	0,034	0,014	0,029
м. Першотравенськ	5,029	1,347	2,185	0,307	1,181	1,301	0,195	1,002	0,001	0,007
м. Тернівка	2,186	0,467	1,025	0,221	0,468	39,41	0,496	0,651	0,093	0,195
Разом по області	783,586	135,765	125,057	59,93	451,532	933,106	127,871	235,467	54,268	392,817

Продовження таблиці 2.1.2.1.

Населені пункти	2011 р.					2012 р.				
	разом	в т.ч.				разом	в т.ч.			
		пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю		пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю
м. Дніпропетровськ	110,046	22,073	51,017	19,262	7,693	110,419	21,01	55,356	19,078	6,310
м. Кривий Ріг	358,559	62,265	16,790	14,157	234,550	354,597	59,102	13,121	14,135	242,850
м. Дніпродзержинськ	124,684	17,936	10,246	5,841	81,174	116,382	15,559	9,688	5,780	82,138
м. Вільногірськ	0,980	0,116	0,335	0,199	0,269	0,723	0,392	0,008	0,141	0,078
м. Жовті Води	1,175	0,135	0,589	0,183	0,091	1,054	0,134	0,450	0,261	0,051
м. Новомосковськ	0,186	0,064	0,005	0,051	0,032	0,166	0,052	0,002	0,047	0,035
м. Нікополь	25,371	0,931	0,246	0,953	22,412	22,416	0,855	0,218	0,952	19,651
м. Марганець	1,135	0,273	0,079	0,113	0,516	1,078	0,256	0,097	0,127	0,481
м. Орджонікідзе	10,651	0,082	0,334	0,316	9,775	5,01	0,061	0,162	0,173	4,581
м. Павлоград	0,524	0,263	0,078	0,086	0,051	0,466	0,213	0,084	0,083	0,037
м. Синельникове	0,099	0,021	0,026	0,017	0,017	0,08	0,017	0,021	0,017	0,012
м. Першотравенськ	1,273	0,188	0,971	0,002	0,015	1,181	0,175	0,902	0,002	0,014
м. Тернівка	33,715	0,583	0,721	0,108	0,214	39,47	0,584	0,706	0,106	0,208
Разом по області	950,373	131,680	247,873	59,138	364,450	961,947	126,51	258,55	59,710	358,069

Продовження таблиці 2.1.2.1

Населені пункти	2013 р.					2014 р.				
	разом	в т. ч.				разом	в т. ч.			
		пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю		пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю
м. Дніпропетровськ	104,8	15,355	56,335	18,112	6,498	87,725	13,721	42,635	18,039	6,398
м. Кривий Ріг	351,778	52,156	12,685	13,134	245,916	327,374	46,663	12,05	12,634	230,147
м. Дніпродзержинськ	115,45	14,687	10,115	5,140	82,285	105,032	13,559	9,375	4,747	74,9
м. Вільногірськ	0,778	0,468	0,009	0,130	0,056	0,782	0,553	0,008	0,097	0,049
м. Жовті Води	1,009	0,137	0,373	0,250	0,050	1,0	0,096	0,319	0,191	0,079
м. Новомосковськ	0,165	0,0601	0,003	0,038	0,030	0,117	0,047	0,002	0,036	0,015
м. Нікополь	15,339	0,706	0,208	0,805	13,102	21,49	0,791	0,274	0,974	18,956
м. Марганець	1,011	0,245	0,065	0,112	0,474	0,453	0,285	0,013	0,049	0,092
м. Орджонікідзе	13,798	3,186	0,271	0,372	9,828	13,132	4,28	0,189	0,353	8,173
м. Павлоград	0,42	0,143	0,062	0,084	0,068	0,418	0,12	0,059	0,084	0,099
м. Синельникове	0,04	0,006	0,0009	0,008	0,012	61,224	0,008	0,0007	0,014	0,03
м. Першотравенськ	1,108	0,164	0,811	0,002	0,018	1,182	0,186	0,843	0,002	0,024
м. Тернівка	43,033	0,512	0,551	0,080	0,148	43,819	0,202	0,651	0,097	0,184
Разом по області	940,5	109,915	233,025	54,484	359,838	855,775	99,933	191,671	52,207	340,382

Таблиця 2.1.2.2. Обсяги викидів в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами у районах та містах області у 2014 р. (т)

Населені пункти	Обсяги викидів, т		Збільшення/ зменшення (-) викидів у 2014 р. проти 2013 р., т	Обсяги викидів у 2014 р. до 2013 р., %	Викинуто в середньому одним підприємством, т
	у 2014 р.	у 2013 р.			
Дніпропетровська область	855774,707	940499,581	-84724,874	91,0	2027,902
м. Дніпропетровськ	87725,344	104799,65	-17074,306	83,7	690,751
м. Вільногірськ	782,374	778,434	3,940	100,5	130,396
м. Дніпродзержинськ	105031,865	115450,354	-10118,489	91,0	2561,753
м. Жовті Води	1000,433	1009,225	-8,792	99,1	111,159
м. Кривий Ріг	327374,243	351777,613	-24403,370	93,1	5743,408
м. Марганець	453,341	1011,23	-557,889	44,8	50,371
м. Нікополь	21490,119	15338,837	6151,282	140,1	767,504
м. Новомосковськ	117,201	165,371	-48,170	70,9	9,767
м. Орджонікідзе	13131,877	13797,919	-666,042	95,2	1641,485
м. Павлоград	418,162	419,714	-1,552	99,6	19,007
м. Першотравенськ	1181,515	1108,216	73,299	106,6	295,379
м. Синельникове	61,224	40,356	20,868	151,7	5,102
м. Тернівка	43819,141	43032,717	786,424	101,8	10954,785
райони					
Апостолівський	156110,871	186284,07	-30173,199	83,8	15611,087
Васильківський	16,165	14,124	2,041	114,5	4,041
Верхньодніпровський	656,707	1162,783	-506,076	56,477	34,564
Дніпропетровський	612,744	490,713	122,031	124,9	30,637
Криворізький	2267,132	6482,449	-4215,317	34,9	323,876
Криничанський	661,301	1351,495	-690,194	48,9	82,663
Магдалинівський	1810,01	1455,685	354,325	124,3	301,668
Межівський	0,587	1,526	-0,939	38,5	0,147
Нікопольський	1040,509	2466,433	-1425,924	42,2	173,418
Новомосковський	62,404	80,946	-18,542	77,1	6,934
Павлоградський	34564,527	34794,516	-229,989	99,3	6912,905

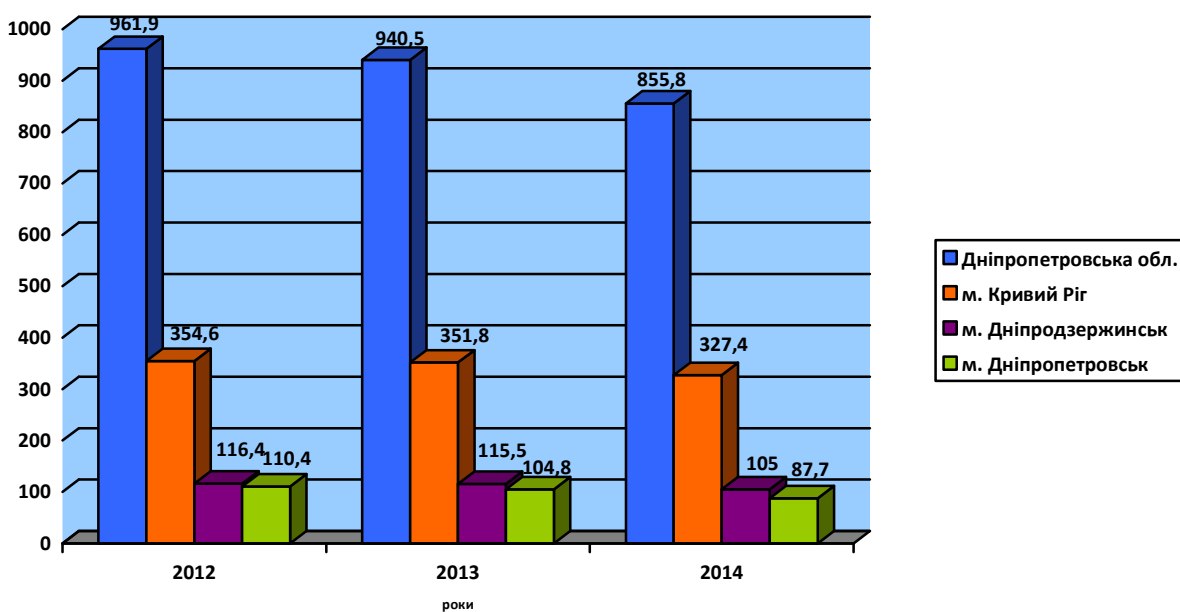
Продовження таблиці 2.1.2.2.

Населені пункти	Обсяги викидів, т		Збільшення/ зменшення (-) викидів у 2014 р. проти 2013 р., т	Обсяги викидів у 2014 р. до 2013 р., %	Викинуто в середньому одним підприємством, т
	у 2014 р.	у 2013 р.			
Петриківський	494,513	180,405	314,108	274,1	98,903
Петропавлівський	47762,878	47373,769	389,109	100,8	6823,268
Покровський	130,757	164,358	-33,601	79,6	16,345
П'ятихатський	763,595	1668,481	-904,886	45,8	69,418
Синельниківський	1173,458	1184,656	-11,198	99,1	130,384
Солонянський	253,279	558,659	-305,380	45,3	28,142
Софіївський	340,41	790,132	-449,722	43,1	68,082
Томаківський	18,177	21,129	-2,952	86,0	6,059
Царичанський	39,577	38,367	1,210	103,2	7,915
Широківський	653,749	1542,364	-888,615	42,4	130,75
Юр'ївський	3754,518	3662,885	91,633	102,5	625,753

Таблиця 2.1.2.3. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні у окремих населених пунктах, тис. т

Населені пункти	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Дніпропетровська область	933,106	950,374	961,947	940,5	855,775
м. Дніпропетровськ	110,03	110,047	110,419	104,8	87,725
м. Кривий Ріг	395,032	358,559	354,597	351,778	327,374
м. Дніпродзержинськ	108,49	124,684	116,382	115,45	105,032
м. Вільногірськ	1,848	0,980	0,723	0,778	0,782
м. Жовті Води	1,051	1,175	1,054	1,009	1,0
м. Новомосковськ	0,184	0,186	0,166	0,165	0,117
м. Нікополь	26,159	25,371	22,416	15,339	21,49
м. Марганець	1,214	1,135	1,078	1,011	0,453
м. Орджонікідзе	9,212	10,652	5,01	13,798	13,132
м. Павлоград	0,764	0,524	0,466	0,419	0,418
м. Синельникове	0,133	0,099	0,08	0,041	61,224
м. Першотравенськ	1,301	1,272	1,181	1,108	1,182
м. Тернівка	39,41	33,715	39,47	43,033	43,819

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел по Дніпропетровській області та основним містам (тис.тонн)

2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за галузями економіки)

У 2014 році підприємства чорної металургії та вугільної промисловості викинули в атмосферу 249,663 тис. т (29,2 %) шкідливих речовин від загального обсягу викидів по області. Частина викидів від підприємств енергетики у загальному обсязі викидів становить 53,1 %, підприємств з видобутку та первинної обробки твердого викопного палива – 13,4 %, підприємств машинобудування, промисловості з виробництва неорганічних хімічних речовин – 0,2 %, підприємств, які спеціалізуються на обробці та видалення відходів – 0,2 %.

Основними забруднювачами довкілля у 2014 році залишаються підприємства металургійної, добувної промисловості та виробники електроенергії. Найбільш екологічно небезпечними видами економічної діяльності є видобування металевих руд, виробництво електроенергії, чавуну, сталі та феросплавів. Дані наведені у таблицях 2.1.3.1.; 2.1.3.2.

Таблиця 2.1.3.1. Основні підприємства-забруднювачі

N з/п	Підприємство-забруднювач	Відомча приналежність	Валовий викид, т 2013р./2014р.		Змени. /- Збільш./+	Причина зменшення/збільшення
1	2	3	4	5	6	7
1.	ВП “Придніпровська ТЕС” ПАТ “ДТЕК Дніпроенерго”	Мінпаливенерго України	82389,268	66447,026	-15942,242	Зменшення за рахунок реалізації заходів: - “Реконструкція золочисного устаткування на енергоблоці №9”; - “Заміна електрофільтрів на енергоблоці №11”. Покращення якості твердого палива: - зменшення вмісту сірки до 1,19 % та зольності вугілля до 21,49 %
2.	ВП “Криворізька ТЕС” ПАТ “ДТЕК Дніпроенерго”	Мінпаливенерго України	185214,595	155710,195	-29504,4	Зменшення: - виробництва електроенергії на 8%; - кількості спаленого вугілля на 7%; - сірчистості вугілля на 12% (з 2,43% до 2,15%) - зольності вугілля на 8% (з 22,5% до 20,7%)
3.	ПАТ “Дніпровський меткомбінат”	Мінпромполітики України	108684,193	98806,276	-9878,319	Зменшення обсягів виробництва
4.	ПАТ “Нікопольський завод феросплавів”	Мінпромполітики України	14333,838	20543,060	6209,222	Збільшення обсягів виробництва
5.	ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”	Мінпромполітики України	264510,0	255448,895	-9061,105	Зниження об’ємів виробництва основних видів продукції (агломерату, чавуну, твердої сталі).
6.	ПАТ “Південний гірничозбагачувальний комбінат”	Мінпромполітики України	63300,596	50344,0	-12956,596	Зменшення виробництва агломерату
7.	ПАТ “Північний гірничозбагачувальний комбінат”	Мінпромполітики України	15037,0	12472,234	-2564,766	Зменшення обсягів випуску готової продукції.
8.	ПАТ “Євраз - Дніпропетровський метзавод ім. Петровського”	Мінпромполітики України	8963,302	9236,587	273,258	Збільшення випуску чавуну на 2,4 %
9.	ПАТ “ІНТЕРПАЙП Нижньодніпровський трубопрокатний завод”	Мінпромполітики України	1533,136	1206,826	-326,31	Зменшення обсягів виробництва

Продовження таблиці 2.1.3.1.

1.	2	3	4	5	6	7
10.	ПАТ “Євраз Баглійкокс”	Мінпромполітики України	1879,041	1883,0	3,959	Низька ефективність теплообмінної апаратури (пластинчатих теплообмінників “Анкор” м.Харків) цеху МЕАО, додатково встановлено теплообмінна апаратура (виробник Німеччина). Проводяться налагоджувальні роботи
11.	ПАТ “Євраз Дніпродзержинський коксохімічний завод”	Мінпромполітики України	1263,62	1362,523	98,903	-
12.	ПАТ “Орджонікідзевський гірничозбагачувальний комбінат”	Мінпромполітики України	13652,157	12951,876	-700,281	-

Таблиця 2.1.3.2. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	Кількість підприємств, які мали викиди	Обсяги викидів		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		тис. т	у % до підсумку	
Усі види економічної діяльності	422	855,775	100,0	2027,902
у тому числі:				
енергетика	358	450,557	53,1	1258,539
електростанції загального використання	7	222,265	26,0	31752,162
видобуток та первинна обробка твердого викопного палива	17	114,54	13,4	6737,66
видобуток мінеральних руд	20	6,255	0,7	312,731
технологічні процеси в чорній металургії та вугільній промисловості	48	249,663	29,2	5201,312
технологічні процеси в кольоровій металургії	28	6,955	0,8	248,394
технологічні процеси в машинобудуванні, промисловості з виробництва неорганічних хімічних речовин	40	2,555	0,2	63,868

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Керівним органом Спільної програми спостережень та оцінки розповсюдження забруднювачів повітря на великі відстані у Європі (Програма ЕМЕП) до Конвенцій 1979 року розроблені і направлені Сторонам Конвенції Керівні принципи оцінки та представлення даних про викиди забруднюючих речовин в регіоні ЕМЕП. Звітування по цьому питанню знаходиться в компетенції Міністерства екології та природних ресурсів України.

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Систематичний нагляд за рівнем забруднення атмосферного повітря проводиться на стаціонарних постах Дніпропетровським регіональним центром з гідрометеорології у таких містах, як: Дніпропетровськ, Кривий Ріг та Дніпродзержинськ.

У 2014 році середньорічні концентрації становили:

м. Кривий Ріг: пилу – 3,3 ГДК, діоксиду азоту – 1,5 ГДК, фенолу –

0,7 ГДК, аміаку – 0,8 ГДК, формальдегіду – 3,0 ГДК, діоксиду сірки – 0,46 ГДК, оксиду вуглецю – 0,7 ГДК; оксиду азоту – 0,5 ГДК;

м. Дніпродзержинськ: пилу – 2,7 ГДК, діоксиду азоту – 2,0 ГДК, фенолу – 2,7 ГДК, формальдегіду – 3,7 ГДК, аміаку – 1,3 ГДК; оксиду азоту – 0,7 ГДК, оксид вуглецю – 1,0 ГДК;

м. Дніпропетровськ: пилу – 2,0 ГДК, аміаку – 1,0 ГДК, діоксиду азоту – 1,8 ГДК, формальдегіду – 4,0 ГДК, оксиду азоту – 0,7 ГДК, фенолу – 1,0 ГДК, оксиду вуглецю – 0,7 ГДК.

Результати спостережень свідчать, що в 2014 році рівень забруднення атмосфери промислових міст залишався ще досить високим.

Екологічна ситуація загострюється тим, що викиди в атмосферу здійснюються нерівномірно, а переважно – в промислових зонах, де велика концентрація підприємств металургійної, гірничодобувної, машинобудівної, хімічної та іншої промисловості.

У розрахунку на квадратний кілометр території області обсяги викидів шкідливих речовин від стаціонарних джерел склали понад 26 т. В окремих містах цей показник значно перевищує середній по області. Зокрема, у м. Тернівка щільність викидів у розрахунку на 1 км² перевищувала в 91 раз показника по області, м. Кривий Ріг – у 30, м. Дніпродзержинськ – у 28, м. Орджонікідзе – у 19, м. Першотравенськ – у 14, м. Нікополь – у 16, м. Дніпропетровськ – в 9 разів.

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

За інформацією Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології щодо радіоактивного забруднення атмосферного повітря Дніпропетровської області, радіаційна обстановка на території області в цілому була стабільною і знаходилася у межах природного радіаційного фону. Екстремально-високі рівні радіоактивного забруднення не спостерігалися.

Рівень експозиційної дози гамма-випромінювання у 2014 році становив в середньому 13 мікрорентгенів на годину.

Підвищений рівень гамма-фону спостерігався на метеостанціях:

- у квітні: 17 мкР/год – на АМСЦ Кривий Ріг;
- у вересні: 17 мкР/год – на М Чаплине, М Лошкарівка;

Перевищення контрольного рівня – 25 мкР/год у 2014 році не було.

На території Дніпропетровській області протягом 2014 року випадків перевищень контрольних рівнів сумарної бета-активності в пробах атмосферних випадінь виявлено не було.

Щільність випадів техногенних радіонуклідів знаходилась на рівні попередніх років.

Концентрація радіоактивних елементів як природного, так і штучного походження в приземному шарі атмосфери утримується на сталому рівні. Можна очікувати подальше зменшення концентрації штучних радіонуклідів у повітрі як за рахунок їх природного розпаду, так і їх подальшого заглиблення у ґрунт.

2.5. Використання озоноруйнівних речовин та їх вплив на довкілля

На виконання листа Держекоінспекції України від 11.04.2006 № 7/2-8-219 щодо виконання вимог Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озоновий шар, було складено перелік підприємств, що використовують речовини та руйнують озоновий шар. Це зобов'язує підприємства розробити графіки переходу на озононебезпечні технології з подальшим поданням їх на затвердження до Держекоінспекції України.

Видача ліцензій на експорт/імпорт озоноруйнівних речовин та товарів, що їх містять, для суб'єктів господарювання та роз'яснення у сфері поводження з озоноруйнівними речовинами або щодо відсутності необхідності отримання ліцензії на експорт/імпорт озоноруйнівних речовин або товарів, що їх містять знаходяться в компетенції Міністерства екології та природних ресурсів України.

2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Проведені санітарно-епідеміологічною службою моніторингові дослідження факторів навколишнього середовища свідчать про високий рівень антропогенного забруднення.

У розрахунку на одну особу населення області викиди від стаціонарних джерел за звітний період дорівнювали 260,5 кг (у 2013 році – 285,0 кг), у тому числі: твердих речовин – 30,4 кг (зменшення на 2,9 кг або на 8,7 % у порівнянні з 2013 роком), сірчистого ангідриду – 57,6 кг (зменшення на 13,0 кг або на 18,4 % проти 2013 року), оксидів азоту – 15,9 кг (зменшення на 0,6 кг або на 3,6 % у порівнянні з 2013 роком), окису вуглецю – 103,6 кг (зменшення на 5,4 кг або на 5,0 % проти 2013 року).

2.7. Заходи, спрямовані на поліпшення якості атмосферного повітря

Протягом 2014 року на основних підприємствах-забруднювачах Дніпропетровської області виконані наступні повітроохоронні заходи, а саме:

ПАТ “Орджонікідзевський гірничозбагачувальний комбінат”: проведено реконструкцію газоочисних споруд Богданівської збагачувально-агломераційної фабрики. Ефект – зменшення обсягів викидів шкідливих речовин у атмосферне повітря від агломераційного виробництва до показників технологічних нормативів;

ВП “Криворізька ТЕС” ПАТ “ДТЕК Дніпроенерго”: проведено капітальний ремонт електрофільтрів на енергоблоці № 8 та ремонту електрофільтрів блоків №№ 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10 з загальним ефектом зниження викидів пилу на 1455 т/рік;

ВП “Придніпровська ТЕС” ПАТ “ДТЕК Дніпроенерго”: проведено заміну агрегатів живлення електрофільтрів на енергоблоці № 13 з ефектом зниження викидів пилу 113 тонн/рік;

ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”: проведена реконструкція

газоочисного обладнання на фасоносталеливарному і фасоночавунноливарному цехах та реконструкція ГОУ від технологічних агрегатів дробарно-сортувальної фабрики (дробарки, грохота, перевантажувальні вузли);

ПАТ “ЄВРАЗ Дніпродзержинський коксохімічний завод”: виконано ремонт камер коксування коксових батарей сучасним методом факельного торкретування; проведено оптимізацію аеродинамічного потоку газу, що подається на циклон з урахуванням розміру часток що викидаються. Здійснено вирівнювання потоку газу за допомогою опорів, розосереджених по перетину. Запланований ефектом зменшення викидів – 60,8 тонн/рік;

ПАТ “Північний гірничозбагачувальний комбінат”: здійснена заміна електрофільтру цеху з виробництва окатків № 1.

3. ЗМІНА КЛІМАТУ

3.1. Тенденції зміни клімату

Зі вступом в силу 16 лютого 2005 року Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, Україна набула статус його Сторони. Мінприроди України визначено координатором заходів щодо виконання зобов'язань України за Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату.

3.2. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів

Після затвердження Мінприроди України “Методичних рекомендацій з підготовки та проведення інвентаризації антропогенних викидів та абсорбції парникових газів”, облдержадміністрація, у разі делегування повноважень, спільно з Міністерством екології та природних ресурсів України, буде здійснювати роботу на території області щодо проведення щорічної інвентаризації антропогенних викидів та абсорбції парникових газів для створення національного кадастру та системи обліку антропогенних викидів і абсорбції парникових газів.

3.3. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату

У 2005 році Кабінетом Міністрів України затверджено “Національний план заходів з реалізації положень Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату”.

За даними Інституту проблем природокористування та екології НАН України відносно заходів та технологій, які можуть сприяти скороченню викидів та абсорбції парникових газів, з урахуванням національних особливостей, екологічних, економічних та соціальних аспектів і особливостей структури економіки, необхідно:

сприяти прийняттю в законодавчому плані Концепції переходу України до сталого розвитку, розробленої НАН України, створенню на її основі і впровадженню регіональних стратегій сталого розвитку, що забезпечить комплексне і узгоджене вирішення будь-яких екологічних проблем, у т.ч. з пом'якшення наслідків зміни клімату;

передбачити на національному і регіональному рівнях суттєвий розвиток екологічної мережі з залученням до неї техногенно-порушених територій, у т.ч. внаслідок гірничодобувної діяльності; єднання елементів екомережі збільшує стабільність ґрунтового та рослинного покривів техногенних ландшафтів, сприяє зменшенню поверхневого стоку, стабільності водного режиму території тощо, що буде позитивно впливати на зміну клімату;

активізувати відновлення екосистем порушених та деградованих земель шляхом розробки та впровадження ефективних маловитратних способів підвищення біологічної продуктивності ґрунтів техногенних ландшафтів; відновлення екосистем таких територій, в першу чергу рослинності, що буде

сприяти пом'якшенню наслідків зміни клімату за рахунок запобігання перегріванню поверхні Землі, накопиченню парникових газів, запиленню поверхні тощо;

розробляти та впроваджувати на регіональному рівні заходи щодо зниження кислотоутворення від викидів промисловими агломераціями забруднюючих речовин, що підвищить екобезпеку і знизить негативний вплив на атмосферу Землі;

продовжити створення та удосконалення регіональних та місцевих систем екологічного моніторингу з урахуванням сучасних методів оцінки захищеності атмосфери та гідросфери від хімічного забруднення, екологічної ємності території, у т.ч. за показниками якості атмосферного повітря та поверхневих вод, районування територій України (та прилеглих територій) за ступенем впливу обсягів трансграничного перенесення забруднюючих речовин тощо.

4. СТАН ВОДНИХ РЕСУРСІВ

4.1. Водні ресурси та їх використання

4.1.1. Загальна характеристика

Водні ресурси у Дніпропетровській області в середній за водністю рік становлять 52,8 млрд м³, в тому числі місцевий стік (стік, що формується в межах області) – 0,826 млрд м³ і 0,381 млрд м³, становлять запаси підземних вод. Транзитний стік обсягом 51,6 млрд м³ складається з санітарного стоку – не менше як 15 млрд м³ та 37 млрд м³, що йдуть на постійне поповнення водосховищ і водоспоживання промисловими і сільськогосподарськими підприємствами Дніпропетровської та суміжних областей. Поверхневий стік малих річок становить 1,6 млрд м³, в тому числі 0,83 млрд м³ – місцевий стік.

Головною рікою гідрографічної мережі Дніпропетровщини є Дніпро, що поділяє область на дві частини: Лівобережжя та Правобережжя. Загальна довжина р. Дніпро в межах області – 160 км, в тому числі в межах Дніпродзержинського водосховища 66 км, з яких від межі області по Лівобережжю (головна насосна станція каналу Дніпро-Донбас) – 30 км, і далі лише по Правобережжю – 36 км (межа вище с. Мишурін Ріг). В межах Дніпровського водосховища – 94 км, у тому числі у створі обох берегів від р. Плоска Осокорівка до створу греблі Дніпродзержинського водосховища – 86 км і по Правобережжю 8 км (район с. Федорівка Запорізької області).

4.1.2. Водозабезпеченість територій та регіонів

Водозабезпеченість в середньому по області становить 0,57 тис. м³ води на душу населення на рік. Цей показник по Україні становить 1 тис.м³ на душу населення на рік (в Європі – 4,6 тис. м³, у світі – 8,2 тис. м³, в Канаді – 99 тис. м³).

Зважаючи на те, що водні ресурси на території області розподіляються нерівномірно, покриття їх дефіциту частково вирішується за рахунок перекидання стоку р. Дніпро каналами Дніпро – Донбас, Дніпро – Кривий Ріг, Дніпро – Інгулець, а також водогонами регіонального значення.

Технічний стан більшості водосховищ задовільний, так як вони були збудовані за індивідуальними проектами, мають капітальні гідротехнічні споруди і в разі потреби експлуатуючими організаціями проводяться необхідні ремонтні роботи.

Найбільшими притоками Дніпра, що беруть свій початок за межами області, є Оріль, Самара, Вовча та Інгулець. Найбільш значними притоками Дніпра, басейни яких повністю розташовані у межах області (на правобережжі) є Саксагань, Мокра Сура та Базавлук.

Розвиток народногосподарського комплексу на фоні надзвичайно нерівномірного розподілу водних ресурсів спричинив гостру проблему питного і промислового водозабезпечення, покриття цього дефіциту частково вирішується за рахунок перекидання стоку р. Дніпро каналами Дніпро – Донбас, Дніпро – Кривий Ріг, Дніпро – Інгулець, водоводом Дніпро – Західний

Донбас, а також водогонами регіонального значення.

Загалом гідрографічна мережа басейну р. Дніпро в межах області за матеріалами інвентаризації представлена 291 річкою, довжиною понад 10 км, 101 водосховищем, 3292 ставками та 1129 озерами, з яких лише 219 озер площею три і більше гектарів.

Водосховища мають винятково велике господарське значення – вони використовуються як регулюючі ємності для цілей водопостачання, сільського і рибного господарства та зрошення.

4.1.3. Водокористування та водовідведення

За даними статзвітності за формою 2-ТП (водгосп) за 2014 рік обсяг забору свіжої води по області становив – 1565 млн м³, в тому числі:

з поверхневих джерел – 1426 млн м³;

з підземних – 138,7 млн м³.

В порівнянні з 2013 роком, в цілому, забір води із природних водних об'єктів зменшився на 6 млн м³, при цьому: з поверхневих джерел збільшився на 4 млн м³; а з підземних зменшився – на 10 млн м³.

Використання свіжої води в області у 2014 році склало 1359 млн м³, що на 10 млн м³ більше, ніж у попередньому році.

Скид стічних вод в поверхневі водні об'єкти в 2014 році склав 1123 млн м³, з них забруднених – 311,6 млн м³.

На цей час 52 підприємства продовжують скид забруднених стічних вод у водні об'єкти, що на 5 підприємств менше в порівнянні з минулим роком.

Порівняльний аналіз основних показників забору та використання води наведено у табл. 4.1.3.1 та 4.1.3.2

Таблиця 4.1.3.1 Основні показники водокористування та водовідведення води, млн м³ (Обсяги оборотної, повторної і послідовно використаної води)

Види економічної діяльності	2012 рік		2013 рік		2014 рік	
	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної
Усього по Дніпропетровській області	6159	92,55	5873	92,77	5668	92,61
у тому числі:						
промисловість	6147	92,99	5862	93,4	5658	93,21
сільське господарство	5,488	1,409	4,952	-	4,725	-
житлово-комунальне господарство	5,491	16,37	5,354	16,49	5,333	17,95

Таблиця 4.1.3.2 Використання та відведення води підприємствами галузей економіки, млн м³

Галузь економіки	Використання води	з неї на:		Відведено зворотних вод у поверхневі водні об'єкти		
		побутово-питні	виробничі потреби	всього	у т.ч. забруднених	з них без очистки
Електроенергетика	787,6	8,056	779,0	716,0	3,986	3,97
Вугільна промисловість	5,282	1,318	1,605	-	-	-
Металургійна промисловість	269,09	19,22	248,59	151,9	137,68	68,89
Хімічна та нафтохімічна промисловість	10,59	0,841	9,75	5,58	5,272	4,595
Машинобудування	12,98	2,468	10,51	6,148	6,144	4,567
Нафтогазова промисловість	-	-	-	-	-	-
Житлово-комунальне господарство	206,5	182,0	24,38	215,2	133,92	13,92
Сільське господарство	48,22	2,176	13,61	13,25	10,23	10,23
Харчова промисловість	8,53	0,933	7,597	-	-	-
Транспорт	2,784	1,843	0,942	0,401	0,398	0,398
Промисловість будівельних матеріалів	1,229	0,228	1,001	0,726	0,725	0,725
Інші галузі	6,195	5,017	2,015	13,795	13,245	11,305
Всього:	1359,0	224,1	1099,0	1123,0	311,6	118,6

4.2. Забруднення поверхневих вод

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

У 2014 році здійснювали скид забруднених стічних вод 52 підприємства в обсязі 311,6 млн м³, з них забруднених стічних вод без очистки (далі – БО) – 118,6 млн м³, недостатньо-очищених стічних вод (далі – НДО) – 193,0 млн м³.

Інформація про скиди в поверхневі водні об'єкти забруднюючих речовин у складі стічних вод за 2014 рік у порівнянні з 2013 роком наведена в таблиці 4.2.1.1.

Таблиця 4.2.1.1. Забруднюючі речовини у складі стічних вод

№ з/п	Назва забруднюючої речовини	Кількість забруднюючих речовин, що скидаються разом із стічними водами, т	
		2013 рік	2014 рік
1	БСК _п	2720	2684
2	Нафтопродукти	68,73	65,80
3	Завислі речовини	3878	3898
4	Сухий залишок	284500	295100
5	Сульфати	54880	56380
6	Хлориди	208600	211800

№ з/п	Назва забруднюючої речовини	Кількість забруднюючих речовин, що скидаються разом із стічними водами, т	
		2013 рік	2014 рік
7	Азот амонійний	787	560
8	Феноли	0,082	0,151
9	Нітрати	6434	6062
10	СПАР	16,30	16,02
11	Залізо	75,07	73,73
12	Мідь	2,063	2,468
13	Цинк	2,030	2,587
14	Нікель	3,547	3,450
15	Хром 6+	0,022	0,061
16	Алюміній	0,013	10,58
17	Свинець	0,294	0,350
18	Кадмій	0,081	0,132
19	Кобальт	0,017	0,151
20	Карбамід	9,48	8,328
21	Марганець	0,395	1,653
22	Нітрити	314	253
23	Фтор	1,835	1,068
24	Ціаніди	0,003	0,001
25	Роданіди	0,023	0,024
26	Хром 3+	0,907	1,047
27	ХСК	12030	10240
28	Толуол	0,019	0
29	Фосфати	823,0	777,4
Всього:		575146,911	587942,001

В 2014 р. в порівнянні з 2013 р. відбулося збільшення скиду в поверхневі водні об'єкти наступних забруднюючих речовин:

Феноли – на 0,07 т – ПАТ “Криворізький залізорудний комбінат”;

Цинк – на 0,557 т – Філія ПАТ “ДТЕК Павлоградвугілля” СП ПРУВОКС м. Павлоград, ТОВ “Восток Руда”, ПАТ “Євраз-Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського”, КВП ДМР “Міськводоканал”;

Хром (+6) – на 0,04 т – Філія ПАТ “ДТЕК Павлоградвугілля” СП ПРУВОКС м. Павлоград, ТОВ “Терра Консалтинг”;

Свинець (на 0,056 т), *кадмій* (на 0,051 т), *кобальт* (на 0,134 т), *хром (+3)* (на 0,14 т), *мідь* (на 0,405 т) – ПАТ “Євраз-Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського” (зниження фонових концентрацій у порівнянні з 2013 роком);

Роданіди – на 0,001 т – ПАТ “ДНПРОАЗОТ” м. Дніпродзержинськ;

Марганець – на 1,258 т – ПАТ “Євраз-Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського”, ТОВ “Терра Консалтинг”, ТОВ “Восток Руда”.

Спостерігалось зменшення у 2014 році скиду в поверхневі водні об'єкти наступних забруднюючих речовин:

Фосфати – на 45,6 т – КП “Дніпроводоканал”, МКП “Орджонікідзеводоканал”, КП “Павлоградводоканал”, КП “Нікопольське ВУВКГ”, ПАТ “Дніпровський меткомбінат”;

Нафтопродукти – на 2,93 т – ПАТ “Дніпровський меткомбінат”, КП “Дніпроводоканал”;

Алюміній – на 1,69 т – КП “Дніпроводоканал” ДОР, КП “Кривбасводоканал”, МКП “Орджонікідзеводоканал”, ПАТ “Євраз-Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського”;

Залізо – на 1,34 т – ПАТ “КРИВБАСЗАЛІЗРУДКОМ”, КП “Дніпроводоканал” ДОР;

Карбамід – на 1,15 т – КВП ДМР “Міськводоканал”;

Фтор – на 0,767 т – ПрАТ “Енергоресурси”;

Ціаніди – на 0,002 т – ПАТ “ЄВРАЗ Баглійкокс”;

Толуол – на 0,019 т – ДП “НВО Павлоградський хімічний завод” (зміна фільтрів в приймальних колодязях будівель, установка фільтрів на локальних очисних спорудах).

Таблиця 4.2.1.2. Скидання забруднюючих речовин із зворотними водами у поверхневі водні об'єкти

Скидання забруднюючих речовин по регіону	2013 рік		2014 рік	
	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	% до загального обсягу	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	% до загального обсягу
Скинуто забруднюючих речовин, усього	575,1	X	587,9	X
Скинуто забруднюючих речовин з перевищенням нормативів гранично допустимого скидання	X	X	Інформацією щодо кількості забруднюючих речовин скинутих з перевищенням ГДС підприємств-забруднювачів не володіємо	

Обсяг скиду забруднених зворотних вод (БО та НДО) зменшився в порівнянні з минулим роком на 13,3 млн м³.

ДТЕК Придніпровська ТЕС м. Дніпропетровськ – зменшення скиду БО та НДО на 0,644 млн м³ (коригування ГДС в 2014 році, відсутність скиду в р. Самара);

ПАТ “Євраз–Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського” – зменшення скиду БО – на 5,762 млн м³, за рахунок введення в дію водооборотного циклу машинного залу ПЦ-1;

ПАТ “Дніпровський меткомбінат” м. Дніпродзержинськ. Зменшення обсягу забору води призвело до зменшення скиду БО – на 0,585 млн.м³. та НДО – на 3,235 млн м³;

КП “Дніпроводоканал” ДМР м. Дніпропетровськ – із зменшенням забору води зменшився скид БО та НДО в річки: Дніпро, Самара, Мокра Сура на 4,062 м³;

ДП ВО “Південний машинобудівний завод ім. Макарова” м. Дніпропетровськ – зменшення скиду БО – на 0,568 млн м³ та НДО – на 0,378 млн м³ пов'язано із зменшенням обсягів виробництва на підприємстві;

КП ДОР “Аульський водовід” – із зменшенням забору води з р. Дніпро для подачі питної води в м. Дніпропетровськ зменшився скид БО на 1,527 млн м³;

КП “Нікопольське ВУВКГ” НМР – за рахунок зменшення обсягу забору води та прийнятих стоків на очистку від підприємств, зменшився скид зворотних вод БО та НДО на 1,256 млн м³;

КВП ДМР “Міськводоканал” – зниження обсягу скиду зворотних вод в р. Дніпро (випуск № 1 – НДО) на 0,743 млн м³ є наслідком скорочення реалізації питної води за рахунок встановлення водолічильників населенню та скорочення обсягів виробництва підприємствами міста.

Зменшення скиду нормативно-очищених зворотних вод

Обсяг скиду нормативно - очищених зворотних вод (далі – НРО) у 2014 році зменшився на 8,56 млн м³.

КП “Кривбасводоканал” – зменшення обсягу скиду НРО на 6,983 млн м³ відбулося за рахунок встановлення водолічильників населенню, скорочення обсягів виробництва підприємствами міста, збільшенням обсягів повторного використання біологічно очищених стічних вод КП “Кривбасводоканал” на потреби гірничозбагачувальних комбінатів міста;

КВП ДМР “Міськводоканал” – зниження обсягу скиду зворотних вод в ур. Суха Сура (випуск № 2 – НРО) на 2,078 млн м³ є наслідком скорочення реалізації питної води за рахунок встановлення водолічильників населенню та скороченням обсягів виробництва підприємствами міста.

Збільшення скиду нормативно чистих без очистки зворотних вод

Обсяг скиду нормативно чистих без очистки вод збільшився на 89,2 млн м³.

ДТЕК Придніпровська ТЕС м. Дніпропетровськ. Збільшення обсягу скиду стічних вод категорії нормативно чистих без очистки на 90,624 млн м³ пояснюється збільшенням забору води з річки Дніпро на 25,0 млн м³, а також вимушеними змінами енергетичних і маневрових характеристик обладнання ТЕС на виконання добових графіків навантаження енергосистеми України, що спричинено непередбаченими діями з боку зовнішніх факторів. Нестабільний режим роботи основного обладнання потребує додаткових потреб у воді для можливості належного виконання встановлених норм водного режиму, що може складати до 30% номінальної потреби та спричиняє збільшення об’ємів скиду відповідно.

Зміни категорії зворотних вод

ПАТ “Електрозавод” м. Кривий Ріг – за результатами виконання водоохоронних заходів та не перевищенням на протязі 2014 року нормативів ГДС стічні води підприємства в обсязі 0,0033 млн м³ переведені з категорії НДО на НРО;

ПАТ “Арсерол Міттал Кривий Ріг” – стічні води підприємства в обсязі 0,0035 млн м³ переведені з категорії НДО на НРО;

ДП Санаторій “Новомосковський” ЗАТ “Укрпрофоздоровниця” – за результатами виконання водоохоронних заходів та не перевищенням на протязі

2014 року нормативів ГДС стічні води підприємства в обсязі 0,0148 млн м³ переведені з категорії НДО на НРО;

ТОВ “МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА” – у зв’язку з перевищенням на протязі 2014 року нормативів ГДС стічні води підприємства в обсязі 0,004 млн м³ переведені з категорії НРО на НДО;

КП “Кривбасводоканал” – у 2014 році через моральний та фізичний знос каналізаційних колекторів сталися три аварійні ситуації на мережах водовідведення зі скидом неочищених стічних вод до водних об’єктів (р. Саксагань, р. Інгулець) загальним обсягом 0,0038 млн м³ з категорією якості БО;

ДМП ВКГ “Дніпро–Західний Донбас” – частина стічних вод підприємства в обсязі 0,499 млн м³ (випуск № 2) переведена з категорії НДО в категорію БО в зв’язку з непроходженням даних стоків через очисні споруди підприємства.

У 2014 році припинили скид забруднених стічних вод у водні об’єкти наступні підприємства:

ПАТ “Лінде Газ Україна”;

ДТЕК Придніпровська

КП “Аква-2”;

ТОВ “Гольфстрім – 11”;

ДП “Санаторій “Новомосковський” ЗАТ “Укрпрофоздоровниця”;

КГД та Б ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” м. Кривий Ріг;

ПАТ “Електрозавод”, м. Кривий Ріг.

У 2014 році почали скид забруднених стічних вод у водні об’єкти наступні підприємства:

КП “Кривбасводоканал”;

ТОВ “МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА”.

4.2.2. Основні забруднювачі водних об’єктів

Перелік водокористувачів, які здійснювали скид забруднених стічних вод в поверхневі водні об’єкти Дніпропетровської області в 2014 році станом на 01.01.2015 приведений у таблиці 4.2.2.1.

Таблиця 4.2.2.1. Перелік підприємств-забруднювачів Дніпропетровської області станом на 01.01.2015.

№ з/п	№ за класифікаційним тором	Назва водокористувачів області	Назва водоприймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м ³			
				2013 рік		2014 рік	
				НО*	НДО**	НО*	НДО**
1	120005	ПАТ “Лінде Газ Україна”	р. Самара		28,1		0
2	120008	ПАТ “ДНІПРОАЗОТ” м. Дніпродзержинськ	р. Дніпро	3176,9	253,7	2975,8	260,4
3	120010	ПАТ “Дніпроважмаш” м. Дніпропетровськ	р. Дніпро	274,1		246,2	

№ з/п	№ за класифікацією	Назва водокористувачів області	Назва водоприймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м ³			
				2013 рік		2014 рік	
				НО*	НДО**	НО*	НДО**
4	120012	ПАТ “Дніпровагонмаш” м. Дніпродзержинськ	р. Дніпро	224		172	
5	120016	ПАТ “Електро завод” м. Кривий Ріг	р. Саксагань		7,6		0
6	120046	ДП ПЗ ВСП “Будівельно-монтажне експлуатаційне управління Н. Д. Вузол”	р. Дніпро	447,9		398,4	
7	120071	ПАТ “Криворізький турбінний завод “Констар” м. Кривий Ріг	р. Інгулець		19,2		16,7
8	120074	ДП “НВО “Павлоградський хімічний завод”	р. Кочерга		418,8		416,3
9	120078	ПАТ “Дніпропетровський агрегатний завод” м. Дніпропетровськ	р. Дніпро	4,1		4,1	
10	120087	ПрАТ “Інтер Мікро Дельта, Інк” (ПАТ “Дніпрошина”) м. Дніпропетровськ	р. Мокра Сура	1248,7		1310,4	
11	120090	ПАТ “Дніпропетровський завод прокатних валків” м. Дніпропетровськ	р. Дніпро	36,9		12,6	
12	120096	ТОВ “Дніпропетровська паперова фабрика” м. Дніпропетровськ	р. Самара		311,2		259,8
			р. Дніпро		23		23
13	120103	ДП Санаторій “Славутич” м. Верхньодніпровськ	р. Дніпро		53,9		52,2
14	120104	ВП “Придніпровська ТЕС” ПАТ ДТЕК “Дніпроенерго” м. Дніпропетровськ	р. Дніпро	121,8		0	
			р. Самара		521,6		0
15	120108	ПАТ “Дніпродзержинська ТЕЦ” м. Дніпродзержинськ	р. Дніпро	173,7		135,7	
16	120112	КП “Тернівське житлово-комунальне підприємство”	р. Самара		1490,5		1473,7
17	120130	ПАТ “Дніпропетровський трубний завод” м. Дніпропетровськ	р. Дніпро		995,2		1341,3
18	120132	ПАТ “Свраз-Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського” м. Дніпропетровськ	р. Дніпро	65327,3		59565,8	
19	120136	ПАТ “ЄВРАЗ Баглійкокс”	р. Суха Сура	207,4		129,3	
20	120137	ПАТ “Дніпровський меткомбінат” м. Дніпродзержинськ	р. Дніпро	3647,5	70683,8	3062,7	67448,5
21	120146	ПАТ “ЄВРАЗ Суха балка” м. Кривий Ріг	р. Інгулець	608,9		574,6	
22	120159	ПАТ “ПІВНГЗК” м. Кривий Ріг	р. Саксагань	2094,9		2113,4	
23	120160	ПАТ “Ін ГЗК” м. Кривий Ріг	р. Інгулець	215,9		215,4	
24	120171	КГД та Б ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” м. Кривий Ріг	р. Боковенька		3		0

№ з/п	№ за класифікацією	Назва водокористувачів області	Назва водоприймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м ³			
				2013 рік		2014 рік	
				НО*	НДО**	НО*	НДО**
25	120190	ТОВ "Об'єднання Новомиколаєвський кар'єр"	р. Мокра Сура	346,8		319,6	
26	120393	КП "Марганецьке ВУВКГ" ДОР	р. Томаківка		1306,9		1366,8
			р. Ревун	130,9		117	
27	120394	КП "Павлоградводоканал "	р. Самара		3078,9		2909,2
28	120396	КП "Нікопольське ВУВКГ" НМР	р. Дніпро	844,3	8581,7	781,5	7389
29	120397	КВП ДМР "Міськводоканал"	р. Дніпро		4881,4		4138,4
30	120398	КП "Дніпроводоканал" м. Дніпропетровськ	р. Самара		28545		25912
			р. Мокра Сура		6175,7		5971,7
			р. Дніпро	6798	46903,6	6139,4	46337,6
31	120399	МКП "Орджонікідзеводоканал"	р. Базавлук		1315,7		1253,6
32	120400	КП ДОР "Аульський водовід" Криничанський р-н	р.Дніпро	7685,2		6158,5	
33	120401	КП "Кривбасводоканал"	р. Саксагань	0		2,1	
			р. Інгулець	0		1,7	
34	120402	Синельниківське МКП "Водоканал"	р. Дніпро		132		136
35	120498	ДП ВО "Південний машинобудівний завод ім. Макарова" м. Дніпропетровськ	р. Мокра Сура	2583,7	1722,4	2016,1	1344,1
36	120556	Філія ПАТ ДТЕК "Павлоградвугілля" ПРУВОКС м. Павлоград	р. Самара		15430,5		19945
37	120601	Ерастівське кар'єроуправління	р. Лозоватка	18,7		14,3	
38	120608	ДМПВКГ "Дніпро-Західний Донбас" Синельниківський р-н	р.Дніпро		445,4	665,6	
39	120649	ПАТ "Криворізький залізорудний комбінат" м. Кривий Ріг	р. Інгулець	3880,5		3833,9	
40	120665	ПрАТ "Петриківський рибгосп"	р. Оріль	9409,2		9149,9	
41	120666	ТОВ ДДЗ "Енергоавтоматика" м. Дніпропетровськ	р. Самара		94		57,5
42	120681	ТОВ "Восток Руда" м. Жовті Води	р. Жовта	1226,9		2128,7	
43	120682	ДП "Дніпропетровський метрополітен"	р. Дніпро	947,8		943,1	
44	120684	ТОВ "Карачунівське рибоводне господарство"	р. Дніпро	1260		1080	
45	120685	КП "Жовтоводський водоканал"	р. Жовта		3306,4		3055
46	120688	КП "Жовтоводськтепломережа"	р. Зелена		50,5		15,7
47	120821	ПрАТ "ХІМДІВІЗІОН" (КП "Екоантілід")	р. Дніпро	254,1		308,5	
48	120868	ШУ ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг" м. Кривий Ріг	р. Інгулець	3454,8		3229	

№ з/п	№ за класі класифікаційним	Назва водокористувачів області	Назва водоприймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м ³			
				2013 рік		2014 рік	
				НО*	НДО**	НО*	НДО**
49	120883	ПрАТ “Енергоресурси” м. Нікополь	р. Дніпро	2632,6	1592	2411,8	1645,9
50	120892	ПрАТ “Криворізький завод гірничого обладнання” м. Кривий Ріг	р. Саксагань		152,8		159
51	120921	ТОВ “Український завод понадвелико-габаритних шин” м. Дніпропетровськ	р. Мокра Сура	62		44	
52	120936	КП “Покровський ККП “Джерело”	р. Дніпро	9		6,8	
53	120993	КП “Аква-2”	р. Ревун	5,2		0	
54	121019	ТОВ “Любимівський кар’єр”	р. Дніпро	391,8		391,5	
55	121026	ДП “Санаторій “Новомосковський” ЗАТ “Укрпрофоздоровниця”	р. Самара		13,2		0
56	121021	КП “Фрунзенське ЖКП”	р. Інгулець		52,6		49
57	121063	ТОВ “Гольфстрім - 11”	р. Дніпро	67,9		0	
58	121107	ТОВ “Терра Консалтинг”	р. Інгулець	6510		7948,4	
59	121140	ТОВ “МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА”	р. Кільчень		0		4
				126329,4	198590,3	118607,8	192977,4
				324919,7		311585,2	
Всього підприємств-забруднювачів:				57		52	

*НО – нормативно очищенні

**НДО – недостатньо очищенні

4.3. Якість поверхневих вод

Згідно із пунктом 5 статті 16 Водного Кодексу України Державне агентство водних ресурсів України забезпечує функціонування системи державного моніторингу довкілля в частині проведення радіологічних і гідрохімічних спостережень на водних об’єктах комплексного призначення, транскордонних водотоках, водогосподарських системах міжгалузевого та сільськогосподарського водопостачання, в зонах впливу атомних електростанцій.

Відповідно до наказу Держводагентства України від 30.12.2011 № 310 із змінами введеними наказом від 06.12.2012 № 339, діє “Програма державного моніторингу довкілля в частині здійснення Держводагентством контролю якості поверхневих вод” (далі – Програма моніторингу). Програма моніторингу затверджує здійснення контролю у 24-х постійних пунктах спостережень Дніпропетровської області: 14 питних водозаборів, 4 технічних та сільськогосподарських водозаборів, 6 контрольних створів.

Пункти спостережень у зоні діяльності Дніпропетровського облводресурсів розташовані на водосховищах: Дніпродзержинському – 3 створи (далі – створи), Дніпровському (5), Каховському (5), Карачунівському

(1); річках: Оріль (1), Вовча (1), Самара (1), Інгулець (4), Жовта (2); магістральний канал ФМУВГ (1).

Річка Дніпро

Щомісячно на протязі року лабораторією моніторингу вод Дніпропетровського обласного управління водних ресурсів виконувались вимірювання по 33 показниках гідрохімічного складу води р. Дніпро.

Результати вимірювань середньорічних концентрації (в мг/дм³) за основними показниками забруднення по Дніпродзержинському, Дніпровському та Каховському водосховищам за 2013 – 2014 рр. приведені у таблицях 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3.

Таблиця 4.3.1. Основні показники забруднення Дніпродзержинського водосховища у 2013 – 2014 рр.

Показники вимірювання	Дніпродзержинське водосховище, створи		
	ГВС каналу Дніпро-Донбас	Питний водозабір м. Верхньодніпровськ	Питний водозабір с. Аули
	2013 р. / 2014 р.		
БСКп	3,3/2,9	3,5/2,7	2,7/2,9
ХСК	35,4/28,2	35,2/31,1	35,4/28,6
Амоній-іони	0,32/0,30	0,28/0,28	0,32/0,30
Сухий залишок	240/268	250/270	233/267
Сульфат-іони	27,8/34,0	28,0/32,0	26,1/33,9
Хлорид-іони	19,8/24,1	19,6/25,4	19,7/24,1
Залізо загальне	0,13/0,12	0,17/0,16	0,12/0,11
Нафтопродукти	0,08/0,05	0,08/0,06	0,08/0,06
Марганець	0,06/0,05	0,05/0,05	0,05/0,06

Таблиця 4.3.2. Основні показники забруднення Дніпровського водосховища у 2013 – 2014 рр.

Показники вимірювання	Дніпровське водосховище, створи				
	Кайдацький питний водозабір м. Дніпропетровськ	Ломовський питний водозабір м. Дніпропетровськ	Питний водозабір ДТЕК Придніпровська ТЕС	Питн. водозабір вододу ДМП ВКП “Дніпро-Західний Донбас”, с. Воронове	с. Войськове, питний водозабір Солонянського району
	2013 р. / 2014 р.				
БСКп	2,9/2,7	2,8/2,7	3,1/3,1	3,1/4,4	2,7/3,7
ХСК	36,4/29,4	35,4/28,2	39,7/32,0	32,8/33,8	34,0/30,3
Амоній-іони	0,35/0,31	0,33/0,30	0,32/0,31	0,37/0,29	0,36/0,30
Сухий залишок	240/268	255/278	290/316	278/298	245/288
Сульфат-іони	27,9/34,8	35,3/38,2		50,7/40,8	34,5/41,1
Хлорид-іони	19,1/23,7	20,2/25,7	27,8/33,9	24,1/31,7	21,9/32,9
Залізо загальне	0,12/0,13	0,13/0,14	0,13/0,15	0,26/0,12	0,14/0,17
Нафтопродукти	0,07/0,06	0,07/0,05	0,09/0,06	0,08/0,05	0,07/0,04
Марганець	0,06/0,07	0,07/0,06	0,05/0,06	0,07/0,05	0,05/0,09

Таблиця 4.3.3. Основні показники забруднення Каховського водосховища у 2013 – 2014 рр.

Показники вимірювання	Каховське водосховище, створи				
	Питний водозабір м. Марганець	Питний водозабір м. Нікополь	Питний водозабір м. Орджонікідзе	ГВС каналу Дніпро-Кривий Ріг, с. Мар'янське	Питний водозабір м. Кривий Ріг, Південне вдсх.
	2013 р. / 2014 р.				
БСКп	3,2/2,4	4,0/2,4	2,5/2,1	3,5/2,6	3,5/2,2
ХСК	37,3/29,2	38,3/29,9	33,0/30,4	42,3/31,9	43,2/32,7
Амоній-іони	0,31/0,32	0,34/0,33	0,29/0,27	0,32/0,29	0,35/0,27
Сухий залишок	256/277	281/273	260/288	296/290	278/318
Сульфат-іони	39,9/44,3	50,4/40,7	42,4/55,9	53,9/48,1	50,0/52,1
Хлорид-іони	22,9/28,8	25,9/26,3	24,8/30,5	27,6/35,6	26,2/39,2
Залізо загальне	0,17/0,14	0,15/0,17	0,13/0,13	0,18/0,10	0,10/0,13
Нафтопродукти	0,08/0,06	0,09/0,06	0,07/0,06	0,08/0,07	0,08/0,05
Марганець	0,08/0,04	0,06/0,05	0,06/0,04	0,05/0,03	0,03/0,04

Порівняльний аналіз якості води р. Дніпро у пунктах спостереження на протязі 2013 – 2014 рр. дозволяє зробити такі висновки:

1. Якість річкової води в районах основних питних водозаборів Дніпропетровської області суттєво не змінюється, але у 2014 році середньорічні концентрації мінералізації води р. Дніпро, а відповідно, хлорид-іонів і сульфат-іонів декілька збільшились у порівнянні з 2013 роком. Так, вміст сухого залишку збільшився з 262 мг/дм³ (у 2013 році) до 285 мг/дм³ (у 2014 р.), сульфат-іони з 39,8 мг/дм³ (у 2013 році) до 41,8 мг/дм³ (у 2014 році), хлорид-іони з 23,0 мг/дм³ (у 2013 році) до 29,4 мг/дм³ (у 2014 році).

2. Спостерігається деяке збільшення мінералізації води уздовж каскаду дніпровських водосховищ: сухий залишок з 268 мг/дм³ у створі ГВС каналу Дніпро-Донбас (Дніпродзержинське водосховище) до 288 мг/дм³ м. Орджонікідзе (Каховське водосховище), хлорид-іони – з 24,1 мг/дм³ до 30,5 мг/дм³, сульфат-іони – з 34,0 мг/дм³ до 55,9 мг/дм³. Насамперед, це обумовлено впливом високомінералізованих приток р. Дніпро та зворотними водами великих міст уздовж річки.

3. Слід зазначити, що на протязі 2013 – 2014 років значення показника ХСК (хімічне споживання кисню) перевищує гігієнічні вимоги за СанПіН 4630-88 в усіх відібраних пробах води, що означає значне забруднення дніпровської води речовинами органічного і неорганічного походження. Однак, за середньорічним вмістом ХСК, БСКп, амоній-іонів якість дніпровської води у 2014 році декілька поліпшилась: ХСК з 36,8 мгО/дм³ (у 2013 році) до 30,4 мгО/дм³ (у 2014 році), БСКп з 3,1 мгО/дм³ (у 2013 році) до 2,8 мгО/дм³ (у 2014 році), амоній-іони – з 0,33 мг/дм³ (у 2013 році) до 0,30 мг/дм³ (у 2014 році),

4. Крім того, у 2014 році зафіксовано 88 випадків перевищення вмісту ХСК, 28 – вмісту БСКп, 5 – вмісту марганцю. Зростання марганцю, БСКп, ХСК, фосфат-іонів та зниження розчиненого кисню найчастіше спостерігається

у літні місяці та на початку осені, як наслідок встановлення високих температур повітря та води, а також росту біохімічних процесів. Перевищення за вище означеними показниками спостерігалось і на протязі 2013 року.

5. Перевищень нормативів ГДК (СанПиН № 4630-88 для пунктів господарсько-питного водопостачання) за іншими показниками хімічного та органічного складу поверхневих вод в створах питних водозаборів р. Дніпро не виявлено.

Річка Оріль

Річка Оріль – ліва притока р. Дніпро. Спостереження за якісними показниками річки здійснюється щоквартально у створі в смт Царичанка.

Середньорічні дані (в мг/дм³) за основними показниками забруднення у р. Оріль за період 2004 – 2014 рр. приведені в таблиці 4.3.4 (у 2009 році гідрохімічний контроль не проводився).

Таблиця 4.3.4. Середньорічні дані основних показників забруднення р. Оріль за період 2004 – 2014 рр.

Показники вимірювання	ГДК*	смт Царичанка									
		2004	2005	2006	2007	2008	2010	2011	2012	2013	2014
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Сухий залишок	1000	1674	1660	1639	1510	1455	1269	1442	1584	1564	1305
Сульфат-іони	500	647	672	689	569	642	438	574	641,6	680,9	504,4
Хлорид-іони	350	145	196	145	187	102	127	155	134,5	128,4	122,3
Амоній-іони	2,00	0,50	0,46	0,48	0,29	0,26	0,17	0,29	0,37	0,39	0,34
Залізо загальне	0,30	0,08	0,12	0,17	0,14	0,12	0,07	0,15	0,08	0,15	0,15
ХСК	30,0	32,0	31,5	26,7	25,9	28,8	26,7	29,5	40,4	44,1	33,4
БСК _п	6,0	2,8	5,6	2,8	2,5	3,5	2,4	2,8	4,2	2,1	4,8
Марганець	0,10	0,10	0,10	0,21	0,09	0,14	0,17	0,08	0,09	0,07	0,17

*СанПиН 4630-88. Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения (для пунктів культурно-побутового водопостачання).

Річка Оріль належить до категорії відносно чистих водойм. У Дніпропетровській області скид стічних вод промислових підприємств у річку відсутній. У 2014 році в порівнянні з 2013 роком спостерігалось зниження сухого залишку з 1564 мг/дм³ (у 2013 році) до 1305 мг/дм³ (у 2014 році), ХСК – з 44,1 мгО/дм³ (у 2013 році) до 33,4 мгО/дм³ (у 2014 р.), підвищення вмісту марганцю – з 0,07 мг/дм³ (у 2013 р.) до 0,17 мг/дм³ (у 2014 році), БСК_п – з 2,1 мгО/дм³ (у 2013 році) до 4,8 мгО/дм³ (у 2014 році). Такі коливання обумовлені, насамперед, природними явищами.

Якість води р. Оріль не відповідає вимогам СанПиН № 4630-88, як водний об'єкт культурно-побутового призначення за показниками: сухий залишок, сульфат-іони, ХСК.

На протязі року зафіксовано 4 випадки перевищення нормативів якості води за вмістом сухого залишку, 2 – за вмістом сульфат-іонів, 3 – за ХСК, 1 – за БСК_п, 3 – за вмістом марганцю.

Річка Самара

Річка Самара – джерело водопостачання для промислових та

сільськогосподарських потреб. Контроль якості води р. Самара у створі: с. Вербки здійснюється лабораторією моніторингу вод Дніпропетровського обласного управління водних ресурсів – один раз у квартал.

Середньорічні дані (в мг/дм³) за основними показниками забруднення у р. Самара за період 2004 – 2014 рр. приведені в таблиці 4.3.5 (у 2009 році гідрохімічний контроль не проводився).

Таблиця 4.3.5 Середньорічні дані основних показників забруднення р. Самара у період 2004 – 2014 рр.

Показники вимірювання	ГДК*	с. Вербки									
		2004	2005	2006	2007	2008	2010	2011	2012	2013	2014
Сухий залишок	1000	2984	3602	3637	4128	4567	4096	3813	3700	3957	3120
Сульфат-іони	500	1023	1182	1268	1294	1500	1245	1485	1390,5	1389,1	1350,3
Хлорид-іони	350	607	780	886	1103	1301	1096	803	808,6	943,0	1109,4
Амоній-іони	2,00	0,36	0,35	0,56	0,24	0,25	0,20	0,44	0,44	0,37	0,37
Залізо заг.	0,30	0,10	0,18	0,13	0,12	0,13	0,07	0,14	0,08	0,12	0,14
ХСК	30,0	57,9	52,9	52,9	55,3	58,8	47,2	40,5	47,8	49,6	57,3
БСК _п	6,0	4,7	4,3	1,7	4,8	7,5	3,3	4,0	4,7	4,4	4,7
Марганець	0,1	0,06	0,13	0,20	0,13	0,22	0,06	0,11	0,13	0,10	0,09

*СанПиН 4630-88. Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения (для пунктов культурно-побутового водопостачання).

Якість води р. Самара не відповідає вимогам СанПиН № 4630-88, як водного об'єкту культурно-побутового водокористування за наступними показниками: сухий залишок, хлорид-іони, сульфат-іони, ХСК, марганець.

У 2014 р. зафіксовано 4 випадки перевищення нормативів якості води за вмістом сухого залишку, 4 – за вмістом сульфат-іонів, 4 – хлорид-іонів, 4 – ХСК, 2 – вмісту марганцю.

Річка Вовча

Річка Вовча – ліва притока р. Самара – джерело водопостачання для промислових та сільськогосподарських потреб м. Павлограда. Згідно з Програмою моніторингу санітарний стан річки контролюється у створі в м. Павлоград.

Середньорічні дані (в мг/дм³) за основними показниками забруднення у р. Вовча за 2004 – 2014 рр. приведені в таблиці 4.3.6 (у 2009 році гідрохімічний контроль не проводився).

Таблиця 4.3.6 Середньорічні дані основних показників забруднення р. Вовча за 2003 – 2013 рр

Показники вимірювання	ГДК*	м. Павлоград									
		2004	2005	2006	2007	2008	2010	2011	2012	2013	2014
Сухий залишок	1000	3519	3957	3758	3687	3478	3638	3653	3628	3930	3671
Сульфат-іони	500	1542	1688	1740	1645	1581	1659	1649	1658,5	1687,9	1623,7

Показники вимірювання	ГДК*	м. Павлоград									
		2004	2005	2006	2007	2008	2010	2011	2012	2013	2014
Хлорид-іони	350	485	487	492	532	535	512	550	535,6	680,4	575,1
Амоній-іони	2,00	0,39	0,29	0,42	0,19	0,26	0,33	0,42	0,51	0,32	0,30
Залізо загальне	0,30	0,09	0,17	0,14	0,10	0,22	0,07	0,23	0,09	0,12	0,14
ХСК	30,0	49,9	43,4	43,4	37,3	39,0	45,3	35,5	45,9	42,7	44,3
БСК _п	6,0	4,3	5,9	3,7	6,9	5,6	5,7	4,3	6,8	4,3	5,4
Марганець	0,1	0,04	0,16	0,18	0,12	0,11	0,07	0,09	0,13	0,07	0,07

*СанПиН 4630-88. Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения (для пунктов культурно-побутового водопостачання).

Мінералізація р. Вовча у 2014 році зменшилась у порівнянні з минулим роком: сухий залишок з 3930 мг/дм³ (у 2013 році) до 3671 мг/дм³ (у 2014 році), хлорид-іони – з 680,4 мг/дм³ (у 2013 році) до 575,1 мг/дм³ (у 2014 році), сульфат-іони – з 1687,9 мг/дм³ (у 2013 році) до 1623,7 мг/дм³ (у 2014 році).

Якість води р. Вовча не відповідає вимогам СанПиН № 4630-88, як водного об'єкту культурно-побутового призначення за показниками: сухий залишок, сульфат-іони, хлорид-іони, ХСК.

У 2014 році зафіксовано 4 випадки перевищення нормативів якості води за вмістом сухого залишку, 4 – сульфат-іонів, 4 – хлорид-іонів, 4 – ХСК, 1 – за вмістом БСК_п, 1 – за вмістом марганцю.

Річка Інгулець

У 2014 році радіологічний та гідрохімічний контроль річки Інгулець проводився відповідно до Програми моніторингу у п'яти створах:

р. Інгулець, нижче впадіння р. Жовта;

Карачунівське водосховище, питний водозабір м. Кривий Ріг;

р. Інгулець, вище впадіння балки Грушоватої;

р. Інгулець, гирло обвідного каналу ТОВ “Терра Консалтинг”;

р. Інгулець, с. Андріївка (нижче всіх скидів).

Середньорічні дані (у мг/дм³) за основними показниками забруднення у р. Інгулець за 2004–2014 рр. приведені в таблиці 4.3.7 та діаграмі 1.

Таблиця 4.3.7 Середньорічні дані основних показників забруднення р. Інгулець за 2004 – 2014 рр

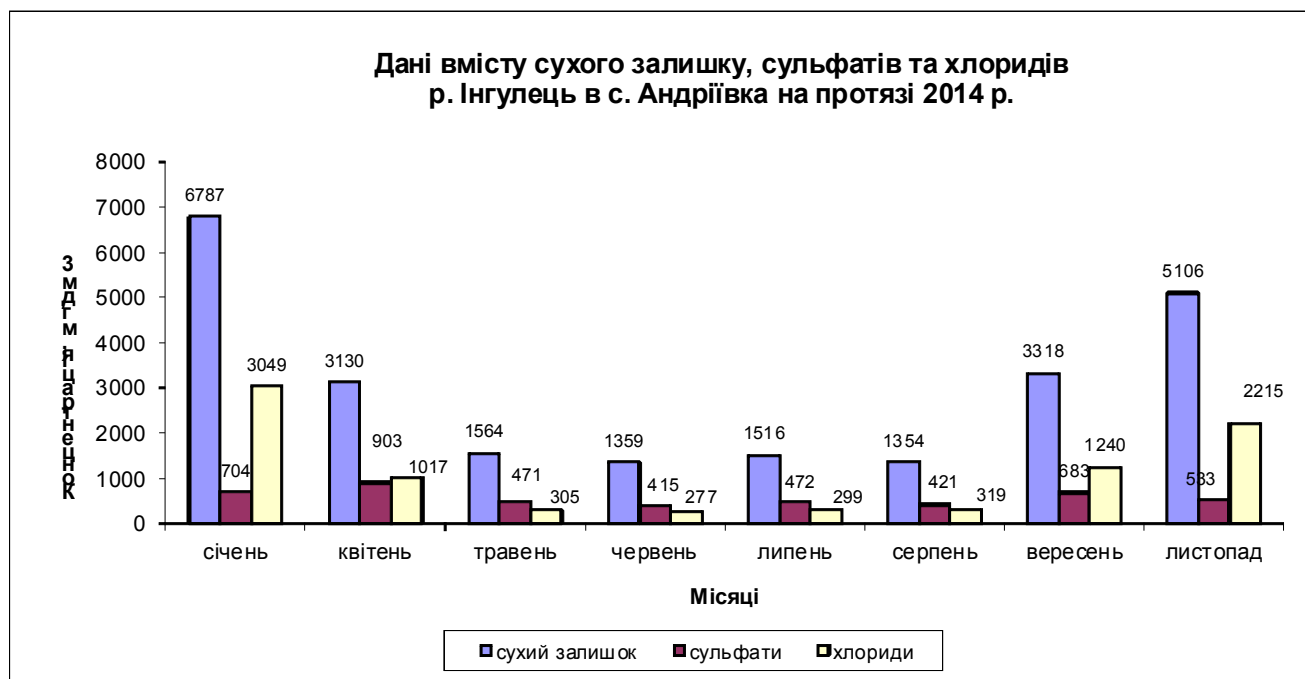
Показники вимірювання	ГДК*	Карачунівське водосховище, м. Кривий Ріг										
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Сухий зал.	1000	1096	1285	1227	1299	1330	1353	1139	1157	1076	1012	970
Сульфат-іони	500	429	519	460	530	572	576	492	468	430,1	407,9	379,2
Хлорид-іони	350	124	144	151	150	135	152	117	123	117,5	114,0	108,0
Амоній-іони	2,00	0,1	0,14	0,27	0,20	0,21	0,37	0,3	0,27	0,33	0,31	0,29
Залізо заг.	0,30	0,04	0,10	0,11	0,06	0,06	0,08	0,05	0,06	0,05	0,06	0,12
ХСК	15,0	31,0	28,3	24,5	30,9	29,7	29,3	30,4	28,5	30,7	37,2	34,1
БСК _п	3,0	2,0	2,9	3,5	3,2	2,5	1,7	4,5	3,2	3,1	2,8	3,0

Показники вимірювання	ГДК*	Карачунівське водосховище, м. Кривий Ріг										
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Жорсткість	7,0	9,2	10,6	10,7	10,9	10,5	10,9	8,9	9,6	8,9	8,7	8,6
с. Андріївка												
Сухий зал.	1000	2800	3322	2986	2952	3347	Контроль не проводився	3061	2821	2630	2954	3017
Сульфат-іони	500	812	784	775	771	765		884	755	696,2	666,6	575,7
Хлорид-іони	350	817	1062	940	956	1132		920	860	794,9	992,4	1087
Амоній-іони	2,00	0,34	0,31	0,56	0,45	0,31		0,33	0,30	0,39	0,40	0,30
Залізо заг.	0,30	0,11	0,15	0,29	0,23	0,10		0,06	0,08	0,10	0,15	0,16
ХСК	30,0	58,4	61,2	50,9	49,6	48,4		47,7	36,3	44,0	47,5	52,5
БСК _п	6,0	7,5	6,8	8,0	8,4	6,1		7,5	5,7	4,9	4,4	5,4
Жорсткість	7,0	18,5	20,4	18,9	19,7	19,0		19,4	20,2	16,9	17,7	16,7

*СанПиН 4630-88. Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения (для пунктов господарсько-питного водопостачання).

**СанПиН 4630-88. Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения (для пунктов культурно-побутового водопостачання).

Діаграма 1

Аналіз показників таблиці 4.3.7 та діаграми 1 дозволяє зробити наступні висновки:

1. У наслідок подачі каналом Дніпро-Інгулець у р. Інгулець дніпровської води для компенсації, покращилась якість води у Карачунівському водосховищі. У 2014 році за останні 10 років спостереження виявлено найнижчий вміст за

показниками сольового складу: сухий залишок – 970 мг/дм³, сульфат-іони – 379,2 мг/дм³, хлорид-іони – 108,0 мг/дм³, жорсткість загальна – 8,6 мг-екв/дм³.

У 2014 році в Карачунівському водосховищі зафіксовано 3 випадки перевищення нормативів якості води сухого залишку, 3 – БСК_п, 8 – ХСК.

2. Мінералізація р. Інгулець підвищується за рахунок впливу фільтраційних скидів хвостосховищ: ПАТ “Півд ГЗК”, ПАТ “ІнГЗК”, які розташовані уздовж річки. Постійний найбільший забруднювач р. Інгулець – ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”. Негативний вплив на Карачунівське водосховище здійснюють високомінералізовані фільтраційні скиди ПАТ “ЦГЗК”.

3. Якість води у контрольному створі р. Інгулець в с. Андріївка на протязі 10 років спостереження – незадовільна. Забрудненість води постерігається за показниками органічного та мінерального забруднення. У звітний період визначено 8 випадків перевищення нормативів якості води за вмістом сухого залишку, 4 – сульфат-іонів, 4 – за хлорид-іонів, 8 – ХСК, 4 – БСК_п, 1 – вмісту марганцю.

Річка Жовта

Річка Жовта – ліва притока р. Інгулець. Відповідно до рішення Державної комісії (протокол № 3) з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій від 1 червня 2003 р., Дніпропетровське облводресурсів здійснює контроль якості води р. Жовта та р. Інгулець з метою визначення впливу ТОВ “Восток Руда” на навколишнє середовище.

Середньорічні дані (в мг/дм³) за основними показниками забруднення р. Жовта та р. Інгулець за 2013 – 2014 рр. приведені в таблиці 4.3.8.

Таблиця 4.3.8 Середньорічні дані основних показників забруднення р. Жовта та р. Інгулець у 2013 – 2014 рр.

Показники вимірювання	ГДК*	Створи		
		р. Жовта, 500 м вище скиду ТОВ “Восток Руда”	р. Жовта, 500 м нижче скиду ТОВ “Восток Руда”	р. Інгулець, нижче впадіння р. Жовтої
		2013 р. / 2014 р.		
Сухий залишок	1000	1936/1642	2061/2081	1017/780
Сульфат-іони	500	530,5/714,6	899,6/900,2	370,8/264,1
Хлорид-іони	350	215,2/189,7	230,0/257,2	106,5/78,3
Амоній-іони	2,00	0,33/0,33	0,31/0,32	0,46/0,32
Нітрат-іони	45	4,1/5,4	9,3/9,0	9,8/4,0
Залізо загальне	0,30	0,16/0,19	0,12/0,18	0,17/0,09
БСК _п	6,0	2,9/3,6	3,2/3,9	4,3/3,5
ХСК	30,0	32,2/38,0	34,1/46,5	42,6/40,6

*СанПиН 4630-88. Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения (для пунктов культурно-побутового водопостачання).

ТОВ “Восток-Руда” є постійним забруднювачем р. Жовта. Очисні споруди у підприємства відсутні. Збільшується мінералізація річки (з 1642 мг/дм³ до 2081 мг/дм³), вміст сульфат-іонів (з 714,6 мг/дм³ до 900,2 мг/дм³), хлорид-іонів (з 189,7 мг/дм³ до 257,2 мг/дм³), нітрат-іонів (з 5,4 мг/дм³ до 9,0 мг/дм³), ХСК (з 38,0 мгО/дм³ до 46,5 мгО/дм³).

За результатами спостережень радіологічного стану поверхневих вод на протязі 2007–2014 рр. в створах р. Жовтої та р. Інгулець за показниками стронцію-90 і цезію-137, значних змін не зафіксовано. Концентрації радіонуклідів стронцію-90 і цезію-137 в цих створах залишаються на рівні вмісту радіонуклідів інших малих річок.

4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками

За підсумками 2014 року працівниками санепідслужби відібрано і досліджено 2305 проб питної водопровідної води на фізико-хімічні показники. Відхилення якості питної водопровідної води згідно з вимогами Державних санітарних норм та правил “Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною” - ДСанПіН 2.2.4-171-10 (із змінами) були виявлені у 15,2 % проб (у 2013 році – відповідно 11%).

Невідповідність якості питної води нормативним вимогам в основному пов’язано з підвищеним рівнем забарвленості, каламутності, загальної жорсткості та вмісту мінеральних солей. Нестандартні проби реєструвались у містах: Дніпропетровськ, Марганець, Нікополь, Новомосковськ, Павлоград, Жовті Води; в районах: Апостолівському, Васильківському, Верхньодніпровському, Синельниківському та Царичанському.

Основними проблемами якості питної водопровідної води залишаються органолептичні показники: забарвленість та каламутність. Реєстрація нестандартних проб питної водопровідної води вимагає від виробників удосконалення систем водопідготовки та знезараження води.

4.3.2. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

Протягом 2014 року на території Дніпропетровської області було зареєстровано 2 локальних спалахи вірусного гепатиту А, пов’язані з забрудненням питної води на мікродільництвах приватного сектору, де відзначались чисельні пориви водогінної мережі та перебої з водопостачанням. Спалахи виникли у Довгінцевському районі м. Кривий Ріг та в Амурському районі м. Дніпропетровськ, під час яких захворіло 288 осіб, у тому числі 144 дитини до 17 років.

Окрім цього, в області реєструються поодинокі випадки гострих кишкових інфекцій, зараження якими ймовірно відбулося за рахунок водного фактору передачі збудника. Так, у 2014 році зареєстровано 84 таких випадки, що становить 1,4 % від загальної кількості гострих кишкових інфекцій із встановленим збудником. Найбільшу питому вагу серед водного фактору зараження набула вода відкритих водойм – 45,2 % (38 випадків), 26,2 % та 28,6 % припадає на вживання водопровідної та колодязної води відповідно (22 та 24 випадки).

На виконання Плану роботи Головного управління Держсанепідслужби у Дніпропетровській області щодо забезпечення санітарно-епідемічного

благополуччя населення, затвердженого т.в.о. Голови Держсанепідслужби України протягом 2014 року мікробіологічними лабораторіями ДУ “Дніпропетровський обласний лабораторний центр Держсанепідслужби України” досліджено на мікробіологічні показники 8716 проб води джерел централізованого водопостачання, з них 121 не відповідають санітарно-гігієнічним нормативам або 1,4 % та 2491 проба джерел децентралізованого водопостачання, з них 179 не відповідають санітарно-гігієнічним нормативам або 7,2 %.

У структурі досліджень джерел централізованого водопостачання значну питому вагу займають дослідження води комунальних водопроводів – 83,5 %, відомчі водопроводи – 9,2 %, сільські водопроводи – 2,9 %, міжрайонні – 2,1 %.

У структурі досліджень джерел децентралізованого водопостачання значну питому вагу займають дослідження води колодязів – 46,2 %, артезіанські колодязі – 12,4 %.

Окрім цього здійснювався лабораторний контроль за станом водних об’єктів. Так, мікробіологічними лабораторіями досліджено на мікробіологічні показники:

води водойм 1 категорії 205 проб, з них 1 проба не відповідає санітарно-гігієнічним нормативам або 0,5 %;

води водойм 2 категорії 530 проб, з них не відповідають санітарно-гігієнічним нормативам 22 проби або 4,1 %.

Частота виявлення антигену вірусу гепатиту А (ВГА) у пробах питної води (0,1 %) стала нижчою у порівнянні з попереднім роком (3,0%).

У пробах води відкритих водойм частота виявлення антигену ВГА знизилась з 1,1 % до 0,75 %.

Ротавіруси з проб питної води виділялись у м. Дніпропетровську (0,7 %).

Частота виявлення ротавірусів з проб води відкритих водойм склала 2,4 %. Позитивні знахідки відмічені у містах Дніпропетровськ (1) та Нікополь (2) і у районах: Синельниківському (2) та Солонянському (1).

З метою вивчення циркуляції збудника холери в об’єктах довкілля у період з 01.06.2014 до 30.06.2014 у визначених точках проводився моніторинг водних об’єктів довкілля.

Так, протягом 2014 року мікробіологічними лабораторіями досліджено 1315 проб води з об’єктів довкілля. З них виділено 48 культур непатогенних холерних вібріонів, у тому числі 43 з води відкритих водойм у місцях масового організованого рекреаційного водокористування, 3 – з господарсько-фекальних стічних вод на головних очисних спорудах та 2 – з стічних вод інфекційних стаціонарних пунктів лікування.

Таким чином, враховуючи результати досліджень питної води та води відкритих водойм можна спрогнозувати, що існує ризик погіршення епідемічної ситуації щодо інфекційних хвороб, які передаються водним шляхом.

4.3.3. Радіаційний стан поверхневих вод

Лабораторія моніторингу вод об'єктів водних ресурсів виконує такі радіологічні дослідження:

радіохімічне визначення стронцію-90;

радіохімічне визначення цезію-137.

Узагальнені середньорічні дані обстеження води р. Дніпро за 2004 – 2014 рр. за вмістом стронцію-90 і цезію-137 приведені у таблиці 4.3.3.1.

Таблиця 4.3.3.1 Узагальнені середньорічні дані обстеження води р. Дніпро за 2004 – 2014 рр. за вмістом стронцію-90 і цезію-137

№ п/п	Показники	Роки спостереження, (пКи /дм ³)										
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	Стронцій-90	0,6	1,1	1,1	1,0	0,9	0,9	1,1	1,34	1,68	1,33	0,77
2	Цезій-137	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,31	0,40	0,45	0,22

У воді р. Дніпро від створу у с. Аули (Дніпродзержинське водосховище) до створу у м. Нікополь (Каховське водосховище) вміст стронцію-90 знаходився на протязі 2014 року у межах 0,68 пКи/дм³ – 1,08 пКи/дм³.

У каскаді дніпровських водосховищ, в межах контрольованої території, за останні роки (2000 – 2014 рр.) вміст стронцію-90 майже не змінюється і коливається в межах 0,6 ÷ 1,7 пКи/дм³.

Вміст цезію-137 у р. Дніпро на протязі 2014 року знаходився в межах 0,15 ÷ 0,69 пКи/дм³.

Середньорічні дані вмісту стронцію-90 в річках Оріль, Самара, Інгулець, Жовта за 2004 – 2014 рр. приведені в таблиці 4.3.3.2.

Таблиця 4.3.3.2 Середньорічні дані вмісту стронцію-90 в річках Оріль, Самара, Інгулець, Жовта за 2003 – 2013 рр.

№ п/п	Пункти спостереження	Роки спостереження, Sr ⁹⁰ (нКи /дм ³)											
		2004	2005	2006	2007	2008	2009*	2010	2011	2012	2013	2014	
1	р. Оріль, с.мт Царичанка	0,3	0,4	0,4	0,3	0,4	-	0,3	1,01	1,69	1,31	0,78	
2	р. Самара, с. Вербки	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5	-	0,6	1,09	1,68	1,39	0,75	
3	р. Інгулець, Карачу- нівське водосховище	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	-	0,5	1,08	1,62	1,27	0,82	
4	р. Інгулець, с. Андріївка	0,4	0,3	0,5	0,6	0,4	-	0,4	0,96	1,73	1,29	0,83	
5	р. Жовта, 500 м нижче скиду ТОВ «Восток- Руда»	-	-	0,6	0,4	0,4	-	0,4	1,28	2,06	1,56	0,99	
6	р. Інгулець, нижче впадіння р. Жовтої	-	-	0,3	0,3	0,6	-	0,4	1,16	1,81	1,28	0,84	

Примітка: * В 2009 році радіологічний контроль по даним пунктам спостережень не проводився.

Вміст стронцію-90 у водах річок Самара, Оріль, Інгулець на протязі року знаходився у межах 0,65 – 1,10 пКи/дм³, цезію-137 – в межах 0,13 –

0,30 пКи/дм³.

У воді р. Жовта середньорічний вміст стронцію-90 вище скиду ТОВ “Восток-Руда” – 0,71 пКи/дм³, нижче скиду – 0,99 пКи/дм³; цезію-137 вище скиду ТОВ “Восток-Руда” – 0,34 пКи/дм³, нижче скиду – 0,36 пКи/дм³.

На протязі року лабораторією облводресурсів не зафіксовано негативного впливу стічних вод ТОВ “Восток-Руда” на радіологічні показники р. Жовта і р. Інгулець.

Радіологічний стан води в контрольованих пунктах спостережень басейну р. Дніпро характеризується як стабільний, величини вмісту радіонуклідів стронцію-90 та цезію-137 значно нижче від встановлених допустимих показників (Гігієнічний норматив ГН 6.6.1.1-130-2006 регламентує вміст радіонуклідів Cs¹³⁷ та Sr⁹⁰ – 2 Бк/дм³ або 54 пКи/дм³).

4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення

Гігієнічне значення води визначається насамперед фізіологічною потребою у ній людини. Без води не відбувається жоден біохімічний, фізіологічний та фізико-хімічний процес обміну речовин та енергії: неможливі травлення, дихання, анаболізм та катаболізм, синтез білків, жирів, вуглеводів.

У Дніпропетровській області під контролем держсанепідслужби знаходиться 207 водопроводів і 753 об'єкти децентралізованого водопостачання.

За даними органів статистики централізованим питним водопостачанням охоплені всі 20 міст області (понад 74 % міського населення, тобто близько 2,2 млн чоловік), 42 селища та 293 сіл (з 1481). У середньому, за даними органів статистики централізованим питним водопостачанням охоплено приблизно 74 % населення області, у тому числі 39 % – сільського.

Найнижчі показники охоплення централізованим водопостачанням залишаються серед міст у Павлограді (80 %) та Новомосковську (85 %), а серед районів – у Петриківському (4 %), Павлоградському (7 %), Юр'ївському (29 %), Криничанському (29 %) та Покровському (32 %).

За даними Головного управління статистики встановлена потужність усіх водопровідних очисних споруд області складає до 2547,4 тис. м³/добу.

Найбільш потужними насосно-фільтрувальними станціями (НФС), які подають населенню області питну воду є:

Радушанська у м. Кривому Розі (проектна потужність 750 тис. м³/добу);

Аульська (500 тис. м³/добу);

Кайдакська у м. Дніпропетровську (300 тис. м³/добу);

Карачунівська у м. Кривому Розі (258 тис. м³/добу);

Дніпро – Західний Донбас, що у селі Воронове Синельниківського району (120 тис. м³/добу);

Ломовська у м. Дніпропетровську (100 тис. м³/добу);

у селі Ленінське Апостолівського району (ділянка державного підприємства “Кривбаспромводопостачання” (50 тис. м³/добу).

Крім того, на р. Дніпро та притоках її басейну працюють ряд середніх та

малих НФС потужністю 10 – 50 тис. м³/добу, зокрема, у містах Нікополі, Марганець, Орджонікідзе, Вільногірську, Верхньодніпровську, Апостоловому, П'ятихатки, Жовті Води, селищах Червоногригорівка, Придніпровське Нікопольського району, Вищетарасівка Томаківського району та інші.

Загальна довжина водопровідних мереж становить 15,6 тис. км, з яких в аварійному та ветхому стані понад 41,8 % (6,6 тис. км) при середньому по країні 35,7 %.

Внаслідок незадовільних показників технічного стану водопроводів із року в рік залишаються великими втрати питної води при її транспортуванні. Так, наприклад, у містах Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ, Нікополь, втрати становлять понад 40 %, в у м. Верхньодніпровську – 60 %.

Таким чином, незважаючи на вжиті заходи, понад третини сільського населення області не забезпечено питною водою в нормативних кількостях та належної якості. Найбільш складна ситуація з водопостачанням залишається у районах: Апостолівському, Дніпропетровському, Васильківському, Новомосковському, Нікопольському, Межівському, Томаківському, Покровському, Солонянському, Софіївському, Широківському та Синельниківському.

У більшості міст та селищ питна водопровідна вода подається безперебійно, що є важливішим чинником забезпечення санепідблагополуччя населення.

У той же час дефіцит питної води у Дніпропетровській області складає майже 100 тис. м³ на добу. Це, насамперед, стосується 246 населених пунктів у 9-ти районах з населенням до 55 тисяч чоловік (6 %), які забезпечуються привізною водою, для чого використовуються 197 одиниць паспортизованого спецавтотранспорту.

Практично уся питна вода, яка подається населенню області з ріки Дніпро, знезаражується із застосуванням хлору, або гіпохлориту натрію, у м. Жовті Води застосовується діоксид хлору.

Як свідчить аналіз санепідситуації, основними проблемами якості питної води у Дніпропетровській області є:

- періодично (повінь, літня та осіння межень, зима) підвищені рівні забарвленості води р. Дніпро (до 60 – 100 градусів) та відповідно у питній воді (30 – 50 градусів);

- підвищені рівні вірусного забруднення питної води, питома вага позитивних проб на вміст вірусів за 2012 рік склала 5,6 %;

- підвищений рівень забруднення питної води органічними сполуками, галогенвмісними сполуками, насамперед тригалометанами (ТГМ);

Останні утворюються в основному внаслідок первинного хлорування води поверхневих джерел водопостачання.

Ряд ідентифікованих у питній воді органічних сполук має експериментально встановлену канцерогенну та мутагенну активність, їх підвищені рівні в основному, реєструються восени та влітку, коли спостерігається найбільше забруднення поверхневих водоймищ органічними

сполуками внаслідок, насамперед, гумінових сполук.

З усіх представників хлорорганічних сполук (ХОС) найбільш численну групу складають хлорвмісні аліфатичні сполуки (ТГМ), індикаторним показником яких є хлороформ, утворюються також чотирьоххлористий вуглець, трихлоретилен, тетрахлоретилен, дихлорметан, 1,2-дихлоретан, які відносяться до другого класу небезпеки за токсикологічним показником шкідливості питної води.

Для оцінки канцерогенного ризику для здоров'я населення області від споживання хлорованої питної води санепідслужбою впроваджені методичні вказівки МОЗ України МВ 2.2.4-122 -2005 з цього питання.

Державними санітарними нормами та правилами № 2.2.4.171-10 “Тігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною” встановлені граничнодопустимі концентрації ТГМ у питній воді, зокрема, хлороформ – не більше 0,06 мг/дм³, тетрахлорвуглець – не більше 0,002 мг/дм³ (для питної водопровідної води зазначені показники нормуються з 01.01.2015)

У питній водопровідній хлорованій воді найчастіше зустрічається хлороформ (до 90 % від загальної суми ТГМ), як індикаторний показник наявності в питній воді ТГМ.

Згідно з отриманими результатами досліджень та проведеними розрахунками, виконаних відповідно до МВ 2.2.4-122-2005, ризик виникнення додаткових випадків захворювань на рак при вживанні питної води з підвищеними рівнями ТГМ (за хлороформом) не перевищує 100 – 170 в когорті на один мільйон чоловік за 70 років життя.

Багаторічні дослідження показали, що вміст хлороформу в питній воді в 1,1 – 3,3 перевищує граничнодопустимі концентрації (ГДК), що вимагає термінової реконструкції основних водоочисних споруд області, застосування нових сучасних способів знезараження питної води, насамперед, ультрафіолетове опромінення.

4.5. Заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів

Створення умов для поліпшення екологічного стану, запобігання забрудненню і виснаженню водних об'єктів і ресурсів передбачає реалізацію заходів, до яких, насамперед, відносяться: відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану малих річок; створення водоохоронних зон і прибережних захисних смуг; виконання невідкладних заходів щодо ліквідації наслідків шкідливої дії вод, захисту населених пунктів та сільськогосподарських угідь від затоплення та підтоплення; удосконалення систем моніторингу ресурсного та екологічного стану водних об'єктів.

На виконання цих заходів направлена дія “Регіональної програми розвитку водного господарства у Дніпропетровській області”, один із розділів якої включає проведення природоохоронних заходів для покращання екологічного стану водних об'єктів, захисту населених пунктів та сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод.

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

На виконання Закону України “Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки” розроблено “Програму формування національної екомережі в межах області”, яка була затверджена сесією обласної ради у 2006 році.

На території Дніпропетровської області розвинені різноманітні типи байрачних лісів, балкові ландшафти з осередками ендемічної степової флори та фауни. У межах області є реліктовий Самарський бір унікальне природне утворення, якому не має рівних у світі. У долинах степових річок і балках на поверхню виходять кристалічні породи, на яких формуються своєрідні біогеоценози. У долинах малих річок формуються багаті біологічним різноманіттям заплавно-борові та водно-болотні комплекси.

Збереженню біорізноманіття сприяють заходи, пов’язані з розширенням природно-заповідного фонду області. У 2014 році рішеннями Дніпропетровської обласної ради від № 550-26/VI від 20.06.2014 та № 597-28/VI від 05.12.2014 створено 4 заповідних об’єкта загальною площею 2488 га.

5.1.1. Загальна характеристика

Усі елементи екомережі утворюють єдине ціле, об’єднують ділянки природних ландшафтів у територіальну цілісну систему. З огляду на функції, площу, видовий склад рослинного та тваринного світу в національній екологічній мережі виділяються елементи міжнародного, загальнодержавного та місцевого значення. Згідно зі схемою, визначеною Законом України “Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки”, у Дніпропетровській області визначені природні регіони, природні ядра, природні коридори та буферні зони.

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

На сучасному етапі розвитку господарювання в межах Дніпропетровської області спостерігається посилення впливу антропогенних чинників на структурні елементи екомережі (див. табл. 5.1.2.1) та стан біорізноманіття. Зокрема відбувається відновлення діяльності гірничодобувних підприємств, відводяться нові території під будівництво кар’єрів по видобутку корисних копалин, влаштування полігонів твердих побутових відходів, під промислову та житлову забудову. До складу цих земель значною мірою потрапляють і

природні території, які могли б стати елементами екомережі, але втрачаються безповоротно внаслідок названої вище діяльності. За останні роки знову підсилився вплив на балково-степові екосистеми, які займають важливе місце в системі екомережі Дніпропетровської області. Тут основними негативними чинниками виступають надмірне випасання худоби та випалювання сухих залишків природної трав'яної рослинності. Останній є причиною значних трансформацій у видовому складі та характері угруповань степової рослинності.

Помітно скоротилась кількість вегетуючих та квітучих ефемероїдів і ефемерів, у тому числі рідкісних та зникаючих видів, занесених до Червоної книги України. З другого боку, після випалів звільнені екологічні ніші швидко заповнюють види з активною екологічною стратегією, внаслідок чого ділянки ковилових та типчакових степів починають поступово заміщуватися угрупованнями пирію повзучого, куничника наземного та інших довгокореневищних злаків. Полезахисні лісосмуги повсюдно, а особливо в південних районах області, потерпають не тільки від випалів, але й від незаконних порубок. Внаслідок цього значна частина лісосмуг втратила захисні функції, і мають вигляд розстроєних і дуже розріджених насаджень, а подекуди знищені й повністю.

У більш задовільному стані знаходяться землі лісового фонду, які є важливим елементом екомережі, але в області, яка знаходиться в степовій зоні, ліси займають незначні площі і не можуть суттєво впливати на формування безперервного екологічного каркасу. Крім того, в лісах відбуваються лісовідновні та суцільні санітарні рубки, нерідко трапляються лісові пожежі, влаштовуються локальні кар'єри для видобутку піску, що загалом також поступово знижує захисну роль лісів для довкілля та їх значення як елементів екомережі.

Таблиця 5.1.2.1 Складові структурних елементів екологічної мережі

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ									% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом			
	кіль- кість, од.	площа, га		кіль- кість, од.	площа, га		кіль- кість, од.	площа, га		
		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Природні заповідники	1	3766,2	3766,2	-	-	-	1	3766,2	3766,2	-
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Регіональні ландшафтні парки	-	-	-	4	14000,1	-	4	14000,1	-	-
Заказники, усього	23	26280,5	X	80	47026,4	X	103	73306,9	X	-
у тому числі:										-
ландшафтні	14	22244,5	X	47	37958,29	X	61	60202,79	X	-
лісові	5	2956	X	3	1021	X	8	3977	X	-
ботанічні	2	332	X	19	4710	X	21	5042	X	-
загальнозоологічні	-	-	X	1	287	X	1	287	X	-
орнітологічні	2	748	X	3	144	X	5	892	X	-
ентомологічні	-	-	X	4	462,1	X	4	462,1	X	-
іхтіологічні	-	-	X	2	2422	X	2	2422	X	-
гідрологічні	-	-	X	1	22	X	1	22	X	-
загальногеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
палеонтологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
карстово-спелеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
Пам'ятки природи, усього	3	148	X	50	356,9	X	53	504,9	X	-
у тому числі:										-
комплексні	1	30	X	1	3,7	X	2	33,7	X	-
ботанічні	1	56	X	35	312,24	X	36	368,24	X	-

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ									% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом			
	кіль-кість, од.	площа, га		кіль-кість, од.	площа, га		кіль-кість, од.	площа, га		
		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування	
зоологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
гідрологічні	-	-	X	2	1,5	X	2	1,5	X	-
геологічні	1	62	X	12	44,5	X	13	106,5	X	-
Заповідні урочища	-	-	X	3	466,4	X	3	466,4	X	-
Ботанічні сади	2	108	-	1	27	-	3	135	108	-
Дендрологічні парки	-	-	-	1	2,8	-	1	2,8		-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	45	-	7	417,5	-	8	462,5	-	-
Зоологічні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	30	30347,7	-	146	62297,13	-	176	92644,8	-	-

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Питання збереження біорізноманіття включені до “Програми формування та розвитку національної екологічної мережі Дніпропетровської області на 2006 – 2015 роки” (із змінами та доповненнями), (рішення Дніпропетровської обласної ради від 22.03.2006 № 768-33/IV, далі – Програма). З метою збереження рідкісних видів рослин і тварин, що перебувають під загрозою зникнення на території області затверджені Червоні списки тварин та рослин Дніпропетровської області (згідно рішення обласної ради від 27.12.2011 р. № 219-10/ VI).

Природний рослинний покрив зберігся у вигляді фрагментів на загальному фоні розораних площ і представляє собою вузькі смуги по річкових долинах, балках, на площах відчужень, вздовж залізничних колій та інші, а також на природоохоронних територіях в межах природно-заповідного фонду. Трав’янисті екосистеми в межах Дніпропетровської області представлені такими основними типами:

зональна степова рослинність (різнотравно-кострицево-ковилові і кострицево-ковилові угруповання). Загальна площа земель, зайнятих степовими угрупованнями різного ступеню деградованості, складає близько 163,5 тис. га;

лучна рослинність (заплавні, низинні луки та ін.). Землі, вкриті лучною рослинністю, зосереджені в долинах річок і по тальвегах балок, площа яких складає близько 180,7 га;

прибережно-водні трав’янисті угруповання, досить широко розповсюджені в межах області у вигляді приозерних, прирічкових заростей очерету, рогозу, куги та інше. Після зарегулювання річок, забудови та внаслідок інших антропогенних чинників площа їх постійно зменшується. Найбільше таких угруповань зосереджено в долинах річок Самари і Орелі;

галофільні угруповання солонців і солончаків, зосереджені переважно в долинах річок Орелі, Самари, Дніпра, Вовчої;

вторинні екосистеми на техногенних територіях (відвали гірничо-збагачувальних комбінатів, смуги відчуження вздовж залізниць, території промислових підприємств та ін.). Ці рослинні угруповання формуються на порушених землях спонтанно, найчастіше утворюючи своєрідні рідколісся, які через 40 – 50 років після початку формування набувають риси природних рослинних фітоценозів.

За останні роки становище природної рослинності різко погіршилося, так як залишки степових зональних та інших типів фітоценозів знищуються при розорюванні схилів, балок, ґрунтозахисних зон біля водойм.

Усе це призвело до того, що більшість в минулому самих звичайних видів, стали в тій чи іншій мірі рідкісними, зникаючими і в даний час включені до Червоної книги України, Червоного списку Дніпропетровської області.

У рамках природоохоронних та освітніх заходів видані серії робіт про біорізноманіття Дніпропетровської області: “Ссавці (Mammalia)”, “Дощові черв’яки (Lumbricidae)”, “Земноводні та плазуни (Amphibia et Reptilia)”,

“Булавовусі лускокрилі (*Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea*)”, “Круглороті (*Cyclostomata*)”, “Риби (*Pisces*)”, “Птахи” (І том) та про природно-заповідний фонд:

1. Заповідні куточки на Дніпропетровщині: Заказники.
2. Ботанічні сади Дніпропетровщини: Дніпропетровський ботанічний сад ДНУ ім. Олесь Гончара та Криворізький ботанічний сад НАН України.
3. Парки пам'ятки садово-паркового мистецтва у містах Дніпропетровської області.
4. Пам'ятки природи Дніпропетровської області.
5. Законодавчо-нормативні акти України щодо організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

5.1.4. Формування національної екомережі.

Основною метою Програми є формування територіально-функціональної системи екологічної мережі в області, яка забезпечить збільшення відсотку заповідності щонайменше до 8 % від загальної площі області, при нинішньому 2,83 %, а також збереження всього різноманіття природних і напівприродних типів ландшафтів, геологічних пам'яток, ґрунтів, популяцій рідкісних та зникаючих видів флори та фауни регіону, можливість природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин.

Створення повноцінних, реально діючих заповідних об'єктів з власною інфраструктурою, яка повинна враховувати всі природні і соціально-економічні передумови для їх функціонування – складна справа, яка потребує значних коштів і залучення достатнього науково-виробничого потенціалу.

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами.

Згідно існуючої термінології **генетично модифікований організм** (ГМО) – це який-небудь організм, у якому генетичний матеріал було змінено за допомогою штучних прийомів перенесення генів, які не проходять у природних умовах.

Вперше комерційне використання генетично зміненого насіння впроваджено в США у 1996 році, коли була висаджена соя, стійка до певного гербіциду.

Серед світових лідерів по культивуванню генетично модифікованих культур – США, Аргентина, Бразилія, Канада, Китай, Індія тощо. Проте, застосування вказаної продукції суворо регламентується з обов'язковим зазначенням інформації про наявність у ній генетично модифікованих організмів.

Україна не стоїть осторонь цієї проблеми. Підтвердженням цього є той факт, що у 2002 році прийнято Закон України “Про приєднання України до Картахетського протоколу про біобезпеки до Конвенції про біологічне різноманіття”.

Наступним етапом у будівництві системи контролю за використанням

ГМО стало прийняття у 2007 році Закону України “Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів”.

Етикетування продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням, в Україні запроваджено з 1 липня 2009 року у відповідності до вимог постанов Кабінету Міністрів України від 13.05.2009 № 468 та від 01.07.2009 року № 661.

Саме на виробника покладено відповідальність про етикетування харчових продуктів, які містять ГМО обсягом понад 0,9 % або вироблені із сільськогосподарської продукції, вміст ГМО у якій обсягом понад 0,9 %. Крім цього, саме виробник, згідно Закону України “Про безпечність та якість харчових продуктів”, несе відповідальність за безпеку продукції, що ним виготовляється.

Єдиним документом, що підтверджує наявність або відсутність ГМО у продукту, є протокол лабораторних досліджень.

Дніпропетровська область однією із перших в Україні розпочала роботу по контролю за наявністю (відсутністю) ГМО у продуктах харчування та продовольчій сировині.

Завдяки підтримці влади Дніпропетровської області на базі обласної санепідемстанції у 2009 році відкрита ПЦР-лабораторія. За короткий термін були вивчені та запроваджені у практику ДСТУ ISO 2569:2008, ДСТУ ISO 2570:2008 та інші.

Великим проривом у питанні контролю за вмістом ГМО у харчових продуктах стало затвердження Переліку харчових продуктів, щодо яких здійснюється контроль вмісту генетично модифікованих організмів. Зазначений документ дозволив конкретизувати роботу фахівців з гігієни харчування по контролю за ГМО.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Дніпропетровська область розташована в двох підзонах справжнього степу.

Все лівобережжя і більша частина правобережжя знаходяться в підзоні різнотравно-типчаково-ковилового степу. Крайній південний захід правобережжя Дніпропетровської області знаходиться в межах підзони типчаково-ковилового степу.

Для підзони різнотравно-типчаково-ковилової степу є характерним переважає видів злакових (пристосованих до умов сухого степового клімату): ковила пірчаста ковила волосиста типчак (вівсяниця), тонконіг вузьколистий, стоколос безостий, пирій повзучий та значна участь різнотрав'я. У межах підзони типчаково-ковилового степу зменшується частка різнотрав'я.

Але антропогенний фактор змінив природний розвиток степу. Майже вся територія міжріч (крім долинних та балкових схилів) розорана та представлена агроценозами з системою полезахисних лісосмуг. Типова різнотравно-

типчаково-ковилова рослинність залишилась тільки на схилах балок, у перелісках, де ґрунти мало придатні під рілля.

За останнє сторіччя становище природної рослинності різко погіршилося – залишки степових зональних та інших типів рослинності були деградовані.

В останні два десятиріччя ділянки степової рослинності менше страждають від випасу, що дає можливість відновлення ковилових угруповань, підвищення фіторізноманіття, у тому числі рідкісних та зникаючих видів.

Природні лісові екосистеми Дніпропетровської області знаходяться у предкризовому стані. Відбувається значне зменшення біорізноманіття.

Лучна рослинність, яка зосереджена в долинах річок і тальвегах балок, порівняно з лісовою та степовою рослинністю має невелику площу та на наш час найчастіше змінюється галофільними угрупованнями.

Вторинні рослинні угруповання екосистеми формуються на порушених землях спонтанно, найчастіше утворюючи своєрідні рідколісся, котрі через 40-50 років після початку формування набувають риси природних рослинних фітоценозів.

Штучні екосистеми, що існують в умовах екологічної невідповідності лісів до умов степової зони мають нижчу здатність до саморегуляції і потребують більшої уваги під час догляду.

Зарегулювання р. Дніпра та його притоків сприяє порушенню природного режиму повені, зниженню рівня ґрунтових вод.

Це веде до катастрофічних сукцесій лісових біогеоценозів, зпустелювання – заміни одних біогеоценозів на інші, похідні, навіть до інших типів біогеоценозів-лучних, степових, солонцюво-солончакових.

Рослинність водойм у сучасний період у більшості деградована і перетворена на болотні угруповання, які переважають не тільки у заплавах, але і в руслах малих річок та озер.

Особливої уваги заслуговують водойми в межах Дніпропетровського мегаполісу, які колись прикрашали міське середовище завдяки різноманітній, естетично цінній рослинності, а зараз знаходяться в умовах підвищеного антропогенного навантаження і потребують негайних заходів щодо їх відновлення.

Усе вищенаведене призвело до того, що більшість в минулому самих звичайних видів рослин стали в тій чи іншій мірі рідкісними, зникаючими і у даний час включені до Червоної книги України, Червоного списку Дніпропетровської області.

Зважаючи на антропогенний тиск на рослинний покрив більшість в минулому самих звичайних видів, стали в тій чи іншій мірі рідкісними, зникаючими і в даний час включені до Червоної книги України, Червоного списку Дніпропетровської області.

Розроблена програма відтворення рідкісних та зникаючих видів рослин у Ботанічному саду Дніпропетровського національного університету та в Криворізькому ботанічному саду.

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів

Ліси степової зони України в історичному минулому займали значні площі в долинах річок та балках (байрачні ліси). Архівні та літературні джерела свідчать, що на межі першого-другого тисячоліття лісові масиви займали майже всю територію міжріччя Орелі та Самари.

Найпоширенішими групами типів лісів є діброви (50 %), судіброви представлені на 25 %, субори – на 15 %, бори – на 10 %.

У породному відношенні ліси Північного Степу на 43 % представлені дубом, на 32 % – сосною, на 10 % – акацією, на 6 % – ясенем, на 2 % – тополями, на 1 % – в'язом і на 6 % іншими породами. Найбільше насаджень дуба представлено в Лівобережно-Дніпровському північно-степовому окрузі (50 %) і найменше в Донецько-Донському (32 %). Сосна переважає в Донецько-Донському (53 %), найменше її в Правобережно-Дніпровському, де після дуба найбільш розповсюджена акація (26 %).

У породному відношенні 27 % всіх насаджень представлені похідними деревостанами; найбільше їх у судібровах (48 %). Дібровні насадження похідні на 25 %, а субореві – на 16 %. Це деревостани: акації, ясена, тополі, в'яза.

У віковому відношенні дубові насадження представлені 4 – 8 класами віку (72 %), соснові – 4 – 6 (55 %), акацієві – 6 – 7 (53 %), ясеневі – 5 – 7 (49 %).

У дубових насадженнях переважають 2 і 3 класи бонітету (67 %), в соснових – 1 і 2 (70 %), в акацієвих – 1 і 2 (52 %), в ясеневих – 2 і 3 (66 %). Частка насаджень 4 і нижче бонітетів становить 14%.

Серед насаджень з дуба звичайного 47 % – штучного походження, 53 % – природного, серед яких 47 % належить порослевим дубнякам. Насадження штучного походження переважають в 1 – 5 класах віку, причому в перших трьох класах їх частка становить 94 %. Сосна на 91 % рукотворна, її частка за останні 60 років сягає 90 %.

У Дніпропетровській області сформована система штучних лісових насаджень, яка складається з великих масивів, полезахисних лісосмуг, водозахисних насаджень та ділянок відновлювальних насаджень в межах природних лісових біогеоценозів (байрачних, пристінних, заплавних та аренних лісів). Вони виконують ґрунто- та водозахисні, фітомеліоративні, рекреаційні функції, збільшують ландшафтне та видове різноманіття, є резерватами цінних видів рослин та тварин, входять до складу екологічних коридорів та екоядер в системі екомережі України, мають великий екологічний потенціал. Але у сучасний період значна кількість з них знаходиться у незадовільному деструктивному стані, що зумовлено як природними причинами (віковий кризовий стан), так і антропогенним впливом (вирубки, пожежі та ін.).

За результатами проведених досліджень з'ясовано, що все це спричинене неконтрольованими вирубками, пожежами, пошкодженням узлісь, які у природних умовах перешкоджають вторгненню степових видів, та відсутністю контролю і належного догляду за насадженнями з урахуванням їх вікового та функціонального стану.

Ліси залежно від основних виконуваних ними функцій поділяються на категорії:

- 1) ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення;

- 2) рекреаційно-оздоровчі ліси;
- 3) захисні ліси;
- 4) експлуатаційні ліси.

Головними лісокористувачами, які займаються веденням лісового господарства в межах Дніпропетровської області на землях лісогосподарського призначення є Дніпропетровське обласне управління лісового та мисливського господарства (ДОУЛМГ).

Станом на 01.01.2015 загальна площа земель лісового фонду Дніпропетровської області складає 113,023 тис. га, у тому числі: вкриті лісовою рослинністю землі на площі 78,7 тис. га, загальний запас деревини 13,93 тис. м³, лісистість області – 5,3 % (див. табл. 5.2.2.1.; 5.2.2.2.; 5.2.2.3.; 5.2.2.4., 5.2.2.5, 5.2.2.6.).

Таблиця 5.2.2.1. Лісовий фонд регіону

№ з/п		Загальна площа, га	Вкриті лісовою рослинністю, га, %	Загальний запас деревини, тис. м ³	Примітка
1	2	3	4	5	6
I	Усього лісового фонду (сума рядків 1+2)	113024	78700	13930	-
1.	Усього земель лісогосподарського призначення та земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення у тому числі:				
1.1	державних лісогосподарських підприємств	113024	78700	13930	-
1.2	комунальних лісогосподарських підприємств	-	-	-	-
1.3	власників лісів	-	-	-	-
1.4	не наданих у користування (землі запасу)	-	-	-	-
2.	Усього лісових ділянок, розташованих на землях іншого призначення у тому числі:				
2.1	державних підприємств	-	-	-	-
2.2	комунальних підприємств	-	-	-	-
2.3	приватних підприємств	-	-	-	-
2.4	інших організацій та установ	-	-	-	-
2.5	власників лісів	-	-	-	-
2.6	не наданих у користування (землі запасу)	-	-	-	-
3.	Загальний запас деревини лісового фонду	X	X	13930	-
4.	Запас деревини у розрахунку на один гектар лісового фонду	X	X	-	-
5.	Площа лісів у розрахунку на одну особу	X		X	-
6.	Запас деревини у розрахунку на одну особу	X	X		-
7.	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі регіону)	X	5,3	X	-

Таблиця 5.2.2.2. Лісовий фонд регіону в розрізі категорій земель

№ з/п	Міністерства, відомства (постійні лісокористувачі, власники лісів), інші	Загальна площа, га	Лісові землі, тис. га							Нелісові землі, тис. га					
			вкриті лісовою рослинністю		не вкриті лісовою рослинністю			усього лісових земель	у тому числі сільськогосподарські угіддя				інші нелісові землі	усього нелісових земель	
			усього	у тому числі лісові культури	не змкнуті лісові культури	інші не вкриті лісовою рослинністю	усього не вкритих лісовою рослинністю		сіножаті	рілля	пасовища	разом с/г угідь			
I. Землі лісогосподарського призначення															
	Держлісагентство-ДОУЛМГ	98161	64754	45558	2063	9467	11530	76740	376	211	73	660	12693	21420	
II. Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення															
	Держлісагентство-	14863	12456	8474	197	1117	1314	13332	0	34	53	87	21	1531	

№ з/п	Міністерства, відомства (постійні лісокористувачі, власники лісів), інші	Загальна площа, га	Лісові землі, тис. га						Нелісові землі, тис. га					
			вкриті лісовою рослинністю		не вкриті лісовою рослинністю			усього лісових земель	у тому числі сільськогосподарські угіддя				інші нелісові землі	усього нелісових земель
			усього	у тому числі лісові культури	не зімкнуті лісові культури	інші не вкриті лісовою рослинністю	усього не вкритих лісовою рослинністю		сіножаті	рілля	пасовища	разом с/г угідь		
	ДОУЛМГ													
III. Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення														
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IV. Землі історико-культурного природно-заповідного призначення														
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Інше														
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Таблиця 5.2.2.3. Лісовідновлення за 2014 рік

№ з/п	Органи державної влади, постійні лісокористувачі, власники лісів,	лісовідновлення, га			
		у тому числі:			усього
		посадка лісу, га	посів лісу, га	природне поновлення лісу, га	
1	2	3	4	5	6
1	Держлісагентство				
1.1	ДП “Дніпропетровський лісгосп”	0,3	-	14,8	15,1
1.2	ДП “Дніпродзержинський лісгосп”	20	-	-	20
1.3	ДП “Новомосковський лісгосп”	2	-	4	6
1.4	ДП “Криворізький лісгосп”	3	-	-	3
1.5	ДП “Верхньодніпровський лісгосп”	-	-	-	-
1.6	ДП “Васильківський лісгосп”	-	-	-	-
1.7	ДП “Марганецький лісгосп”	-	-	12	12
1.8	ДП “Павлоградський лісгосп”	20	-	10	30
1.9	ДП “Новомосковський військовий лісгосп”	61	-	-	61
1.10	ПЗ “Дніпровсько-Орільський ”	-	-	-	-
Усього	за Держлісагентством	106,3	-	40,8	147,1

Таблиця 5.2.2.4. Лісорозведення (створення нових лісових насаджень) за 2014 рік

№ з/п	Органи державної влади, постійні лісокористувачі, власники лісів,	Створення нових лісових насаджень, га							природне само заліснення земель, га	усього створено нових лісів, га
		лісорозведення, га								
		посадка, га	посів, га	у тому числі						
заліснення мало продуктивних земель, га	заліснення ярів, балок, кар'єрів, га			створення нових пожезахисних лісових смуг, га	заліснення інших земель, га					
1	Держлісагентство									
1.1	ДП “Дніпропетровський лісгосп”	5	-	-	-	-	5	-	5	
1.2	ДП “Дніпродзержинський лісгосп”	45	-	-	-	-	45	-	45	
1.3	ДП “Новомосковський лісгосп”	20	-	-	-	-	20	-	20	
1.4	ДП “Криворізький лісгосп”	9	45	-	-	-	54	-	54	
1.5	ДП “Верхньодніпровський лісгосп”	30		-	-	-	30	-	30	

№ з/п	Органи державної влади, постійні лісокористувачі, власники лісів,	Створення нових лісових насаджень, га							
		лісорозведення, га						природне само заліснення земель, га	усього створено нових лісів, га
		посадка, га	посів, га	у тому числі					
заліснення мало продуктивних земель, га	заліснення ярів, балок, кар'єрів, га			створення нових полезасихних лісових смуг, га	заліснення інших земель, га				
1.6	ДП “Васильківський лісгосп”	62	2	-	-	-	64	-	64
1.7	ДП “Марганецький лісгосп”	18		-	-	-	18	-	18
1.8	ДП “Павлоградський лісгосп”	48		-	-	-	48	-	48
1.9	ДП “Новомосковський військовий лісгосп”			-	-	-	-	-	-
1.10	ПЗ “Дніпровсько-Орільський ”			-	-	-	-	-	-
	Усього за Держлісагентство	237	47	-	-	-	284	-	284

Таблиця 5.2.2.5 Проведення лісогосподарських заходів, пов'язаних із вирубуванням деревини за 2014 рік

№ з/п	Загальна площа, га	Ліквідна деревина, тис. м ³	У т. ч. за господарствами					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			площа, га	Ліквідний запас, тис. м ³	площа, га	ліквідний запас, тис. м ³	площа, га	ліквідний запас, тис. м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Усього рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства								
1	2451	62796	-	-	-	-	-	-
у тому числі: 1. Рубки догляду								
1.1	566	9686	-	-	-	-	-	-
2. Лісовідновні рубки								
1.2	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Суцільні санітарні рубки								
1.3	163	23160	-	-	-	-	-	-
4. Розрубка, розчистка ліній електропередач								
1.4	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Розрубка, розчистка автомобільних доріг								
1.5	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього	2488	63021	-	-	-	-	-	-

Таблиця 5.2.2.6. Динаміка загибелі лісових культур, насаджень та не зімкнутих лісових культур

	Держліс-агентство	Мінагро-політики	Мін-оборони	Мін-природи	Інші	Усього
1. усього загиблих лісових насаджень, га	441	-	-	-	-	-
у тому числі від:						
пожеж	172	-	-	-	-	-
несприятливих погодних умов	235	-	-	-	-	-
хвороб та шкідників лісу	1	-	-	-	-	-

	<i>Держліс- агентство</i>	<i>Мінагро- політики</i>	<i>Мін- оборони</i>	<i>Мін- природи</i>	<i>Інші</i>	<i>Усього</i>
господарської діяльності людини (забудова, ЛЕП, кар'єри, газопроводи тощо)	-	-	-	-	-	-
з інших причин	33	-	-	-	-	-
1.1 з них загиблих лісових культур, га	225	-	-	-	-	-
у тому числі від: пожеж	-	-	-	-	-	-
несприятливих погодних умов	225	-	-	-	-	-
хвороб та шкідників лісу	-	-	-	-	-	-
господарської діяльності людини (забудова, ЛЕП, кар'єри, газопроводи тощо)	-	-	-	-	-	-
Інше	-	-	-	-	-	-
Розподіл загиблих лісових культур за роком створення	-	-	-	-	-	-
2011	9	-	-	-	-	-
2012	42	-	-	-	-	-
2013	57	-	-	-	-	-
2014	117	-	-	-	-	-

5.2.3. Стан використання природних недеревних рослинних ресурсів

В 2014 році на території області використання природних недеревних рослинних ресурсів не здійснювалось, заготівля лікарської сировини не проводилась, в тому числі не відбувалась заготівля природних рослинних лісових ресурсів державними лісгосподарськими підприємствами.

5.2.4. Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

З наближенням весни актуальною є проблема збереження перших весняних квітучих рослин, які віднесені до категорії рідкісних й зникаючих видів та занесені до Червоної книги України. Масовий збір первоцвітів знижує чисельність їх популяцій.

З метою посилення державного контролю за збереженням та охороною рідкісних видів ранньоквітучих і реліктових рослин підготовлено розпорядження голови облдержадміністрації від 21.03.2014 № Р-164/0/3-14 “Про проведення операції “Первоцвіт – 2014” щодо заборони торгівлі на ринках Дніпропетровської області та поза їх межами рідкісними видами ранньоквітучих, ендемічних, реліктових і таких, що знаходяться під загрозою знищення рослинами, а також рослинами, занесеними до Червоної книги України.

На виконання вищезазначеного розпорядження була проведена велика кампанія та вжиті дієві заходи, спрямовані на недопущення незаконної заготівлі та реалізації червонокнижних рослин у Дніпропетровській області. Всього на території 11 адміністративно-територіальних одиниць Дніпропетровської

області було проведено 40 рейдових заходів з виявлення випадків заготівлі та недопущення реалізації ранньоквітучих видів рослин. Під час реалізації зазначених заходів складено 40 протоколів про адміністративні правопорушення. Проведено понад 60 заходів серед навчальних закладів області стосовно охорони й збереження ранньоквітучих та реліктових рослин, у яких взяли участь понад 9 тисяч учнів, а також оприлюднені 3 статті в газетах та на інтернет-порталах, порушеному питанню присвячено 3 радіо та 2 телепередачі.

У даний час питання збереження біологічного різноманіття на Землі є одним з найважливіших серед екологічних проблем. На першому місці у справі збереження біорізноманіття стоїть охорона рослин, які утворюють середовище для існування інших організмів. Найважливішим серед цього є збереження рідкісних та зникаючих видів рослин, що передбачає реєстрацію видів і складання “Червоних книг” окремих країн і регіональних “Червоних списків”. Існують Світовий і Європейський червоні списки рослин.

У Дніпропетровській області більш ніж за 40 років тому почалася робота з охорони рослинного світу.

Першим юридичним документом з охорони рослинності був список рідкісних та зникаючих рослин (54 види), затверджений рішенням Дніпропетровського облвиконкому від 09.10.1979 № 568.

У 1998 році був складений “Червоний список видів рослин Дніпропетровської області”, затверджений Дніпропетровською обласною радою (Рішення обласної ради від 12.06.1998 № 7.2/XXIII). Він включав 338 судинних рослин. З них 22 види включені до Європейського Червоного списку, 56 видів включені до Червоної книги України (1996), 260 видів рослин, які охороняються в Дніпропетровській області.

У 2011 році провідними науковими установами області в галузі вивчення біорізноманіття створено видання: “Червона книга Дніпропетровської області. Рослинний світ”. Це друге (після Донецької області) повномасштабне видання обласної Червоної книги рослин в Україні.

Вона з’явилася основою для охорони та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів рослинності, а також видів, що охороняються на регіональному рівні (Червоний список видів рослин і тварин Дніпропетровської області. (Затверджений рішенням обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI).

У списку наведено 451 вид рідкісних та зникаючих рослин, що охороняються на території Дніпропетровської області.

Серед них – 16 видів занесені до Світового Червоного списку, 27 – до Європейського Червоного списку, 82 – до Червоної книги України.

Але ці види реально охороняються лише на території Природного заповідника Дніпровсько-Орільський, Ботанічного саду Дніпропетровського національного університету та Криворізького ботанічного саду.

Таблиця 5.3.4.1. Динаміка охорони, невиснажливого використання та відтворення дикорослих рослин та грибів

Об'єкт ПЗФ	Усього видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, екз.	Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.	Кількість видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, назва (українська, латинська), екз./ га	Кількість популяцій видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, які зникли, назва (українська, латинська), од.
Дніпропетровський ботанічний сад	54	-	Adiantum capillus-veneris L. – Адіантум венерін волос	Diabthus gratianopolitanus Vill. – гвоздика гренобльська
			Adonis vernalis L. – Горицвіт весняний	
			Adonis wolgensis Steven ex DC.) – Горицвіт волзький	
			Anemone narcissiflora L. – анемона нарцисоквіткова	
			Asphodeline lutea (L.) Rchb. – Золотень жовтий	
			Asplenium adiantum-nigrum L. – Аспленій чорний	
			Astragalus dasyanthus Pall. – Астрагал шерстистоквітковий –	
			Atropa belladonna L. – Беладонна звичайна	
			Bulbocodium versicolor (Ker Gawl.) Spreng. – брандушка різнобарвна	
			Campanula carpatica Jacq. – Дзвоники карпатські	
			Cerastium biebersteinii DC. – Роговик Біберштейна	
			Colchicum autumnale L. – Пізноцвіт осінній	
			Crambe pontica Steven ex Rupr. – Катран понтийський	
			Crataegus pojarkovae Kossyeh. – Глід Пояркової	
			Crocus banaticus J. Gay – Шафран банатський	
			Cyclamen kuznetzovii Kotov & Czernowa – Цикламен Кузнєцова	
			Dianthus gratianopolitanus Vill. – Гвоздика гренобльська	
			Dichodon cerastoides (L.) Rchb. – Диходон роговиковий	
			Dictamnus albus L. – Ясенець білий	

Об'єкт ПЗФ	Усього видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, екз.	Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.	Кількість видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, назва (українська, латинська), екз./ га	Кількість популяцій видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, які зникли, назва (українська, латинська), од.
			<i>Draba aizoides</i> L.– Крупка аїзоподібна <i>Erigeron alpinus</i> L. – Злинка альпійська <i>Euonymus nana</i> M. Bieb. – Бруслина низька <i>Fraxinus ornus</i> L. – Ясен білоцвітий <i>Frittilaria meleagris</i> L. – Рябчик шаховий <i>Galantus nivalis</i> L. – Підсніжник білосніжний <i>Glaucium flavum</i> Crantz– Мачок жовтий <i>Iris sibirica</i> L.– Півники сибірські <i>Iris pontica</i> Zapat. – Півники понтичні <i>Juniperus excelsa</i> M. Bieb. – Яловець високий <i>Juniperus foetidissima</i> Willd. – Яловець смердючий <i>Leucosium vernum</i> L. – Білоцвіт весняний <i>Lunaria rediviva</i> L.– Місячник оживаючий <i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) Asch. – Рястка Буше <i>Paeonia daurica</i> Andrews – Півонія кримська <i>Paeonia tenuifolia</i> L. – Півонія тонколиста <i>Pinus cembra</i> L. – Сосна кедрова <i>Pulsatilla grandis</i> Wender. – Сон великий <i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill. s.l.– Сон лучний <i>Ramnus tinctoria</i> Waldst. et Kit. – Жостір фарбувальний <i>Quercus cerris</i> L. – Дуб кошенільний <i>Sorbus torminalis</i> (L.) Grantz. – Горобина берека	

Об'єкт ПЗФ	Усього видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, екз.	Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.	Кількість видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, назва (українська, латинська), екз./ га	Кількість популяцій видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, які зникли, назва (українська, латинська), од.
			<i>Staphylea pinnata</i> L. – Клокичка периста <i>Stenbergia colchicifolia</i> Waldst. et Kit. – Осінник пізноцвітовий <i>Stipa anomala</i> P.Smirn. ex Roshev. – Ковила відмінна <i>Stipa capillata</i> L. – Ковила волосиста <i>Stipa lessingiana</i> Trin. et Rupr. – Ковила Лессінга <i>Stipa pennata</i> L.– Ковила пірчаста <i>Stipa pulcherrima</i> K. Koch – ковила найкрасивіша <i>Syringa josikaea</i> J. Jacq. ex Rchb. – Бузок угорський <i>Taxus baccata</i> L. –Тис ягідний <i>Trifolium rubens</i> L. – конюшина червонувата <i>Tulipa quercetorum</i> Klokov et Zoz – Тюльпан дібровний <i>Tulipa schrenkii</i> Regel – Тюльпан Шренка <i>Viola alba</i> Besser – Фіалка біла	
Криворізький ботанічний сад НАН України	78	6	<i>Stipa asperella</i> – ковила шорстка; <i>Stipa lessingiana</i> – ковила Лессінга; <i>Stipa ucrainica</i> – ковила українська; <i>Stipa pulcherrima</i> – ковила найкрасивіша; <i>Stipa capillata</i> – ковила волосиста; <i>Adonis vernalis</i> – горицвіт весняний; <i>Adonis wolgensis</i> – горицвіт волзький; <i>Astragalus dasyanthus</i> – астрагал шерстистоквітковий; <i>Astragalus ponticus</i> – астрагал понтійський;	-

Об'єкт ПЗФ	Усього видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, екз.	Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.	Кількість видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, назва (українська, латинська), екз./ га	Кількість популяцій видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, які зникли, назва (українська, латинська), од.
			<i>Cymbochasma borysthenea</i> – повстянка дніпровська (цимбохазма дніпровська); <i>Pulsatilla pratensis</i> (P. nigricans) – сон лучний (сон чорніючий); <i>Paeonia tenuifolia</i> – півонія тонколиста	
Природний заповідник “Дніпровсько-Орільський”	84	34	Сальвінія плаваюча <i>Salvinia natans</i> (L.) All	Шильник водяний <i>Subularia aquatica</i> L.
			Цибуля савранська <i>Allium savranicum</i> Besser (A. Saxatile auct. Non M.Bieb.)	Горянка півмісяцева <i>Botrychium lunaria</i> (L.) Sw.
			Рястка Буше <i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) Asch.	Гімносперміум одеський <i>Gymnospermium odessanum</i> (DC.) Takht.
			Шафран сітчастий <i>Crocus reticulatus</i> Steven ex Adams	Астрагал донський <i>Astragalus tanaiticus</i> K.Koch
			Півники сибірські <i>Iris sibirica</i> L.	Ясенець білий <i>Dictamnus albus</i> L.
			Тюльпан дібровний <i>Tulipa quercetorum</i> Klokov et Zoz	
			Плодоріжка болотна (зозулинець болотний) <i>Anacamptis palustris</i> (Jacq.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase (Orchis palustris Jacq.)	
			Коручка болотна <i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz	
			Ковила дніпровська <i>Stipa borysthenea</i> Klokov ex Prokudin	
			Плавун щитолистий <i>Nymphoides peltata</i> (S.G.Gmel.) O.Kuntze	
			Сон лучний (с. чорніючий) <i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill. S.l.	
			Водяний горіх плаваючий	

Об'єкт ПЗФ	Усього видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, екз.	Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.	Кількість видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, назва (українська, латинська), екз./ га	Кількість популяцій видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, які зникли, назва (українська, латинська), од.
			Trapa natans L. S.I. Лептогіум насичений Leptogium saturninum (Dicks.) Nyl.	

Таблиця 5.3.4.2. Перелік видів рослин та грибів, що підлягають особливій охороні на території області (станом на 01.01.2015 року)

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Дніпропетровський ботанічний сад					
Alnus glutinosa (L.) Gaertn. Вільха клейка	рідкісний				Least Concern
Berberis vulgaris L. Барбарис звичайний	рідкісний				
Carpinus betulus L. Граб звичайний	зникаючий				
Genista tanaitica P. Smirn. Дрік донський	зникаючий				Indeterminate
Padus avium Mill. Черемха звичайна	зниклий у природі				
Rosa iundzillii Besser. Шипшина Юндзила	невизначений				
Rosa rubiginosa L. Шипшина іржаво-червона	неквизначений				
Rosa spinosissima L. Шипшина найколючіша	рідкісний				
Viburnum lantana L. Калина цілолиста	рідкісний				
Acorus calamus L. Аїр звичайний	рідкісний				
Adonis vernalis L. Горицвіт весняний	вразливий	неоцінений			
Adonis wolgensis Steven ex DC. Горицвіт волзький	вразливий	неоцінений			
Ajuga reptans L. Горлянка повзуча	зниклий у природі				
Amygdalus nana L. Мигдаль степовий	рідкісний				
Anemone sylvestris L. Анемона лісова	вразливий				
Anemonoides ranunculoides (L.) Holub. Анемона жовтецева	рідкісний				

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Antennaria dioica</i> (L.) P. Gaertn. Котячі лапки дводомні	зникаючий				
<i>Anthoxanthum odoratum</i> L. Пахуча трава звичайна	зниклий у природі				
<i>Asarum europaeum</i> L. Копитняк європейський	рідкісний				
<i>Asperula graveolens</i> M. Bieb. ex Schult. et Schult. Маренка пахуча	рідкісний				
<i>Astragalus dasyanthus</i> Pall. Астрагал шерстистоквітковий	вразливий	вразливий			Rare
<i>Athyrium filix-femina</i> (L.) Roth Безщитник жіночий	вразливий				
<i>Aurinia saxatilis</i> (L.) Desv. Аврinia скельна	рідкісний				
<i>Betonica officinalis</i> L. Буквиця лікарська	рідкісний				
<i>Campanula glomerata</i> L. Дзвоники скупчені	рідкісний				
<i>Campanula persicifolia</i> L. Дзвоники персиколісті	вразливий				
<i>Campanula rotundifolia</i> L. Дзвоники круглолисті	зниклий у природі				
<i>Clematis integrifolia</i> L. Ломиніс цілолистий	рідкісний				
<i>Convallaria majalis</i> L. Конвалія звичайна	рідкісний				
<i>Dictamnus albus</i> L. Ясенець білий	зниклий у природі	рідкісний			
<i>Dryopteris filix-mas</i> (L.) Schott. Щитник чоловічий	рідкісний				
<i>Fragaria vesca</i> L. Суниця лісова	зникаючий				
<i>Inula helenium</i> L. Оман високий	рідкісний				
<i>Iris halophila</i> Pall. Півники солелюбні	рідкісний				
<i>Iris pontica</i> Zapat. Півники понтійські	зникаючий	вразливий			
<i>Iris pumila</i> L. Півники карликові	рідкісний				
<i>Iris sibirica</i> L. Півники сибірські	зникаючий	вразливий			
<i>Matteuccia struthiopteris</i> (L.) Tod. Страусове перо звичайне	зникаючий				
<i>Ornithogalum fimbriatum</i> Willd. Рястка торчкувата	вразливий				

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Polygonatum hirtum</i> (Bocs ex Poir.) Pursh Купина широколиста	зниклий у природі				
<i>Polygonatum odoratum</i> (Mill.) Druce Купина пахуча	рідкісний				
<i>Paeonia tenuifolia</i> L. Півонія тонколиста	зниклий у природі	вразливий			
<i>Poterium sanguisorba</i> L. Чорноголовник родовиковий	невизначений				
<i>Primula veris</i> L. Первоцвіт весняний	зниклий у природі				
<i>Prunella grandiflora</i> (L.) Scholl Суховершки великоквіткові	невизначений				
<i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn Орляк звичайний	зникаючий				
<i>Pulsatilla grandis</i> Wender. Сон великий	вразливий	вразливий			
<i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill. Сон лучний	рідкісний	неоцінений			
<i>Pyrethrum corymbosum</i> (L.) Scop. Маруна щиткова	рідкісний				
<i>Sedum borissovae</i> Balk. Очиток Борисової	невизначений				Vulnerable
<i>Sempervivum ruthenicum</i> Schnittsp. et C.B. Lehm. Молодило руське	рідкісний				
<i>Serratula bracteifolia</i> (Iljin ex Grossh.) Stank. Серпій приквітковий	невизначений				
<i>Stipa capillata</i> L. Ковила волосиста	рідкісний	неоцінений			
<i>Stipa lessingiana</i> Trin. et Rupr. Ковила Лесінга	рідкісний	неоцінений			
<i>Stipa pennata</i> L. Ковила пірчаста	вразливий	вразливий			
<i>Stipa pulcherrima</i> K. Koch Ковила найкрасівіша	зникаючий	вразливий			
<i>Thymus dimorphus</i> Klokov et Des-Schost. Чебрець двовидний	рідкісний				
<i>Valeriana officinalis</i> Walr. Валеріана лікарська	рідкісний				
<i>Anthericum ramosum</i> L. Віхалка гілляста	вразливий				
<i>Bulbocodium versicolor</i> (Ker Gawl.) Spreng. Брандушка різнобарвна	вразливий	вразливий			

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Fritillaria meleagris</i> L. Рябчик шаховий	зниклий у природі	вразливий			
<i>Galantus nivalis</i> L. Підсніжник білосніжний	зниклий у природі	неоцінений			Near Threatened
<i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) Asch. Рятска Буше	рідкісний	неоцінений			
<i>Scilla sibirica</i> Haw Проліска сибірська	рідкісний				
<i>Telekia speciosa</i> (Schreb.) Крем'яник гарний	зниклий у природі				
<i>Tulipa schrenkii</i> Regel Тюльпан Шренка	зникаючий	вразливий			
<i>Tulipa quercetorum</i> Klokov et Zoz Тюльпан дібровний	рідкісний	вразливий			
природний заказник “Дніпровсько-Орільський”					
Альдрованда пухирчаста <i>Aldrovanda vesiculosa</i> L.	1	R			
Астрагал дніпровський <i>Astragalus borysthenticus</i> Klokov	2			R	R
Астрагал Геннінга <i>Astragalus henningii</i> (Steven) Boriss.	2			R	R
Астрагал донський <i>Astragalus tanaiticus</i> K.Koch	2	R		I	V
Астрагал понтійський <i>Astragalus ponticus</i> Pall.	2				
Астрагал шерстистоквітковий <i>Astragalus dasyanthus</i> Pall.	2			I	R
Бурачок савранський <i>Alyssum savranicum</i> Andr. ex Bess.				R	
Брандушка різнобарвна (пізньоцвіт різнобарвний) <i>Bulbocodium versicolor</i> (Ker Gawl.) Spreng.	2				
Волошка Конки <i>Centaurea konkae</i> Klokov	1			R	
Волошка перлиста <i>Centaurea margaritacea</i> Ten.				V	V
Волошка Талієва <i>Centaurea taliewii</i> Kleop.	1				I
Водяний горіх плаваючий <i>Trapa natans</i> L.	2	R			
Гвоздика ланцетна <i>Dianthus lanceolatus</i> Stev. ex Reichenb.				I	R
Герицій коралоподібний <i>Hericium coralloides</i> (Fr.)	2				

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Gray (гриб)					
Гіацинтик Палласів <i>Hyacinthella pallasiana</i> (Steven) Losinsk.	3			I	R
Гімносперміум одеський <i>Gymnospermium odessanum</i> (DC.) Takht.	1				I
Гоніолімон злаколистий <i>Goniolimon graminifolium</i> (Aiton) Boiss.				V	V
Горицвіт весняний <i>Adonis vernalis</i> L.	3		+		
Горицвіт волзький <i>Adonis wolgensis</i> Steven ex DC.	2				
Грифола листувата <i>Grifola frondosa</i> (Dicks.: Fr.) Gray (гриб)	3				
Дрік скифський <i>Genista scythica</i> Pacz.	3				
Дрік донський <i>Genista tanaitica</i> P. Smirn.	3			V	1
Ентолома смердюча <i>Entoloma nidosum</i> (Fr.) Quél. (гриб)	3				
Жировик Льюелля <i>Liparis loeselii</i> (L.) Rich.	2	R			
Житняк пухнастоквітковий <i>Agropyron dasyanthum</i> Ledeb.					R
Жовтозілля дніпровське <i>Senecio borysthenticus</i> (D&C.) Andrz.				R	
Залізник гібридний <i>Phlomis hybrida</i> Zelen.				I	
Зіновать гранітна, Зіновать Скробічевського <i>Chamaecytisus graniticus</i> (Rehmann) Rothm.	3			R	R
Зіновать Ліндмана <i>Chamaecytisus lindemannii</i> (V. Krecz.) Klaskova					R
Скорзонера австрійська <i>Scorzonera austriaca</i> Willd.	3				
Зморшок степовий <i>Morchella steppicola</i> Zerova. (Гриб)	3				
Зозульки м'ясочервоні <i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) Soy s.l.	2		+		
Калофака волзька <i>Calophaca wolgarica</i> (L. fil.) DC.	3			V	

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Камка морська <i>Zostera marina</i> L.		R			
Карагана скіфська <i>Caragana scythica</i> (Kom.) Pojark.	2			R	
Катран татарський <i>Crambe tataria</i> Sebeyk	0				
Ковила волосиста <i>Stipa capillata</i> L.	3				
Ковила вузьколиста <i>Stipa tirsia</i> Steven	2				
Ковила дніпровська <i>Stipa borysthenica</i> Klovov ex Prokudin	2				
Ковила Лессінга <i>Stipa lessingiana</i> Trin. et Rupr.	2				
Ковила найкрасивіша <i>Stipa pulcherrima</i> K. Koch	2				
Ковила пірчаста <i>Stipa pennata</i> L.	2				
Ковила пухнастолиста <i>Stipa dasphylla</i> (Czern. ex Lindem.) Trautv.	2				R
Ковила українська <i>Stipa ucrainica</i> P. Smirn.	2			1	R
Ковила шорстка <i>Stipa asperella</i> Klovov & Ossychn.	2				
Ковила Залеського <i>Stipa zalesskii</i> Wilensky	2			1	
Козельці українські <i>Tragopogon ucrainicus</i> Artemcz.				R	
Коручка болотна <i>Erpactis palustris</i> (L.) Crantz	3				
Косарики тонкі <i>Gladiolus tenuis</i> M.Bieb.	2				
Кушир донський <i>Ceratophyllum tanaiticum</i> Sapjegin				R	
Ластовень азовський <i>Vincetoxicum maeoticum</i> (Kleop.) Barbar.				R	
Ластовень російський <i>Vincetoxicum rossicum</i> (Kleop.) Barbar.				R	R
Лептогіум насічений <i>Leptogium saturninum</i> (Dicks.) Nyl. (Лишайник)	2				
Ліндернія простерта <i>Lindernia procumbens</i> (Krock.) Borbas		R			

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Льонок Бібірштейна <i>Linaria biebersteinii</i> Bess.	1				I
Любка дволиста <i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.	2				
Любка зеленоквіткова <i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Rchb.	2				
Неотінея обпалена (зозулинець обпалений) <i>Neotinea ustulata</i> (L.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase	2		+		
Осока богемська <i>Carex bohemica</i> Schreb.	2				
Осока житня <i>Carex secalina</i> Wahlenb.	2	R			
Очиток Борисової <i>Sedum borissovae</i> Balk.					V
Печериця Романьєзі <i>Petalonia zosterifolia</i> (Reinke) Kuntze	1				
Пирій ковилолистий <i>Elytrigia stipifolia</i> (Czern. ex Nevski) Nevski	2			V	I
Півники борові <i>Iris pineticola</i> Klokov	2			V	
Півники понтичні <i>Iris pontica</i> Zapal.	2				
Півники сибірські <i>Iris sibirica</i> L.	2				
Півонія тонколиста <i>Paeonia tenuifolia</i> L.	2	R	+		
Підмаренник волинський <i>Galium volhynicum</i> Pobed.				R	
Пізньоцвіт анкарський <i>Colchicum ancyrense</i> B.L. Burt	3				
Плавун щитолистий <i>Nymphoides peltata</i> (S.G.Gmel.) Kuntze	2				
Плаунець заплавний <i>Lycopodiella inundata</i> (L.) Holub	2				
Подорожник Шварценберга <i>Plantago schwarzenbergiana</i> Schur.				I	
Пустельниця жорстка <i>Eremogone rigida</i> (Bieb.) Fenzl					R
Зозулинець блощичний <i>Anacamptis coriophora</i> (L.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase s.l.	2		+		

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Зозулинець болотний <i>Anacamptis palustris</i> (Jacq.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase	2		+		
Зозулинець салеповий <i>Anacamptis morio</i> (L.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase	2		+		
Цимбохазма дніпровська <i>Cymbopachasma borysthena</i> (Pall. ex Schlecht.) Klokov et Zoz	2			V	
Ранник весняний <i>Scrophularia vernalis</i> L.	2				
Рябчик малий <i>Fritillaria meleagroides</i> Patrinex Schult. et Schult.f.	3				
Рябчик руський <i>Fritillaria ruthenica</i> Wikstr.	2				
Рядовка опенькоподібна <i>Tricholoma focale</i> (Fr.) Ricken	2				
Рястка Буше <i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) Asch.	2				
Сальвінія плаваюча <i>Salvinia natans</i> (L.) All.	2	R			
Серпій донецький <i>Serratula donetzica</i> Dubovik	1	R			
Сон великий <i>Pulsatilla grandis</i> Wender.	2	R			
Сон лучний (сон чорніючий) <i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill. s.l.	2				
Стигеоклоніум пучкуватий <i>Stigeoclonium fasciculare</i> Kütz. (водорість)	3				
Торея найрозгалуженіша <i>Thorea ramosissima</i> Bory водорість	2				
Тюльпан бузький <i>Tulipa hypanica</i> Klokov et Zoz	3				
Тюльпан дібровний <i>Tulipa quercetorum</i> Klokov et Zoz	3				
Тюльпан Шренка <i>Tulipa schrenkii</i> Regel	2				
Фіалка Лавренка <i>Viola lavrenkoana</i> Klokov				R	
Франкенія припорошена <i>Frankenia pulverulenta</i> L.					R
Ферула східна		R			

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Ferula euxina</i> M. Pimen					
Флокулярія Рікена <i>Floccularia rickenii</i> (Bohus) Wasser (гриб)	2				
Хара Брауна <i>Chara braunii</i> C.C. Gmellin водорість	2				
Хроодактилон розгалужений <i>Chroodactylon ramosum</i> (Thwait.) Hansg. водорість	2				
Цибуля круглонога <i>Allium sphaeropodum</i> Klokov	2				
Цибуля лінійна <i>Allium lineare</i> L.	2				
Цибуля Регеля <i>Allium regelianum</i> A. Beckerex Iljin	3	R		R	R
Цибуля савранська <i>Allium savranicum</i> Besser	2				
Чебрець дніпровський <i>Thymus borysthenticus</i> Klok. et Shost.				R	R
Шафран сітчастий <i>Crocus reticulatus</i> Steven ex Adams	3				
Шильник водяний <i>Subularia aquatica</i> L.	0				
Шоломниця весняна <i>Scutellaria verna</i> Besser	3				
Щавель український <i>Rumex ucranicus</i> Fisch. ex Spreng.				R	
Юринея вапнякова <i>Jurinea calcarea</i> Klok.				R	
Ясенець білий <i>Dictamnus albus</i> L.	2				
Криворізький ботанічний сад НАН України					
<i>Cystopteris fragilis</i> (L.) Bernh. – пухирник ламкий					
<i>Pinus cembra</i> L. – сосна кедрова	+				
<i>Taxus baccata</i> L. – ягідний	+				
<i>Ephedra distachya</i> L. – ефедра двоколоскова					+
<i>Asarum europaeum</i> L. – копитняк європейський					
<i>Ceratophyllum demersum</i> L. – кушир занурений (темно-зелений)					+
<i>Ceratophyllum submersum</i> L.					+

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
– кушир підводний					
<i>Aconitum nemorosum</i> M. Bieb. ex Rchb.- аконіт дібровний					
<i>Aconitum rogovichii</i> Wissjul.- аконіт Роговича					
<i>Adonis vernalis</i> L.(<i>Chrysocyathus vernalis</i> (L.) Holub – горицвіт весняний (жовтоцвіт весняний)	+		+		
<i>Adonis wolgensis</i> Steven (Ch. wolgensis (Steven) Holub – горицвіт волзький (жовтоцвіт волзький)	+				
<i>Anemone nemorosa</i> L. – анемона дібровна					
<i>Anemone sylvestris</i> L. – анемона лісова					
<i>Anemonoides ranunculoides</i> (L.) Holub – анемоноїдес жовтецевий					
<i>Clematis integrifolia</i> L. – ломиніс цілолистий					
<i>Delphinium cuneatum</i> Steven ex DC. (<i>D. rossicum</i> Litv.) - дельфіній клиновидний (руський)	+				
<i>Pulsatilla grandis</i> Wender. – сон великий	+	+			+
<i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill. (<i>P. nigricans</i> Storck) – сон лучний	+				
<i>Ranunculus cassubicus</i> L. – жовтець кашубський					
<i>Ranunculus pedatus</i> Waldst. et Kit. – жовтець стоповидний					
<i>Berberis vulgaris</i> L. – барбарис звичайний					
<i>Gymnospermium odessanum</i> (DC.) Takht. – голонасінник одеський	+				+
<i>Paeonia tenuifolia</i> L. – півонія тонколиста, воронець	+				
<i>Paeonia daurica</i> Andrews – півонія кримська					
<i>Corydalis cava</i> (L.) Schweigg. et Korte. – ряст порожнистий					
<i>Cerastium biebersteinii</i> DC. – роговик Біберштейна	+				+
<i>Coscyganthe flos-cuculi</i> (L.) Fourr. – коронарія зозулин-					

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
цвіт					
<i>Dianthus lanceolatus</i> Steven ex Rechb. – гвоздика ланцетна				+	+
<i>Eremogone cephalotes</i> (M.Bieb.) Fenzl – еремогоне головчата (пустельниця головчата)	+			+	+
<i>Eremogone rigida</i> (M.Bieb.) Fenzl. - еремогоне жорстка (пустельниця жорстка)					+
<i>Kohlraushia prolifera</i> (L.) Kunth – кольраушія пагононосна					
<i>Paronychia cephalotes</i> (M. Bieb.) Besser – загнітник головчастий					
<i>Krascheninnikovia ceratoides</i> (L.) Gueldenst. – крашенінніковія степова					
<i>Atraphaxis frutescens</i> (L.) K.Koch.- Кучерявка кущова	+				
<i>Goniolimon besserianum</i> (Schult.) Kusn. – гоніолімон Бессерів					
<i>Quercus robur</i> L. – дуб звичайний					+
<i>Carpinus betulus</i> L. – граб звичайний					
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.- вільха клейка					
<i>Betula humilis</i> Schrank – Береза низька	+				
<i>Betula obscura</i> A. Kotula – береза темна	+				
<i>Viola accrescens</i> Klokov – фіалка зросла					
<i>Salix caprea</i> L. – верба козяча					
<i>Aurinia saxatilis</i> (L.) Desv. – авринія скельна					
<i>Crambe pontica</i> Steven (C. maritima L.) – катран понтійський (к. морський)	+				
<i>Hesperis tristis</i> L. – вечорниці сумні					
<i>Sedum borissovae</i> Balk. – очиток Борисової					+
<i>Sedum sexangulare</i> L. – очиток шестирядний					
<i>Sempervivum ruthenicum</i> Schnittsb. et C.B. Lehm. – молодило руське					

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Amygdalus nana</i> L. – мигдаль низький, бобчук					
<i>Cerasus fruticosa</i> (Pall.) Woronow – вишня кущова (в. степова)					
<i>Cotoneaster melanocarpus</i> Fisch. ex Blytt - кизильник чорноплідний					
<i>Fragaria vesca</i> L. – суниця лісові					
<i>Padus avium</i> Mill. – черемха звичайна					
<i>Potentilla alba</i> L. – перстач білий					
<i>Rosa bordzilowskii</i> Chrshan. – шипшина Бордзіловського					
<i>Rosa jundzillii</i> Besser – шипшина Юндзіла					
<i>Rosa spinosissima</i> L. – шипшина найколючіша					
<i>Sanguisorba officinalis</i> L. – родовик лікарський					
<i>Sorbus torminalis</i> (L.) Crantz – берека, горобина берека	+				
<i>Epilobium hirsutum</i> L. – зніт шорсткий					+
<i>Anthyllis macrocephala</i> Wender. (<i>A. vulneraria</i> aggr.) - заяча конюшина великоголова					
<i>Astragalus albidus</i> Waldst. et Kit. – астрагал білуватий					
<i>Astragalus asper</i> Jacq. – астрагал шорсткий					
<i>Astragalus cretophilus</i> Klokov – астрагал крейдолюбний	+				
<i>Astragalus dasyanthus</i> Pall. – астрагал шерстистоквітковий	+			+	+
<i>Astragalus dolichophyllus</i> Pall. - астрагал довголистий					
<i>Astragalus henningii</i> (Steven) Klokov - астрагал Геннінга	+			+	+
<i>Astragalus odessanus</i> Besser - астрагал одеський	+				
<i>Astragalus pallescens</i> M. Bieb. - астрагал блідий					+
<i>Astragalus ponticus</i> Pall. - астрагал понтійський	+				
<i>Astragalus pubiflorus</i> DC. - астрагал пухнастоквітковий					
<i>Astragalus visunicus</i>					

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Kucherevskiy – астрагал висунський					
Calophaca wolgarica (L.f.) DC. – калофака волзька	+			+	+
Caragana scythica (Kom.) Pojark. – карагана скіфська	+			+	
Chamaecytisus albus (Hacq.) Rothm. - зіновать біла (рокитник білий)					
Chamaecytisus graniticus (Rehman) Rothm. – зіновать гранітна (з. Скробічевського)	+			+	+
Galega officinalis L. – козлятник лікарський					
Genista scythica Pacz. – дрік скіфський	+				
Genista tanaitica P. Smirn. – дрік донський				+	+
Genista tinctoria L. – дрік красильний		+			
Glycyrrhiza echinata L. – солодка щетиниста					
Glycyrrhiza glabra L. – солодка гола					
Hedysarum grandiflorum Pall. – солодушка великоквіткова					
Lathyrus lacteus (M. Bieb.) Wissjul. – чина молочно-біла					
Lathyrus niger (L.) Bernh. – чина чорна					
Lathyrus sphaericus Retz. – чина куляста					+
Lathyrus vernus (L.) Bernh. – чина весняна					
Vicia tenuifolia Roth – горошок тонколистий					+
Haplophyllum suaveolens (DC.) – гаплофіл запашний					
Linum czerniaevii Klovov – льон Черняєва					
Linum flavum L. – льон жовтий					
Linum linearifolium Jav. – льон лінійнолистий					
Palimbia salsa (L. f.) Besser – палімбія солончакова	+				
Fraxinus ornus L. – Ясен білоцвітний+					
Syringa josikaea J. Jacq. ex Rchb. – бузок угорський					
Viburnum lantana L. – калина гордовина					

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Adoxa moschatellina</i> L. – адокса мускусна					
<i>Valeriana officinalis</i> L. – валеріана лікарська					
<i>Valeriana stolonifera</i> Czern. – валеріана пагононосна					
<i>Valeriana tuberosa</i> L. – валеріана бульбиста					
<i>Galium volhynicum</i> Pobed. – підмаренник волинський				+	
<i>Centaurium pulchellum</i> (Sw.) Druce – золототисячник гарний					+
<i>Trachomitum venetum</i> (L.) Woodson s.l. (<i>T. sarmatiense</i> Woodson) – кендир венеційський (к. сарматський)	+				
<i>Vincetoxicum intermedium</i> Taliev – ластовень проміжний				+	
<i>Vincetoxicum maeoticum</i> (Клеоров) Barbar. – ластовень азовський				+	
<i>Vincetoxicum scandens</i> Sommier et Levier ластовень виткий					
<i>Scopolia carniolica</i> Jacq. – Скополія карніолійська	+				
<i>Convolvulus lineatus</i> L. – березка лінійнолиста					
<i>Aegonychon purpureo-caeruleum</i> (L.) Holub – егоніхон фіолетово-голубий					
<i>Echium russicum</i> J.F.Gmel. – синяк руський		+		+	
<i>Staphylea pinnata</i> L. – клокичка периста	+				
<i>Digitalis grandiflora</i> Mill. – наперстянка великоквіткова					
<i>Linaria biebersteinii</i> Besser – льонок Біберштейна					
<i>Linaria macroua</i> (M. Bieb.) M. Bieb. – льонок довгошпорковий					+
<i>Cymbophasma borysthena</i> (Pall. ex Schlecht.) Klokov et Zoz – цимбохазма дніпровська (повстанка дніпровська)	+			+	+
<i>Betonica officinalis</i> L. – буквиця лікарська					
<i>Glechoma hirsuta</i> Waldst. et					+

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Kit. – розхідник шорсткий					
Phlomis hybrida Zelen – залізняк гібридний				+	
Prunella grandiflora (L.) Scholl. – суховершки великоквіткові					
Salvia austriaca Jacq. - шавлія австрійська					
Salvia scabiosifolia Lam. – шавлія скабіозолиста	+				
Scutellaria altissima L. – шоломниця висока	+				
Scutellaria cretica Juz. – шоломниця крейдяна	+				
Scutellaria verna Besser – шоломниця весняна					
Thymus dimorphus Klokov et Des.-Shost. – чебрець двовидний					
Campanula glomerata L. – дзвоники скупчені					
Campanula persicifolia L. – дзвоники персиколисті					
Campanula trachelium L. – дзвоники кропиволисті					
Achillea leptophylla M. Bieb. – деревій тонколистий					
Artemisia pontica L. – полин понтійський					
Aster alpinus L. – айстра альпійська	+				
Aster bessarabicus Bernh. ex Rchb. – айстра бессарабська					
Carlina biebersteinii Bernh. ex Hornem. – відкасник Біберштейна					
Centaurea marschalliana Spreng. – волошка Маршала					
Centaurea orientalis L. – волошка східна					
Centaurea ruthenica Lam. – волошка руська					
Centaurea taliewii Kleopow – Волошка Талієва	+				+
Inula helenium L. – оман високий					
Inula oculus-christi L. – оман очний					
Jurinea brachycephala Klokov – юринія короткоголова					
Klasea bulgarica (Acht. et Stoj.) – клазея болгарська				+	+

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Petasites hybridus</i> (L.) P. Gaertn., B. Mey. et Scherb. – кремена гібридна					
<i>Pterotheca sancta</i> (L.) K. Koch (<i>Lagoseris sancta</i> (L.) K. Maly) – птеротека палестинська (лагозеріс палестинський)					
<i>Pyrethrum corymbosum</i> (L.) Scop. – маруна щиткова					
<i>Serratula bracteifolia</i> (Iljin ex Grossh.) Stank (<i>Klasea bracteifolia</i>) – клазея приквіткова (Серпій приквітковий)					
<i>Vallisneria spiralis</i> L. – валіснерія спіральна					+
<i>Alisma plantago-aquatica</i> L. – частуха подорожникова					+
* <i>Potamogeton crispus</i> L. – рдесник кучерявий					+
<i>Potamogeton pectinatus</i> L. – рдесник гребінчастий					+
<i>Potamogeton perfoliatus</i> L. – рдесник пронизанолистий					+
<i>Bulbocodium versicolor</i> (Ker. Gawl.) Spreng. (<i>Colchicum versicolor</i> Ker. Gawl.) – брандушка різнокольорова	+				
<i>Colchicum umbrosum</i> (Ker. Gawl.) Steven – пізньоцвіт тіньовий	+				
<i>Crocus angustifolius</i> Weston – шафран вузьколистий	+				
<i>Crocus reticulatus</i> Steven ex Adams – шафран сітчастий	+			+	
<i>Iris halophila</i> Pall. – півники солелюбні					
<i>Iris pontica</i> Zapal. – півники понтичні	+				
<i>Iris pumila</i> L. – півники карликові (п. маленькі)					
<i>Fritillaria ruthenica</i> Wikstr. – рябчик руський	+				
<i>Gagea lutea</i> (L.) Ker Gawl. – зірочки жовті					
<i>Lilium martagon</i> L. – лілія лісова (л. кучерява)	+				
<i>Tulipa hypanica</i> Klokov et Zoz – тюльпан бізький	+				
<i>Tulipa quercetorum</i> Klokov – тюльпан дібровний	+				

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Tulipa schrenkii</i> Regel – тюльпан Шренка	+				
<i>Anthericum ramosum</i> L. – віхалка гілляста					
<i>Asphodeline lutea</i> (L.) Rchb. – асфоделіна жовта	+				
<i>Eremurus spectabilis</i> M. Bieb. – еремур показний	+			+	
<i>Bellevalia sarmatica</i> (Pall. ex Georgi) Woronow – белевалія сарматська					
<i>Hyacinthella leucophaea</i> (C. Koch) – гіацинтик блідий	+				+
<i>Hyacinthella pallasiana</i> (Steven) Losinsk. – гіацинтик Палласа					
<i>Muscari neglectum</i> Guss. ex Ten. – гадюча цибулька занедбана					
<i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) Asch. – рястка Буше	+				
<i>Ornithogalum fimbriatum</i> Willd. – рястка торочкувата					
<i>Ornithogalum fischerianum</i> Krasch. – рястка Фішера					
<i>Ornithogalum kochii</i> Pall. – рястка Коха					
<i>O. refractum</i> Schlecht. – рястка відігнута	+				
<i>Scilla bifolia</i> L. – проліска дволиста					
<i>Scilla siberica</i> Haw. – проліска сибірська					
<i>Allium angulosum</i> L. – цибуля гранчаста					
<i>Allium decipiens</i> Fisch. ex Schult. et Schult. f. – цибуля оманна					
<i>Allium guttatum</i> Steven – цибуля крапчаста					
<i>Allium inaequale</i> Janka – цибуля нерівна					
<i>Allium lineare</i> L. – цибуля лінійна	+				
<i>Allium oleraceum</i> L. – цибуля овочева					
<i>Allium podolicum</i> (Asch. et Graebn.) Blocki ex Racib. – цибуля подільська					+
<i>Allium ursinum</i> L. – цибуля ведмежа, черемша	+				
<i>Galanthus nivalis</i> L. – підсніжник білосніжний	+				+

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>G. plicatus</i> M. Bieb. – підсніжник складчастий	+			+	+
<i>Convallaria majalis</i> L. – конвалія травнева, к. звичайна					
<i>Polygonatum hirtum</i> (Bocs ex Poir.) Pursh (<i>P. latifolium</i> (Jacq.) Desf.) – купина шорстка (к. широколиста)					
<i>Polygonatum odoratum</i> (Hill.) Druce – купина пахуча					
<i>Asparagus verticillatus</i> L. – холодок кільчастий					
<i>Dactylorhiza majalis</i> (Rchb.) P.F.Hunt – пальчатокорінник травневий	+				
<i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich. – любка дволиста	+				
<i>Juncus bufonius</i> L. – ситник жаб'ячий					+
<i>Juncus inflexus</i> L. – ситник пониклий					+
<i>Carex pilosa</i> Scop. – осока волосиста					
<i>Echinochloa crusgalli</i> (L.) P. Beauv. – плоскуха звичайна, півняче просо					+
<i>Elytrigia stipifolia</i> (Czern. ex Nevski) Nevski – пирій ковилолистий	+			+	+
<i>Koeleria brevis</i> Steven – келерія коротка (кипець короткий)				+	
<i>Koeleria moldavica</i> M. Alexeenko - келерія молдавська (кипець молдавський)					
<i>Phragmites australis</i> (Cav.) Trin. ex Steud. – очерет звичайний					+
<i>Poa angustifolia</i> L. – тонконіг вузьколистий					+
<i>Poa annua</i> L. – тонконіг однорічний					+
<i>Stipa asperella</i> Klovov et Ossvetznjuk – ковила шорстка	+				
<i>Stipa borysthenica</i> Klovov – ковила дніпровська	+				
<i>Stipa brauneri</i> (Pacz.) Klovov – ковила Браунера	+				
<i>Stipa capillata</i> L. – ковила волосиста	+				

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Stipa dasphylla</i> (Czern ex. Lindem.) Trautv. – ковила пухнастолиста	+				+
<i>Stipa donetzica</i> Czupryna – ковила донецька	+				
<i>Stipa grafiiana</i> Steven (S. pulcherrima K. Koch) – ковила Граффа (к. найкрасивіша)	+				
<i>Stipa graniticola</i> Klokov – ковила гранітна	+				
<i>Stipa heterophylla</i> Klokov – ковила різнолиста	+				
<i>Stipa lessingiana</i> Trin. et Rupr. – ковила Лессінга	+				+
<i>Stipa lithophila</i> P. Smirn. – ковила каменелюбна	+				
<i>Stipa oreades</i> Klokov – ковила гірська	+				
<i>Stipa pennata</i> L. (S. joannis Celak.) – ковила пірчаста	+				
<i>Stipa tirsia</i> Steven – ковила вузьколиста	+				
<i>Stipa ucrainica</i> P. Smirn. – ковила українська	+				
<i>Stipa zaleskii</i> Wilensky – ковила Залеського	+	+		+	+
<i>Acorus calamus</i> L. – аїр звичайний (лепеха звичайна)					+
<i>Lemna minor</i> L. – ряска маленька					+
<i>Typha angustifolia</i> L. – рогіз вузьколистий					

5.2.5. Адвентивні види рослин

На території області зареєстровано 313 видів адвентивних судинних рослин. Це складає 17,2 % від загальної кількості видів рослин.

Частина їх є інвазійними видами, які добре пристосувалися до місцевих умов, є постійними у складі природних рослинних угруповань, а, іноді і заміщують домінантні види у цих угрупованнях.

З погляду багатьох авторів, з появою заносних видів не відбувається збагачення флори, тому що посилення процесу антропогенного впливу викликає неминуче загальне збідніння аутохтонної (місцевої) флори, її спрощення й уніфікацію.

Значна інвазійна здатність даних видів становить загрозу аборигенному фіторізноманіттю, негативно впливає на здоров'я населення.

Таблиця 5.2.5.1. Співвідношення географо-генетичних груп адвентивних видів флори

<i>Географо-генетичні групи антропофітів</i>	<i>Число антропофітів</i>	<i>% від всіх антропофітів</i>	<i>Число ксенофітів</i>	<i>% від всіх ксенофітів</i>
1	2	3	4	5
Дніпровсько-Орільський природний заповідник				
Північно-Американський	14	54	6	60
Південно-Американський	1	4	1	10
Європейський	2	8	1	10
Голарктичний	1	4	1	10
Азіатсько-Середземноморський	2	8	-	-
Східноазіатський	3	12	-	-
Євразійський	1	4	-	-
Циркумплярний	1	4	1	10
Європейсько-Центральноазіатський	1	4	-	-
Всього	26	102	10	100
Криворізький ботанічний сад НАН України				
Європейська	17	17,5	-	-
Південноєвропейсько -азіатська	29	29,9	1	6,7
Східноєвропейсько -азіатська	1	1,0	-	-
Азіатська	26	26,8	4	26,6
Американська	22	22,8	9	60,0
Африканська	-	-	-	-
Невизначеного походження	1	1,0	-	-
Тропічні райони Земної кулі	1	1,0	1	6,7
Всього	97	100,0	15	100,0
Ботанічний сад Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара				
Європейська	120	-	4	-
Південноєвропейсько -азіатська	39	-	3	-
Східноєвропейсько -азіатська	32	-	10	-
Азіатська	247	-	13	-
Американська	235	-	12	-
Африканська	3	-	-	-
Невизначеного походження	64	-	-	-
Всього	740	-	46	-

5.2.6. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

На територіях міст та районів Дніпропетровської області згідно з представленої виконавчими комітетами міських рад та районними державними адміністраціями інформації протягом 2014 року було видалено 9762 одиниць дерев, 83374 одиниці кущів, 0,0813 га газонів, квітників та висаджено 51096 одиниць дерев, 33097 одиниці кущів, проведено ремонт газонів на площі 32,7800 га, висаджено квітників на площі 55,8126 га. Динаміку озеленення наведено в таблиці 5.2.6.1.

Таблиця 5.2.6.1. Озеленення населених пунктів, га

Заходи	Рік					
	2008 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Створено нових зелених насаджень, га	106,3000	249,9000	-	-	-	-
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	24,0900	-	-	58,5632	154,3700	88,5926
Проведено догляд за насадженнями, га	3060,1200	2549,7000	-	-	-	-

5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду

Території та об'єкти природно-заповідного фонду з додержанням вимог, встановлених Законом України “Про природно-заповідний фонд України” та іншими актами законодавства України, можуть використовуватися:

- у природоохоронних цілях;
- у науково-дослідних цілях;
- в оздоровчих та інших рекреаційних цілях;
- в освітньо-виховних цілях;

для потреб моніторингу навколишнього природного середовища.

Використання рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду може здійснюватися лише за умови, що така діяльність не суперечить цільовому призначенню територій та об'єктів природно-заповідного фонду, встановленим вимогам щодо охорони, відтворення та використання їх природних комплексів та окремих об'єктів.

На території природних заповідників забороняється будь-яка господарська та інша діяльність, що суперечить цільовому призначенню заповідника, порушує природний розвиток процесів та явищ або створює загрозу шкідливого впливу на його природні комплекси та об'єкти.

На території природного заповідника “Дніпровсько-Орільський” в 2014 році згідно плану санітарно-оздоровчих заходів на 2014 рік проводилась вибіркова санітарна рубка на площі 38 га. Роботи проводились з метою покращення деревостанів сосни звичайної перестійного віку з великою кількістю сухостійних дерев і природного відпаду (захаращеності). Також проведено суцільну санітарну рубку на площі 2 га в соснових насадженнях повністю загиблених від пожежі, яка сталася в 2012 році. Ці заходи передбачені проектом організації території заповідника та погоджені науково-технічною радою заповідника.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Фауна хребетних нараховує 384 види тварин. Їх сучасний вигляд сформований за рахунок лісових та гігрофільних видів. З лісовими ландшафтами пов'язані 47 % видів, із гідроценозами – 37 %, із степовими та

польовими – 17 %, із населеними пунктами – 6 % видів тварин. Теріофауна включає 62 види (Булахов, Пахомов, 2006).

У степових системах домінуюче положення займають мишоподібні гризуни, ховрах сірий, сліпак звичайний, заєць сірий, лисиця звичайна. У заплавних лісах – численний кріт європейський, бурозубка звичайна, вовк, ласка, куниця, кабан дикий.

На прикладі досліджень орнітофауни Присамар'я А.А. Губкін (1972) вказує на високу щільність розміщення птахів в умовах степових екосистем (до 6,4 ос./га). В.В. Стаховський наводить реєстр тієї ж території, до якого включено 240 видів птахів. У степовому Придніпров'ї А. А. Губкіним зареєстровано на гніздуванні 145 видів гніздових птахів (1972). Учений зауважує, що для степових ділянок характерні жайворонок польовий (*Alauda arvensis*), жовта трясогузка (*Motacilla flava*), перепілка (*Coturnix coturnix*).

Фауна амфібій степу налічує 10 видів (Булахов та ін., 2007), найхарактерніші серед яких – часничниця звичайна (*Pelobates fuscus*), ропуха зелена (*Bufo viridis*), жаба озерна (*Rana ridibunda*) та інші. У межах степового Придніпров'я також знайдено 11 видів рептилій (Булахов та ін., 2007).

Зарегулювання стоку більшості малих річок і Дніпра спричинило трансформацію екологічних комплексів риб і майже повну заміну реофільного комплексу лімнофільним. Іхтіофауна за сучасними даними налічує 50 видів риб і круглоротих, що належать до 13 родин 7 фауністичних комплексів (Біологічне різноманіття ..., 2008).

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин наведена в таблиці 5.3.1.1.

Таблиця 5.3.1.1. Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (голів)

Види мисливських тварин	2012 рік	2013 рік	2014 рік
Кабан	1509	1550	1679
Козуля	4930	4939	5041
Заєць	129430	129241	123176
Фазан	28590	29416	28301
Куріпка	95400	97216	98473

5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарства

Стан та ведення мисливського господарства

Площа мисливських угідь, наданих у користування становить 2426,073 тис. га, в тому числі: Дніпропетровської обласної організації Українського товариства мисливців та рибалок – 2205,11 тис. га, Дніпропетровської гарнізонної організації товариства військових мисливців та рибалок Збройних Сил України – 44,0 тис. га, ДП “Верхньодніпровське лісове господарство” – 22,064 тис. га (рішення голови Дніпропетровської обласної ради від 21.06.2013 № 451-19/VI), Криничанське районне товариство мисливців та рибалок – 147,98 тис. га (рішення голови Дніпропетровської обласної ради

від 20.06.2014 № 544-26/VI), ТОВ “Технометсервіс” – 6,918 тис. га (рішення голови Дніпропетровської обласної ради від 25.09.2008 № 450-16/V).

Добування мисливських тварин у 2014 році не перевищувало встановлених лімітів. Динаміка добування мисливських тварин наведена у таблиці 5.3.2.1.

Таблиця 5.3.2.1. Добування основних видів мисливських тварин

Рік	Види мисливських тварин	Затверджений ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано ліцензій	Причина невикористання
1	2	3	4	5	6	7
2012	кабан	125	125	110	15	Не здобув
	козуля	84	84	80	4	Не здобув
2013	кабан	106	106	103	3	Не здобув
	козуля	70	70	70	-	-
2014	кабан	116	116	108	8	Не здобув
	козуля	86	86	86	-	-

Стан та ведення рибного господарства

Питання ведення рибного господарства, організацію та контроль вилучення водних живих ресурсів на водоймах Дніпропетровської області здійснює Управління охорони, використання і відтворення водних біоресурсів та регулювання рибальства в Дніпропетровській області. Обсяги вилучення водних живих ресурсів, режими СТРГ визначаються на основі біологічних обґрунтувань, які розробляє НДІ біології Дніпропетровського національного університету та Інститут рибного господарства УААН. Динаміка вилову риби наведена в таблиці 5.3.2.2.

Таблиця 5.3.2.2. Динаміка вилову риби

Рік	Назва водного об'єкту	Затверджений ліміт вилову, т/рік	Фактичний вилов, т/рік
1	2	3	4
2012	Дніпровське (Запорізьке) водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	641,400	604,732*
2012	Каховське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	815,214	681,324*
2012	Дніпродзержинське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	350,621	338,008*
Усього по області		1807,235	1624,064*
2013	Дніпровське (Запорізьке) водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	- **	611,293*
2013	Каховське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	244,475 **	656,64*
2013	Дніпродзержинське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	160,8 **	222,851*
Усього по області		405,275	1490,784*
2014	Дніпровське (Запорізьке) водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	216,2***	525,304*

<i>Рік</i>	<i>Назва водного об'єкту</i>	<i>Затверджений ліміт вилову, т/рік</i>	<i>Фактичний вилов, т/рік</i>
2014	Каховське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	247,26***	552,525*
2014	Дніпродзержинське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	183,75***	212,198*
Усього по області		647,21	1290,027*

* Фактичний вилов з рослинніми та верховодкою і тюлькою, які не лімітуються;

** У 2013 році ліміт спеціального використання водних біоресурсів на Дніпровському (Запорізькому) водосховищі не встановлювався. Був затверджений загальний прогноз допустимого спеціального використання водних біоресурсів на все Дніпровське (Запорізьке) водосховище, який складав - 643,55 т (разом з Запорізькою обл.).

Квоти спеціального використання водних біоресурсів на Дніпровському (Запорізькому) водосховищі в межах Дніпропетровської обл. та Запорізької обл. виділялись користувачам, які здійснюють промисловий вилов в межах прогнозу допустимого спеціального використання водних біоресурсів.

На Каховському водосховищі у 2013 році лімітувались - 5 видів водних біоресурсів інші види виловлювались в межах прогнозу допустимого спеціального використання водних біоресурсів. На Дніпродзержинському водосховищі у 2013 році лімітувались - 4 види водних біоресурсів інші види виловлювались в межах прогнозу допустимого спеціального використання водних біоресурсів.

*** На Дніпровському (Запорізькому) водосховищі у 2014 році лімітувались - 5 видів водних біоресурсів, інші види виловлювались в межах прогнозу допустимого спеціального використання водних біоресурсів.

На Каховському водосховищі у 2014 році лімітувались - 5 видів водних біоресурсів, інші види виловлювались в межах прогнозу допустимого спеціального використання водних біоресурсів.

На Дніпродзержинському водосховищі у 2014 році лімітувались - 4 види водних біоресурсів, інші види виловлювались в межах прогнозу допустимого спеціального використання водних біоресурсів.

5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

На території Дніпропетровської області зустрічається 132 види тварин, занесених до Червоної книги України, з них круглих черв'яків – 1, кільчастих черв'яків – 2, членистоногих – 66, хордових 63.

Також зустрічаються 28 видів тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES); 244 види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції); 94 види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS); 49 видів, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA); 6 видів, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS).

У межах природного заповідника “Дніпровсько-Орільський” охороняються види тварин, занесених до Червоної книги України, а також ті, що підпадають під дію міжнародних договорів (див. табл. 5.3.3.1., 5.3.3.2., 5.3.3.3., 5.3.3.4.).

Збільшення чисельності деяких охоронюваних видів тварин пов'язано як із удосконаленням заходів з охорони так і з наданням статусу охорони новим видам у кожній наступній редакції Червоної книги України.

Таблиця 5.3.3.1. Види тваринного світу, що охороняються

	2012 рік	2013 рік	2014 рік
БЕЗХРЕБЕТНІ (INVERTEBRATA)			
Клас МАЛОЩЕТИНКОВІ ЧЕРВИ (OLYGOCHAETA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	1	1	1
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	–	–	–
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас П'ЯВКИ (HIRUDINEA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	1	1	1
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	1	1	1
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас БАГАТОНІЖКИ (MYRIAPODA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	1	1	1
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення	–	–	–

	2012 рік	2013 рік	2014 рік
(CITES), од.			
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	1	1	1
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	—	—	—
Клас КОМАХИ (INSECTA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	32	32	32
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	—	—	—
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	6	6	6
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	—	—	—
ХРЕБЕТНІ (VERTEBRATA)			
Клас ПРОМЕНЕПЕРІ РИБИ (ACTINOPTERYGII)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	7	7	7
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	—	—	—
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	17	17	17
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських	—	—	—

	2012 рік	2013 рік	2014 рік
мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.			
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас РЕПТИЛІЇ (REPTILIA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	1	2	3
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	7	8	9
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас АМФІБІЇ (Земноводні) (AMPHIBIA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	7	7	8
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас ПТАХИ (AVES)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	22	23	23
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю	27	27	27

	2012 рік	2013 рік	2014 рік
видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.			
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	174 (119 охороняється додатком 2, 55 додатком 3)	176 (121 охороняється додатком 2, 55 додатком 3)	176 (121 охороняється додатком 2, 55 додатком 3)
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	87 (46 охороняється додатками 1 та 2, 41 – додатком 2)	88 (46 охороняється додатками 1 та 2, 42 – додатком 2)	88 (46 охороняється додатками 1 та 2, 42 – додатком 2)
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	48	49	49
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	-	-	-
Клас ССАВЦІ (MAMMALIA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	10	10	10
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	1	1	1
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	25	26	26
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	6	6	6
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	-	-	-
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	6	6	6

Таблиця 5.3.3.2. Перелік видів тварин, що охороняються в регіоні (станом на 01.01.2015 року)

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейський червоний список	МСОП
Клас МАЛОЩЕТИНКО ВІ ЧЕРВИ (OLYGOCHAETA) Ейзенія гордєєва <i>Eisenia gordejef</i>	ВР	–	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейсь- кий червоний список	МСОП
Michaelson, 1899								
Усього	1	–	–	–	–	–	–	–
Клас П'ЯВКИ (HIRUDINEA) П'явка медична <i>Hirudo medicinalis</i>	ЗК	3	–	–	–	–	I	–
Усього	1	1	–	–	–	–	1	–
Клас БАГАТОНОЖКИ (MYRIAPODA) Мухоловка звичайна <i>Scutigera coleoptrata</i> (Linnaeus, 1758)	ЗК	–	–	–	–	–	–	–
Усього	1	–	–	–	–	–	–	–
Клас КОМАХИ (INSECTA) Дозорець-імператор <i>Anax imperator</i> Leach, 1815	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Красуня діва <i>Calopteryx virgo</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Ірис плямистий <i>Iris polystictica</i> (Fischer-Waldheim, 1846)	РД	–	–	–	–	–	–	–
Дибка степова <i>Saga pedo</i> (Pallas, 1771)	РД	2	–	–	–	–	V	VU
Красотіл пахучий <i>Calosoma sycophanta</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	V	–
Турун угорський <i>Carabus (Pachystus)</i> <i>hungaricus</i> (Fabricius, 1792)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Жук-олень, рогач звичайний <i>Lucanus cervus cervus</i> (Linnaeus, 1758)	РД	3	–	–	–	–	–	–
Вусач великий дубовий <i>Cerambyx cergo</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	2	–	–	–	–	E	VU
Вусач мускусний <i>Aromia moschata</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Вусач земляний хрестоносець (коренеїд хрестоносець)	ВР	–	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейсь- кий червоний список	МСОП
<i>Dorcadion equestre</i> (Laxmann, 1770)								
Красик (Пістрянка) веселий <i>Zygaena laeta</i> (Hübner, 1790)	ЗК	–	–	–	–	–	–	–
Махаон <i>Papilio machaon</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Подалірій <i>Iphiclides podalirius</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Поліксена <i>Zerynthia polyxena</i> ([Denis et Schifermüller], 1775)	ВР	2	–	–	–	–	–	–
Мірмідона <i>Colias myrmidone</i> (Esper, [1781])	–	–	–	–	–	–	–	VU
Райдужниця Мерік <i>Apatura metis</i> Freyer, 1829	–	2	–	–	–	–	E	–
Стрічкарка тополева <i>Limnitis populi</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Ванесса чорно-руда <i>Nymphalis xanthomelas</i> (Esper 1781)	–	–	–	–	–	–	–	VU
Сонцевик фау-біле <i>Nymphalis vaualbum</i> ([Denis & Schifermüller], 1775)	НО	–	–	–	–	–	–	EN
Сатурнія велика <i>Saturnia pyri</i> ([Denis & Schifermüller], 1775)	ВР	–	–	–	–	–	E	–
Бражник мертва голова <i>Acherontia atropos</i> (Linnaeus, 1758)	РД	–	–	–	–	–	–	–
Бражник дубовий <i>Marumba quercus</i> ([Denis & Schifermüller], 1775)	РД	–	–	–	–	–	–	–
Бражник скабіозовий <i>Hemaris tityus</i> (Linnaeus, 1758)	РД	–	–	–	–	–	–	–
Бражник прозерпіна <i>Proserpinus</i> <i>proserpina</i> (Pallas,	РД	2	–	–	–	–	V	DD

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейсь- кий червоний список	МСОП
1772)								
Ведмедиця- господиня <i>Callimorpha dominula</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	—	—	—	—	—	—	—
Ведмедиця велика <i>Pericallia matronula</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	—	—	—	—	—	—	—
Стрічка-карка блакитна <i>Catocala fraxini</i> (Linnaeus, 1758)	РД	—	—	—	—	—	—	—
Стрічка-карка орденська малинова <i>Catocala sponsa</i> (Linnaeus, 1767)	РД	—	—	—	—	—	—	—
Совка сокиркова <i>Periphanes delphinii</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	—	—	—	—	—	—	—
Совка розкішна <i>Staurophora celsia</i> (Linnaeus, 1758)	РД	—	—	—	—	—	—	—
Орусус паразитичний <i>Orussus abietinus</i> (Scopoli, 1763)	ВР	—	—	—	—	—	—	—
Горіхотворка велетенська <i>Ibalia rufpes</i> Cresson, 1879	ВР	—	—	—	—	—	—	—
Сколія-гігант <i>Megascolia maculata</i> (Drury, 1773)	ДН	—	—	—	—	—	—	—
Мелітурга булавоноса <i>Melitturga</i> (<i>Melitturga</i>) <i>clavicornis</i> (Latreille, 1806)	ВР	—	—	—	—	—	—	—
Ксилокопа (бджола- тесляр) звичайна <i>Xylocopa</i> (<i>Xylocopa</i>) <i>valga</i> Gerstaecker, 1872	РД	—	—	—	—	—	—	—
Усього:	32	6	—	—	—	—	6	6
Клас ПРОМЕНЕПЕРІ РИБИ (ACTINOPTERYGII) Стерлядь <i>Acipenser ruthenus</i> L., 1758	ЗК	3	—	—	—	—	—	VU
Оселедець	—	3	—	—	—	—	—	VU

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейсь- кий червоний список	МСОП
чорноморсько-азовський прохідний <i>Alosa pontica</i> Eich., 1838								
Ялець звичайний <i>Leuciscus leuciscus</i> L., 1758	BP	—	—	—	—	—	—	LC
Білизна <i>Aspius aspius</i> L., 1758	—	3	—	—	—	—	—	LC
Вівсянка (верхівка) <i>Leucaspis delineatus</i> Heck., 1843	—	3	—	—	—	—	—	LC
Підуст звичайний <i>Chondrostoma nasus nasus</i> L., 1758	—	3	—	—	—	—	—	LC
Синець звичайний <i>Abramis ballerus</i> L., 1758	—	3	—	—	—	—	—	LC
Чехоня звичайна <i>Pelecus cultratus</i> L., 1758	—	3	—	—	—	—	—	LC
Гірчак <i>Rhodeus sericeus</i> Pall., 1776	—	3	—	—	—	—	—	—
Карась звичайний (золотий) <i>Carassius carassius</i> L., 1758	BP	—	—	—	—	—	—	LC
Короп (сазан) <i>Cyprinus caprio</i> L., 1758	—	—	—	—	—	—	—	VU
Товстолобик білий <i>Hypophthalmichthys molitrix</i> Val., 1844	—	—	—	—	—	—	—	NT
Товстолобик строкатий <i>Aristichthys nobilis</i> Richard., 1846	—	—	—	—	—	—	—	DD
Щипавка звичайна <i>Cobitis taenia</i> L., 1758	—	3	—	—	—	—	—	LC
В'юн звичайний <i>Misgurnus fossilis</i> L., 1758	—	3	—	—	—	—	—	LC
Сом звичайний <i>Silurus glanis</i> L., 1758	—	3	—	—	—	—	—	—
Вугор річковий <i>Anguilla anguilla</i> L., 1758	—	—	—	—	—	—	—	CR
Минь річковий <i>Lota lota</i> L., 1758	BP	—	—	—	—	—	—	LC

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейсь- кий червоний список	МСОП
Колючка мала південна <i>Pungitius platygaste</i> Kessl., 1859	–	3	–	–	–	–	–	LC
Морська голка пухлющока чорноморська, <i>Syngnathus abaster</i> <i>nigrolineatus</i> Eich., 1831	–	3	–	–	–	–	–	LC
Сонячна риба синьо- зяброва <i>Lepomis gibbosus</i> L., 1758	–	–	–	–	–	–	–	DD
Судак волзький (берш) <i>Stizostedion volgensis</i> Gmelin, 1788	ВР	3	–	–	–	–	V	–
Бичок-головач <i>Neogobius kessleri</i> Gunter, 1861	–	3	–	–	–	–	–	–
Бичок пісочник <i>Neogobius fluviatilis</i> Pall., 1814	–	3	–	–	–	–	–	–
Бичок цуцик <i>Proterorhinus</i> <i>marmoratus</i> Pall., 1814	–	3	–	–	–	–	–	LC
Бичок пуголовка Браузера <i>Benthophiloides</i> <i>brauneri</i> Beling et Pjin, 1927	РД	–	–	–	–	–	–	DD
Бичок пуголовок зірчастий <i>Benthophilus stellatus</i> Sauv., 1874	РД	–	–	–	–	–	–	LC
Усього:	7	17	–	–	–	–	1	22
Клас РЕПТИЛІЇ (REPTILIA) Черепаха болотна <i>Emys orbicularis</i> L., 1758	–	2	–	–	–	–	NT	LC
Ящірка прудка <i>Lacerta agilis</i> L., 1758	–	2	–	–	–	–	–	LC
Ящірка піщана <i>Eremias arguta</i> Pal., 1773	–	3	–	–	–	–	NT	–
Вуж звичайний <i>Natrix natrix</i> L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	LC

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейський червоний список	МСОП
Вуж водяний <i>Natrix tessellata</i> Laurenti, 1768	–	2	–	–	–	–	–	VU
Мідянка європейська <i>Coronella austriaca</i> Laurenti, 1768	BP	2	–	–	–	–	–	–
Гадюка степова <i>Vipera renardi</i> Christoph, 1861	BP	2	–	–	–	–	VU	–
Гадюка звичайна <i>Vipera berus</i> L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Полоз каспійський <i>Dolichophis caspius</i> Gmelin, 1779	BP	2	–	–	–	–	–	LC
Усього	3	9	–	–	–	–	3	6
Клас АМФІБІЇ (Земноводні) (AMPHIBIA) Тритон звичайний <i>Lissotriton vulgaris</i> L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Ропуха сіра <i>Bufo bufo</i> L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Ропуха зелена <i>Bufo viridis</i> Laurenti, 1768	–	2	–	–	–	–	–	LC
Жаба озерна <i>Pelophylax ridibundus</i> Pal., 1771	–	3	–	–	–	–	–	LC
Жаба гостроморда <i>Rana arvalis</i> Nisson, 1842	–	2	–	–	–	–	–	LC
Райка (Квакша) звичайна <i>Hyla arborea</i> L., 1758	–	2	–	–	–	–	–	LC
Джерлянка червоночерева <i>Bombina bombina</i> L., 1761	–	2	–	–	–	–	–	LC
Землянка (Часничниця) звичайна <i>Pelobates fuscus</i> Vagler, 1830	–	2	–	–	–	–	–	LC
Усього	–	8	–	–	–	–	–	8
Клас ПТАХИ (AVES) Гагара чорношия <i>Gavia arctica</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	+	–	VU	–

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейсь- кий червоний список	МСОП
Пірникоза мала <i>Podiceps ruficollis</i> (Pallas, 1764)	–	2	–	–	–	–	–	–
Пірникоза чорношия <i>Podiceps nigricollis</i> С.Л.Брем+, 1831	–	2	–	–	–	–	–	–
Пірникоза сірощока <i>Podiceps grisegena</i> (Boddaert, 1783)	–	2	–	2	+	–	–	–
Пірникоза велика <i>Podiceps cristatus</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–		–	–	–	–
Пелікан кучерявий <i>Pelecanus crispus</i> Bruch, 1832	ЗК	2	1	1,2	–	–	–	VU
Баклан великий <i>Phalacrocorax carbo</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Бугай <i>Botaurus stellaris</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	+	–	–	–
Бугайчик <i>Ixobrychus minutus</i> (Linnaeus, 1766)	–	2	–	2	+	–	–	–
Квак <i>Nycticorax nycticorax</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Чепура велика <i>Egretta alba</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Чепура мала <i>Egretta garzetta</i> (Linnaeus, 1766)	–	2	–	–	–	–	–	–
Чапля сіра <i>Ardea cinerea</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Чапля руда <i>Ardea purpurea</i> (Linnaeus, 1766)	–	2	–	2	+	–	–	–
Лелека білий <i>Ciconia ciconia</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	+	–	–	–
Лелека чорний <i>Ciconia nigra</i> (Linnaeus, 1758)	РД	2	2	2	+	–	–	–
Гуска сіра <i>Anser anser</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	+	–	–	–
Гуменник <i>Ancer fabalis</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	+	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейсь- кий червоний список	МСОП
Гуска білолоба велика <i>Anser albifrons</i> (Scopoli, 1769)	–	3	–	1,2	+	–	–	–
Лебідь-шипун <i>Swgnus olor</i> (Gmelin, 1789)	–	3	–	1,2	+	–	–	–
Крижень <i>Anas platyrhynchos</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	+	–	–	–
Чирянка мала <i>Anas crecca</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	+	–	–	–
Нерозень <i>Anas strepera</i> (Linnaeus, 1758)	РД	3	–	1,2	+	–	–	–
Свищ <i>Anas penelope</i> Linnaeus, 1758	–	3	–	1,2	+	–	–	–
Шилогвіст <i>Anas acuta</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	+	–	–	–
Чирянка велика <i>Anas querquedula</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	+	–	–	–
Широконіска <i>Anas clypeata</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	+	–	–	–
Попелюх <i>Aythya ferina</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	+	–	VU	NT
Чернь білоока <i>Aythya nyroca</i> (Güldenstädt, 1770)	ВР	3	–	1,2	+	–	–	–
Чернь чубата <i>Aythya fuligula</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	+	–	EN	–
Чернь морська <i>Aythya marila</i> (Linnaeus, 1761)	–	3	–	1,2	+	–	–	–
Гоголь <i>Bucephala clangula</i> (Linnaeus, 1758)	РД	3	–	1,2	+	–	–	–
Крех малий <i>Mergus albellus</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	1,2	+	–	–	–
Крех середній <i>Mergus serrator</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	3	–	1,2	+	–	–	–
Крех великий <i>Mergus merganser</i>		3	–	1,2	+	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейський червоний список	МСОП
(Linnaeus, 1758)								
Скопа <i>Pandion haliaeetus</i> (Linnaeus, 1758)	ЗК	2	2	2	—	—	—	—
Осоїд <i>Pernis apivorus</i> (Linnaeus, 1758)		2	2	1,2	—	—	—	—
Орел-карлик <i>Hieraaetus pennatus</i> (Gmelin, 1788)	РД	2	2	1,2	—	—	—	—
Шуліка чорний <i>Milvus migrans</i> (Boddaert, 1783)	ВР	2	2	1,2	—	—	VU	—
Лунь польовий <i>Circus cyaneus</i> (Linnaeus, 1766)	РД	2	2	1,2	—	—	—	—
Лунь лучний <i>Circus pygargus</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	2	2	1,2	—	—	—	—
Лунь очеретяний <i>Circus aeruginosus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	2	1,2	—	—	—	—
Яструб великий <i>Accipiter gentilis</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	2	1,2	—	—	—	—
Яструб малий <i>Accipiter nisus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	2	1,2	—	—	—	—
Зимняк <i>Buteo lagopus</i> (Pontoppidan, 1763)	—	2	2	1,2	—	—	—	—
Канюк звичайний <i>Buteo buteo</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	2	1,2	—	—	—	—
Канюк степовий <i>Buteo rufinus</i> (Pontoppidan, 1763)	РД	2	2	1,2	—	—	VU	—
Змієїд <i>Circaetus gallicus</i> (Gmelin, 1788)	РД	2	2	1,2	—	—	—	VU
Могильник <i>Aquila heliaca</i> Savigny, 1809	РД	2	1	1,2	—	—	—	—
Орлан-білохвіст <i>Haliaeetus albicilla</i> (Linnaeus, 1758)	РД	2	1	1,2	—	—	—	—
Підсоколик великий <i>Falco subbuteo</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	2	2	—	—	—	—
Підсоколик малий <i>Falco columbarius</i>	—	2	2	2	—	—	—	NT

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейський червоний список	МСОП
(Linnaeus, 1758)								
Кібчик <i>Falco vespertinus</i> (Linnaeus, 1766)	–	2	2	2	–	–	VU	–
Боривітер звичайний <i>Falco tinnunculus</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	2	2	–	–	–	–
Куріпка сіра <i>Perdix perdix</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–		–	–	VU	–
Перепілка <i>Coturnix coturnix</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	–	–	–	–
Фазан <i>Phasianus colchicus</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Журавель сірий <i>Grus grus</i> (Linnaeus, 1758)	РД	2	2	1,2	–	–	–	–
Пастушок <i>Rallus aquaticus</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Погонич звичайний <i>Porzana porzana</i> (Linnaeus, 1766)	–	2	–	2	+	–	–	–
Погонич малий <i>Porzana parva</i> (Scopoli, 1769)	–	2	–	2	+	–	–	NT
Деркач <i>Crex crex</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Курочка водяна <i>Gallinula chloropus</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Лиска <i>Fulica atra</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	+	–	–	–
Пісочник малий <i>Charadrius dubius</i> (Scopoli, 1786)	–	2	–	2	+	–	–	
Чайка <i>Vanellus vanellus</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	+	–	VU	–
Кулик сорока <i>Haematopus ostralegus</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	3	–	–	–	–	–	–
Коловодник лісовий <i>Tringa ochropus</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	1,2	+	–	–	–
Коловодник	–	2	–	1,2	+	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейсь- кий червоний список	МСОП
болотяний <i>Tringa glareola</i> (Linnaeus, 1758)								
Коловодник звичайний <i>Tringa totanus</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	+	–	–	–
Коловодник ставковий <i>Tringa stagnatilis</i> (Bechstein, 1803)	ЗК	2	–	1,2	+	–	–	–
Набережник <i>Actitis hypoleucos</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	1,2	+	–	–	–
Побережник малий <i>Calidris minuta</i> (Leisler, 1812)	–	2	–	1,2	+	–	–	–
Побережник білохвостий <i>Calidris temminckii</i> (Leisler, 1812)	–	2	–	1,2	+	–	–	–
Баранець малий <i>Limnocryptes minimus</i> (Brünnich, 1764)	–	3	–	1,2	+	–	–	–
Баранець звичайний <i>Gallinago gallinago</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	+	–	–	–
Слуква <i>Scolopax rusticola</i> (Linnaeus, 1758)	–	3		1,2	+	–	–	NT
Грицик великий <i>Limosa limosa</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	+	–	VU	–
Мартин звичайний <i>Larus ridibundus</i> (Linnaeus, 1766)	–	3	–	–	–	–	–	–
Мартин сивий <i>Larus canus</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Крячок чорний <i>Chlidonias niger</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	+	–	–	–
Крячок білокрилий <i>Chlidonias leucopterus</i> (Temminck, 1815)	–	2	–	2	+	–	–	–
Крячок річковий <i>Sterna hirundo</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	+	–	–	–
Крячок малий	РД	2	–	2	+	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейсь- кий червоний список	МСОП
<i>Sterna albifrons</i> (Pallas, 1764)								
Горлиця садова <i>Streptopelia decaocto</i> (Frisvaldszky, 1838)	–	3	–	–	–	–	–	–
Горлиця звичайна <i>Streptopelia turtur</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Зозуля звичайна <i>Cuculus canorus</i> Linnaeus, 1758	–	3		–	–	–	–	–
Сова вухата <i>Asio otus</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	2	–	–	–	–	–
Сова болотяна <i>Asio flammeus</i> (Pontoppidan, 1763)	РД	2	2	–	–	–	–	–
Совка <i>Otus scops</i> (Linnaeus, 1758)	РД	2	2	–	–	–	–	–
Сич хатній <i>Athene noctua</i> (Scopoli, 1769)	–	2	2	–	–	–	–	–
Сова сіра <i>Strix aluco</i> Linnaeus, 1758	–	2	2	–	–	–	–	–
Дрімлюга <i>Caprimulgus europaeus</i> Linnaeus, 1758	–	2	–	–	–	–	–	–
Серпокрилець чорний <i>Apus apus</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	+	–	–	–	–	NT
Сиворакша <i>Coracias garrulus</i> Linnaeus, 1758	ЗК	2	–	2		–	VU	–
Рибалочка <i>Alcedo atthis</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Бджолоїдка звичайна <i>Merops apiaster</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Одуд <i>Upupa epops</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Крутиголовка <i>Jynx torquilla</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Жовна сива	–	2	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейсь- кий червоний список	МСОП
<i>Picus canus</i> (Gmelin, 1788)								
Дятел звичайний <i>Dendrocopos major</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Дятел сирійський <i>Dendrocopos syriacus</i> (Hemprich et Ehrenberg, 1833)	—	2	—	—	—	—	—	—
Дятел середній <i>Dendrocopos medius</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Дятел малий <i>Dendrocopos minor</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Ластівка берегова <i>Riparia riparia</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Ластівка сільська <i>Hirundo rustica</i> Linnaeus, 1758	—	2	—	—	—	—	—	—
Ластівка міська <i>Delichon urbica</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Посмітюха <i>Galerida cristata</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Жайворонок малий <i>Calandrella cinerea</i> (Gmelin, 1789)	—	3	—	—	—	—	—	—
Жайворонок степовий <i>Melanocorypha calandra</i> (Linnaeus, 1766)	—	2	—	—	—	—	—	—
Жайворонок лісовий <i>Lullula arborea</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Жайворонок польовий <i>Alauda arvensis</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Щеврик лісовий <i>Anthus trivialis</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Щеврик лучний <i>Anthus pratensis</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Плиска жовта <i>Motacilla flava</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейсь- кий червоний список	МСОП
Плиска біла <i>Motacilla alba</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Сорокопуд терновий <i>Lanius collurio</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Сорокопуд чорнолобий <i>Lanius minor</i> (Gmelin 1789)	–	2	–	–	–	–	–	–
Сорокопуд сірий <i>Lanius excubitor</i> (Linnaeus, 1758)	РД	2	–	–	–	–	–	–
Вивільга <i>Oriolus oriolus</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Крук <i>Corvus corax</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Омелюх <i>Bombycilla garrulus</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Волове очко <i>Troglodytes troglodytes</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кобилочка солов'їна <i>Locustella luscinioides</i> (Savi, 1824)		2	–	–	–	–	–	–
Кобилочка річкова <i>Locustella fluviatilis</i> (Wolf, 1810)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка лучна <i>Acrocephalus schoenobaenus</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка чагарникова <i>Acrocephalus palustris</i> (Bechstein, 1798)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка ставкова <i>Acrocephalus scirpaceus</i> (Hermann, 1804)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка велика <i>Acrocephalus arundinaceus</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Берестянка звичайна	–	2	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейсь- кий червоний список	МСОП
<i>Hippolais icterina</i> (Vieillot, 1817)								
Кропив'янка чорноголова <i>Sylvia atricapilla</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Кропив'янка садова <i>Sylvia borin</i> (Boddaert, 1783)	—	2	—	—	—	—	—	—
Кропив'янка сіра <i>Sylvia communis</i> (Latham, 1787)	—	2	—	—	—	—	—	—
Кропив'янка прудка <i>Sylvia curruca</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Вівчарик весняний <i>Phylloscopus trochilus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Вівчарик-ковалик <i>Phylloscopus collybita</i> (Vieillot, 1817)	—	2	—	—	—	—	—	—
Вівчарик жовтобровий <i>Phylloscopus sibilatrix</i> (Bechstein, 1793)	—	2	—	—	—	—	—	—
Золотомушка жовточуба <i>Regulus regulus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—		—	—	—	—
Мухоловка строката <i>Ficedula hypoleuca</i> (Pallas, 1764)	—	2	—	2	—	—	—	—
Мухоловка білошия <i>Ficedula albicollis</i> (Temminck, 1815)	—	2	—	2	—	—	—	—
Мухоловка сіра <i>Muscicapa striata</i> (Pallas, 1764)	—	2	—	2	—	—	—	—
Трав'янка лучна <i>Saxicola rubetra</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	—	—	—	—
Трав'янка чорноголова <i>Saxicola torquata</i> (Linnaeus, 1766)	—	2	—	2	—	—	—	—
Кам'янка звичайна <i>Oenanthe oenanthe</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	—	—	—	—
Кам'янка попеляста <i>Oenanthe isabellina</i>	—	2	—	2	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейсь- кий червоний список	МСОП
(Temminck, 1829)								
Горихвістка звичайна <i>Phoenicurus phoenicurus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	—	—	—	—
Горихвістка чорна <i>Phoenicurus ochruros</i> (S.G.Gmelin, 1774)	—	2	—	2	—	—	—	—
Вільшанка <i>Erithacus rubecula</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	—	—	—	—
Соловейко східний <i>Luscinia luscinia</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	—	—	—	—
Синьошийка <i>Luscinia svecica</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	—	—	—	—
Чикотень <i>Turdus pilaris</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	2	—	—	—	—
Дрізд чорний <i>Turdus merula</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	2	—	—	—	—
Дрізд співочий <i>Turdus philomelos</i> (C.L.Brehm, 1831)	—	3	—	2	—	—	—	—
Дрізд-омелюх <i>Turdus viscivorus</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	2	—	—	—	—
Синиця вусата <i>Parus biarmicus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Синиця довгохвоста <i>Aegithalos caudatus</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Ремез <i>Remiz pendulinus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Гаїчка болотяна <i>Parus palustris</i> Linnaeus, 1758	—	2	—	—	—	—	—	—
Синиця блакитна <i>Parus caeruleus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Синиця велика <i>Parus major</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Повзик <i>Sitta europaea</i>	—	2	—	—	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейсь- кий червоний список	МСОП
(Linnaeus, 1758)								
Підкоришник звичайний <i>Certhia familiaris</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Горобець польовий <i>Passer montanus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Зяблик <i>Fringilla coelebs</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
В'юрок <i>Fringilla montifringilla</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Зеленяк <i>Chloris chloris</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Чиж <i>Spinus spinus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Щиглик <i>Carduelis carduelis</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Коноплянка <i>Acanthis cannabina</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Снігур <i>Pyrrhula pyrrhula</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Костогриз <i>Coccothraustes coccothraustes</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Просянка <i>Emberiza calandra</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Вівсянка звичайна <i>Emberiza citrinella</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Вівсянка очеретяна <i>Emberiza schoenichus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Вівсянка садова <i>Emberiza hortulana</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Усього	23	176	27	88	49	—	10	7
Клас ССАВЦІ (MAMMALIA) Білозубка білочерева	НВ	3	—	—	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейсь- кий червоний список	МСОП
<i>Crocidura leucodon</i> (Hermann, 1780)								
Білозубка мала <i>Crocidura suaveolens</i> (Pallas, 1811)	–	3	–	–	–	–	–	–
Кутора (Рясоніжка) велика <i>Neomys fodiens</i> (Pennant, 1771)	–	3	–	–	–	–	–	–
Мідиця звичайна <i>Sorex araneus</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Мідиця мала <i>Sorex</i> <i>minutus</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Вечірниця мала <i>Nyctalus leisleri</i> (Kuhl, 1819)	РД	2	–	2	–	+	–	–
Вечірниця велетенська <i>Nyctalus lasiopterus</i> (Schreber, 1780)	ЗК	2	–	2	–	+	DD	NT
Вечірниця руда <i>Nyctalus noctula</i> (Schreber, 1774)	ВР	2	–	2	–	+	–	–
Нетопир Натузійса (Нетопір лісовий) <i>Pipistrellus nathusii</i> (Keyserling and. Blasius, 1839)	НО	2	–	2	–	+	–	–
Нетопир карлик (звичайний) <i>Pipistrellus</i> <i>pipistrellus</i> (Schreber, 1774)	ВР	3	–	2	–	+	–	–
Лилик двоколірний <i>Vespertilio murinus</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	2	–	2	–	+	–	–
Заєць сірий (русак) <i>Lepus europaeus</i> (Pallas, 1778)	–	3	–	–	–	–	–	–
Бобер європейський (річковий) <i>Castor fiber</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Вивірка звичайна <i>Sciurus vulgaris</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Мишівка степова <i>Sicista subtilis</i> (Pallas, 1773)	ЗК	2	–	–	–	–	NT	–

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейський червоний список	МСОП
Вовк сірий <i>Canis lupus</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	2	–	–	–	–	–
Видра річкова <i>Lutra lutra</i> (Linnaeus, 1758)	НО	2	1	–	–	–	NT	NT
Куниця кам'яна <i>Martes foina</i> (Erxleben, 1777)	–	3	–	–	–	–	–	–
Куниця лісова <i>Martes martes</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Борсук європейський <i>Meles meles</i> (Linnaeus 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Горностай <i>Mustela ermine</i> (Linnaeus, 1758)	НО	3	–	–	–	–	–	–
Ласка <i>Mustela nivalis</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Лось європейський <i>Alces alces</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Кабан звичайний <i>Sus scrofa</i> (Linnaeus 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Європейська козуля або сарна <i>Capreolus capreolus</i> (Linnaeus, 1766)	–	3	–	–	–	–	–	–
Олень благородний <i>Cervus elaphus</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Усього:	10	26	2	6		6	3	2

* Охоронний статус: Червона Книга України – ВР – вразливий вид; РД – рідкісний вид; ЗК – зникаючий вид ; НО – неоцінений вид; МСОП – Міжнародний список охорони природи: LC – знаходиться під найменшою загрозою; VU – знаходиться у вразливому стані; EN – вид знаходиться у небезпечному стані; CR – знаходиться у критичній загрозі; DD – даних недостатньо; NT – близький до стану загрози зникнення. Бернська конвенція: 2 – додаток II, види, що підлягають особливій охороні, 3 – додаток III, види фауни, що підлягають охороні.

Скорочення:

Бернська конвенція – Конвенція про охорону дикої фауни і флори і природних середовищ існування в Європі;

CITES – Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення;

CMS – Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин;

AEWA – Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів;

EUROBATS – Угода про збереження кажанів в Європі.

Таблиця 5.3.3.3. Перелік видів тварин, що охороняються, і які з'явилися чи зникли в регіоні з 2012 по 2014 роки

Назва виду	З'явилися	Зникли	Причина
1	2	3	4
РЕПТИЛІЇ Мідянка європейська <i>Coronella austriaca</i> (Laurenti, 1768)	У 2012 році	—	Удосконалення системи досліджень дозволило зареєструвати одиничні особини, уперше з 1990 року
Полоз каспійський <i>Dolichophis caspius</i> Gmelin, 1779	У 2013 році	—	Удосконалення системи досліджень дозволило зареєструвати одиничні особини, уперше з 1990 року
АФІБІЇ Тритон звичайний <i>Lissotriton vulgaris</i> L., 1758	У 2014 році	—	Удосконалення системи досліджень дозволило зареєструвати одиничні особини, уперше з 1990 року
РИБИ Сонячна риба синьо-зяброва, сонячний окунь <i>Lepomis gibbosus</i> (Linnaeus, 1758)	У 2013 році	—	Тотальне поширення у водоймах регіону
ПТАХИ Пірнікоза чорношия <i>Podiceps nigricollis</i> C.L.Brehm, 1831	У 2013 році	—	Зміна шляхів міграцій
Свищ <i>Anas penelope</i> Linnaeus, 1758	У 2012 році	—	Зміна шляхів міграцій
Могильник <i>Aquila heliaca</i> Savigny, 1809	У 2012 році	—	Зміна шляхів міграцій
Погонич малий <i>Porzana parva</i> (Scopoli, 1769)	У 2013 році	—	Сприятливий охоронний режим, деталізація досліджень
ССАВЦІ Олень благородний <i>Cervus elaphus</i> (Linnaeus, 1758)	У 2012 році	—	Удосконалення системи охорони призвело до збільшення чисельності до параметрів які дозволили зареєструвати вид, як сталу популяцію

Таблиця 5.3.3.4. Перелік наукових досліджень щодо стану дикої фауни і заходів, вжитих щодо охорони тваринного світу, у тому числі на виконання вимог міжнародних договорів України у галузі дикої фауни та рішень її керівних органів

Назва дослідження або заходу	Виконавець/виконавці	Основні досягнуті результати
БЕЗХРЕБЕТНІ		
Облік чисельності та видового різноманіття тваринного населення ґрунту.	Жуков О. В., Трифанова М. В., Ганжа Д., Задорожна Г. О.	Встановлені показники чисельності та видового різноманіття тваринного населення дерново-степових ґрунтів на арені р. Дніпро, діброви та луку. Проведено ординацію рослинного угруповання методами багатовимірного шкалювання, виявлено оптимальні способи попередньої трансформації даних і метрики подібності/розбіжності, ідентифіковано багатовимірні виміри у просторі едафічних і фітоіндикаційних показників і виявлено характер взаємозв'язків матриць рослинного

Назва дослідження або заходу	Виконавець/виконавці	Основні досягнуті результати
		угруповання, фітоіндикаційних шкал і едафічних властивостей. Отримані результати свідчать про те, що матриці едафічних і кліматичних шкал несуть взаємодоповнюючу інформацію про властивості едафотопу, і, імовірно, кліматопу. Найбільш ймовірно те, що кліматичні шкали на великомасштабному рівні несуть специфічну інформацію про властивості середовища. Важко стверджувати, чи є характер цієї інформації адекватним номінативним властивостям шкали на макрорівні. Але із упевненістю можна говорити про те, що кліматичні фітоіндикаційні шкали дозволяють диференціювати екологічну обстановку в біогеоценозі на великомасштабному рівні. Таким чином, на даному етапі ми схилиємося до феноменологічної інтерпретації значення кліматичних фітоіндикаційних шкал на великомасштабному рівні.
РИБИ		
Фенологічні спостереження за іхтіофауною заповідника. Облік чисельності. Вивчення умов відтворення. Визначення структурних параметрів популяцій риб та місць локалізації рідкісних видів.	Бондарев Д.Л., Кочет В.М.	Проведені моніторингові дослідження дозволили встановити загальний видовий склад іхтіофауни та поновити інвентаризаційний список риб водойм природного заповідника “Дніпровсько-Орільський”. На сучасному етапі існування заповідника його іхтіофауна налічує 50 видів риб (представники 15 родин). Визначено, що водойми заповідника є головним осередком збереження аборигенного іхтіокомплексу Дніпровського водосховища. До категорії аборигенних видів відносяться 71 % від загального видового списку. Встановлено, що серед зареєстрованих видів риб - 68 % (32 види) мають охоронний статус вітчизняного або міжнародного рівня. Серед видів риб, що занесені до Червоної книги України, зареєстровані стерлядь, ялець звичайний, карась золотий, минь річковий, берш, пуголовка зірчаста та бичок пуголовка Браунера. Констатовано, що роль акваторій заповідника в процесі природного відтворення риб постійно збільшується. Практично всі водойми заповідника (70 % акваторії) набули статусу якісних природних нерестовищ. В подальшому дані акваторії виконують нагульну функцію для молоді риб та інших вікових груп популяцій риб верхньої ділянки Дніпровського водосховища. В зимовий період частина акваторій (20%) виконує функцію зимувальних ям. Виявленню нові місця мешкання та відтворення рідкісних представників іхтіофауни області в додатковій системі водосховища для подальшої охорони цих місць. Збільшити площу акваторій заповідника шляхом приєднання частини акваторії русла Дніпра і заплави в районі Миколаївського уступу. Для оптимізації умов існування та відтворення риб в водоймах заповідника при критичному рівні антропогенної трансформації прилеглих ділянок водосховища, необхідним є розробка та впровадження обмеженого комплексу робіт по відновленню гідрологічного режиму на окремих акваторіях заповідника. Розроблено детальні рекомендації стосовно вдосконалення охорони та збереження аборигенної іхтіофауни.
АМФІБІЇ ТА РЕПТИЛІЇ		
Фенологія і екологічні дослідження земноводних та рептилій	Кочет В.М.	Проведено деталізовані дослідження чисельності, місць локалізації та поширення амфібій та рептилій . Розроблено нову схему маршрутного обліку. Виявлено три нових охоронюваних види (згідно додатку 3), які не реєструвалися впродовж 25 років. Розроблено систему спостережних та охоронних заходів для цієї групи тварин.
ПТАХИ		
Фенологічні дослідження орнітофауни, міграційних процесів, гніздування, стану популяцій птахів	Трифанова М.В, Пономаренко О.Л.	Встановлені показники видового складу та чисельності мігруючих видів птахів, занесених до охоронних списків, по окремим видам проведено аналіз багаторічної динаміки чисельності з виявленням можливих причин її зміни, надані рекомендації щодо особливостей охоронного режиму на окремих ділянках ПЗДО, сформульовано пропозиції щодо біотехнічних заходів для підтримання популяцій охоронних

Назва дослідження або заходу	Виконавець/виконавці	Основні досягнуті результати
		видів птахів. Встановлені показники видового складу та чисельності зимуючих видів птахів, занесених до охоронних списків, по окремих видах проведено аналіз багаторічної динаміки чисельності з виявленням можливих причин її зміни, надані рекомендації щодо особливостей охоронного режиму на окремих ділянках ПЗДО, сформульовано пропозиції щодо біотехнічних заходів для підтримання популяцій охоронних видів птахів. Встановлені показники видового складу та чисельності гніздуємих видів птахів, занесених до охоронних списків, по окремих видах проведено аналіз багаторічної динаміки чисельності з виявленням можливих причин її зміни, надані рекомендації щодо особливостей охоронного режиму на окремих ділянках ПЗДО, сформульовано пропозиції щодо біотехнічних заходів для підтримання популяцій охоронних видів птахів.
ССАВЦІ		
Фенологічні дослідження теріофауни заповідника	Задорожна Г.О., Трифанова М.В.	Визначено основні характеристики перебування представників теріофауни заповідника (динаміка чисельності, стан популяцій, особливості процесу відновлення та ін.). Детальні результати викладені в літописі природи та наукових публікаціях.

5.3.4. Інвазивні види тварин

Інвазивні види тварин – чужорідні немісцеві види, інтродуковані навмисно або ненавмисно поза межі їх природних середовищ існування, де вони осіли, розмножуються та поширюються способами, що чинять шкоду для середовища, до якого вони потрапили.

Інформація про чужорідні види тварин наведена за даними природного заповідника “Дніпровсько-Орільський” у таблиці 5.3.4.1.

Таблиця 5.3.4.1. Інформація про чужорідні види тварин

Назва виду (українська і латинська (наукова))	Результати досліджень, заходи контролю чисельності
РИБИ Тюлька чорноморсько-азовська <i>Clupeonella cultriventris</i> (Nordmann, 1840)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Стабільно багато чисельний, але незагрозливий вид.
Амур білий <i>Stenopharyngodon idella</i> (Valenciennes, 1844)	Періодично зариблюється в Дніпровське водосховище, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, самостійно не відтворюється. Малочисельний, незагрозливий вид.
Чебачок амурський <i>Pseudorasbora parva</i> (Temminck&Schlegel, 1846)	Потрапив у водосховище разом із зарибком рослиноїдних риб, адаптувався на всій акваторії, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Багаточисельний, поширений, загрозливий вид.
Карась сріблястий <i>Carassius auratus gibelio</i> (Bloch, 1782)	Інтродукований в водосховище, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, Чисельність помірна, незагрозливий вид.
Білий товстолоб <i>Hypophthalmichthys molitrix</i> (Valenciennes, 1844)	Періодично зариблюється в Дніпровське водосховище, самостійно не відтворюється. Малочисельний, незагрозливий вид.
Строкатий товстолоб <i>Aristichthys nobilis</i> (Richardson, 1846)	Періодично зариблюється в Дніпровське водосховище, самостійно не відтворюється. Малочисельний, незагрозливий вид.
Вугор річковий <i>Anguilla anguilla</i> (Linnaeus, 1758)	Інтродуцент, самостійно не відтворюється. Реєструються поодинокі особини.
Атеріна чорноморська <i>Atherina boyeri pontica</i> (Eichwald, 1831)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Мало чисельний, незагрозливий вид.
Колочка триголкова <i>Gasterosteus aculeatus</i> (Linnaeus, 1758)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Малочисельний, незагрозливий вид.
Сонячна риба синьо-зяброва, сонячний	Випадковий інтродуцент, саморозселився з прилеглих акваторій,

Назва виду (українська і латинська (наукова))	Результати досліджень, заходи контролю чисельності
окунь <i>Lepomis gibbosus</i> (Linnaeus, 1758)	акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Загрозливий вид, прогнозується спалах чисельності.
Судак волзький <i>Stizostedion volgense</i> (Gmelin, 1789)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався. Стабільно мало чисельний, незагрозливий вид.
Бичок кругляк <i>Neogobius melanostomus</i> (Pallas, 1814)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи
Бичок гонець <i>Neogobius gymnotrachelus</i> (Kessler, 1857)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Чисельність стабільно помірна, незагрозливий вид.
Бичок кнут <i>Mesogobius batrachocephalus</i> (Pallas, 1814)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Чисельність помірна, незагрозливий вид.
Бичок пугловочок Браунера <i>Benthophiloides brauneri</i> (Beling et Iljin, 1927)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, Малочисельний незагрозливий вид.
ПТАХИ Баклан великий <i>Phalacrocorax carbo</i> (Linnaeus, 1758)	Щорічні дослідження на сезонних маршрутах. Чисельність постійно збільшується, загрозливий вид.*
ССАВЦІ Єнотоподібний собака (єнотоподібний пес, собака єнотовий) <i>Nyctereutes procyonoides</i> (Gray 1834)	Щорічні дослідження: зимовий маршрутний облік на “білій стежці”, облік чисельності на “чорній стежці” за слідами діяльності. Нечисельний вид, чисельність незагрозна, стабільна.
Олень благородний <i>Cervus elaphus</i> (Linnaeus, 1758)	Щорічні дослідження: зимовий маршрутний облік на “білій стежці”, облік чисельності на “чорній стежці” за слідами діяльності. Локальні популяції, чисельність помірна, стабільна.
Ондатра <i>Ondatra zibethica</i> (Linnaeus, 1668)	Облік чисельності за слідами діяльності
Вивірка звичайна <i>Sciurus vulgaris</i> (Linnaeus, 1758)	Щорічні дослідження: зимовий маршрутний облік на “білій стежці”, облік чисельності на “чорній стежці” за слідами діяльності. Чисельність помірна, не загрозлива, стабільна.

* для орнітофауни не використовується термін “чужорідні види”, тому що птахи є високо рухливими високо адаптивними тваринами, які можуть інтенсивно збільшувати ареал. За останні 60 років з’явився ряд видів, які вже адаптувалися до місцевих екосистем і є їх типовими функціональними елементами. До таких видів можна віднести як баклана великого, який є активним регулятором чисельності іхтіофауни в заповіднику і з’явився в області у 1980-х роках так і кулика-довгонога, який гніздиться на території області з 1964 року і занесений до Червоної книги України.

5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу.

Як відомо, головною особливістю фауни є її динамічність, що визначається можливостями та історично сформованими особливостями її видів до зміни свого місця у просторі і надзвичайно динамічній структурі угруповань у часі. На відміну від інших груп живих організмів, тварини активно переміщуються у просторі, змінюючи своє положення відповідно до змін факторів середовища та змін ресурсів. Тому всі заходи і програми щодо охорони фауни повинні враховувати цю її особливість, яка виявляється як в сезонних циклах, так і в багаторічних (при тому доволі стрімких) змінах ареалів, у міграціях, інвазіях, хвилях чисельності тощо. Сезонні та багаторічні зміни локальних угруповань вимагають розробки динамічної системи охорони біорізноманіття загалом і раритетних видів зокрема.

До критеріїв забезпечення фауни охороною необхідно відносити:

- 1) наявність в області стійких популяцій, місцезнаходження яких забезпечені загальною охороною;
- 2) внесення видів у “червоні” списки і розроблення відповідних планів дій;

3) формування механізмів підтримання стійкості популяцій в умовах тотальної фрагментації видових ареалів і порушення структури популяцій (вікової, статевій, просторовій), життєвих і сезонних циклів тощо;

4) розвиток системи реабілітації популяцій на основі розплідників та системи рятування приречених популяцій з подальшим переселенням репродуктивного ядра в інші місця;

5) зміну ставлення пересічних людей до тих чи інших видів і зміну суспільних цінностей, включаючи ставлення до тварин як до трофею чи як до біологічного ресурсу загалом.

Ці п'ять базових факторів можуть бути ефективними при врахуванні кількох спільних для них знаменників, частина яких визначається біологічними особливостями видів, а частина особливостями нашого ставлення до видів:

динамічна просторово-часова структура популяцій і міграційна активність;

різний фактичний статус на заповідних і господарських об'єктах;

неоднакове ставлення до одних і тих самих видів в різних соціальних шарах людської популяції;

можливість переходу тварин зі статусу “раритетного” у статус “шкідника” і навпаки, залежно від його чисельності і статусу території оселення;

необхідність різного відношення до видів-аборигенів і до адвентивних видів, з урахуванням необхідності проектування квазіприродних угруповань.

Невиконання хоча б одного з п'яти базових положень першого блоку та неврахування будь-якого з положень другого блоку веде до руйнації всієї системи охорони видів дикої фауни.

Питання збереження біорізноманіття включені до Програми формування та розвитку національної екомережі Дніпропетровської області на 2006 – 2015 роки. Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області.

За інформації природного заповідника “Дніпровсько-Орільський” збільшення чисельності деяких охоронюваних видів і числа видів у першу чергу пов'язано з удосконаленням системи охоронних заходів. З іншого боку, удосконалення системи досліджень дало можливість виявити місця перебування одиничних особин рідкісних видів, що раніше не реєструвалися. Не зникло жодного виду, що охороняється і також не реєструється загрозливої (довготривалої) тенденції зменшення його чисельності, зареєстрованого з моменту створення заповідника по теперішній час.

Загалом, розвиток заповідної справи є потужним механізмом комплексного вирішення важливих екологічних проблем регіону. Збереження рідкісних видів тваринного світу – невід'ємна складова зазначеного механізму.

З метою збереження рідкісних видів тварин, що перебувають під загрозою зникнення на території Дніпропетровської області затверджений

перелік Червоних списків тварин та рослин Дніпропетровської області (рішення Дніпропетровської обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI). До Червоного списку тварин Дніпропетровської області занесено 423 видів тварин.

Також одним із важливих шляхів розв'язань проблем регіону – боротьба з браконьєрством.

Інформація про кількість виявлених фактів браконьєрства наведена у таблиці 5.3.5.1.

Таблиця 5.3.5.1. Кількість виявлених фактів браконьєрства

<i>Виявлено фактів браконьєрства, од.</i>	<i>2012 рік</i>	<i>2013 рік</i>	<i>2014 рік</i>
За даними ДОУЛМГ	235	259	140
За даними Дніпропетровськрибоохорона	1238	1011	799
За даними ДЕІ у Дніпропетровській області	87	242	155

З метою охорони та відтворення водних біоресурсів у природних рибогосподарських водних об'єктах Дніпропетровської області Управління охорони, використання і відтворення водних біоресурсів та регулювання рибальства в Дніпропетровській області організовуються заходи щодо проведення нерестової кампанії під час весняно-літньої заборони лову риби, раків на Дніпровському, Дніпродзержинському, Каховському водосховищах та інших водоймах області (встановлення термінів заборони промислового, любительського рибальства та затвердження переліку нерестових ділянок).

Основним завданням проведення заходів є недопущення погіршення умов існування водних біоресурсів, припинення промислу рибодобувними організаціями, забезпечення контролю за роботою спеціальних товарних рибних господарств, а також за виконанням встановленого порядку любительського лову риби громадянами та членами громадських організацій в місцях де дозволено любительське рибальство в період весняно-літньої заборони.

Під час нересту риби заборонено днопоглиблювальні, вибухові, гідротехнічні роботи, видобуток гравію та пісчано-ракушкової суміші, а також пересування плавзасобів з двигунами у заборонених зонах і на нерестових ділянках, будь-яке перебування громадян (за винятком уповноважених органів, які здійснюють охорону водних біоресурсів) та лов риби у водоймах під час її масового ходу на нерестовища, в період відкладання ікри і виходу з неї мальків, з урахуванням погодних умов, а також лов раків у період вирощування ікри, першої та другої линьки.

Також в 2014 році на території Дніпропетровської області за участю громадських екологічних організацій та природоохоронних установ була організована велика кампанія з нагоди відзначення Всесвітнього дня мігруючих птахів під гаслом “Міграційні шляхи: перелітні птахи та туризм”. Всесвітній день мігруючих птахів організовується Секретаріатами Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (CMS) та угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA). Метою

проведення заходів є розширення знань про мігруючих птахів, збереження їх чисельності та середовища безпосереднього їх перебування по всьому світі.

5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

Дніпропетровська область знаходиться в степовій зоні України і займає площу 3192 тис. га, в тому числі землі лісового фонду становлять 192,4 тис. га, із них вкриті лісовою рослинністю 163,5 тис. га, а лісистість області – 5,1 %. Наявність потужних запасів мінеральної сировини і сприятливі ґрунтово-кліматичні умови зумовлюють високу концентрацію промислових об'єктів і розвиток аграрного сектору. У результаті більша частина земель антропогенно трансформована. В таких умовах дуже складним є питання виявлення і заповідання природних територій і об'єктів.

У Дніпропетровській області проводиться значна робота щодо розвитку і розширення заповідних територій. Заповідна справа розглядається як головний засіб для комплексного вирішення важливих екологічних проблем, таких як збереження біорізноманіття, відновлення і підтримка екологічного балансу в біосфері в умовах техногенного забруднення тощо.

Станом на 01.01.2015 мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду області складає 176 об'єктів, загальною площею 92644,8 га, що становить 2,9 % від площі області. Із них 30 об'єктів загальнодержавного значення на площі 30347,7 га та 146 місцевого значення на площі 62297,1 га. (див. табл. 5.4.1.).

Таблиця 5.4.1. Структура та динаміка природоохоронних об'єктів за роками (загальнодержавного та місцевого значення)

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2011 року		На 01.01.2012 року		На 01.01.2013 року		На 01.01.2014 року		На 01.01.2015 року	
	кількість, од.	площа, га	кількість, од.	площа, га	кількість, од.	площа, га	кількість, од.	площа, га	кількість, од.	площа, га
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Природні заповідники	1	3766,2	1	3766,2	1	3766,2	1	3766,2	1	3766,2
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Регіональні ландшафтні парки	2	9355,4	2	9355,4	3	12156,7	3	12156,7	4	14000,1
Заказники загальнодержавного значення	23	26280,5	23	26280,5	23	26280,5	23	26280,5	23	26280,5
Заказники місцевого значення	46	16172,5	56	27879,7	62	31387,04	78	46462,4	80	47026,39
Пам'ятки природи загальнодержавного значення	3	148	3	148	3	148	3	148	3	148
Пам'ятки природи місцевого значення	49	276,9	49	276,9	49	276,9	49	276,9	50	356,9
Заповідні урочища	3	466,4	3	466,4	3	466,4	3	466,4	3	466,4
Ботанічні сади загальнодержавного значення	2	108	2	108	2	108	2	108	2	108
Ботанічні сади місцевого значення	1	27	1	27	1	27	1	27	1	27
Дендрологічні парки загальнодержавного значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Дендрологічні парки місцевого значення	1	2,8	1	2,8	1	2,8	1	2,8	1	2,8
Зоологічні парки загальнодержавного значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Зоологічні парки місцевого значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	1	45	1	45	1	45	1	45	1	45
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	7	417,5	7	417,5	7	417,5	7	417,5	7	417,5
РАЗОМ	139	57066,59	149	68773,4	156	75081,5	172	90156,8	176	92644,8
Фактична площа ПЗФ *	57066,59		68773,4		75081,5		90156,8		92644,8	
% фактичної площі ПЗФ від площі АТО	1,7		2,15		2,35		2,8		2,9	

5.4.1. Стан і перспектива розвитку природно-заповідного фонду

Розвиток природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2015 наведений в таблиці 5.4.1.1., рисунку 5.4.1.1.

Таблиця 5.4.1.1. Структура природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2015

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ									% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом			
	кіль- кість, од.	площа, га		кіль- кість, од.	площа, га		кіль- кість, од.	площа, га		
		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування	
Природні заповідники	1	3766,2	3766,2	-	-	-	1	3766,2	3766,2	-
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Регіональні ландшафтні парки	-	-	-	4	14000,1	-	4	14000,1	-	-
Заказники, усього	23	26280,5	X	80	47026,4	X	103	73306,9	X	-
у тому числі:										-
ландшафтні	14	22244,5	X	47	37958,29	X	61	60202,79	X	-
лісові	5	2956	X	3	1021	X	8	3977	X	-
ботанічні	2	332	X	19	4710	X	21	5042	X	-
загальнозоологічні	-	-	X	1	287	X	1	287	X	-
орнітологічні	2	748	X	3	144	X	5	892	X	-
ентомологічні	-	-	X	4	462,1	X	4	462,1	X	-
іхтіологічні	-	-	X	2	2422	X	2	2422	X	-
гідрологічні	-	-	X	1	22	X	1	22	X	-
загальногеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
палеонтологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
карстово-спелеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
Пам'ятки природи, усього	3	148	X	50	356,9	X	53	504,9	X	-

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ									% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом			
	кіль-кість, од.	площа, га		кіль-кість, од.	площа, га		кіль-кість, од.	площа, га		
		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування	
у тому числі:										-
комплексні	1	30	X	1	3,7	X	2	33,7	X	-
ботанічні	1	56	X	35	312,24	X	36	368,24	X	-
зоологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
гідрологічні	-	-	X	2	1,5	X	2	1,5	X	-
геологічні	1	62	X	12	44,5	X	13	106,5	X	-
Заповідні урочища	-	-	X	3	466,4	X	3	466,4	X	-
Ботанічні сади	2	108	-	1	27	-	3	135	108	-
Дендрологічні парки	-	-	-	1	2,8	-	1	2,8		-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	45	-	7	417,5	-	8	462,5	-	-
Зоологічні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	30	30347,7	-	146	62297,13	-	176	92644,8	-	-

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ

"Програма формування та розвитку національної екологічної мережі Дніпропетровської області на 2006-2015 роки"

Природні території, об'єктовані для наступного затвердження

Рисунок 5.4.1.1.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ

"Програма формування та розвитку національної екологічної мережі Дніпропетровської області на 2006-2015 роки"

Природні території, об'єктовані для наступного затвердження

Рисунок 5.4.1.1.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ

"Програма формування та розвитку національної екологічної мережі Дніпропетровської області на 2006-2015 роки"

Природні території, об'єктовані для наступного затвердження

Рисунок 5.4.1.1.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ

"Програма формування та розвитку національної екологічної мережі Дніпропетровської області на 2006-2015 роки"

Природні території, об'єктовані для наступного затвердження

Рисунок 5.4.1.1.

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

У межах Дніпропетровської області водно-болотні угіддя міжнародного значення відсутні.

Однак до списку цінних водно-болотних угідь України, які відповідають критеріям Рамсарської конвенції, затвердженої ПКМУ від 23.11.1995 № 935, увійшла Дніпровсько-Орільська заплава (територія “Дніпровсько-Орільського” природного заповідника).

5.5. Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон

Туристично-рекреаційні ресурси Дніпропетровської області – це об’єкти, що використовуються чи можуть бути використані для відпочинку, туризму, лікування, оздоровлення населення. Вони можуть бути поділені на природні та соціально-економічні (культурні об’єкти, пам’ятки архітектури, історії, археологічні стоянки, місця, пов’язані з перебуванням видатних діячів тощо).

На території Дніпропетровської області знаходиться 30 територій та об’єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

М’який клімат, мінеральні джерела, лікувальні грязі Дніпропетровщини – все це створює умови для лікування та відпочинку. Тут працює 40 санаторіїв, профілакторіїв та пансіонатів з лікуванням, 87 баз відпочинку, 913 дитячих таборів відпочинку (з них 25 позаміських). Природно-рекреаційний потенціал: Солоний лиман – рівнинний грязьовий і бальнеологічний курорт степової зони, розташований за 20 км від Дніпропетровська. Лікувальні природні ресурси – грязь і рапа лиману, а також питна вода, що після промислового розливу використовується як столова та лікувальна під назвою “Знаменська”. Села Орлівщина та Новотроїцьке Новомосковського району внесено до Переліку населених місць, віднесених до курортних (постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.1997 № 1391 “Про внесення змін до Переліку населених пунктів, віднесених до курортних”).

У літній період функціонує більше 10 міських пляжів, які є безпечними для купання: проведено очистку піску, дна водоймищ, дезінфекція пляжного обладнання, підсипано пісок або галька тощо.

5.6. Туризм

Улаштування інформаційно-туристичних центрів на територіях та об’єктах природно-заповідного фонду загальнодержавного значення відсутнє, але на сьогодні у місті Дніпропетровську працює 2 приватних туристичних інформаційних центри.

Все активніше розвивається сільський “зелений” туризм. На сьогодні в Дніпропетровській області існує 14 сільських садиб, які надають такі послуги, як прогулянки на конях, човнах і велосипедах; майстер-класи з гончарства, петриківського розпису, виготовлення витинанки і соломоплетіння; знайомство з українським побутом та національною кухнею. Такий відпочинок можна

отримати в Петриківському, Межівському, Нікопольському, Царичанському районах.

Відпочити від напруженої роботи мешканці області можуть у парках культури та відпочинку (14 комунальних об'єктів).

Історична пам'ять зберігається в численних об'єктах культурної спадщини, розташованих на території області. На Дніпропетровщині під охороною держави перебувають понад 10 тис. пам'яток, з них: археології – 7870, у тому числі 13 національного значення; історії – 3457, у тому числі 10 національного значення; монументального мистецтва – 125, архітектури та містобудування – 339.

Розвитку духовності та культурного рівня населення сприяють 14 театрів, 2 державних цирку, 5 концертних організацій, 16 кінотеатрів.

У нашій області сформувався неповторний промисел – петриківський художньо-декоративний розпис. Вироби петриківських майстрів добре відомі у багатьох країнах світу й гідно представляють мистецтво України. Підтвердження цього є включення 5 грудня 2013 року петриківського розпису до Репрезентативного списку нематеріальної спадщини людства ЮНЕСКО.

Повною мірою насолодитись гарними краєвидами та відчути справжній національний колорит можна в сільських “зелених” садибах області, яких, на сьогоднішній день, налічується 14 одиниць. Відпочинок в агрооселях є різновидом оздоровчого туризму.

До найвідоміших туристичних об'єктів культурно-архітектурного напрямку є пам'ятки у с. Старі Кодаки, місця боїв козацьких військ із польською шляхтою під м. Жовті Води та с.КняжіБайраки, історико-культурні пам'ятки в м. Дніпропетровську, садиба — музей Д.І.Яворницького, місця, пов'язані з форсуванням Дніпра в роки Другої світової війни, скіфські кургани IV ст. до н. е., місця розташування козацьких січей, музей ужиткового мистецтва петриківського художнього орнаменту в смт. Петриківці.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

6.1. Структура та стан земель

Територія області займає 3192,3 тис. га, з них: сільськогосподарські землі – 2513,2 тис. га, ліси і інші лісовкриті площі – 192,8 тис. га, забудовані землі – 194,2 тис. га, відкриті заболочені землі – 26,1 тис. га, відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом – 41,8 тис. га. Усього земель (суші) – 3036,7 тис. га, води – 155,6 тис. га.

Основний фонд ґрунтового покриття Дніпропетровської області складають чорноземи звичайні різної глибини гумусового шару та механічного складу від легкосуглинкових до легкоглинистих.

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

В області найбільшу питому вагу займають сільськогосподарські угіддя, що свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння земель.

Структура та динаміка основних видів земельних угідь у 2014 році наведена у таблиці 6.1.1.1.

Таблиця 6.1.1.1. Динаміка структури земельного фонду області

Основні види угідь	2009 р.		2010 р.		2011 р.		2012 р.		2013 р.		2014	
	Всього, тис. га	% до загальної площі території	Всього, тис. га	% до загальної площі території	Всього, тис. га	% до загальної площі території	Всього, тис. га	% до загальної площі території	Всього, тис. га	% до загальної площі території	Всього, тис. га	% до загальної площі території
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Загальна територія	3192,3	100	3192,3	100	3192,3	100	3192,3	100	3192,3	100	3192,3	100
у тому числі:												
1. Сільськогосподарські землі	2583,6	80,93	2514,4	78,7	2514,4	78,7	2583,2	80,9	2581,8	80,9	2513,2	78,7
2. Ліси і інші лісовкриті площі	192,4	6,03	192,4	6,0	192,4	6,0	192,7	6,03	192,8	6,0	192,8	6,0
3. Забудовані землі	192,2	6,02	190,3	6,0	190,3	6,0	192,7	6,03	194,2	6,1	194,2	6,1
4. Відкриті заболочені землі	26,1	0,82	26,6	0,8	26,6	0,8	26,1	0,8	26,1	0,8	26,1	0,8
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	42,3	1,32	38,5	1,2	38,5	1,2	42,1	1,3	41,8	1,3	41,8	1,3

Продовження таблиці 6.1.1.1.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
6. Інші землі	-	-	230,1	2,4	230,1	2,4	-	-	-	-	68,6	2,1
Усього земель (суша)	3036,6	95,12	3035,6	95,1	3035,6	95,1	3036,8	95,1	3036,7	95,1	3036,7	95,1
Території, що покриті поверхневими водами	155,7	4,88	155,6	4,9	155,6	4,9	155,5	4,9	155,6	4,9	155,6	4,9

6.1.2 Стан ґрунтів

Проблема збереження ґрунтового покриву сільськогосподарських угідь та родючості ґрунтів набула загрозливих масштабів. Особливо великої шкоди родючості чорноземів в області завдає водна ерозія, причинами якої є велика розораність сільськогосподарських угідь, насиченість сівозмін просапними культурами і чистими парами, невиконання протиерозійних заходів на схилах.

В зв'язку з цим проводиться моніторинг земель з метою оцінки ефективності родючості ґрунту, прогнозування та оброблення інформації про сучасний стан сільськогосподарських угідь, розроблення обґрунтованих рекомендацій щодо запобігання негативним змінам стану земель.

До основних джерел забруднення сільськогосподарських угідь відносять забруднення ґрунтів важкими металами, пестицидами, нітратами, радіоактивними елементами. Головною причиною забруднення ґрунтів є наднормативне внесення отрутохімікатів, мінеральних добрив.

Систематично проводиться лабораторний моніторинг за забрудненням ґрунтів. Проведення спостережень за забрудненням ґрунтів включає вибіркове визначення токсикантів промислового походження, а також спостереження за забрудненням ґрунтів сільськогосподарських угідь залишковими кількостями пестицидів та нітратів, важкими металами, радіонуклідами.

Кожного року лабораторія обстежує ґрунти населених пунктів на токсиканти промислового походження та землі адміністративних районів на залишкові кількості пестицидів. Оцінка стану забруднення ґрунтів проводиться шляхом порівняння концентрації вмісту забруднюючих речовин з встановленими гранично допустимими концентраціями.

6.1.3. Деградація земель

До деградованих земель відносяться земельні ділянки, поверхня яких порушена внаслідок землетрусу, зсувів, карстоутворення, повеней, добування корисних копалин та земельні ділянки з еродованими, перезволоженими, з підвищеною кислотністю або засоленістю, забрудненими хімічними речовинами ґрунтами. До малопродуктивних земель відносяться сільськогосподарські угіддя, ґрунти яких характеризуються негативними природними властивостями, низькою родючістю, а їх господарське використання за призначенням є економічно не ефективним.

В області налічується 1095,33 тис. га еродованих сільськогосподарських угідь, у тому числі, підданих водній ерозії – 1083,9 тис. га (43,1 % від с/г угідь),

вітровий – 11,43 тис. га (0,5 % від с/г угідь). За даними Держземагентства в області налічується 14,04 тис. га сільськогосподарських земель, що перебувають у державній власності, які в першу чергу потребують консервації, з них: 3,42 тис. га – деградовані, 10,62 тис. га – малопродуктивні.

Найбільші площі земель, що потребують консервації, знаходяться: у П'ятихатському районі – 4,1 тис. га, 1,2 тис. га в Томаківському районі, 1,1 тис. га в Петропавлівському районі, 0,9 тис. га в Павлоградському районі, а також Верхньодніпровському та Криничанському районах.

Підлягають поліпшенню 20,1 тис. га малопродуктивних земель, зокрема 4,9 тис. га у Петропавлівському районі, 2,0 тис. га у Новомосковському районі, 1,6 тис. га у Нікопольському районі, 0,9 тис. га у Павлоградському районі.

У 2013 році здійснено меліоративне поліпшення угідь (розкорчовка саду) у Широківському районі на площі 90 га.

Станом на 01.07.2014 року дані роботи не здійснювались.

Процес формування гумусового шару та процес його деградації носять довгостроковий характер, тому виділити зміни, які відбулися за останні два – три роки, не уявляється можливим.

Таблиця 6.1.3.1. Консервація деградованих і малопродуктивних земель за 2014 рік

Види земель	усього на початок року		проведено консервацію		потребують консервації	
	тис.га	% до загальної площі території	тис.га	% до загальної площі території	тис.га	% до загальної площі території
1	2	3	4	5	6	7
Деградовані та малопродуктивні землі (всього)	1083,90	33,95	-	-	14,04	0,44

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Одним з основних чинників антропогенного впливу на земельні ресурси є гірничо-видобувна промисловість.

Розробка корисних копалин відкритим способом потребує проведення розкривних робіт, що призводить до порушення земель. На території Дніпропетровської області знаходиться 37,4 тис. га порушених земель, з них відпрацьовано і підлягає рекультивації 5,8 тис. га. Найбільші площі відпрацьованих земель знаходяться в Нікопольському районі 1,6 тис. га, Широківському районі 0,2 тис. га, Верхньодніпровському районі 0,9 тис. га, Томаківському районі 0,2 тис. га, Павлоградському районі 0,4 тис. га та на території міста Кривий Ріг 1,5 тис. га. (Дані надані Головним управлінням Держземагентства у Дніпропетровській області станом на 10.10.2014).

Таблиця 6.2.1. *Порушення та рекультивація земель*

Землі	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011*	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Порушені, тис. га	0,07924	0,0990	0,0490	-	0,0143	-	0,1627
% до загальної площі території	0,0025	0,0031	0,0015	-	0,0004	-	0,0051
Відпрацьовані, тис. га	0,14544	0,0660	0,0200	-	0,0460	-	0,1027
% до загальної площі території	0,005	0,0021	0,0006	-	0,0014	-	0,0033
Рекультивовані, тис. га	0,0500032	0,0135	0,0155	-	0,2906	0,2176	0,0020
% до загальної площі території	0,0016	0,0004	0,0005	-	0,0091	0,0090	0,0001

* - у 2011 році вказані види робіт не здійснювались

6.3. Охорона земель.

Рішенням Дніпропетровської обласної ради від 25.03.2011 № 73-5/VI затверджена “Програма розвитку земельних відносин і охорони земель у Дніпропетровській області на 2011 – 2018 роки”.

Мета Програми полягає у проведенні державної політики, спрямованої на збалансоване забезпечення потреб населення і галузей економіки в земельних ресурсах, раціональне використання та охорону земель, захист їх від виснаження, деградації, забруднення, підвищення врожаїв екологічно чистої продукції та забезпечення продовольчої безпеки держави, збереження ландшафтного і біологічного різноманіття, створення екологічно безпечних умов для проживання населення і провадження господарської діяльності, стабілізація та нарощування обсягів виробництва в рослинництві, підвищення родючості ґрунтів (регулювання водного режиму, гіпсування ґрунтів), забезпечення життєздатності сільського господарства, його конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках.

На даний час затверджено програми в усіх районах та містах області та у всіх сільських та селищних радах. Основними завданнями та заходами Програми є:

- 1) організація робіт з підвищення родючості ґрунтів шляхом меліоративних заходів;
- 2) встановлення меж населених пунктів;
- 3) проведення інвентаризації земель;
- 4) розмежування земель державної та комунальної власності;
- 5) нормативно грошова оцінка.

7. НАДРА

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

На території Дніпропетровської області налічується 395 родовища (в тому числі 97 об'єктів обліку комплексних родовищ) різноманітних корисних копалин, з яких 164 родовища (в тому числі 67 об'єктів обліку) розробляється.

Мінерально-сировинна база області на 31,1 % складається з корисних копалин паливно-енергетичного комплексу (нафта, газ, конденсат, кам'яне та буре вугілля), на 30,05 % – із сировини для виробництва будівельних матеріалів, 11,66 % – питні, технічні та мінеральні підземні води, 11,4% – це руди металів, решта – 15,79% – нерудні корисні копалини для металургії, гірничохімічні, гірничорудні корисні копалини.

В межах області відомо 15 родовищ вуглеводнів, більша частина яких комплексні, з них: три – газових, три – газоконденсатних, 9 – нафтогазо-конденсатних. У промисловій розробці знаходиться 12 родовищ, 1 – підготовлено до промислового освоєння, 1 розвідується, 1 родовище не залучено до надрокористування.

Балансові (видобувні) запаси вільного газу підраховані на 15 родовищах у кількості 15,691 млрд м³ (1,68 % від запасів в Україні). Видобуток вільного газу за 2014 рік склав 0,329 млрд м³ (1,66 % від видобутку в Україні).

Балансові (видобувні) запаси нафти обліковуються на 9 родовищах кількістю 1,072 млн т (0,85 % від запасів в Україні). Видобуток нафти за 2014 рік склав 0,015 млн т (0,74 % від видобутку в Україні).

На 7 родовищах підраховані балансові (видобувні) запаси розчиненого у нафті газу кількістю 0,255 млрд м³ (0,8 % від запасів в Україні). У 2014 році видобуто 0,008 млрд м³ розчиненого газу, що складає 0,19 % від загального видобутку по Україні.

Балансові (видобувні) запаси газового конденсату підраховані на 12 родовищах в кількості 0,778 млн т. Видобуток конденсату за 2014 рік склав 0,006 млн т (0,85 % від видобутку в Україні).

Перспективи відкриття нових родовищ вуглеводнів в області в першу чергу пов'язані з 10 нафтогазоперспективними структурами, які підготовлені до глибокого буріння, і перспективні ресурси (кат.С₃) яких оцінюються в 0,659 млрд м³ вільного газу та 0,8211 млн т нафти.

Перспективними для видобутку нафти і газу після проведення повного обсягу геологорозвідувальних робіт є 4 об'єкти – Західно-Дмитрівська, Лугова, Північно-Загорівська, Північно-Рожнівська площі.

Держбалансом враховується 21 родовище бурого вугілля, балансові запаси яких підраховані за промисловими категоріями А+В+С₁ у кількості 1320,6 млн т. З них 18 родовищ бурого вугілля розташовані у межах Дніпровського басейну, балансові запаси яких складають за промисловими категоріями А+В+С₁ – 1033,9 млн т.

Верхньодніпровська (Верхньодніпровське родовище) та Петрівська (Синельниківське родовище) – підготовлені під будівництво вуглерозрізів

проектною потужністю 4,0 та 1,5 млн т вугілля на рік, відповідно. Загальні запаси бурого вугілля цих ділянок складають 219,7 млн т.

На 3-х ділянках у комплексі з бурим вугіллям підраховані запаси бітуму в кількості 4018 тис. т промислових категорій В+С₁ та 555 тис. т категорії С₂.

У межах Петриківського вугленосного району, який є складовою частиною Донецького басейну, розташовані три ділянки бурого вугілля карбонового віку з запасами 286,7 млн. т. Родовища на даний час не розробляються.

У межах Донецького басейну зосереджено 56 об'єктів кам'яного вугілля, балансові запаси якого складають 10800,7 млн т промислових категорій А+В+С₁, при цьому частка коксівного вугілля складає 1485,3 млн т. Із 10 шахт виробничою потужністю 12,19 млн т вугілля на рік, 6 шахт потужністю 6,93 млн т повністю або частково відпрацьовують коксівне вугілля.

Запаси кам'яного вугілля всіх діючих шахт області складають 953,8 млн т за категорією А+В+С₁, видобуток вугілля в 2014 році становив 11,7 млн т.

Глибина експлуатації вугільних пластів коливається від 200 до 585 м і в середньому складає 340,3 м.

На території Дніпропетровської області підготовлено 6 ділянок під будівництво нових шахт загальною потужністю 10,5 млн т вугілля на рік. Загальні запаси вугілля цих ділянок оцінюються в 1033,2 млн. т.

Станом на 01.01.2015 виявлено 26 ділянок, перспективних для проведення геологорозвідувальних робіт. Орієнтовні запаси вугілля цих ділянок складають 8415,8 млн т, або 77,9 % від загальних запасів кам'яного вугілля по області.

У Дніпропетровській області обліковане 1 техногенне родовище вугільної сировини “Шламонакопичувач Дніпровського меткомбінату”, балансові запаси якого станом на 01.01.2015 категорій В+С₁ складають 1770,35 тис. т.

В якості супутньої корисної копалини на 25 родовищах в комплексі з кам'яним вугіллям підраховані запаси германію, кількість якого на 01.01.2015 складає 20750,5 т за категоріями С₁+С₂. По 10 діючих шахтах запаси германію оцінюються в 7375,5 т за категоріями С₁+С₂. Германій з вугілля не вилучається і він повністю втрачається внаслідок видобутку вугілля – 86,9 т та втрат – 30,8 т.

На 5 родовищах кам'яного вугілля підраховані запаси газу – метану в кількості 8993,24 млн м³ за категоріями С₁+С₂. Втрати метану внаслідок видобутку вугілля в 2014 році склали 64,18 млн м³.

У надрах Дніпропетровської області зосереджені значні запаси і ресурси залізних, марганцевих і титанових руд.

Основна частина залізних руд України (50%) зосереджена в Криворізькому залізорудному басейні, де розвідано 31 родовищ, з яких 20 на даний час експлуатуються. Залізні руди Криворізького басейну представлені багатими магнетит-гематитовими рудами та магнетитовими і окисленими залізистими кварцитами. У південній і північній частинах басейну серед багатих руд виділяються бурі залізняки, які за відсутністю попиту не розробляються. У 2014 році загальний видобуток залізної руди склав 125,8 млн

т (у т.ч. багатих руд – 9,00 млн т.), що складає 71,7% від загального видобутку в Україні.

Держбалансом враховано три родовища марганцевих руд. На сьогоднішній день видобуток марганцевої руди на Нікопольському родовищі здійснюється 4 шахтними та 9 кар'єрними полями: у східній частині родовища – ПАТ “МГЗК”, а в західній – ПАТ “ОГЗК”. Також проводився видобуток шламів техногенного родовища “Шламосховище ім. Максимова”, спеціальний дозвіл на розробку якого надано ТОВ “Ландшафт”. Загальний видобуток марганцевої руди склав 3,5 млн т, що складає 100 % від загального видобутку по Україні. На території області розташоване Федорівське родовище марганцевих руд (шахта № 3).

Дніпропетровська область володіє двома великими за розмірами і кількістю розвіданих запасів титано-цирконієвими родовищами – Малишевським (унікальним) і Вовчанським, які розробляються. Переробка (збагачування) рудних пісків Малишевського родовища здійснювалась філією “Вільногірський гірничо-металургійний комбінат” ЗАТ “Кримський титан”, який виробляє ільменітовий, рутиловий, цирконовий, дистен-силіманітовий та ставролітовий концентрати. Промислові відходи використовуються для виробництва скляних та формувальних пісків.

Вовчанське родовище розробляється ТОВ “Демушинський ГЗК”, техногенні родовища балка Крута (Західна ділянка) та балка Крута (Східна ділянка) – ТОВ з П “Кольорові метали”. На території області розташоване розсипне Воскресенівське родовище титано-цирконієвих руд, яке розвідується. На території області виявлені та в різній мірі оцінені родовища бокситів, силікатних руд нікелю і кобальту, руд свинцю та цинку.

Незважаючи на те, що на території області виявлено й оцінено декілька родовищ і рудопроявів бокситів, таких як Високопільське, Південно-Нікопольське, Девладівське тощо, Держбалансом на сьогоднішній день враховано лише одне, середнє за розміром, Високопільське родовище, розташоване у Широківському районі. Потужність бокситоносного горизонту коливається від 3-4 до 8 м, потужність перекриваючих порід, у середньому, складає 60-80 м. Слід відзначити підвищений вміст скандію і галію у бокситах.

Держбалансом враховується чотири комплексних родовища силікатних руд нікелю і кобальту: Девладово, Червоний Яр (Софіївський район), Тернівське (Криворізький район), Нове (Нікопольський район), які не розробляються. Родовища досить однотипові, невеликі за розмірами, бідні за вмістом нікелю і кобальту в руді. В цілому, мінерально-сировинна база цих руд незначна. Промисловість області задовольняє свої потреби у феронікелі та інших нікелевих сплавах, переважно за рахунок імпорту.

Держбалансом враховане Жовторіченське родовище уран-ванадій-скандієвих руд, яке на даний час не розробляється.

Із різним ступенем детальності проводяться геологорозвідувальні роботи на золоторудних об'єктах області. Саме з ними пов'язані подальші становлення та розвиток золотодобувної промисловості держави. Особливий інтерес з цієї точки зору викликають зеленокам'яні структури Середньодніпровського блоку

Українського щита. Найдосконаліше вивчені родовища Балка Широка, Сергіївське, Балка Золота.

За результатами геологозйомочних робіт виявлена ціла низка рудопроявів молібдену, окремі з яких – Аннівське (П'ятихатський район), Олександрівське (Широківський район), Сергіївське (Солонянський район), оцінені як перспективні об'єкти для постановки на них пошукових робіт. Першочерговим у зазначеному переліку є Сергіївський рудопрояв.

Держбалансом враховані запаси 4 родовищ та 4 об'єктів обліку формувальних пісків, запаси яких складають 142,4 млн т. Протягом 2014 року видобуто 11,7 млн.т сировини (96,3 % від загального видобутку в Україні).

Глини для вогнетривів представлені 4 родовищами (в тому числі 1 об'єктом обліку), які на даний час не розробляються.

В області розвідані 2 родовища кварцитів для вогнетривів (Васильківське (ділянка Балка Лабзунова) і Біла Скеля), запаси яких складають 25768,7 тис. т за промисловими категоріями А+В+С₁ та 6893 тис. т за категорією С₂. Родовища розробляються. Видобуток кварцитів за 2014 рік склав 123,21 тис. т (16,33% від загального видобутку в Україні).

Держбалансом враховане 1 родовище магнезиту із загальними запасами за кат. А+В+С₁ - 105134 тис. т, яке не розробляється.

Флюсові вапняки та доломітова сировина постачаються на заводи області з кар'єрів Донецької області, а талько-магнезити імпортуються в Україну з інших країн світу.

В області існують перспективи створення власної сировинної бази для гірничорудної промисловості за рахунок таких корисних копалин, як азбест і вермікуліт, а також наросування прирісту запасів первинних каолінів.

Із гірничорудної сировини виділена ціла низка перспективних проявів хризотил-азбесту, серед яких найбільшої уваги заслуговує Варварівський прояв, розташований на території Верхньодніпровського району. Прогнозні ресурси одного з покладів цього прояву складають 1,5 млн т.

Поклади вермікуліту вивчені недостатньо. Для подальшої оцінки його прогнозних ресурсів виділено чотири ділянки – Усть-Кам'янська, Солонівська, Славгородська та Родинська.

Держбалансом враховані два родовища первинних каолінів Просянівське та Павлівське із запасами 118848,0 тис. т за промисловими категоріями А+В+С₁. Просянівське родовище каолінів первинних експлуатується. Видобуток каолінів у 2014 році склав 231 тис. т (9,2 % від загального видобутку в Україні).

У надрах Дніпропетровської області зосереджений цілий комплекс різноманітних корисних копалин, які застосовуються в промисловості будівельних матеріалів. Це вапняки і глини для виготовлення цементу, вапняки для випалювання на вапно, пісок будівельний, камінь облицювальний, будівельний і пиляльний, глинисті породи для виробництва керамзиту та цегли.

Вапняки для випалювання на вапно представлені 3 родовищами, але через низьку якість сировини розробка їх не здійснюється. Свої потреби у вапняках підприємства області задовольняють за рахунок завезення їх з Вінницької,

Донецької, Хмельницької областей та АР Крим, крейди – з Волинської та Донецької областей.

Розвідані родовища скляної сировини в області відсутні. Піски одержують на Верхньодніпровському ГЗК при вилученні рудних мінералів із корисної товщі Малишевського родовища. Іншим постачальником скляних пісків є Просянівський каоліновий комбінат, який щорічно постачає підприємствам цього профілю до 0,02 млн т піску.

Окрім зазначених вище, на території області розвідано 44 родовища (в тому числі 5 об'єктів обліку) каменю будівельного, з яких 25 родовищ (в тому числі 5 об'єктів обліку) експлуатуються; чотири родовища каменю облицювального (два експлуатуються); один об'єкт обліку (комплексне з рудами марганцю) – каменю пиляльного – експлуатується; 18 родовищ будівельних пісків із загальними запасами 296206,6 тис. м³; два родовища експлуатуються; один об'єкт обліку керамзитової сировини не розробляється.

Цегельно-черепична сировина представлена 44 родовищами (в тому числі 2 об'єктами обліку) з загальними запасами 149760,4 тис. м³ за промисловими категоріями А+В+С₁. На даний час розробляється тільки 3 родовища, видобуток по яких в 2014 році склав 33,5 тис. м³ (1,52 % від загального видобутку в Україні).

В якості цементної сировини на території області використовуються вапняки, червоно-бурі глини та суглинки. Як мінеральні добавки до цементу можуть бути використані опоки та опоковидні глини. Державним балансом запасів враховане два родовища цементної сировини (Жовтокам'янське і Мар'янське). Розробляється тільки одне родовище Жовтокам'янське (ділянка № 3). Видобуток цементної сировини протягом 2014 року становить 370 тис.т, глини – 138,1 тис.т.

Дніпропетровська область в геоструктурному відношенні розташована в межах Дніпровсько-Донецького артезіанського басейну та області тріщинних вод Українського щита. Основні водоносні горизонти підземних питних і технічних вод приурочені до четвертинних алювіальних, еолово-делювіальних відкладів, представлених пісками, палеогенових відкладів, представлених дрібно-тонкозернистими пісками та до кристалічних порід докембрію, представлених гранітами.

За хімічним складом води гідрокарбонатно-сульфатні кальцієво-натрієві, сульфатно-гідрокарбонатні натрієво-кальцієві.

За звітний період приросту балансових експлуатаційних запасів підземних питних та технічних вод в області не було.

Станом на 01.01.2015 на території області розвідані та взяті на облік балансові експлуатаційні запаси підземних питних та технічних вод, які затверджені ДКЗ СРСР, ТКЗ України, ДКЗ України по 17 родовищах, які включають 27 ділянок з експлуатаційними запасами у кількості 657,546 тис.м³/добу за категоріями А+В+С₁ та 45,00 тис. м³/добу – за категорією С₂. У 2014 році розроблялись 6 ділянок, з них використовувались 6, не розроблялись 21 ділянка. Видобуток підземних питних та технічних вод склав 7,666 тис. м³/добу, використано 7,666 тис. м³/добу, у тому числі: 7,338 тис. м³/добу – на

господарсько-питне водопостачання, 0,328 тис. м³/добу – на виробничо-технічні потреби.

Загальна кількість невикористаних запасів підземних питних і технічних вод в області становить 694,880 тис. м³/добу.

Найбільш перспективними для розробки є родовище Орельське ділянка Орельська, балансові експлуатаційні запаси якої складають 424,900 тис. м³/добу за категоріями А+В+С₁ та родовище Лівобережне ділянка Лівобережна, балансові експлуатаційні запаси якої складають 24,000 тис. м³/добу за категоріями А+В+С₁.

Основні водоносні горизонти підземних мінеральних вод Дніпропетровської області приурочені до бучацьких відкладів палеогену, які представлені пісками, до тріщинуватих порід архей-протерозойського віку, представлених гранітами, а також до піщано-галькових відкладів тріасу.

За звітний період приріст запасів відбувся за рахунок Криворізького родовища мінеральних вод ділянка “Криворізька міська лікарня №11”, балансові експлуатаційні запаси якої затверджені у тріщинуватій зоні кристалічних порід докембрію за категорією: В – 92,000 м³/добу.

Всього станом на 01.01.2015 на території Дніпропетровської області розвідано і взято на облік балансові експлуатаційні запаси підземних мінеральних вод, які затверджені в ДКЗ СРСР, УТКЗ, ДКЗ України по 15 родовищах, що включають 17 ділянок підземних мінеральних вод, з них розроблялись 13 ділянок, не розроблялись 4. Балансові експлуатаційні запаси розвіданих родовищ складають 2947,400 м³/добу за сумою категорій А+В+С₁. Мінеральні води, що розробляються, відносяться до типу радонових, кременистих, бромних високомінералізованих, йодо-бромних розсолів, а також малої та середньої мінералізації без специфічних компонентів і властивостей та природно-столових. Балансові експлуатаційні запаси мінеральних лікувальних вод становлять 2270,400 м³/добу за сумою категорій А+В+С₁; природно-столових – 677,000 м³/добу.

Величина видобутку у 2014 році склала 213,748 м³/добу, в тому числі: скинуто без використання – 9,948 м³/добу; використано – 203,800 м³/добу, в тому числі: на лікувальні цілі (санаторії, профілакторії) – 27,814 м³/добу, на розлив для лікувального пиття – 151,003 м³/добу, на виготовлення напоїв та промисловий розлив – 14,674 м³/добу, на господарсько-питні та виробничо-технічні потреби – 10,309 м³/добу.

Загальна кількість неосвоєних запасів становить 956,400 м³/добу.

Так як експлуатаційні запаси підземних мінеральних вод Дніпропетровської області використовуються лише на 6,91 %, то можна вважати, що всі неосвоєні експлуатаційні, а також оцінені запаси, що не пройшли державну експертизу, є перспективними на подальше використання.

Лікувальні сульфідні мулові грязі розвідані на ділянці Східна Солонолиманського родовища. Балансові експлуатаційні запаси станом на 01.01.2015 складають 20,610 тис. м³ за сумою категорій А+В+С₁. Експлуатується ділянка з 1947 року. Видобуток в 2014 році становив 0,265 тис. м³, втрати відсутні.

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

У відповідності до схеми районування території України за умовами формування режиму підземних вод територія Дніпропетровської області віднесена до зони нестійкого зволоження. В цій зоні зв'язок режиму ґрунтових вод з кліматичними факторами менш чіткий – зрегульований. Аналіз результатів спостережень за зміною рівня підземних вод показує, що в природних умовах в залежності від метеорологічних умов кожного року спостерігається зміна високих і низьких його положень, обумовлена зміною балансу вологи на денній поверхні.

Режим підземних вод у горизонтах верхньої зони активного водообміну (четвертинної та палеогенової систем) на водозаборах Західного Донбасу формується під впливом коливання водовідбору.

У порушених умовах найбільш значні зміни природного геологічного середовища під впливом техногенних факторів відбуваються у гірничопромислових районах області (Західний Донбас, Кривбас, Орджонікідзевський і Марганецький ГЗК). Основними причинами зміни гідрогеологічних умов продовжують залишатися інтенсивний водовідлив на площах родовищ корисних копалин, що розроблюються, а також існуюча технологія скиду, акумуляції забруднених промислових стічних і мінералізованих шахтних вод, стічних вод промислових підприємств і відходи великих тваринницьких комплексів.

На площі гірничих відводів шахт Західного Донбасу, за результатами спостережень по відомчій мережі спостережних свердловин ПАТ “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ”, у звітному періоді спостерігалось зниження рівня підземних вод у водоносних горизонтах мезо-кайнозойського та кам'яновугільного віку. Після закриття ш. Першотравневої спостерігається подальший підйом рівня міжпластових підземних вод.

Зменшення скиду підземних вод у ставки-накопичувачі і несприятливі метеоумови зумовили незначне зниження рівня підземних вод на прилягаючих територіях.

Якісний стан підземних вод на території області істотно не змінився. Забруднення підземних вод має локальний характер, та пов'язане з роботою підприємств вугільної і хімічної промисловості, чорної металургії, житлокомунгоспу і держагропрому. В попередні роки усього було враховано 63 джерела забруднення. Осередки забруднення продовжують формуватися в районі накопичувачів, скидних колекторів та випусків токсичних промислових стічних вод у долинах річок Дніпра, Самари і частково Вовчої.

Забрудненню піддається, переважно, незахищений ґрунтовий водоносний та горизонт четвертинних відкладів, на локальних ділянках забрудненню піддаються підземні води палеогену та докембрію. Дані про якісний склад застарілі, оскільки гідрохімічне випробування раніше виявлених осередків забруднення не проводиться через недостатнє фінансування.

Ряд крупних підприємств проводять моніторингові гідрогеологічні

дослідження по власній (відомчій) режимній мережі: ПАТ “ДТЕК Павлоградвугілля” – 111 свердловин, ПАТ “ДніпроАзот” – 127 свердловин, ПАТ “ІНТЕРПАЙП Новомосковський трубний завод” – 24 свердловини, ПАТ “Нікопольський завод феросплавів” – 37 свердловин.

Виснаження запасів підземних вод на території Дніпропетровської області має локальний характер. Основний осередок виснаження продовжує залишатися в районі східної групи шахт Західного Донбасу на площі близько 220 км² (виведений з ладу Самарський водозабір, колодязі у с. Миколаївці Петропавлівського району), в зоні впливу гірничих робіт Орджонікідзевського і Марганецького ГЗК.

Забруднення промисловими стічними та господарчо-побутовими водами, які містять у підвищених кількостях токсичні елементи, є небезпечним джерелом забруднення як підземних, так і поверхневих вод. Основні випуски їх у річкову мережу відбуваються, як і в минулі роки, у межах великих міст області, де зосереджені водоемки виробництва.

За даними статзвітності водокористувачів за минулі роки (дані облводгоспу) на території області виявлено 92 джерела забруднення басейнів річок в тому числі по адміністративних районах: Верхньодніпровському – 5 джерел (скинуто близько 5 тис. м³/добу промислових стічних та господарчо-побутових вод), Дніпропетровському – 24 джерела (близько 2900 тис. м³/добу промислових стічних та господарчо-побутових вод), Криничанському – 10 джерел (близько 370 тис. м³/добу промислових стічних та господарчо-побутових вод), Криворізькому – 13 джерел (близько 75 тис. м³/добу промислових стічних вод), Магдалинівському – 1 (0,2 – 0,3 тис. м³/добу промислових стічних вод), Нікопольському – 8 джерел (55 – 57 тис. м³/добу промислових стічних та господарчо-побутових вод), Новомосковському – 7 джерел (3 – 3,5 тис. м³/добу промислових стічних та господарчо-побутових вод), Павлоградському – 9 джерел (75 – 76 тис. м³/добу промислових стічних та господарчо-побутових вод), Петриківському – 1 джерело (0,04 тис. м³/добу промислових стічних вод), Петропавлівському – 5 джерел (70 – 71 тис. м³/добу промислових стічних вод), Покровському – 2 джерела (0,1 – 0,2 тис. м³/добу господарчо-побутових вод), П’ятихатському – 1 джерело (0,1 – 0,2 тис. м³/добу промислових стічних та господарчо-побутових вод), Синельниківському – 3 джерела (6 – 6,5 тис. м³/добу господарчо-побутових вод), Широківському – 1 джерело (0,1 – 0,15 тис. м³/добу господарчо-побутових вод), Царичанському – 2 джерела (0,1 – 0,15 тис. м³/добу промислових стічних та господарчо-побутових вод).

Основні випуски їх зосереджені в басейні р. Дніпра, Самари, Каховське водосховище і частково Вовчої, М. Сура, Самарчук, Базавлук Томаківка, Саксагань, Інгулець, Лозоватка, Жовта та інші в межах великих міст Дніпропетровської області. Врахований сумарний скид їх складає близько 3500 тис. м³/добу, із них забруднених – 115 – 120 тис. м³/добу, недостатньо очищених – 840 – 850 тис. м³/добу, нормативно чистих – близько 2500 тис. м³/добу.

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Розташування території області на межі двох морфоструктур – Дніпровсько-Донецької западини та Українського кристалічного щита – зумовило природну спрямованість екзогенних геологічних процесів у межах правобережної та лівобережної частин даної території. У загальному виді, на правобережжі р. Дніпро (цокольна піднята рівнина – Українського кристалічного щита) переважають акумулятивно-денудаційні й ерозійно-денудаційні типи рельєфу, на лівобережжі (акумулятивна лісова рівнина – Дніпровсько-Донецької западини) – ерозійно-акумулятивні.

Техногенне навантаження території сприяє розвитку екзогенних геологічних процесів. У межах Дніпропетровської області набули розвитку такі ЕГП природного та техногенного походження як зсуви, карст, підтоплення, осідання земної поверхні над гірничими виробками, переробка берегів водосховищ та просідання лесових ґрунтів.

Загальна кількість зсувів складає 382, з них в активному стані знаходиться 12, площею 0,438 км²; на забудованій території зафіксовано 165 проявів, в зоні впливу яких знаходяться 167 об'єктів господарювання. Всього у м. Дніпропетровську у зсувонебезпечних зонах розташовано понад 500 житлових будинків і близько 50 промислових підприємств.

Техногенна активізація зсувного блоку відмічалась в м. Дніпропетровську на правому схилі балки Рибальська (пр. Кірова 92 а, вулиці Нахімова 90, Гавриленко 10). Загальна площа порушеної ділянки близько 0,053 км². У верхній частині схилу балки знаходяться гаражі (частково зруйновані), школи (№№ 22 і 75) і багатоповерхові будинки. На цьому ж схилі балки нижче від верхів'я розташований приватний житловий сектор (вул. Закарпатська, Ужгородська, Нікопольська).

У центральній частині міста, на лівому схилі балки Красна (вул. Горяна та Роднікова, пров. Червона Балка, тупик Червона Балка) знаходиться зсувна ділянка площею 0,025 км², що має ознаки активізації. Причини активізації зсуву природно-техногенні: ерозія схилів балки, просідання насипних ґрунтів під будинками та забудова верхньої частини схилу. Зсуви, що знаходяться на схилах балок, переважно фронтальні, за механізмом зміщення – зсуви-потoki з пласким ковзанням. У результаті активізації на лівому схилі балки Красна були пошкоджені всі будинки, що розташовані по вул. Роднікова, чотири будинки по вул. Горяна (всі відселені) та три будинки по пров. Червона Балка (два відселені). При повторних обстеженнях простежується збільшення тріщин у пошкоджених будинках. Проведення протизсувних заходів чи ліквідації наслідків активізації зсувів не виявлено.

У центральній частині міста на правому схилі балки Красноповстанська (вулиці Сірка та Балка Красноповстанська) розташовані зсуви блокового типу. Під час активізації (1983 та 1997 рр.) було зруйновано та пошкоджено декілька будинків, після чого відселили майже всіх мешканців з вул. Балка Красноповстанська. Причини утворення зсувів природно-техногенні: ерозія на схилах, забудова верхньої частини схилу та замочування ґрунтів витоками з

комунікацій. Загальна площа порушеної ділянки близько 0,067 км². Під час весняного обстеження 2012 року на лівому схилі відрогу балки (вул. Ласточкина, 78), де розташований приватний житловий сектор, виявлено невеликий зсув.

Після активізацій 1997 року було виконано терасування ділянки схилу в районі буд. 54 – 56 по вул. Сірко з прокладанням по терасах горизонтальних і похилого дренажних лотків. Зараз лотки частково зруйновані або засипані. По дну балки та її відрогу проходить закритий (за винятком окремих ділянок) бетонний дренажний колектор. Також були терасовані ділянки схилу в районі буд. 84 – 92 та 126 – 134 по вул. Сірко. Аналогічна ситуація спостерігається в Красноповстанській балці в районі вулиць Ласточкина (буд. 76 – 78), Пирогова (буд. 1 – 23), Саксаганського (буд. 31А – 45А), Призаводської (буд. 110 – 120), Напорної (буд. 56А), Університетської (буд. 109 – 118). Останнім часом дренажі засипані сумішшю з глини та сміття, де в подальшому утворюються місцеві звалища.

На правому схилі Каховського водосховища в районі с. Вищетарасівка Томаківського району під впливом підмивання схилу водосховищем і зрошення прилеглих полів утворився зсув, який поступово руйнує лісосмугу, що його утримує. На прилеглій території на площі 0,088 км² широко поширені повторні зсуви-обвали.

На лівому схилі долини р. Вовча в районі с. Привовчанське Павлоградського району фіксуються повздовжні тріщини, навколо межі відриву спостерігається кілька неглибоких тріщин, що характерно для зон повторної активізації зсувів. Загальна площа порушеної ділянки складає близько 0,030 км². Активізація зсувів також спостерігається у мм. Кривий Ріг, Дніпродзержинськ і с. Новоселівка.

За результатами обстежень межі площ *підтоплення*, у порівнянні з попереднім та минулими роками, несуттєво збільшились та становлять 7,29 тис. км². Підтоплення відмічається на території 925 населених пунктів, з них 18 міст, 34 селищ та 873 сіл. У межах населених пунктів підтоплення обумовлено наявністю зрошувальної системи, втрат з каналу Дніпро-Донбас, підпором ґрунтових вод Дніпродзержинським водосховищем, замуленням і зарегулюванням стоку рр. Оріль, Самара, Бик і Тернівка, забудовою заплав і відсутністю належного поверхневого стоку. У багатьох випадках прокладені раніш дренажні канами замулені, засипані і не виконують свої функції. На ділянці с. Богданівка – м. Тернівка підтоплення і часткове заболочення обумовлене підробкою гірничими виробками шахт Самарська, Тернівська та Західно-Донбаська. Підтопленими є міста Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ, Кривий Ріг, Апостолове, Зеленодольськ, Широке, Інгулець, Вільногорськ, Тернівка, Першотравенськ, П'ятихатки, Нікополь, Орджонікідзе, Марганець, Гірницьке, Синельникове, Чаплине, Перещепине, Царичанка, Петриківка, Новомосковськ, Верхньодніпровськ, Павлоград тощо. Основними чинниками активізації процесу в містах є пориви водоводів, відсутність централізованого водовідведення, підпір ґрунтових вод водосховищами, хвостосховищами, зарегулювання русел рр. Саксагань та Інгулець, затоплення кар'єрів.

Карст на території області розвивається в карбонатних породах на площі 17,63 тис. км²; карст покритого типу фіксується на площі 1,55 тис. км² (4,86 %), перекритого – на площі 16,08 тис. км² (50,41 %). На межиріччях поверхневі карстопрояви представлені панорами та корозійними воронками, підземні – розширеними тріщинами та зонами кавернозності. Активізація карстового процесу можлива в районі м. Кривий Ріг: тут відмічались випадки катастрофічного поглинання карстовими порожнинами мінералізованих шахтних вод. Аварійні ситуації в минулому відбувались в районі Свистунівського водосховища.

Переробка берегів спостерігається вздовж абразійно-обвальних берегів Дніпродзержинського водосховища, де середня швидкість переробки становить 3,2 м/рік, (у районі с. Дніпровське швидкість переробки – 5,6 м/рік, ширина абразійно-обвального берегу – 117,9 м).

Осідання земної поверхні над гірничими виробками в межах гірничих відводів шахт Західного Донбасу зафіксоване на площі 109,0 км², глибина осідання змінюється від 0,7 до 1,4 м. У межах гірничих робіт шахт Кривбасу осідання має площу 47,11 км², глибина осідання тут складає в середньому 15,0 м. Загальна площа осідання в межах забудованих територій становить 22,35 км². Існує вірогідність небезпеки прояву процесу для об'єктів господарювання, що розташовані в м. Кривий Ріг, смт Рахманова, забудови території над полями шахт Павлоградська, Благодатна, Тернавська, а також в заплаві р. Самара. Закриття шахт з припиненням водовідливу викличе активізацію зсувів та утворення провальних явищ та осідань на місцях існуючих гірничих виробок і відвалів порід, формування техногенних водоносних горизонтів на раніше осушених територіях, і, як наслідок, підтоплення міських територій.

Лесові ґрунти поширені на площі 22,28 тис. км² (69,84 % території). Лесові ґрунти, які характеризуються I типом ґрунтових умов за просіданням, займають площу 7,32 тис. км² (22,96 %). На площі 14,95 тис. км² (46,88 %) поширені ґрунти, які характеризуються II типом ґрунтових умов за просіданням, решта – непросідаючі. На лесових ґрунтах другого типу розбудовані мм. Апостолове, П'ятихатки, частково – Жовті Води, Кривий Ріг, Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ і Марганець.

7.3. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

Державний контроль і нагляд за веденням робіт по геологічному вивченню надр, їх використанням та охороною спрямовані на забезпечення додержання всіма державними органами, підприємствами, установами, організаціями та громадянами встановленого порядку користування надрами, виконання інших обов'язків щодо охорони надр, встановлених законодавством України.

Державний контроль за геологічним вивченням надр (державний геологічний контроль) та раціональним і ефективним використанням надр України здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує

державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Державний нагляд за веденням робіт з геологічного вивчення надр, їх використанням та охороною, а також використанням і переробкою мінеральної сировини (державний гірничий нагляд) здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці.

Державний контроль за використанням і охороною надр у межах своєї компетенції здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів.

Державний облік родовищ, запасів і проявів корисних копалин та облік наданих спеціальних дозволів на користування надрами здійснює ДНВП “Геоінформ України”.

Особливу занепокоєність викликає припинення діяльності гірничо-видобувних підприємств. У першу чергу, це пов’язано з невиконанням вимог щодо консервації або ліквідації гірничих виробок та рекультивації порушених земель, що призводить до негативних наслідків та поступової деградації земель. Ще за радянських часів в області залишилося багато кар’єрів, які на теперішній час частково затоплені, частково заростають амброзією та бур’яном. Найбільш екологічні проблеми виникають при припиненні діяльності з видобування корисних копалин підземним способом.

8. ВІДХОДИ

8.1. Структура утворення та накопичення відходів.

На підприємствах області за даними Головного управління статистики у Дніпропетровській області від 28.05.2015 № 660 протягом 2014 року утворилося 259,4 млн т відходів, що на 13,7 % менше проти 2013 року. Із загального обсягу утворених відходів 59,1 тис. т становили відходи I–III класів небезпеки (на 23,6 % менше).

У загальній кількості відходів, що утворились, найбільшу питому вагу за небезпечними складниками мають відходи гірничої промисловості і розроблення кар'єрів при добуванні та збагаченні руд і мінеральної сировини (248,4 млн т або 96,1 % до загального обсягу). Відходів, що містять метали та їх сполуки, утворилося 3 млн т (1,2 %), відходів пилогазоочишувальних споруд та установок – 1,6 млн т (0,6 %).

Найбільшу частку утворення відходів у 2014 році за категоріями матеріалів складають:

Хімічні відходи – 19,2 тис. т

Осад промислових стоків – 918,3 тис. т

Мулові та рідкі відходи від очистки стічних вод – 527,8 тис. т

Відходи чорних металів – 2490,3 тис. т

Паперові та картонні відходи – 26,5 тис. т

Гумові відходи – 9,9 тис. т

Деревні відходи – 9,6 тис. т

Тваринні та змішані харчові відходи – 48,8 тис. т

Рослинні відходи – 88,0 тис. т

Тваринні екскременти, сеча та гній – 190,4 тис. т

Побутові та подібні відходи – 808,3 тис. т

Змішані та недиференційовані матеріали – 3520,8 тис. т

Звичайний осад – 19,3 тис. т

Мінеральні відходи будівництва та знесення, у тому числі змішані будівельні відходи – 219,5 тис. т

Інші мінеральні відходи (за виключенням відходів будівництва та знесення, згорання, ґрунтів, порожньої породи від днопоглиблення, відходи від очистки стічних вод) – 168147,0 тис. т

Відходи згорання – 2225,9 тис. т

Пуста порода від днопоглиблювальних робіт – 50810,3 тис. т

Мінеральні відходи від очистки стічних вод та стабілізовані відходи – 29244,3 тис. т. та інші.

За 2014 рік в розрахунку на одну особу утворилося майже 79 тонн відходів I–IV класів небезпеки; в розрахунку на 1 кв. км території області цей показник становить 8124,4 т.

Протягом 2014 року утилізовано майже 84 млн т відходів, це третина від загальної кількості утворених. У 2014 році на підприємствах області діяло 63 установки для утилізації та спалювання відходів.

На підприємствах області, які мають дозволи на розміщення відходів, було в наявності 158 одиниць спеціально відведених місць та об'єктів видалення відходів, у тому числі 23 одиниці – це об'єкти видалення побутових відходів. Загальний проектний об'єм спеціально відведених місць та об'єктів видалення відходів становить 7087,4 млн м³, майже п'ята частина їх об'єму – залишкова; проектна площа цих об'єктів – 177,5 млн м², залишковою є 46,8 % площі.

На кінець 2014 року у спеціально відведених місцях чи об'єктах накопичено 9996,6 млн т відходів, з них 290 тис. т відходів I–III класів небезпеки.

Інформація щодо накопичення відходів по видах наведена у таблиці 8.1.1.

Таблиця 8.1.1. Накопичення відходів (станом на 01.01.2015)

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням небезпечних відходів	од.	Підприємства охоплені статистичними спостереженнями	
2	Накопичено небезпечних відходів, усього	тис. т	9 996 600	
	у тому числі:			
3	відходи 1 - 3 класу небезпеки	тис. т	290	
4	відходи 4 класу небезпеки	тис. т	9 996 310	

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Протягом 2014 року на підприємствах області утворено 259,4 млн т відходів, близько 32,4 % з них утилізовано. Решта – 175,4 млн т поповнили накопичувачі відходів.

Детальна інформація стосовно відходів та сміттєзвалищ наведена у таблицях 8.2.1 та 8.2.2.

Таблиця 8.2.1. Основні показники поведження з відходами I-IV класів небезпеки (тис. т)

№ з/п	Показники	2012 рік	2013 рік	2014 рік
1	Утворилося	291188,6	300581,8	259353,9
2	Одержано від інших підприємств	-	-	-
3	у тому числі з інших країн	-	-	-
4	Використано	94763,3	102195,5	83937,3
5	Знешкоджено (знищено)	-	-	-
6	у тому числі спалено	103,5	25,2	27,2
7	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	197391,3	199280,3	144104,3
8	Передано іншим підприємствам	-	-	-
9	у тому числі іншим країнам	-	-	-
10	Направлено в місця неорганізованого складування за межі підприємств	-	-	-
11	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	-	-	-
12	Наявність на кінець року у сховищах організованого складування та на території підприємств	9548363,4	9739080,6	9996575,4

Таблиця 8.2.2. Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) станом на 01.01.2015

<i>№ з/п</i>	<i>Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону</i>	<i>Кількість</i>	<i>Площі під твердими побутовими відходами, га</i>
Сміттєзвалища			
1	м. Вільногірськ	23	0
2	м. Дніпродзержинськ	121	0
3	м. Дніпропетровськ	1855	0
4	м. Жовті Води	27	0,1
5	м. Кривий Ріг	214	0
6	м. Марганець	12	0
7	м. Нікополь	83	0,8
8	м. Новомосковськ	89	0,06
9	м. Орджонікідзе	1287	0,17
10	м. Павлоград	61	0,35
11	м. Першотравенськ	4	0
12	м. Синельникове	8	0,03
13	м. Тернівка	1	0
14	Апостолівський	367	0
15	Васильківський	247	0
16	Верхньодніпровський	115	0,23
17	Дніпропетровський	38	0,9
18	Криворізький	1180	9,3
19	Криничанський	51	6
20	Магдалинівський	13	0
21	Межівський	34	11
22	Нікопольський	110	0
23	Новомосковський	112	0,78
24	Павлоградський	240	5
25	Петриківський	12	1,4
26	Петропавлівський	103	2,86
27	Покровський	153	0
28	П'ятихатський	71	1,73
29	Синельниковський	127	0
30	Солонянський	371	8,39
31	Софіївський	117	1,89
32	Томаківський	88	3,39
33	Царичанський	23	1,2
34	Широківський	75	11
35	Юр'ївський	57	0,1
	Усього*	7489	66,68
Полігони			
1	м. Кривий Ріг	2	31,3
2	Дніпродзержинськ	1	3,6002
3	Павлоград	1	8,0
4	Синельникове	1	11
5	м. Дніпропетровськ:	2	40,5
6	Широківський район (смт. Широке)	1	3,02
7	Апостолівський район	2	5.57557
9	Юр'ївський район (Юр'ївська селищна рада)	1	3,3
10	Дніпропетровський район	2	161,14
11	Нікопольський район	1	27,4
12	Новомосковський район	1	4,9
13	Верхньодніпровський район	2	7,8
14	м. Марганець	1	6,3

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га
15	м. Жовті Води	1	4,8
16	Царичанський район	1	4,58
17	П'ятихатський район	1	1.01
	Усього*	22	324.22577
Заводи по переробці твердих побутових відходів			
	—	—	—
	Усього*	—	—

Специфіка промисловості області обумовлює наявність відходів, які мають певну ресурсну цінність. Зокрема, ряд накопичувачів відходів (хвостосховища збагачення марганцевої руди, накопичувач вугільних шлаків ПАТ “Дніпровський меткомбінат”, тощо) вже переведено до категорії техногенних родовищ та оцінено запаси сировини, яка там зберігається.

Шламосховища відходів збагачення залізної руди необхідно, також розглядати, як техногенні родовища та джерело мінеральної сировини на перспективу. Крім заліза, у хвостах міститься фосфор, сірка, алюміній та ін. На ПАТ “Центральний гірничозбагачувальний комбінат” впроваджуються заходи, направлені на утилізацію цих відходів.

Продуктами переробки шлаків металургійного виробництва є щебінь, граншлак, шлакова пемза, мінвата. Рівень використання сталеливарних шлаків становить 47 %, у відвалах площею майже 400 га знаходиться близько 50 млн т. Низький рівень використання сталеливарних шлаків пояснюється неоднорідністю їх хімічного та мінерального складу, відсутністю потужностей з їх переробки.

У повному обсязі використовуються шлаки феросплавного виробництва, у тому числі частково утилізуються відходи, накопичені раніше. З 1993 року вирішено питання утилізації шлаків феросплавного виробництва в обсязі річного утворення.

Інші відходи металургійного виробництва (колошниковий пил, окалина, залізомісткі шлами) використовуються практично в повному обсязі.

Рівень утилізації горілої землі становить близько 45 %. Можливість її використання для інженерних відсіпок потребує підтвердження спеціалістів СЕС про відсутність негативного впливу на навколишнє середовище та здоров'я людини.

Незважаючи на можливість широкого використання золошлаків від спалення вугілля, рівень їх утилізації не перевищує 20 %. Протягом останніх років на ДТЕК Криворізькій ТЕС частково вирішено питання реалізації шлаків для виробництва будівельних матеріалів. Згідно з рекомендаціями будівельних організацій, золу можливо використовувати як заповнювач в залізобетонних виробках, у цементно-піщаних розчинах, тощо.

Зменшення кількості золи можливо досягти лише шляхом упровадження нових технологій, або переводу станцій на природний газ чи паливний мазут.

Основну частку відходів вуглевидобутку та вуглезбагачення складають “пусті” породи та хвости збагачення. Рівень їх використання становить 64 %. В основному ці відходи використовуються при рекультивації зон обвалення.

Загальний рівень річного використання відходів складає близько 32,4 %. На території області зареєстровано 43 підприємства – об’єктів утилізації відходів. Серед відходів, які утилізуються цими підприємствами: відпрацьовані нафтопродукти та нафтовміщуючі відходи, відходи виробництва свинцевих акумуляторних батарей та відпрацьовані свинцеві акумуляторні батареї, стічні води лакофарбового виробництва, шлаки доменні, відпрацьовані формувальні суміші, золошлаки, відпрацьовані каталізатори.

Крім того, на території області функціонують 24 підприємства, які отримали ліцензії на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами. Ці підприємства здійснюють збирання, перевезення, зберігання, оброблення та утилізацію таких відходів, як: відходи розчинів кислот чи основ, відпрацьовані батареї свинцевих акумуляторів, відпрацьовані нафтопродукти, відходи у вигляді смолистих залишків, шлаки з високим вмістом сірки та важких металів, відходи сумішей масло/вода, вуглеводні вода, емульсії, відходи негалогенованих та галогенованих органічних розчинників, відходи, що містять як складові або забруднювачі ртуть, сполуки ртуті, клінічні та подібні їм відходи, відходи виробництва, одержання і застосування чорнила, барвників, пігментів, фарб, лаків, оліфи, розчини після травлення металів, відпрацьовані каталізатори, шлами бензину, тощо.

Динаміка використання відходів в Дніпропетровській області наведена у таблиці 8.3.1.

Таблиця 8.3.1 Динаміка використання відходів

№ з/п	Показник	2012 рік	2013 рік	2014 рік
1	Обсяги утворення відходів, т	291 188 600	300 581 800	259 353 900
2	Обсяги використання відходів, т	94 763 300	102 195 500	83 937 300
3	Рівень використання, %	32,5	33,9	32,4

8.3. Транскордонне перевезення відходів

Керуючись постановами Кабінету Міністрів України від 20.03.1995 № 198, від 28.06.1997 № 704, від 26.10.2001 № 1429, а також Положенням про екологічний контроль у пунктах пропуску через державний кордон та в зоні діяльності регіональних митниць і митниць, Держекоінспекцією на митній території Дніпропетровської області за 2014 рік проаналізовано пакети документів та проведено відповідно 70 597 контролів, з них 8 013 екологічних (780 451,7 т) та 62 584 радіологічних (10 476 029,8 т) контролів вантажів загальною вагою 11 256 481,5 т.

За звітний період держінспекторами виявлено 13 фактів порушення вимог природоохоронного законодавства України.

За вищезазначеними фактами порушень вимог природоохоронного законодавства України складено 12 протоколів про адміністративні правопорушення, 12 посадових осіб притягнуто до адмінвідповідальності у вигляді штрафу на загальну суму 3 179,0 грн. Штрафи стягнуто у повному обсязі.

Відповідно до постанови КМУ від 13.07.2000 № 1120 Держекоінспекцією при проведенні екологічного контролю вантажів, що перетинають державний кордон, перевіряються наявність дозволів та повідомлень Мінприроди України на транскордонне перевезення відходів. У 2014 році проведено екологічний контроль експортних партій шлаку сталеплавильного виробництва – 270 015,5 т; суміші залізовмісної – 670,0 т; шроту соняшника – 44 431,9 т; лушпиння насіння гречихи – 418,6 т; корму кукурудзяного – 14 668,2 т; ізгари та гарту цинку – 756,2 т та інших відходів цинку – 34 784,8 т; відходів виготовлення одягу (обрізу тканини, пластмаси, паперу) – 3,5 т; одягу, який був у вжитку – 50,1 т.

Проведено екологічний контроль імпортованих відходів, а саме: відходів виробництва чорних металів (окалина) – 1 785,0 т; відходів бавовни – 950,8 т; відходів поліетилену – 334,1 т; відходів текстильних – 24,3 т; одягу, який був у вжитку – 156,3 т у тому числі в якості гуманітарної допомоги (20,7 т); гумових шин, які були у вжитку – 66,8 т; відходи та брухт титану – 33,6 т; склобою – 6 100,0 т.

8.4. Державне регулювання в сфері поводження з відходами

З метою впровадження ефективної системи контролю за рухом та операціями у сфері поводження з відходами, а також підвищення якості надання адміністративних послуг створено першу електронну послугу в екологічній сфері “Декларація про відходи”. З 1-го липня 2015 року електронна послуга у пілотному режимі запрацювала в Дніпропетровській області. Подання декларації відбувається через електронну систему здійснення декларативних процедур в екологічній сфері, що наразі доступна за адресою menp.in.ua з використанням електронного цифрового підпису.

Станом на 08.07.2015 вже зареєстровано 11 декларацій про відходи за 2014 рік.

З метою систематизації та уніфікації інформації щодо об’єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, здійснення контролю за їх станом, оцінки обсягів утворення відходів і рівня їх екологічної безпеки облдержадміністрацією здійснюється ведення реєстру об’єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, який складається з двох частин: перша – об’єкти утворення відходів, друга – об’єкти оброблення та утилізації відходів. Протягом 2014 року до реєстру внесено 39 об’єктів утворення відходів та 5 об’єктів оброблення та утилізації відходів.

Поводження з небезпечними хімічними речовинами

З метою посилення контролю за додержанням вимог природоохоронного законодавства щодо дотримання вимог Постанови Кабінету Міністрів України від 20.06.1995 № 440 “Про затвердження Порядку одержання дозволу на виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнологій та інших біологічних агентів”, інспекторами Держекоінспекції

були здійснені перевірки. За результатами перевірок складено акти, надано відповідні приписи.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.1999 № 999, Держекоінспекцією надано 49 сертифікатів екологічного контролю експортних партій брухту чорних металів загальною вагою 131 660,3 т.

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

Екологічна безпека сьогодні розглядається як один з невід'ємних елементів національної безпеки.

Дніпропетровська область є одним з найбільш індустріально-розвинених регіонів України.

Мінерально-сировинна база області на 29,5 % складається в паливно-енергетичних корисних маслах (нафта, газ, кам'яне та буре вугілля), на 38 % – із сировини для виробництва будівельних матеріалів, решта – це руди матеріалів, а також прісні та мінеральні підземні води.

Концентрація промислових потужностей Дніпропетровської області перевищує середньо державний рівень у 2 рази.

На території Дніпропетровської області розташовано більше 500 промислових підприємств.

Однією з найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості Дніпропетровської області є металургія, яка включає в себе коксове, прокатне виробництво та інше. Технології, що використовуються на значній частині підприємств металургійної галузі, застарілі, їх вплив на навколишнє природне середовище проявляється в гігантських відвалах кар'єрів та шламонакопичувачах Кривбасу, міст Дніпродзержинська, Дніпропетровська та ін.

Внаслідок діяльності підприємств гірничо-металургійного комплексу виникають значні забруднення атмосферного повітря, зсувонебезпечні явища, підтоплення населених пунктів та сільськогосподарських угідь. Негативний вплив на навколишнє природне середовище здійснюють утворені гігантські відвали кар'єрів та шламонакопичувачів.

Чотири найбільші шламонакопичувачі створили зону екологічної небезпеки для м. Кривий Ріг, а один з них – для більшості сільської території Широківського району. Техногенне навантаження складають гігантські хвостосховища і шламонакопичувачі м. Жовті Води та Західного Донбасу, а також теплових електростанцій; кар'єри м. Марганець, Орджонікідзе, Вільногірськ; провали земної поверхні під шахтами Західного Донбасу і Кривбасу, десятки відстойників і накопичувачів токсичних відходів.

Екологічна безпека оборонної діяльності

У галузі військової діяльності і конверсії військового промислового комплексу (ВПК) встановлені факти забруднення навколишнього природного середовища.

Головними екологічними проблемами для військових підрозділів та підприємств ВПК є:

відсутність правовстановлюючих документів на землю;

відсутність відповідних дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, розміщення відходів;

забруднення території нафтопродуктами;
незадовільний стан очисних споруд;
бази і склади паливно-мастильних матеріалів в незадовільному стані;
несанкціоновані звалища побутових відходів навкруги військових містечок.

У 2014 році Держекоінспекцією було перевірено 5 об'єктів військового комплексу, розміщених на території Дніпропетровської області, у тому числі спільно з представниками військових прокуратур.

У результаті перевірки військової частини А 3011 виявлені порушення:
відсутній дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел (АЗС), що є порушенням ст. 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”;

не проведена інвентаризація джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, що є порушенням ст. 10 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”;

не ведеться статистична звітність по формі 2-ТП (повітря) по визначенню фактичних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, що є порушенням ст. 10, 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”;

відсутня проектно-технічна документація на мийку, що є порушенням ст. 51 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

система зворотного водозабезпечення автомийки розукомплектована, що є порушенням ст. 44 Водного Кодексу України;

договір на передачу та вивіз відходів твердих побутових відходів на 2014 рік не надано, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

не надано договори на передачу відходів, що утворюються та збираються в підрозділах частини (мастила відпрацьовані, ганчір'я промаслене, відпрацьовані тормозні колодки, відпрацьовані фільтри) організаціям з відповідними ліцензіями, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

не ведеться первинний облік відходів що утворюються на території військової частини А 3011 згідно із затвердженою формою 1-ВТ, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

статистична звітність по формі № 1 – відходи, на момент перевірки не представлено, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

не отримано ліміти на утворення та розміщення відходів та дозвіл на розміщення відходів в навколишньому природному середовищі на 2014 рік, що є порушенням ст. 32, 33 Закону України “Про відходи”;

на виконання постанови КМУ № 2034 від 01.11.1999 “Про затвердження порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів” не розроблені технічні паспорти відходів, що є порушенням ст. 26 Закону України “Про відходи”;

план організації роботи у сфері поводження з відходами не розроблено, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

встановлено змішування відходів, на утилізацію яких в Україні існує відповідна технологія (ТПВ, папір, пляшки ПЕТ), що є порушенням ст. 17

Закону України “Про відходи”;

встановлено факт засмічення земельної ділянки на території військової частини А 3011 будівельними відходами та іншими відходами (залишки бетонних плит, деревина, пляшки ПЕТ), що є порушенням ст. 35 Закону України “Про охорону земель”.

У результаті перевірки військової частини А 0943 виявлені порушення:

не представлені правовстановчі документи на земельну ділянку військової частини А 0943, що є порушенням ст. 125, 126 Земельного Кодексу України;

журнал первинного обліку водоспоживання згідно затвердженої форми ПОД-11 не ведеться, що є порушенням ст. 44 Водного Кодексу України;

не надано ліміт водопостачання узгоджений згідно чинного законодавства, що є порушенням ст. 44 Водного Кодексу України;

не проведена інвентаризація джерел утворення та видів відходів, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

первинний облік відходів, що утворюються на території військової частини А 0943, не ведеться згідно із затвердженою формою 1-ВТ, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

статистична звітність по формі № 1 – відходи, на момент перевірки не представлено, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

не отримано ліміти на утворення та розміщення відходів та дозвіл на розміщення відходів в навколишньому природному середовищі на 2014 рік, що є порушенням ст. 32, 33 Закону України “Про відходи”;

на виконання постанови КМУ № 2034 від 01.11.1999 “Про затвердження порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів” не розроблені технічні паспорти відходів, що є порушенням ст. 26 Закону України “Про відходи”;

план організації роботи у сфері поводження з відходами не розроблено, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

встановлено факт засмічення земельної ділянки на території військової частини А 0943 будівельними відходами (залишки бетонних плит), що є порушенням ст. 35 Закону України “Про охорону земель”.

У результаті перевірки військової частини А 3283 виявлені порушення:

правовстановчі документи на земельну ділянку військової частини А 3283 не представлені, що є порушенням ст. 125, 126 Земельного Кодексу України;

журнал первинного обліку водоспоживання згідно із затвердженою формою ПОД-11 не ведеться, що є порушенням ст. 44 Водного Кодексу України;

ліміт водопостачання узгоджений згідно із чинним законодавством не надано, що є порушенням ст. 44 Водного Кодексу України;

на мийку відсутня проектно-технічна документація, що є порушенням ст. 51 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

система оборотного водозабезпечення автомийки розукомплектована, що є порушенням ст. 44 Водного Кодексу України;

первинний облік відходів, що утворюються на території військової

частини А 3283, не ведеться відповідно затвердженій форми 1-ВТ, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

статистична звітність по формі № 1 – відходи, на момент перевірки не представлено, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

не отримано ліміти на утворення та розміщення відходів та дозвіл на розміщення відходів в навколишньому природному середовищі на 2014 рік, що є порушенням ст. 32, 33 Закону України “Про відходи”;

на виконання постанови КМУ № 2034 від 01.11.1999 “Про затвердження порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів” не розроблені технічні паспорти відходів, що є порушенням ст. 26 Закону України “Про відходи”;

план організації роботи у сфері поводження з відходами розроблено, але на момент перевірки не виконується, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

встановлено змішування відходів, на утилізацію яких в Україні існує відповідна технологія (ТПВ, папір, пляшки ПЕТ), що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

встановлено факт засмічення земельної ділянки на території військової частини А 3283 будівельними відходами та іншими відходами (залишки бетонних плит, деревина, пляшки ПЕТ), що є порушенням ст. 35 Закону України “Про охорону земель”.

У результаті перевірки військової частини А 4611 виявлені порушення:

журнал первинного обліку водоспоживання згідно затвердженій форми ПОД-11 не ведеться, що є порушенням ст. 44 Водного Кодексу України;

на момент перевірки дозвіл на спеціальне водокористування з підземного водного джерела (водозабірної свердловини) не надано, що є порушенням ст. 44, 48, 49 Водного Кодексу України;

ліміт водопостачання узгоджений згідно чинного законодавства не надано, що є порушенням ст. 44 Водного Кодексу України;

не проведена інвентаризація джерел утворення та видів відходів, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

первинний облік відходів, що утворюються на території військової частини А 4611, не ведеться згідно із затвердженою формою 1-ВТ, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

статистична звітність по формі № 1 – відходи, на момент перевірки не представлено, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

не отримано ліміти на утворення та розміщення відходів та дозвіл на розміщення відходів в навколишньому природному середовищі на 2014 рік, що є порушенням ст. 32, 33 Закону України “Про відходи”;

на виконання постанови КМУ № 2034 від 01.11.1999 “Про затвердження порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів” не розроблені технічні паспорти відходів, що є порушенням ст. 26 Закону України “Про відходи”;

план організації роботи у сфері поводження з відходами розроблено але не виконується, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

встановлено факт засмічення земельної ділянки на території військової частини А 4611 будівельними відходами (залишки будівельної цегли), що є порушенням ст. 35 Закону України “Про охорону земель”.

У результаті перевірки військової частини Т 0400 виявлені порушення:

договір на передачу та вивіз відходів твердих побутових відходів на 2014 рік не надано, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

не надано договори на передачу відходів, що утворюються та збираються в підрозділах частини (мастила відпрацьовані, ганчір’я промаслене, відпрацьовані тормозні колодки, відпрацьовані фільтри) організаціям із відповідними ліцензіями, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

не проведена інвентаризація джерел утворення та видів відходів, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

первинний облік відходів, що утворюються на території структурного підрозділу 1936 окремого загону механізації 26 об’єднаного загону Державної спеціальної служби транспорту (військова частина Т 0400), не ведеться згідно із затвердженою формою 1-ВТ, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

статистична звітність по формі № 1 – відходи, на момент перевірки не представлено, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

не отримано ліміти на утворення та розміщення відходів та дозвіл на розміщення відходів в навколишньому природному середовищі на 2014 рік, що є порушенням ст. 32, 33 Закону України “Про відходи”;

на виконання постанови КМУ № 2034 від 01.11.1999 “Про затвердження порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів” не розроблені технічні паспорти відходів, що є порушенням ст. 26 Закону України “Про відходи”;

план організації роботи у сфері поводження з відходами не розроблено, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

виявлено змішування відходів, на утилізацію яких в Україні існує відповідна технологія (ТПВ, папір, пляшки ПЕТ), що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

встановлено факт засмічення земельної ділянки на території 1936 окремого загону механізації 26 об’єднаного загону Державної спеціальної служби транспорту (військова частина Т 0400) будівельними та іншими відходами (залишки бетонних плит, деревина, пляшки ПЕТ), що є порушенням ст. 35 Закону України “Про охорону земель”;

встановлено факт знесення 1 дерева породи тополя діаметром 20 см до ступеня припинення росту без дозволяючого документу (ордеру) на знесення зелених насаджень, що є порушенням ст. 25 Закону України “Про рослинний світ”.

За результатами перевірок військових частин А 0943, А 3283, А 4611, А 3011, Т 0400 надано приписи з метою усунення порушень природоохоронного законодавства, виявлених під час позапланових перевірок.

Таким чином, стан справ у військових частинах, становить підвищену

екологічну небезпеку, що потребує посилення дотримання вимог природоохоронного законодавства та суворого контролю держорганів і громадськості.

9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку

Інформацію щодо об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, наведено у таблиці 9.2.1.

9.3. Радіаційна безпека та радіоекологія

Інформація п. 9.3.1. та 9.3.2. представлена за даними Центральної державної інспекції з ядерної та радіаційної безпеки, яка здійснює нагляд за діяльністю у сфері використання ядерної енергії на територіях Дніпропетровської та Кіровоградської областей.

9.3.1. Радіаційне забруднення територій

1. За даними ДП “Східний гірничо-збагачувальний комбінат”

Гідрометалургійний завод, м. Жовті Води

На промайданчику Гідрометалургійного заводу потужність дози гамма-випромінювання складає від 0,10 до 0,65 мкЗв/год.

Хвостосховище “Балка ІЦ”

Потужність дози гамма-випромінювання території:

Санітарно-захисна зона 0,13 мкЗв/год;

Зона спостереження 0,11 мкЗв/год

2. За даними ДП “Бар’єр”

Вміст природних радіонуклідів у ґрунтах у 2014 року

Таблиця 9.3.1.1

№ з/п	Назва пункту відбору	Концентрація радіонуклідів, Бк/кг сухої ваги		
		K-40	Ra-226	Th-232
1	2	3	4	5
Хвостосховище “Дніпровське”				
ПЕД гамма-випромінювання до 0,3 мкЗв/год				
1	D_sC1-1	358	72	45
2	D_sC1-2	268	47	28
3	D_sC2-1	731	64	46
4	D_sC2-2	557	87	56
5	D_sC3-1	50	38	31
6	D_sC3-2	38	9	21
7	D_sC4-1	46	30	18
8	D_sC4-2	46	31	17
9	D_sC5-1	10	31	18
10	D_sC5-2	65	16	14

№ з/п	Назва пункту відбору	Концентрація радіонуклідів, Бк/кг сухої ваги		
		K-40	Ra-226	Th-232
1	2	3	4	5
11	D_sC6-1	56	14	12
Хвостосховище “Західне”				
ПЕД гамма-випромінювання до 0,3 мкЗв/год				
1	Z_sC1-1	417	35	25
2	Z_sC2-1	413	38	24
3	Z_sC3-1	281	110	30
4	Z_sC4-1	350	137	27
5	Z_sC4-3	380	178	29
6	Z_sT1-11	412	47	26
7	Z_sT2-11	356	31	22
8	Z_sT3-1	421	34	25
9	Z_sT3-2	285	30	19
10	Z_sT4-1	406	41	27,4
11	Z_sT4-22	410	62	25
12	Z_sT4-2	382	662	40
13	Z_sT2-21	316	32	25
14	Z_sT2-22	278	81	22
ПЕД гамма-випромінювання від 0,3 до 0,6 мкЗв/год				
15	Z_sC6-1	314	144	76
Хвостосховище “Центральний Яр”				
до 0,3 мкЗв/год				
1	CY_s C7-1	514	92	22,7
2	CENTR	94	25	7
3	CY_sT 1-2	576	589	52
4	CY_s T 4 -1	491	190	14
5	CY_s T 4 -2	237	98	30
до 0,6 мкЗв/год				
6	CY_sC 1-2	407	80	28
7	CY_sC 2-3	460	174	29
8	CY_sC 3-2	221	492	46
9	CY_sC 6-1	483	1150	62
10	CY_sC 8-1	405	112	24
11	CY_sT1-12	427	492	45
12	CY_sT1-21	396	229	34
13	CY_sT3-1	257	330	32
14	CY_sT3-12	346	491	51
від 0,6 до 1,2 мкЗв/год				
15	CY_sC2-1	153	487	63
16	CY_sT1-11	337	743	48
від 1,2 до 10 мкЗв/год				
17	CY_sC 4-1	91	3500	211
18	CY_sC 5-1	320	952	62
19	CY_sT1-1	10	3770	312
від 10 мкЗв/год				
20	CY_sC 3-1	1440	282000	19200
Хвостосховище “Південно-Східне”				
ПЕД гамма-випромінювання до 0,3 мкЗв/год				
1	YV_sC1-1	757	67	53
2	YV_sC2-1	411	32	29

№ з/п	Назва пункту відбору	Концентрація радіонуклідів, Бк/кг сухої ваги		
		K-40	Ra-226	Th-232
1	2	3	4	5
3	YV_sC3-1	466	38	30
4	YV_sC4-1	470	39	30
5	YV_sC5-1	310	44	28
6	YV_sC6-1	485	58	40
7	YV_sC7-1	389	34	26
8	YV_sC8-1	397	32	24
9	YV_sT1-31	389	295	31
10	YV_sT1-21	398	336	52
11	YV_sT4-21	243	20	11
від 0,3 до 0,6 мкЗв/год				
12	YV_sT4-1	283	89	53
13	YV_sT4-2	20	383	23
14	YV_sT4-11	392	495	43
15	YV_sT1-3	293	764	88
Сховище “База С”				
ПЕД гамма-випромінювання до 0,3 мкЗв/год				
1	BC_sC1-1	495	123	31
2	BC_sC2-1	537	460	39
3	BC_sC4-4	464	271	45
4	BC_sT-2-1	526	155	31
5	BC_sT2-11	521	62	35,5
6	BC_sT2-12	573	32	32
7	BC_sT2-13	594	49	27
8	BC_sT2-2	601	72	29
9	BC_sT2-3	592	46	33
10	BC_sT21	589	48	31
11	BC_sT211	538	58,5	30
ПЕД гамма-випромінювання від 0,6 до 1,2 мкЗв/год				
12	BC_sC3-1	245	1550	110
13	BC_sC5-1	440	1580	109
ПЕД гамма-випромінювання від 1,2 до 10 мкЗв/год				
14	BC_sC3-2	421	10600	567
15	BC_sC4-1	84	1910	157
16	BC_sC4-2	244	6910	376
17	BC_sC4-3	388	14600	1880
18	BC_sC5-2	110	4660	244
19	BC_sC6-1	101	2270	163
Хвостосховище “Сухачівське” 1-ша та 2-га секції				
ПЕД гамма-випромінювання до 0,3 мкЗв/год				
1	S_sT1	10	535	36
2	S_sT2	10	348	14
3	S_sC1-3-1 R	445	36	29
4	S_sC1-3-2 L	402	43	32
5	S_sC1-3-3R	450	113	39
6	S_sC1-3-6L	607	42	33
7	S_sC1-3-6R	528	112	37
8	S_s602-1	613	62	33
9	S_s602-2	503	75	35
10	S_sC2-1-1L	547	39	27

№ з/п	Назва пункту відбору	Концентрація радіонуклідів, Бк/кг сухої ваги		
		K-40	Ra-226	Th-232
1	2	3	4	5
11	S_sC2-1-1 R	377	38	86
12	S_sC2-1-3R	48	40	21
ПЕД гамма-випромінювання від 0,3 до 0,6 мкЗв/год				
13	S_sC1-3-7 L	537	99	34
від 1,2 до 10 мкЗв/год				
14	S_sC1-3-7 R	10	6890	549
15	S_sC1-3-8 L	468	386	45
16	S_sC1-3-8 R	10	6880	366
17	S_sC2-1-3L	10	3850	234
18	CENTR	10	7780	422

ДП “Бар’єр” м. Дніпродзержинськ

Відповідно до Програми робіт з моніторингу за станом уранових об’єктів підприємством виконуються роботи з: контролю технічного стану об’єктів, їх радіаційного контролю; спостереження за станом поверхневих вод та підземних вод, вмістом радону в атмосферному повітрі, концентрації радіонуклідів в аерозолях і атмосферних опадах, визначенню потужності дози на об’єктах навколишнього природного середовища, вмісту природних радіонуклідів в ґрунтах, донних відкладах, рослинах, продуктах харчування критичних груп населення, метеорологічні спостереження.

Роботи згідно з регламентами виконуються робітниками ДП “Бар’єр” із залученням на договірній основі фахівців інших організацій, які мають необхідне технічне та методичне оснащення, досвід і кваліфікацію персоналу.

Об’єктами, на яких проводилися спостереження, були:

хвостосховища, будівлі та територія промайданчика колишнього ВО “Придніпровський хімічний завод”;

хвостосховище “Дніпровське” і прилеглі території санітарної зони;

хвостосховище “Західне”;

хвостосховище “Центральний Яр”;

хвостосховище “Піденно – Східне”;

хвостосховище “База С”;

хвостосховище “Сухачівське” (1 та 2 секції).

Результати радіаційно-екологічних досліджень (моніторингу) ґрунтів вищезазначених об’єктів за 2014 рік наведені у таблиці 9.3.1.1.

Висновки за результатами проведеного моніторингу

До теперішнього часу склалася ситуація, що ці хвостосховища радіоактивних відходів становлять реальну загрозу радіоактивного забруднення навколишнього середовища. Хвостосховища заводу на території та в околицях Дніпродзержинська містять близько 40 млн. тонн твердих радіоактивних відходів та розібраних на ПХЗ конструкцій, демонтованої на ДМК доменної печі № 6, бункерів для уранової руди і забруднених залізничних шляхів. На території промайданчика ПХЗ за межами хвостосховищ потужності дози

порівняно невеликі, але на поверхні хвостосховищ максимальна потужність дози гамма випромінювання досягає часом великих значень: до 40 мкЗв/год (вище середнього по Україні в 470 разів), загальна активність – $3.2E15$ Бк.

Три хвостосховища радіоактивних відходів ПХЗ можуть бути безпрецедентно визнані техногенними родовищами з перспективами промислового видобутку урану, в них накопичено 0,2 млн тонн відходів з концентрацією урану 0,3 %. Перспективи розробки як родовища мають також два хвостосховища, створені в ярах поблизу Дніпра.

Починаючи з 2010 року ДП “Бар’єр” виконує заходи Державної цільової екологічної програми приведення в безпечний стан уранових об’єктів ВО “ПХЗ”, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2009 № 1029. Термін дії Держпрограми розрахований на чотири роки: протягом 2010-2014 років. Джерело фінансування – Державний бюджет України, міжнародна технічна допомога. У лютому 2015 року на Урядовому комітеті надали доручення Міністерству енергетики та вугільної промисловості щодо розроблення нової Програми.

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

*Дніпропетровський державний міжобласний спецкомбінат
УкрДО “Радон”*

Діяльність по збору, перевезенню та захороненню радіоактивних відходів, які утворюються на підприємствах, установах та організаціях Дніпропетровської області здійснює Дніпропетровський державний міжобласний спецкомбінат, що входить до об’єднання “Радон” (далі – ДДМСК). Згідно з ліцензією, виданою Держатомрегулювання України, до зони обслуговування комбінату, входять Дніпропетровська, Кіровоградська, Запорізька, Донецька та Луганська області.

Пункт зберігання радіоактивних відходів (далі – ПЗРВ) ДДМСК розміщений у Дніпропетровському районі, на 23 км Запорізького шосе. Майданчик відведений під ПЗРВ, займає 42,3 га, споруди займають територію 3,5 га. Санітарно-захисна зона радіусом 1 км встановлена згідно з Рішенням Виконавчого комітету Дніпропетровської обласної Ради народних депутатів УРСР від 24.11.1988 за № 453-07. У 1989 році Республіканським науково-дослідним і проектно-вишукувальним інститутом з землеустрою (Дніпропетровська філія) розроблений проект “Установление охранных зон ПЗРО в Днепропетровской области”.

Основна частина радіоактивних відходів, що приймаються на захоронення, це зняті з експлуатації промислові радіонуклідні ДІВ та радіоактивно-забруднений металобрухт. Незначну частину складають відходи, що приймаються від медичних закладів онкологічного профілю.

ДДМСК здійснює радіаційний моніторинг в санітарно-захисній зоні ПЗРВ відповідно до Регламенту, затвердженому Дніпропетровською обласною СЕС. Моніторинг виконується фахівцями служби радіаційної безпеки ДДМСК.

У відповідності до Програми радіаційного контролю продовжувалось

проведення скринінгового аналізу стану забруднення природного середовища у зонах впливу розташування ПЗРВ та ДДМСК. Параметри та об'єм радіаційного контролю розроблені відповідно з вимогами державного стандарту (ГОСТ 12.1.048-85) та СПОРО-85.

Таблиця 9.2.1. Перелік екологічно небезпечних об'єктів

№ з/п	Назва екологічно небезпечного об'єкту	Вид діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітки
1	2	3	4	5
Підприємства металургійної промисловості				
<i>загальнодержавного значення</i>				
1	ПАТ “Євраз - Дніпропетровський метзавод ім. Петровського”, м. Дніпропетровськ	Виробництво чавуну, сталі, прокату, товарів народного споживання, коксу і побічних продуктів	Мінпромполітики України	
2	ПАТ “Дніпровський меткомбінат”, м. Дніпродзержинськ	Виробництво і реалізація агломерату, чавуну, сталі, прокату, товарів народного споживання	Мінпромполітики України	
3	ПАТ “ІНТЕРПАЙП Нижньодніпровський трубопрокатний завод”, м. Дніпропетровськ	Виробництво труб та товарів широкого вжитку	Мінпромполітики України	
4	ПрАТ “ЮтіСТ”, м. Нікополь	Виробництво труб та товарів широкого вжитку	Приватна	
5	ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”, м. Кривий Ріг	Металургійне, коксохімічне та гірничо-збагачувальне виробництво	Мінпромполітики України	
6	ПАТ “Євраз Дніпродзержинський коксохімічний завод”, м. Дніпродзержинськ	Виробництво коксу і побічних продуктів	Мінпромполітики України	
7	ПАТ “Євраз Баглійкокс”, м. Дніпродзержинськ	Виробництво коксу і побічних продуктів	Мінпромполітики України	
8	ПАТ “Нікопольський завод феросплавів”, м. Нікополь	Виробництво феросплавів	Мінпромполітики України	
9	ПАТ “ІНТЕРПАЙП Новомосковський трубний завод”, м. Новомосковськ	Виробництво труб та товарів широкого вжитку	Мінпромполітики України	
Підприємства вугільно-добувної промисловості				
<i>загальнодержавного значення</i>				
10	Центральна збагачувальна фабрика “Павлоградська” ПАТ “ДТЕК Павлоградвугілля”, м. Павлоград	Збагачення гірничої маси, випуск вугільного концентрату.	Міністерство палива та енергетики України	
Гірничо-збагачувальні підприємства				
<i>загальнодержавного значення</i>				
11	ПАТ “ПівдГЗК”, м. Кривий Ріг	Гірничо-збагачувальне виробництво	Мінпромполітики України	
12	ПАТ “ПівніГЗК”, м. Кривий Ріг	Гірничо-збагачувальне виробництво	Мінпромполітики України	
13	ПАТ “ІнГЗК”, м. Кривий Ріг	Гірничо-збагачувальне виробництво	Мінпромполітики України	
14	ПАТ “ЦГЗК”, м. Кривий Ріг	Гірничо-збагачувальне виробництво	Мінпромполітики України	
15	ПАТ “Орджонікідзевський гірничо-збагачувальний комбінат”, м. Орджонікідзе	Гірничо-збагачувальне виробництво	Мінпромполітики України	
16	ПАТ “Марганецький ГЗК”, м. Марганець	Гірничо-збагачувальне виробництво	Мінпромполітики України	
17	Філія “ВГМК” ПрАТ “Кримський Титан”,	Видобуток та переробка руди рідкісних металів,	Державна акціонерна	

№ з/п	Назва екологічно небезпечного об'єкту	Вид діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітки
1	2	3	4	5
	м. Вільногірськ	виробництво ільменітового, рутилового та цирконового концентратів	компанія “Українські поліметали”	
18	Східний ГЗК, м. Жовті Води	Видобуток та переробка уранових руд	Міністерство палива та енергетики України	
<i>обласного значення</i>				
19	ПАТ “Суха балка”, м. Кривий Ріг	Гірничо-збагачувальне виробництво	Мінпромполітики України	
20	ПАТ “Криворізький залізорудний комбінат”, м. Кривий Ріг	Гірничо-збагачувальне виробництво	Мінпромполітики України	
Підприємства хімічної промисловості				
<i>загальнодержавного значення</i>				
21	ПАТ “ДніпроАзот”, м. Дніпродзержинськ	Виробництво аміаку, мінеральних добрив (карбамід), їдкого натру, рідкого хлору, соляної кислоти, товарів народного споживання	Мінпромполітики України	
22	ВО “Павлоградський хімічний завод”, м. Павлоград	Виробництво вибухових речовин і хімічної продукції	Мінпромполітики України	
<i>обласного значення</i>				
23	ДП “Смоли”, м. Дніпродзержинськ	Виробництво іонообмінних смол, гербіцидів	Міністерство палива та енергетики України	
24	ДНВП “Цирконій”, м. Дніпродзержинськ	Виробництво цирконію, гафнію	Міністерство палива та енергетики України	
25	ДП “Екоантилід”, м. Дніпродзержинськ	Виробництво концентрованої і неконцентрованої азотної кислоти, антиожедедної некорозійної суміші, кальцевої селітри, технічного вапна	Мінпромполітики України	
Підприємства енергетики				
<i>загальнодержавного значення</i>				
26	ДТЕК Криворізька ТЕС, м. Зеленодольск Апостолівського району	Виробництво електричної енергії	Мінпаливенерго України	
27	ДТЕК Придніпровська ТЕС, м. Дніпропетровськ	Виробництво електричної енергії	Мінпаливенерго України	
Підприємства комунального господарства, що використовують хлор				
<i>загальнодержавного значення</i>				
28	ТОВ “Аульська хлор переливна станція”, с. Аули Криничанського району	Зберігання рідкого хлору та передача його споживачам	Держбудархітектури та житлової політики України	
29	КВП ДМР “Міськводоканал”	Водопостачання та водовідведення	Держкомбудархітектури та житлової політики України	
<i>обласного значення</i>				
30	КП “Нікопольське ВУВКІ” НМР,	Підготовка та реалізація води питної якості та	Держкомбудархітектури та	

№ з/п	Назва екологічно небезпечного об'єкту	Вид діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітки
1	2	3	4	5
	м. Нікополь	приймання в систему каналізації стоків	житлової політики України	
31	КП Криворіжводоканал, м. Кривий Ріг	Водопостачання та водовідведення	Держкомбудархітектури та житлової політики України	
Підприємства водопровідно-каналізаційного господарства				
<i>загальнодержавного значення</i>				
32	Дніпродзержинське ВУВКГ, м. Дніпродзержинськ	Водопостачання та водовідведення, очищення стічних вод на очисних спорудах	Держкомбудархітектури та житлової політики України	
33	Дніпропетровське ВУВКГ, м. Дніпропетровськ	Водопостачання та водовідведення, очищення стічних вод на очисних спорудах	Держкомбудархітектури та житлової політики України	
34	Павлоградське регіональне управління водозабезпечення і каналізаційних стоків (ПРУВОКС) ПАТ “ДТЕК Павлоградвугілля”	Водопостачання і очистка каналізаційних стоків	Міністерство палива та енергетики України	
<i>обласного значення</i>				
35	ПАТ “ДТЕК Дніпроенерго”	Водопостачання та водовідведення, очищення стічних вод на очисних спорудах	Міністерство палива та енергетики України	
36	ДПП “Кривбаспромводопостачання”, м. Кривий Ріг	Промислове водопостачання	Держкомбудархітектури та житлової політики України	
37	Нікопольське комунальне підприємство “Західне”, м. Нікополь	Очищення господарських та промислових стічних вод м. Нікополь	Нікопольський міськвиконком	
Підприємства інших галузей промисловості				
<i>загальнодержавного значення</i>				
38	ДП ВО “Південний машинобудівний завод”, м. Дніпропетровськ	Виробництво ракетно-космічної продукції, тракторів, тролейбусів, трамваїв та спеціального устаткування	Національна космічна агенція України	
39	ПрАТ “ІнтерМікро Дельта, Інк” м. Дніпропетровськ	Виробництво шин та гумово-технічних виробів	Приватна	
40	ПрАТ “Іста-Центр”, м. Дніпропетровськ	Багатосерійне виробництво стартерних акумуляторних батарей	Приватна	
<i>обласного значення</i>				
41	ПАТ “Дніпрометиз”, м. Дніпропетровськ	Виробництво товарів народного споживання	Мінпромполітики України	
42	ПАТ “Дніпровський машинобудівний завод”, м. Дніпропетровськ	Випуск товарів народного споживання та електронних автоматичних телефонних станцій	Мінпромполітики України	
43	ТДК “Дніпрокомунтранс”, м. Дніпропетровськ	Збирання та транспортування ТПВ	Місцеві органи влади	
1	2	3	4	5
44	Звалища побутових відходів області	Складування ТПВ	Місцеві органи влади	
45	Концерн “Надсжда”, м. Кривий Ріг	Виробництво дріжжів	Приватна	
46	ДП “Новомосковський шпалопросочувальний	Шпалопросочування	Укрзалізниця	

№ з/п	Назва екологічно небезпечного об'єкту	Вид діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітки
1	2	3	4	5
	завод", м. Новомосковськ			
47	Склади ВВ та боєприпасів сел. Черкаське		Міноборони	
48	ПАТ "ХайдельбергЦемент", м. Кривий Ріг	Виробництво цементу	Мінпромполітики України	
Водосховища				
48	Дніпродзержинське	Накопичення та використання води	Держводгосп України	
49	Дніпровське	Накопичення та використання води	Держводгосп України	
50	Каховське	Накопичення та використання води	Держводгосп України	
Нафтопроводи та нафтопродуктопроводи				
51	Кременчук-Херсон	Транспортування нафтопродуктів	Мінпромполітики України	
52	Лисичанськ-Кременчук	Транспортування нафтопродуктів	Мінпромполітики України	
53	Лисичанськ-Нижньодніпровськ	Транспортування нафтопродуктів	Мінпромполітики України	
54	АЗС та сховища нафтопродуктів, які розташовані у прибережно-захисній смузі	Реалізація нафтопродуктів		
Газопроводи				
55	Слець-Кременчук-Кривий Ріг	Транспортування газу	Мінпромполітики України	
56	Кривий Ріг-Одеса	Транспортування газу	Мінпромполітики України	
57	Шебелінка-Дніпропетровськ-Кривий Ріг-Одеса	Транспортування газу	Мінпромполітики України	
58	Газоконденсатне родовище ГПУ "Харківгазвидобування" (Юр'ївський р-н)	Видобування та зберігання газу	Мінпромполітики України	
59	Газосховище ГПУ "Харківгазвидобування", Новомосковський р-н	Зберігання газу	Мінпромполітики України	
60	Пролетарське УПЗГ Магдалинівський р-н	Зберігання газу	Мінпромполітики України	
61	Перещепинський НГП	Видобування та зберігання газу	Мінпромполітики України	
Аміакопроводи				
62	Аміакопровід "Тольятті-Одеса"	Транспортування аміаку	Мінпромполітики України	
Підприємства біохімічної і фармацевтичної промисловості				
63	ВАТ "Дніпрофарм", м. Дніпропетровськ	Випуск лікарських препаратів	Мінздрав України	
64	ВАТ "Дніпропетровська біофабрика", м. Дніпропетровськ	Випуск лікарських препаратів	Мінздрав України	

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

Дніпропетровська область – одна з ключових промислових регіонів України.

Основні галузі виробництва Дніпропетровської області: гірничо-видобувна, вугільна, металургійна, машинобудівна, у тому числі ракетно-космічна, хімічна, сільсько-господарська, будівельна та інші.

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

Структура базових підприємств промислового виробництва.

СЕКЦІЯ В – ДОБУВНА ПРОМИСЛОВІСТЬ І РОЗРОБЛЕННЯ КАР'ЄРІВ.

Розділ 07 – добування металевих руд

Група 07.1 – добування залізних руд

Клас 07.10 – добування залізних руд: ПАТ “Криворізький залізорудний комбінат”, ПАТ “Євраз Суха Балка”, ПАТ “ПівдГЗК”, ПАТ “ЦГЗК”, ПАТ “ПівНГЗК”, ПАТ “ІнГЗК”, ТОВ “Восток-Руда”, Структурний підрозділ ПАТ “ММК ім. Ілліча” Гірничо-збагачувальний комплекс “Укрмеханобр”.

Клас 07.29 – добування руд інших кольорових металів: ПАТ “ОГЗК”, ПАТ “МГЗК”; філія Вільногірський гірничо-металургійний комбінат” ДП “Об’єднана гірничо-хімічна компанія”.

СЕКЦІЯ С – ПЕРЕРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ

Розділ 19 – виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення

Група 19.1 – виробництво коксу та коксопродуктів

Клас 19.10 – виробництво коксу та коксопродуктів: ПАТ “Євраз Дніпродзержинський коксохімічний завод”, ПАТ “Євраз Баглійкокс”.

Розділ 20 – виробництво хімічних речовин і хімічної продукції: ПАТ “ДНПРОАЗОТ”; ДП “НВО “Павлоградський хімічний завод”; ТОВ “ЗІП”; ПАТ “ХІМДИВІЗІОН”.

Розділ 22 – виробництво гумових і пластмасових виробів

Група 22.1 – виробництво гумових виробів

Клас 22.11 – виробництво гумових шин, покриттів і камер; відновлення протектора гумових шин і покриттів: ПрАТ “ІнтерМікро Дельта, Інк”, ТОВ “Український завод понад великогабаритних шин”.

Розділ 24 – металургійне виробництво

Група 24.1 – виробництво чавуну, сталі та феросплавів

Клас 24.10 – виробництво чавуну, сталі та феросплавів: ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”, ПАТ “Дніпровський меткомбінат”, ПАТ “Євраз – Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського”, ПрАТ “НПО Дніпропрес”, ПАТ “Нікопольський завод феросплавів”.

Група 24.2 – виробництво труб, порожнистих профілів і фітінгів зі сталі

Клас 24.20 – виробництво труб, порожнистих профілів і фітінгів зі сталі: ПАТ “Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод”, ПАТ “Інтерпайп Новомосковський трубний завод”, ТОВ “Інтерпайп Ніко Тьюб”, ПАТ “Дніпропетровський трубний завод”, ПАТ “Комінмет”, ТОВ “ВНЦ

“Трубосталь”, ПрАТ “Сентравіс Продакшн Юкрейн”, ЗАТ “Нікопольський завод сталевих труб “ЮТіСТ”, ТОВ “ВСМПО Титан Україна”.

Група 24.3 – виробництво іншої продукції первинного оброблення сталі

Клас 24.34 – холодне волочіння дроту: ПАТ “Дніпрометиз”, ТДВ “Завод Метиз”.

Група 24.5– лиття металів

Клас 24.52 – лиття сталі: ТОВ “Металургійний завод “Дніпросталь” (Інтерпайп Сталь).

Розділ 25 – виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування

Група 25.9 – виробництво інших готових металевих виробів

Клас 25.99 – виробництво інших готових металевих виробів, н.в.і.у.: ТОВ “Новомосковський посуд”.

Розділ 27– виробництво електричного устаткування

Група 27.2 – виробництво батарей і акумуляторів

Клас 27.20 – виробництво батарей і акумуляторів: ТОВ ДДЗ “Енергоавтоматика”; ПрАТ “ІСТА – Центр”, МНПК “ВЕСТА”.

Розділ 28 – виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.: ПАТ “Павлоградхіммаш”, ПАТ “Дніпропетровський завод прокатних валків”.

Розділ 29 – виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів

Група 29.3 – виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів

Клас 29.32 – виробництво інших вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів: ПАТ “Синельниківський ресорний завод”

Розділ 30 – виробництво інших транспортних засобів: ПАТ “Дніпропетровський агрегатний завод”; ПАТ “Дніпропетровський стрілочний завод”; ПАТ “Дніпровагонмаш”, ДП “НВК “Електровозобудування”.

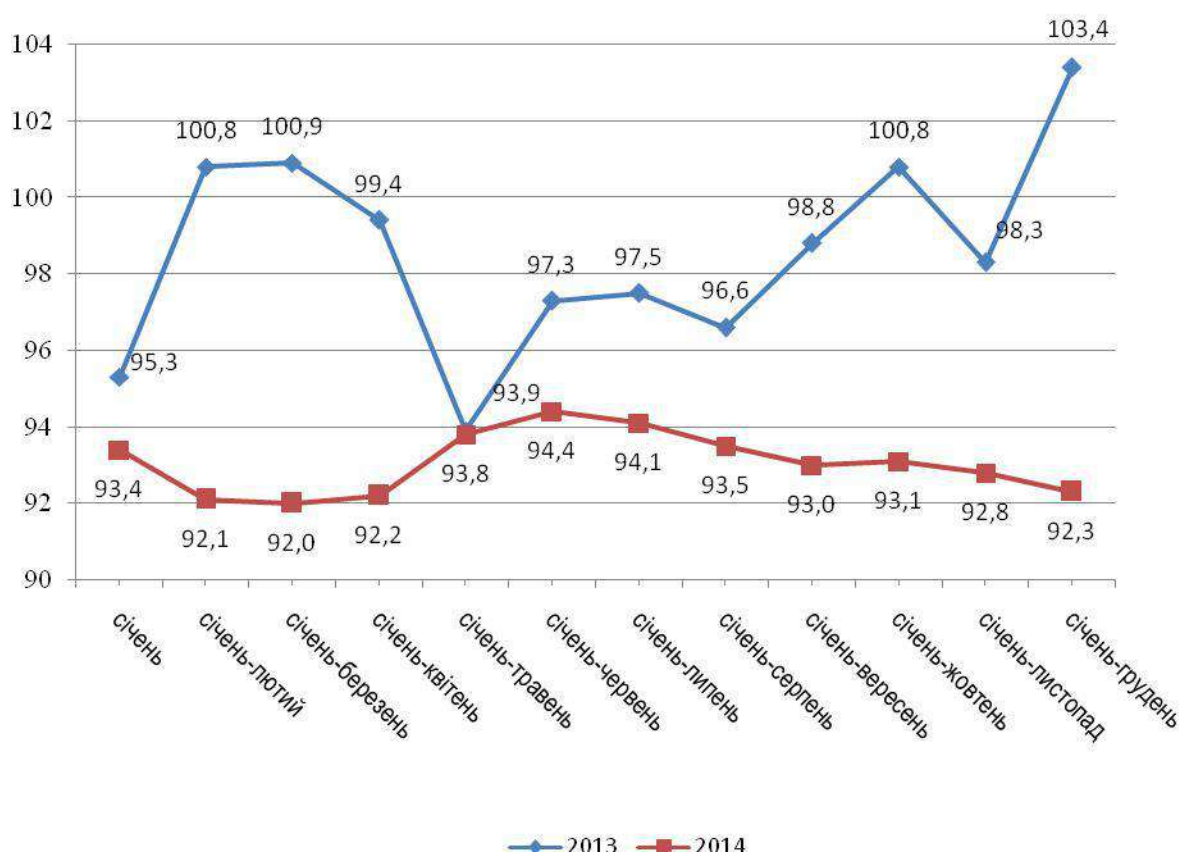
За даними Головного управління статистики у Дніпропетровській області – ІНДЕКС промислової продукції за основними видами діяльності в розрізі підприємств промислового комплексу області за 2014 рік та обсяг реалізованої продукції за основними видами промислової у 2013 році наведено у таблицях 10.1.1., 10.1.2.

Таблиця 10.1.1. ІНДЕКС промислової продукції за основними видами діяльності

	<i>2014 рік до 2013 року</i>
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	93,5
Добувна промисловість і розроблення кар’єрів	94,5
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	111,5
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	64,9
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	94,9
Виробництво гумових і пластмасових виробів; іншої неметалевої мінеральної продукції	97,4
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	79,7

Індекс промислового продукції по області за 2014 рік проти 2013 року склав 92,3 %, така ж тенденція відмічається у всіх базових галузях промисловості крім виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення – 111,5 %, а саме: добувна промисловість і розроблення кар’єрів – 94,5 %, текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів – 79,7 %, виробництво хімічних речовин і хімічної продукції – 94,1 %, виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої продукції – 97,4 %, металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування – 93,5 %, машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування – 64,9 %.

Індекс промислового виробництва, %

Обсяг реалізованої продукції за 2014 рік по промисловості області склав 237,1 млрд грн, у тому числі по базових галузях – 182,4 млрд грн, що складає 77,0 % від загальнообласного обсягу реалізованої промислової продукції.

Таблиця 10.1.2. Обсяг реалізованої продукції за основними видами промислової у 2014 році

	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) без ПДВ та акцизу	
	млрд грн	% до всієї реалізованої продукції
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	88,7	35,3
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	64,6	25,7
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	4,0	1,6
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	8,1	3,2
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	10,8	4,3
Виробництво гумових і пластмасових виробів; іншої неметалевої мінеральної продукції	10,0	4,0
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	0,7	0,3

10.2. Вплив на довкілля

10.2.1. Гірничодобувна промисловість

За 2014 рік у натуральному виразі виробництво основних видів продукції підприємствами гірничо-металургійного комплексу наведено у таблиці 10.2.1.1.

Таблиця 10.2.1.1.

	Вироблено за 2014 рік	% до 2013 року
Концентрати залізорудні неагломеровані, млн тонн	54,4	95,9
Концентрати залізорудні агломеровані, млн тонн	26,9	88,4
Кокс та напівкокс з вугілля кам'яного; кокс газовий, млн тонн	3,7	109,6
Чавун, млн тонн	8,9	96,5
Сталь, без напівфабрикатів, отриманих безперервним литтям, млн тонн	6,2	96,5
Прокат готовий чорних металів, млн тонн	4,6	89,6
Труби та трубки, профілі порожнисті зі сталі, млн тонн	1,1	87,7

На підприємствах гірничовидобувної промисловості впроваджуються природоохоронні заходи спрямовані на зниження викидів забруднюючих речовин при проведенні масових вибухів у кар'єрах Кривбасу.

Так, у 2014 році на ПАТ “Північний гірничозбагачувальний комбінат” досягнуто зменшення викидів пилу – 2490,64 тонн, газоподібних речовин – 2363,007 тонн; ПАТ “Інгулецький гірничозбагачувальний комбінат” фактично зменшено викидів пилу – 2103,62 тонн; на ПАТ “Центральний гірничозбагачувальний комбінат” фактично зменшено викидів пилу на 336,638 тонн; ПАТ “Південний гірничозбагачувальний комбінат” – загальне зниження викидів з початку реалізації заходу (2007 рік) складає – 10021,313 т, в т.ч. за 2014 рік – 1623,75 тонн.

З метою покращення якості атмосферного повітря м. Орджонікідзе, в зв'язку з тим, що його чистота є необхідною умовою для здоров'я мешканців міста, а також за для досягнення нормативів викидів, в м. Орджонікідзе підприємство ПАТ “ОГЗК” взяв на себе зобов'язання щодо виконання природоохоронного заходу “розробка проекту реконструкції пилогазоочисної системи Богданівської збагачувально-агломераційної фабрики”, якою передбачено встановлення двох рукавних фільтрів з імпульсною регенерацією з параметрами викидів забруднюючих речовин по твердим речовинам або пилу до 10 мг/м³ (в т.ч. марганцю до 4 – 5 мг/м³).

Доцільним проектним засобом рішення екологічної проблеми в частині зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферу за умов ПАТ “ОГЗК” була реконструкція існуючої пилогазоочисної системи (Скрубери Вентури, БЦ, КМП-8) Богданівської збагачувально-агломераційної фабрики (далі – БЗАФ), на рукавні фільтри з імпульсною регенерацією з використанням існуючих корпусів та допоміжного обладнання. Виробництво якісного агломерату та безаварійна робота газоочищення з використанням рукавного фільтра забезпечує повну локалізацію та ефективне очищення забруднюючих речовин до величини не більше 10 мг/м³, що задовольняє сучасним вимогам у сфері охорони атмосферного повітря та встановленням нормативам для підприємства.

10.2.2. Металургійна промисловість

Металургія належить до числа основних галузей промисловості України. На цей час у гірничо-металургійному комплексі України налічується майже 800 підприємств, в тому числі 19 металургійних комбінатів та заводів, 12 трубних заводів, понад 20 металовиробничих підприємств, понад 100 спеціалізованих підприємств по переробці металобрухту та відходів. Більш 10 % від загальної чисельності зайнятих у промисловості складають робітники металургійної галузі. Чорні метали та вироби з них займають одне з найважливіших місць у структурі українського експорту.

До головних забруднювачів повітря в Україні відносяться підприємства металургії, хімічної промисловості та енергетики, на які приходяться відповідно – 35 %, 15 % та 32 % всіх викидів забруднюючих речовин від

стаціонарних джерел.

З метою поліпшення екологічного стану Дніпропетровської області, підприємствами забруднювачами виключно за власні кошти виконуються природоохоронні заходи.

Так, у 2014 році ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” закінчив виконання природоохоронного заходу “Реконструкція хвостового господарства та зворотного водопостачання для підтримки потужностей ГЗК. Влаштування хвостосховища “Миролюбівка” з нарощуванням дамб обвалування до відмітки +140 +145 м” (2009 – 2014 рр.). Екологічний ефект – раціональне використання земель при розташуванні відходів у навколишньому середовищі.

Продовжуються роботи з реалізації природоохоронного заходу на доменій печі “ДП-6: реконструкція ГОУ підбункерного приміщення; будівництво ГОУ ливарного двору, вирівнювання тиску в міжконусному просторі азотом; упровадження автоматизованої системи екологічного моніторингу та технологічного процесу” із загальною кошторисною вартістю 1050000,0 тис. грн. У 2014 році обсяг фінансування склав – 67733,72 тис. грн. Протягом року виконувався монтаж повітроводів до ливарного двору та бункерної естакади печі; монтаж обладнання електрофільтрів; укладено угоду на постачання газоаналізаторів системи екологічного моніторингу.

Екологічний ефект від виконання заходу – зниження викидів забруднюючих речовин на 7057 тонн/рік.

ПАТ “Дніпровський меткомбінат” закінчив виконання природоохоронного заходу “Упровадження системи екологічного моніторингу на підприємстві”. Обсяг фінансування у 2014 році склав – 918,44 тис. грн. Ефект – впровадження постійного контролю за станом забруднення навколишнього середовища.

Продовжуються роботи з виконання щорічного природоохоронного заходу “Очищення ставка-освітлювача від шламу”. Екологічний ефект – кількість вибраного шламу становить 171,4 тис. м³.

ПАТ “Нікопольський завод феросплавів” у 2014 році продовжував виконувати щорічні природоохоронні заходи: “Переробка шлаків від феросплавного виробництва”. Ефект – переробка 732430 т шлаків, зменшення шлакового відвалу на 53997 т. та “Переробка шлаків від феросплавного і агломераційного виробництв”. Ефект – переробка 161490 т шлаків.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

ПАТ “Євраз Дніпродзержинський коксохімічний завод” закінчив виконання природоохоронного заходу “Розробка та впровадження системи екологічного моніторингу на підприємстві”. Обсяг фінансування у 2014 році склав – 584,0 тис. грн. Ефект – посилення контролю за станом забруднення довкілля.

У 2014 році ПАТ “Євраз Баглійкокс” закінчив Реконструкцію водопідготовчої установки. Загальна кошторисна вартість – 85971,12 тис. грн.

Обсяг фінансування у 2014 році – 44973,647 тис. грн. Екологічний ефект – зниження кількості стічних вод на 42 тис. м³/рік та зменшення кількості забруднюючих речовин у середньому на 30 тонн/рік. Отримана Декларація № ДП143141620334 від 11.06.2014 року на готовність об'єкта до експлуатації.

10.2.4. Харчова промисловість

Харчова промисловість відіграє важливу соціальну і стратегічну роль у суспільстві, оскільки її підприємства виробляють продукцію, що використовується споживачами для особистого споживання, і забезпечують їх життєдіяльність. Ринок виробництва споживчих товарів є одним з найбільш містких і перспективних серед товарних ринків, зовнішні фактори конкурентного середовища на ньому сприятливі для виробника, а отже, конкурентоспроможність підприємств, що діють на цьому ринку, зможе забезпечити утримання досягнутих рівнів прибутку, рентабельності, обсягів виробництва, частки на ринку та темпів розвитку.

Дніпропетровська область одна з провідних областей, що майже повністю задовольняє потреби споживачів в основних продуктах харчування за рахунок власного виробництва та насамперед завдяки тісній співпраці підприємств потужного агропромислового комплексу і багатогалузевої харчової та переробної промисловості.

В області створений та діє потужний комплекс підприємств з переробки сільськогосподарської сировини та виробництва харчових продуктів.

Провідними галузями харчової промисловості області є:

олійножирова, борошномельно-круп'яна, хлібопекарська, кондитерська, м'ясопереробна, молокопереробна, виробництво безалкогольних напоїв і мінеральної води, плодоовочева, рибопереробна, та інші.

За підсумками роботи підприємств харчової та переробної промисловості Дніпропетровської області у 2014 році виробництво зросло:

м'яса включаючи субпродукти – на 5,2%;

олії нерафінованої – на 19,9 %;

борошна – на 17,2 %;

круп – на 15,4 %,

хлібобулочних виробів – 1,4%,

молока – 1,9% тощо.

Особливе значення у створенні продовольчої безпеки регіону приділяється комплексному використанню сировини, поліпшенню якості.

Багато уваги приділяється якості продуктів харчування. Система управління якістю (ISO серій 9000, 14000, 22000) впроваджена (сертифікована) на сорока восьми підприємствах області. У стані впровадження – на шести підприємствах області.

Система управління безпечністю харчових продуктів (НАССР) впроваджена (сертифікована) – на сорока п'яти підприємствах харчової промисловості. У стані впровадження – на одинадцяти підприємствах області.

За останні 3 роки фонд споживання основних видів продуктів харчування в середньому склав:

м'яса 194,7 тис. тонн (при виробництві в забійній вазі 227,0 тис. тонн), на одну особу 58,8 кг, при мінімальній нормі споживання 52 кг;

яєць 1078,9 тис. штук, на одну особу 327 штук, при мінімальній нормі 290 штук ;

Норма споживання молока та молочних продуктів на одну особу 341 кг, фактично споживається в середньому 190-200 кг. Відсутність молока є загальнодержавною проблемою.

Соняшника за останні 3 роки фонд споживання 50,0 тис. тонн олії, в перерахунку на насіння соняшника 109 тис. тонн при середньому виробництві 900 тис. тонн у рік (при мінімальній нормі споживання 8 кг в рік на 1 особу, населення області споживає 13,3 кг на 1 особу).

Середній фонд споживання картоплі 350 тис. тонн, що в 1,5 рази більше середньорічному виробництві (при мінімальній нормі споживання 96 кг в рік на 1 особу, населення області споживає 107 кг на 1 особу).

Середній фонд споживання овочів 550,0 тис. тонн, що в 1,3 рази більше середньорічного виробництва (при мінімальній нормі споживання 105 кг в рік на 1 особу, населення області споживає 165,5 кг на 1 особу).

Обсяги виробництва продуктів харчування задовольняють потребу населення області в основних продовольчих товарах з урахуванням переміщених осіб за винятком молока та молочних продуктів.

За оцінками споживчого попиту та ресурсного наповнення ринків Дніпропетровської області основними видами продовольчих товарів можна зробити висновок, що в регіоні виробляється достатня кількість продовольчих ресурсів. Рівень виробництва дозволяє забезпечити потребу населення в харчових продуктах відповідно до норм споживання. Виробничі потужності харчової галузі Дніпропетровщини завантажені з урахуванням попиту споживачів.

10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва

Реалізація окремих екологічно орієнтованих проектів у 2014 році на підприємствах гірничо-металургійного комплексу:

На ПАТ “Криворізький залізорудний комбінат” з метою підтримки потужностей комбінату у жовтні 2014 року введено до експлуатації новий підземний горизонт 1350 метрів шахти “Гвардійська”. Потужність введеного горизонту – 800 тис. тонн сирової залізної руди у рік. Гірничо-капітальні виробки комплексу забезпечують безпечність умов праці та безаварійність робіт з видобутку залізної руди.

На ПАТ “Північний гірничозбагачувальний комбінат” реалізується масштабний проект будівництва циклічно-потокової технології скельного розкриву в Першотравневому кар'єрі.

На ПАТ “Марганецький гірничозбагачувальний комбінат” введено до

експлуатації установку з переробки відходів основного технологічного процесу збагачення – переробки шламів. Здійснюються роботи з налагодження технологічного процесу.

На ПАТ “Орджонікідзевський гірничозбагачувальний комбінат” закінчено реконструкцію пилогазоочисних установок агломераційної машини Богданівської збагачувально-агломераційної фабрики з введенням рукавних фільтрів, що дозволить зменшити викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря у 10 разів.

На ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” здійснено модернізацію обладнання цеху Блюмінг № 2 з метою збільшення виробництва, реконструкцію 7 установок очистки газу дробарносортувальної фабрики шахтоуправління, 3 установок очистки газу дробарної фабрики гірничого департаменту, а також 6 установок очистки газу у модельних відділеннях фасоночавуноливарного та фасоносталеливарного цехів. Крім цього, на комбінаті реалізується програма модернізації аглофабрики №№ 2, 3.

На ПАТ “Дніпровський меткомбінат” в стадії завершення проект “Реконструкція доменного цеху з будівництвом установки приготування й вдування пиловугільного палива в доменні печі 1М, 8, 9, 12”, що дозволить зменшити споживання природного газу та значно підвищити показники виробництва.

Крім цього, на комбінаті реалізується ще низка масштабних інвестиційних проектів серед яких слід відзначити: “Реконструкція сортопрокатного цеху” (І черга) з метою підвищення виробничої потужності сортопрокатного цеху розширення асортименту прокатної продукції, зокрема освоєння виробництва арматурного прокату малих розмірів та катанки та “Спорудження установки десульфурзації чавуну” з метою розширення ринку збуту за рахунок виробництва низькосірчаної сталі, економії собівартості виробництва сталі, росту продуктивності доменних печей та оснащення їх системами пиловловлення та газоочистки.

На ПАТ “Нікопольський завод феросплавів” в агломераційному цеху здійснюється реконструкція газоочисток вентиляційних систем В21, В22, В23 з влаштуванням рукавних фільтрів (термін виконання 2012 – 2015 рр.)

На ПАТ “Євраз Баглійкокс” завершено масштабний проект реконструкції хімводопідготовки ТЕЦ, який дозволить істотно знизити викиди забруднюючих речовин у водні ресурси. Запуск нового комплексу надає можливість практично виключити негативний вплив виробництва на поверхневі води – всі стічні води процесу хімводопідготовки включено в замкнутий цикл, вода проходить ряд ступенів очищення й повторно використовується у виробництві. Введення до експлуатації нового комплексу хімводопідготовки ТЭЦ – це важливий етап програми поліпшення стану навколишнього середовища Дніпропетровської області.

На ПАТ “Євраз Дніпродзержинський коксохімічний завод” у стадії завершення проект з будівництва цеху очистки коксового газу від сірководню. Введення до експлуатації заплановано на 2015 рік.

Підприємствами машинобудівної та хімічної галузей промисловості на постійній основі здійснюються роботи спрямовані на підвищення ефективності промислової діяльності виробництв, енергоефективності, збільшення обсягів виробництва, розширення асортименту, підвищення його якості та зменшення екологічного навантаження галузей на навколишнє природне середовище.

В рамках створення конкурентоспроможної ракетнокосмічної техніки, реалізації міжнародних комерційних проектів, розширення ринків космічних послуг державні підприємства “Виробниче об’єднання “Південний машинобудівний завод ім. О.М.Макарова” у тісній співпраці з КБ “Південне” ім. М.К.Янгеля вирішували найнеобхідніші завдання забезпечення комерційних пусків в рамках міжнародних проектів “Морський старт”, “Наземний старт”, “Дніпро” та збереження Україні статусу космічної держави. У 2014 році здійснено 5 успішних пуски ракет-носіїв за участі державних підприємств “ВО “Південний машинобудівний завод ім. О.М.Макарова” та КБ “Південне” ім. М.К.Янгеля.

На ПАТ “ДНПРОАЗОТ” виконуються роботи з реконструкції дільниці хімводопідготовки із заміною морально та фізично застарілого обладнання на обладнання та технології з використанням сучасних методів очищення води, які забезпечать зниження матеріальних і енергетичних витрат на підготовку води, зниження стоків та відходів виробництва.

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

Дніпропетровська область – один з найбільш економічно розвинених регіонів України. Характеризується вигідним географічним положенням, багатими природними ресурсами та розвиненим сільськогосподарським виробництвом. Аграрний сектор є важливою стратегічною галуззю економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність нашої держави.

Аграрний сектор є важливою стратегічною галуззю, яка забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність нашої області і держави в цілому, дає значній частині сільського населення робочі місця.

Основу агропромислового комплексу області складають 4351 сільськогосподарських підприємств різних форм власності та підпорядкування, з яких – 3348 селянських фермерських господарств, 476 господарських товариств, 11 виробничих кооперативів, 14 державних підприємств, та інших підприємств на яких працюють близько 24 тис. осіб; близько 1400 підприємства харчової та переробної промисловості, 4 науково-дослідні станції, Інститут сільського господарства степової зони України УААН, аграрний університет, 6 коледжів, навчально-виробничі бази і філіали кафедр створені на десятках високотехнологічних підприємств Дніпропетровщини.

Основні напрямки виробничої діяльності сільгосппідприємств області вирощування зернових, в тому числі високоякісного продовольчого зерна, технічних і овочевих культур, виробництво м'ясо-молочної продукції.

Дніпропетровська область одна з провідних областей, що майже повністю задовольняє потреби споживачів в основних продуктах харчування за рахунок власного виробництва та насамперед завдяки тісній співпраці підприємств потужного агропромислового комплексу і багатогалузевої харчової та переробної промисловості.

Дніпропетровщина відноситься до регіонів, в яких виробляється значна частина сільськогосподарської продукції України. Площа сільськогосподарських угідь складає – 2,5 млн га (біля 7 % сільгоспугідь України), з них площа ріллі – 2,1 млн га.

У 2014 році вироблено продукції на суму 14 млрд 217 млн 900 грн, в т.ч. продукції рослинництва – 9 млрд 655 млн 200 грн, продукції тваринництва – 4 млрд 562 млн 700 грн, складає 94 % до 2013 року.

Зерновий сектор Дніпропетровської області є стратегічною галуззю економіки, який визначає обсяги, пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення області, зокрема продуктів переробки зерна і продукції тваринництва, формує істотну частку доходів сільськогосподарських товаровиробників, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій.

В структурі посівів сільськогосподарських культур зернові займають 59 – 60 %, технічні культури – до 20 – 25 %, картопля та овоче-баштанні – 4,5 %, кормові культури – 4,6 %.

Агроформуваннями області у 2014 році намолочено зернових культур 3,3 млн тонн (у 2013 році 3,7 млн тонн), в т.ч. ранніх зернових культур отримано 2,35 млн тонн (на рівні 2013 року), з них озимої пшениці – 1,6 млн тонн, кукурудзи на зерно намолочено 929,1 тис тонн.

Валовий збір зерна дає можливість повністю забезпечити область в продовольчому зерні (*потреба 535 тис. тонн, або в перерахунку на борошно 401,3 тис. тонн, середній фонд споживання Хлібних продуктів складає 340,0 тис. тонн борошна*).

Соняшника намолочено 945,3 тис. тонн (за останні 3 роки фонд споживання 50,0 тис тонн олії, в перерахунку на насіння соняшника 109 тис тонн).

В 2014 році картоплі накопано 658,9 тис тонн (*середній фонд споживання 350 тис. тонн, що в 1,9 рази більше*), валовий збір овочів – 709,6 тис тонн (*середній фонд споживання 550,0 тис. тонн, що в 1,3 рази більше*).

У 2014 році усіма категоріями господарств області вироблено:

- 292 тис. 200 тонн м'яса у живій вазі;
- 357 тис. 100 тонн молока;
- 1 млрд 046 млн. 600 тис штук яєць.

В поточному році очікується отримати зернових культур більше 3,0 млн тонн, соняшнику близько 940 тис тонн, овочів 675 тис тонн, картоплі 573 тис тонн, що повністю забезпечить потребу населення області в продуктах харчування.

11.2. Вплив на довкілля.

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження

Накопичений досвід свідчить, що мінеральні добрива — один з найефективніших засобів підвищення родючості ґрунтів, урожайності та поліпшення якості продукції рослинництва. За допомогою мінеральних добрив можна керувати процесами живлення рослин, змінювати якість урожаю та впливати на родючість, фізико-хімічні та біологічні властивості ґрунту. Результати наукових досліджень вітчизняних учених свідчать, що завдяки застосуванню добрив можна одержати у середньому 40–50% приросту основних сільськогосподарських культур, що значно вище, ніж частка приросту врожаю від сорту насіння, засобів захисту рослин чи обробітку ґрунту.

Однак широкомасштабне безконтрольне застосування мінеральних добрив може призвести до негативного їх впливу на навколишнє середовище, рослинницьку продукцію, тваринний світ і здоров'я працюючих з добривами та населення.

Обсяг внесених добрив на 1 га по Дніпропетровській області нижче ніж в середньому по Україні. При цьому, приріст внесення мінеральних добрив по

Дніпропетровській області перевищує приріст показника по Україні. Тобто при дотриманні даної тенденції з часом рівень внесення добрив в Дніпропетровській області досягне середнього рівня по країні. Так, під урожай 2014 року удобрена площа мінеральними добривами склала 950,6 тис. га, що становить 78,5 % від загальної посівної площі. На 1 га посівної площі внесено 69,1 кг поживних речовин, в тому числі : N – 48,3 кг/га, P – 13,8 кг/га, K – 6,9 кг/га.

Удобрена площа *органічними добривами* склала 12,5 тис. га, що складає 1,0 % від загальної площі, внесено органічних добрив 366,0 тис. тонн.

11.2.2. Використання пестицидів.

Реалізація пестицидів і агрохімікатів проводиться за наявності на них висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи. Кожна партія продукції, що реалізується супроводжується товарно-транспортною накладною та сертифікатом якості. Пестициди і агрохімікати, що реалізуються, упаковані і промарковані. Кожний пестицид застосовується суворо за призначенням і лише на певних культурах.

Незважаючи на скрутне становище в агропромисловому секторі економіки, сільгоспвиробники всіх форм власності активно продовжують використовувати хімічні засоби захисту рослин. За даними Державної фітосанітарної інспекції в Дніпропетровській області, у господарствах області було використано в 2014 році різних препаративних форм пестицидів 2084,5 тонн, в тому числі: інсектицидів – 281,4 тонн; гербіцидів – 1412,4 тонн; десикантів – 52,1 тонн; фунгіцидів – 204,0 тонн; протруйників – 121,2 тонн, родентицидів – 13,4 тонн.

11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель

Одним з основних способів збереження і покращання родючого ґрунту є меліорація земель у всіх її видах.

Дніпропетровська область розташована в зоні недостатнього зволоження. Літні дощі, в основному, мають характер злив і їх корисне використання незначне. Це створює несприятливі умови водного режиму ґрунтів у вегетаційний період.

З метою збільшення врожаїв, людство придумало систему по якій землі, які знаходяться в сільськогосподарському обігу штучно зрошувались. Це значно збільшило врожайність та гарантувало отримання врожаїв, в порівнянні з тим, коли єдиним джерелом Води для рослин був дощ.

На сьогоднішній день у Дніпропетровській області в структурі загальної площі земель сільськогосподарського призначення майже 200 тисяч гектар або 9 % становлять зрошувані землі.

Поливні землі забезпечують не тільки збільшення врожайності сільськогосподарських культур, але й підвищення продуктивності земель,

особливо при екстремальних погодних умовах.

Згідно проведеної інвентаризації у 2013 році лише на 18 відсотках зрошуваних земель (35 тис. га) можливо здійснювати полив сільсько-господарських культур без залучення додаткових фінансових ресурсів. На 40 відсотках площ (80 тис. га) можливо відновити функціонування внутрішньогосподарської мережі без залучення значних капітальних вкладень, шляхом проведення ремонтних та відновлювальних робіт. 42 відсотки площ у зв'язку з незадовільним технічним станом, випадками несанкціонованого демонтажу вимагають проведення повної реконструкції, а інколи і нового будівництва.

Підприємства агропромислового комплексу області, які вирощують овочі, плоди та ягоди застосовують крапельне зрошення. Це дає можливість регулювання глибини зволоження, кількості, якості та періодичності зрошення, та економне витрачання зрошуваної води. В області побудовано більше чотирьох тисяч гектарів краплинного зрошення

В області діють регіональні Програми (Програма розвитку і охорони земель у Дніпропетровській області на 2011 – 2018 роки; Програма відновлення систем зрошуваного землеробства у Дніпропетровській області на 2013 – 2021 роки), заходи яких направлені на підвищення родючості ґрунтів та відновлення зрошуваного землеробства. З 2001 року з обласного бюджету на виконання заходів Програм направлено близько 14,0 млн грн.

Для порівняння середня урожайність зернових за останні 5 років склала 25,4 ц/га, на зрошуваних землях 39,8 ц/га. Середня урожайність овочів відкритого ґрунту складає 151,9 ц/га, на зрошуваних землях – 241,2 ц/га.

За час функціонування програми розвитку і охорони земель у Дніпропетровській області за кошти обласного, районних бюджетів та інвестицій сільгоспвиробників, відновлено внутрішньогосподарські зрошувальні системи на площі 7 тис. га, придбано 50 одиниць сучасної дощувальною техніки на загальну суму більше 100 млн грн.

Щорічно сільгоспводокористувачі вкладають власні кошти на відновлення внутрішньогосподарської мережі та придбання дощувальної техніки, починаючи з 2008 року по 2014 рік у відновлення внутрішньогосподарської мережі вкладено більше 150 млн грн.

У 2013 році витрачено водокористувачами 30 млн грн, придбано 19 дощувальних машин нового виробництва, типу широкозахватної “Bauer” – 10 одиниць, шлангобарабанні 7 одиниць та інші, замінено більше 17 кілометрів трубопроводів. Відновлено 3,8 тис. гектарів краплинного зрошення. Полито по області 27,7 тис. гектарів фізичної площі, виконано 82,3 тис. гектарополивів.

У 2014 році потрачено водокористувачами 25 млн грн на відновлення внутрішньогосподарської мережі. Прокладено більше 18 кілометрів трубопроводів, придбано 11 дощувальних машин, з них 9 широкозахватних. Відновлено 4 тис. гектарів краплинного зрошення. Полито 27,9 тис. гектарів фізичної площі, виконано 77,4 тис. гектарополивів.

11.2.4. Тенденції в тваринництві

Роль галузі тваринництва – це перш за все забезпечення населення основними продуктами харчування, переробну та харчову промисловість – сировиною, галузь рослинництва – органічними добривами, населення – робочими місцями.

Тваринництво – одна із стратегічних галузей сільського господарства області, рівень розвитку якої значною мірою визначає продовольчу безпеку регіону і якість харчування населення, а значить і здоров'я нації.

За результатами роботи агропромислового комплексу області у 2014 році Дніпропетровська область за обсягом виробництва м'яса займає – третє місце серед регіонів України, за обсягом виробництва яєць – п'яте.

У 2014 році область займала лідируючі позиції: перше місце по поголів'ю свиней, четверте по чисельності поголів'я птиці.

Всіма категоріями господарств Дніпропетровської області вироблено за 2014 рік: – 224,5 тис. тонн м'яса, молока – 357,2 тис. тонн, яєць – 1046,6 млн штук.

В агропромисловому комплексі області за останні роки створено умови для поліпшення існуючого інвестиційного клімату та впровадження інвестиційних проектів.

У 2014 році завершено будівництво пташника на 31,2 тис. голів птиці та навісу ділянки очищення технічних жирів потужністю 2 тонни на добу та продовжується будівництво пташників на 61,2 тис. голів ТОВ “Птахокомплекс “Дніпровський” Нікопольського району.

Закінчено реконструкцію та введено в дію свинокомплекс в ТОВ “Рантьє” Апостолівського району потужністю 8500 свиноматок будівництво та II черги свинарської ферми на 11,2 тис голів свиней ПП “Сігма” Дніпропетровського району.

Розпочато будівництво комплексу з вирощування птиці 63 пташники на 12,0 млн голів птиці в ПрАТ “Оріль-Лідер” Петриківського району, свинокомплексу на 5 тис. голів свиней в ТОВ Агрокомплекс “Прайм” Солонянського району та звірівницької ферми по розведенню норки на 50 тис. голів в ТОВ “ВБК “Агропромінвест” Петриківського району.

Розвиток молочного скотарства в особистих господарствах населення забезпечується шляхом створенням сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, що займаються виробництвом та реалізацією молока та малих ферм сімейного типу, як напряму розвитку малого і середнього бізнесу в галузі.

В області вже ефективно працюють 14 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та 6 сімейних ферм. Ведеться організаційна робота щодо створення кооперативів в кожному районі та проводиться реконструкція ще 20 ферм сімейного типу.

Весь приріст м'яса птиці здійснюється за рахунок потужних птахопідприємств, які за показниками собівартості, продуктивності й збереженості поголів'я вже впевнено конкурують з імпортною продукцією.

Господарства області повністю забезпеченні племінним продуктивним молодняком, який вирощується в кращих племінних господарствах. Племінне поголів'я великої рогатої худоби молочного напряму продуктивності сконцентроване в 9 племінних заводах та 8 племінних репродукторах, в яких розводяться найпродуктивніші породи: голштинська, українська червона молочна, червона степова та чорно – ряба молочна породи.

Розведенням племінних свиней займаються 3 племзавода та 6 плем-репродукторів.

З метою удосконалення порід та покращення продуктивних якостей овець в області ефективно працюють 2 племінних заводи з розведення овець асканійської м'ясо-вовнової з кросбредною вовною Дніпропетровського типу, а саме: Дослідне господарство “Руно” Криничанського району, ТОВ “Шаролезька вівця” Новомосковського району.

11.3. Органічне сільське господарство

Всього по області за 2014 рік отримано побічної продукції тваринництва (гною, курячого помету) 992,3 млн тонн, яка використана на поліпшення родючості сільськогосподарських угідь.

З метою покращення екологічної безпечності тваринницьких комплексів ефективно використовуються біогазові технології у ТОВ “Агро-Овен” Магдалинівського і ТОВ “Агро-Еліта” Нікопольського районів та будується у ТОВ “Деміс-Агро” Дніпропетровського району.

Впроваджується прогресивна технологія первинної обробки гною та досліджується використання біологічного препарату для зменшення виділення аміаку та супутніх газів на свинокомплексі приватного підприємства “Сігма” в Новомосковському районі.

Проект захисту навколишнього середовища по зберіганню та утилізації рідкого гною діє в ТОВ “Дніпро-Гібрид” Пятихатського району.

12. ЕНЕРГЕТИКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

12.1. Структура виробництва та використання енергії

Інформація про використання, споживання паливно-енергетичних ресурсів та викиди забруднюючих речовин у Дніпропетровській області наведено у таблиці 12.1.1.; 12.1.2.; 12.1.3.

Таблиця 12.1.1. Динаміка використання паливно-енергетичних ресурсів

	2000	2010	2011	2012	2013	2014
Усього , тис. т у. п.	30719	28392	28213	28520	26449	25445
у тому числі						
котельно-пічне паливо, тис. т у. п.	20884	18637	18570	18811	17389	16375
електроенергія, млн. кВт г	22338	24451	24140	24631	23178	23481

Таблиця 12.1.2. Викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами паливно-енергетичного комплексу у 2014 році

	Кількість підприємств	Обсяги викидів, тис. т	Обсяг викидів на одиницю реалізованої продукції, кг/грн	Темп зміни, % порівняно з 2013 роком	
				обсягів викидів	викиди на одиницю продукції
Усього стаціонарними джерелами	59	354,6		89,1	
у тому числі за видами діяльності:					
добування кам'яного та бурого вугілля	7	122,4		101,8	
добування кам'яного вугілля	7	122,4		101,8	
добування сирої нафти та природного газу	3	0,1		90,1	
добування природного газу	3	0,1		90,1	
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	3	3,3		103,3	
виробництво коксу та коксопродуктів	2	3,3		103,3	
виробництво продуктів нафтоперероблення	1	0,0		x	
постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	46	228,8		83,4	
виробництво електроенергії	7	222,2		83,0	
передача електроенергії	1	0,0		2,7	
виробництво газу	5	0,0		70,3	
розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи	7	0,1		82,1	
постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря	26	6,5		100,3	

Таблиця 12.1.3. Споживання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти¹

	2013	2014
Усього млн. т умовного палива		
Україна	136,0	103,2
у тому числі		
Дніпропетровська область	22,0	21,2
Вугілля кам'яне, тис. т		
Україна	70213,1	53433,4
у тому числі		
Дніпропетровська область	10804,7	10773,6
Газ природний, млн. м³		
Україна	32436,2	24492,8
у тому числі		
Дніпропетровська область	3586,9	3009,0
Бензин моторний², тис. т		
Україна	869,9	656,1
у тому числі		
Дніпропетровська область	64,0	53,0
Газойлі (паливо дизельне)², тис. т		
Україна	4151,4	3658,8
у тому числі		
Дніпропетровська область	436,2	424,8
Мазути топкові важкі, тис. т		
Україна	201,4	144,7
у тому числі		
Дніпропетровська область	9,3	11,1

¹ Без обсягів енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти, реалізованих населенню.

² Без урахування обсягів роздрібного продажу через автозаправні станції.

12.2. Ефективність енергоспоживання

Інформація щодо використання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти та використання основних видів енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти за видами діяльності у 2014 році у Дніпропетровській області наведена у таблицях 12.2.1.;12.2.2.

Таблиця 12.2.1. Використання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти¹

	2014
Усього, тис. т умовного палива	21199,1
у тому числі	
вугілля кам'яне, тис. т	10773,6
газ природний, тис. м ³	3009010,5
дрова для опалення, м ³ щільних	6528,3
інші види первинного палива, т умовного палива	29442,1

	2014
продукти переробки палива	
кокс та напівкокс з вугілля кам'яного, кокс газовий, тис. т	5544,0
бензин авіаційний, т	7,2
бензин моторний ² , т	52956,7
дистиляти нафтові легкі, фракції легкі інші, т	233,0
паливо для реактивних двигунів типу гас, т	7496,8
гас, т	2327,3
гас для технічних цілей ³ , т	—
гас освітлювальний ³ , т ⁴	—
газойлі (дизельне паливо) ² , т	424820,2
мазути паливні важкі, т	11135,8
оливи та мастила нафтові; дистиляти нафтові важки, т	27992,5
масла мастильні для процесів очищення ⁴ , т	—
масла мастильні ⁴ , т	—
пропан і бутан скраплені ² , т	6073,5
вазелін нафтовий, парафін воски нафтові та інші, т	63,1
бітум нафтовий (включаючи сланцевий), т	3366,3
мастила відпрацьовані ⁵ , т	—
присадки до мастил та палива ⁵ , т	—
інші види нафтопродуктів, тонн умовного палива	609,2
коксівий газ, отриманий як попутний продукт, тис. м ³	1476240,9
інші продукти переробки палива, т. умов. палива	—

¹ Без обсягів енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти, реалізованих населенню.

² Без урахування обсягів роздрібного продажу через автозаправні станції.

³ Починаючи зі звіту за 2013 р. гас для технічних цілей і гас освітлювальний враховуються як гас.

⁴ Починаючи зі звіту за 2013 р. враховуються як оливи та мастила нафтові; дистиляти нафтові важки

⁵ Починаючи зі звіту за 2013 р. враховуються як інші види нафтопродуктів, тонн умовного палива

Таблиця 12.2.2. Використання основних видів енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти¹ за видами економічної діяльності у 2014 році

	Усього, витрачено тис. т умовного палива	Витрати палива в натуральному вимірі			
		Вугілля кам'яне, тис. т	Газ природний, млн м ³	Бензин моторний ² , тис. т	Газойлі ² (паливо дизельне), тис. т
Усього	21199,1	10773,6	3009,0	53,0	424,8
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	187,9	0,4	40,7	9,1	76,5

	Усього, витрачено тис. т умовного палива	Витрати палива в натуральному вимірі			
		Вугілля кам'яне, тис. т	Газ природний, млн м ³	Бензин моторний ² , тис. т	Газойлі ² (паливо дизельне), тис. т
Промисловість	20659,0	10757,1	2863,3	20,0	238,8
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	774,6	83,8	246,9	5,7	153,5
Переробна промисловість	14549,4	5698,3	1595,5	9,0	75,8
у тому числі металургійне виробництво	12206,2	3824,2	1232,4	3,0	55,7
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	1695,6	1697,1	0,0	0,2	0,8
виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	128,1	29,1	64,4	1,9	5,6
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	5317,7	4974,7	1016,4	3,1	4,0
Каналізація, відведення й очищення стічних вод	17,3	0,3	4,5	2,2	5,5
Будівництво будівель	27,0	0,0	6,9	2,2	9,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів	26,0	0,8	6,1	3,7	7,9
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	168,6	4,3	14,2	5,7	84,3
Операції з нерухомим майном	10,1	0,0	7,7	0,4	0,3
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	62,1	9,5	37,2	5,3	1,4
Освіта	23,8	0,4	19,2	0,5	0,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	8,4	0,9	4,8	1,1	0,3
Інші види діяльності	26,2	0,2	8,9	5,0	5,2

¹ Без обсягів енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти, реалізованих населенню.

² Без урахування обсягів роздрібного продажу через автозаправні станції.

12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля

Дніпропетровщина за основними економічними показниками займає провідне місце серед інших регіонів України. Для успішного вирішення питань розвитку і досягнення високого рівня самодостатності економіки області,

насамперед, необхідно надійне і достатнє забезпечення населення, соціальної сфери та суспільного виробництва паливно-енергетичними ресурсами.

На сьогодні область, господарський комплекс якої є одним з найбільш енергоємних у країні, за рахунок власних енергоресурсів забезпечує близько половини потреб власної економіки.

Стійка залежність між обсягами виробництва та споживання енергоресурсів перетворює енергоспоживання на визначальний фактор конкурентоспроможності та стабільності економічного розвитку області і добробуту суспільства. Виходячи з цього постає стратегічне питання щодо ефективного, раціонального та заощадливого використання паливно-енергетичних ресурсів.

Неефективне використання енергоресурсів є в усіх секторах економіки області, у першу чергу у складових паливно-енергетичного комплексу: виробництво, транспортування та споживання енергії. Це призводить до підвищених витрат енергоресурсів та забрудненню довкілля.

Раціональна й економічна витрата палива, тепла і електроенергії, зниження втрат, прискорений перехід до ресурсозберігаючих технологій – одне з основних завдань, що входить в енергетичну програму будь-якої країни. Вирішувати ці завдання покликана і Програма підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергетичних ресурсів у Дніпропетровській області на 2010 – 2015 роки.

Метою Програми є підвищення рівня енергоефективності суспільного виробництва шляхом зниження енергоємності валового регіонального продукту в результаті оптимізації паливно-енергетичного балансу області.

Це дозволить забезпечити зростання конкурентоспроможності продукції підприємств області та поліпшення якості суспільного життя.

Впровадження основних заходів програми забезпечить:

суттєве зменшення обсягів споживання природного газу та заміщення його альтернативними видами палива, зниження енергоємності виробництва, впровадження енерго-ефективних технологій та обладнання;

запровадження використання місцевих видів палива (відходів рослинного походження, нетрадиційних джерел та видів енергетичної сировини, відновлювальних джерел енергії (сонячна енергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів) і вторинних енергетичних ресурсів, введення нових виробничих потужностей;

підвищення ефективності функціонування комунальної енергетики через модернізацію існуючого тепло-генеруючого обладнання;

впровадження сучасних енергозберігаючих технологій, приладів обліку теплової енергії, індивідуальних теплових пунктів;

зменшення обсягу шкідливих викидів і парникових газів у атмосферу та зниження екологічного навантаження на навколишнє природне середовище.

12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

З метою реалізації державної політики щодо забезпечення ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів облдержадміністрацією розроблена “Програма підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергетичних ресурсів у Дніпропетровській області на 2010 – 2015 роки” (далі – Програма). Програмою передбачено заходи і проекти підвищення енергоефективності експлуатації громадських і адміністративних будівель, переведення об’єктів соціальної сфери та житлово-комунального господарства на альтернативні види палива, модернізації котельного устаткування і промислового обладнання підприємств області. Відповідно до зазначеної програми з урахуванням базового 2009 року до 2015 року включно планується зменшення витрат енергетичних ресурсів на 22 %. Після реалізації всіх заходів, передбачених Програмою, щорічна економія паливно-енергетичних ресурсів очікується на рівні 2,5 млн т у.п., що в грошовому еквіваленті складатиме 1,67 млрд грн щорічно.

У 2014 році Програмою підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергетичних ресурсів у Дніпропетровській області на 2010 – 2015 роки реалізовано заходів на суму 3224,98 млн грн.

Аналіз споживання енергетичних ресурсів в натуральних показниках свідчить про те, що результати роботи з енергозаощадження в цілому по області мають позитивний характер. Порівняння обсягів газоспоживання в 2013 та 2014 роках свідчить про зменшення на 647,1 млн м³, або на 11,8%.

Слід зазначити, що значна кількість енергоефективних заходів спрямована на зменшення споживання природного газу за рахунок переведення об’єктів соціальної сфери та житлово-комунального господарства на альтернативні види енергоносіїв. Це свідчить про те, що робота в напрямі зменшення споживання енергоносіїв здійснюється.

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

13.1. Транспортна мережа Дніпропетровської області

Транспортний комплекс області є важливою складовою у галузевій структурі економіки. У системі комплексу функціонує залізничний, автомобільний, річковий, авіаційний транспорт.

Розвиток транспортного комплексу області створює передумови для реформування інших галузей економіки, тому є важливою складовою у галузевій структурі. У системі комплексу функціонує залізничний, автомобільний, річковий, авіаційний транспорт.

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

Аналіз виконання основних показників соціально-економічного розвитку області за 2014 рік свідчить: вантажним транспортом доставлено споживачам 109475,5 тис. т вантажів, що на 4,4 % менш, ніж у 2013 році, вантажообіг склав 30952,6 млн ткм, що на 13,4 % менш ніж у попередньому році.

У 2014 році залізничним транспортом Дніпропетровської області перевезено 93261,0 тис. т вантажів, що на 3,6 % менш ніж у 2013 році, вантажообіг виконано в обсязі 28610,9 млн ткм, що відповідно на 14,6 % менш, ніж у 2013 році.

Вантажним автомобільним транспортом упродовж 2014 року перевезено 15955,5 тис. т вантажів, що на 6,5 % менш ніж у 2013 році, вантажообіг виконано в обсязі 2323,6 млн ткм, що на 8,7 % більш ніж у попередньому році.

Річковим транспортом області перевезено 258,6 тис. т вантажів, що на 62,2 % менш ніж у 2013 році, вантажообіг виконано в обсязі 16,8 млн ткм, що на 77,9 % менш ніж у попередньому році.

Упродовж 2014 року авіаційним транспортом доставлено споживачам 0,4 тис. т вантажів, що на 79,8 % менш ніж у 2013 році, вантажообіг виконано в обсязі 1,3 млн ткм, що на 79,3 % менш ніж у попередньому році.

Пасажи́рським транспортом області в 2014 році перевезено 4900499,7 тис. осіб, що на 9,0 % менш ніж у попередньому році, а пасажирообіг склав 7629.6 млн пас. км, що на 17.7 % менше, ніж у 2013 році.

У 2014 році залізничним транспортом Дніпропетровської області перевезено 35438.0 тис. осіб (по відправленню), що на 3.8 % менш ніж у 2013 році, вантажообіг виконано в обсязі 2571,5 млн пас. км, що відповідно на 27,7 % менш ніж у попередньому році.

У загальному обсязі перевезень пасажирів 54,0 % здійснює автомобільний транспорт. Упродовж 2014 року його послугами скористалися 264876,8 тис. осіб, що на 16,3 % менше ніж у 2013 році, при пасажирообігу 3712,8 млн пас. км, що на 29,6 % менше показника попереднього року.

Транспортними засобами пасажирського водного транспорту перевезено 43,2 тис. осіб, що на 13,1 % менш ніж у 2013 році, при пасажирообігу 0,4 млн пас. км, що на 29,6 % менш показника попереднього року.

Водночас, послугами авіаційного транспорту в 2014 році скористалися 154,2 тис. осіб, що на 19,1 % більш ніж у 2013 році, при пасажирообігу 118,9 млн пас. км, що на 33,4 % більш показника попереднього року.

У 2014 році трамвайно-тролейбусним парком області було обслуговано 129041,7 та 53595,1 тис. осіб відповідно, що на 1,8 % і 4,4 % більш показника попереднього року, у т.ч. майже дві третини – безкоштовно.

Обсяг перевезених метрополітеном пасажирів зменшився на 2,1 % порівняно з 2013 роком та склав 7350,7 тис. осіб.

Враховуючи зазначене, можна зробити висновок, що серед всіх видів транспорту, населенням Дніпропетровської області й надалі найбільш широко використовувався автомобільний, найменшим попитом користувався річковий вид транспорту.

Динаміка транспортних перевезень та динаміка викидів в атмосферне повітря у 2010 – 2014 роках наведена у таблицях 13.1.1.1., 13.1.1.2.

Таблиця 13.1.1.1. Динаміка транспортних перевезень

Вид транспорту	Рік	Перевезено вантажів		Вантажооборот		Перевезено пасажирів		Пасажирооборот	
		млн т	%	млн ткм	%	млн	%	млн пас. км	%
Залізничний	2000	73,6	107,0	28376,6	102,6	61,3	106,8	5550,7	105,2
	2008	90,5	93,2	37648,5	94,7	37,5	98,9	3769,8	98,2
	2009	78,6	86,9	29538,7	78,5	37,0	98,7	3499,4	92,8
	2010	90,8	115,5	32319,7	109,4	37,0	99,8	3581,8	102,4
	2011	94,2	103,7	37944,0	117,4	37,2	100,6	3648,9	101,9
	2012	93,7	99,5	34751,4	91,6	37,2	100,0	3624,6	99,3
	2013	96,7	103,3	33520,8	96,5	36,7	98,5	3554,9	98,1
	2014	93,2	96,4	28610,9	85,4	35,4	96,2	2571,5	72,3
Автомобільний	2000	11,5	82,4	452,1	192,1	179,6	128,7	1991,1	129,5
	2008	8,8	101,1	2180,9	119,5	390,5	114,2	5361,1	112,9
	2009	8,8	99,7	2056,7	94,3	377,9	96,8	4899,5	91,4
	2010	9,9	112,4	2103,6	102,3	347,6	92,0	4677,8	95,5
	2011	10,3	104,9	1977,0	94,0	332,7	95,7	4414,5	94,4
	2012	9,6	93,3	1992,1	100,8	313,8	94,3	4105,3	93,0
	2013	17,02	176,1	2132,7	106,7	315,6	100,6	4393,2	107,0
	2014	15,9	93,5	2323,6	108,7	264,9	83,7	3712,8	84,1
Водний	2000	0,7	78,2	75,0	97,5	0,0	47,5	0,9	45,9
	2008	1,5	71,8	193,6	80,5	0,1	125,6	1,8	95,0
	2009	0,4	25,0	34,4	17,8	0,0	36,2	0,7	36,3
	2010	0,7	192,3	62,8	182,6	-	х	-	х
	2011	0,7	101,6	53,0	84,4	0,0	х	0,3	х
	2012	0,7	100,6	84,6	159,6	0,012	111,1	0,3	110,7
	2013	0,6	92,7	75,9	89,7	0,05	414,2	0,6	169,9
	2014	0,26	37,8	16,8	22,1	0,04	86,9	0,4	70,4
Авіаційний	2000	0,0	59,9	10,1	86,4	0,1	117,2	85,5	107,5
	2008	0,0	92,5	8,7	132,4	0,4	184,3	423,9	164,1
	2009	0,0	110,5	8,6	98,9	0,6	144,9	688,6	162,4
	2010	0,0	135,8	15,0	174,1	0,7	120,1	744,5	108,1
	2011	0,0	66,4	11,5	76,7	0,7	86,3	458,1	61,5
	2012	0,0008	39,5	4,1	35,7	0,08	12,4	44,3	9,7
	2013	0,002	251,8	6,0	147,3	0,13	161,7	89,1	201,1
	2014	0,0004	20,2	1,3	20,7	0,15	119,1	118,9	133,4

Вид транспорту	Рік	Перевезено вантажів		Вантажооборот		Перевезено пасажирів		Пасажирооборот	
		млн т	%	млн ткм	%	млн	%	млн пас. км	%
Трубопровідний	2000	-	-	-	-	-	-	-	-
	2008	-	-	-	-	-	-	-	-
	2009	-	-	-	-	-	-	-	-
	2010	-	-	-	-	-	-	-	-
	2011	-	-	-	-	-	-	-	-
	2012	-	-	-	-	-	-	-	-
	2013	-	-	-	-	-	-	-	-
	2014	-	-	-	-	-	-	-	-
Міський електро-транспорт	2000	-	-	-	-	508,4	101,2	3504,3	x ¹
	2008	-	-	-	-	263,9	81,9	1738,6	81,0
	2009	-	-	-	-	219,3	83,1	1447,5	83,3
	2010	-	-	-	-	209,4	95,5	1386,4	95,8
	2011	-	-	-	-	225,0	107,5	1490,0	107,5
	2012					191,2	88,6	1267,6	88,2
	2013					178,1	93,1	1178,9	93,0
	2014					182,6	102,5	1190,7	101,0
Всього	2000	85,8	102,6	28913,8	103,3	749,4	110,2	11132,5	x ¹
	2008	100,8	93,4	40031,7	95,7	692,4	98,6	11295,2	102,7
	2009	87,8	87,1	31638,4	79,0	634,8	91,7	10535,7	93,3
	2010	101,4	115,5	34501,1	109,0	594,7	93,7	10390,5	98,6
	2011	105,3	103,8	39985,5	115,9	595,5	100,1	10011,8	96,4
	2012	104,1	98,9	36832,2	92,1	550,4	92,4	9081,1	90,7
	2013	114,5	109,9	35735,4	97,0	538,1	97,7	9252,8	101,9
	2014	109,5	95,6	30952,6	86,6	490,5	91,0	7629,6	82,3

Таблиця 13.1.1.2. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від окремих видів автотранспорту підприємств області, тис. т.

Роки	Вантажні автомобілі	Пасажирські автобуси	Пасажирські легкові автомобілі	Спеціальні легкові автомобілі	Спеціальні нелегові автомобілі
2000	...	...	...	...	...
2007 ¹	35,3	7,4	14,3	1,9	8,2
2008	32,1	6,5	13,8	1,9	7,1
2009	27,8	5,2	11,8	1,8	6,0
2010	29,8	4,9	11,8	1,7	5,9
2011	31,1	4,8	12,2	1,8	5,9
2012	30,8	7,2	12,0	1,4	5,3
2013	29,98	4,7	11,6	1,2	4,9
2014	27,6	3,7	9,5	1,0	4,3

¹ З 2007 року змінена методологія розрахунків

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Протягом 2014 року істотних змін у складі та вікових показниках парку транспортних засобів усіх форм власності не відбувалося.

Середній вік парку транспортних засобів наведений у таблиці 13.1.2.1.

13.2 Вплив транспорту на довкілля

Через Дніпропетровську область проходять дві міжнародні та 3 національні автомагістралі. Також в області зосереджені великі промисловий та агропромисловий комплекси. Отже, враховуючи географічне розташування Дніпропетровщини – область є великим логістичним транспортним центром, що супроводжується значним навантаженням транзитним транспортом.

При цьому, донедавна місто Дніпропетровськ було одним з небагатьох обласних центрів, який не мав об'їзних доріг, що негативно впливало на стан навколишнього середовища.

13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Комплексною стратегією розвитку Дніпропетровської області на період до 2015 року (затвердженої рішенням обласної ради від 24.06.2011 №132-7/VI) передбачається вирішення питань, спрямованих на розвиток та вдосконалення організації пасажирських перевезень, зокрема в частині покращення екологічних показників роботи громадського транспорту, а саме:

- будівництво Південного обходу м. Дніпропетровська у складі автомобільної дороги загального користування державного значення Знам'янка – Луганськ – Ізварине, що дасть змогу вивести за межі міста більш ніж 25 тисяч одиниць транзитного автотранспорту на добу;

- будівництво та введення в експлуатацію 3 станцій метрополітену, що сприятиме розв'язанню транспортної проблеми центральної частини м. Дніпропетровська та дасть можливість підвищити майже втричі рентабельність пасажироперевезень, а також збільшити обсяги перевезених пасажирів на метрополітені, як одному з екологічно чистих видів громадського транспорту;

- будівництво нових тролейбусних та трамвайних ліній;

- часткове оновлення рухомого складу пасажирського електротранспорту, термін експлуатації якого перевищує 15 років;

- оновлення рухомого складу автобусів, які використовуються на автобусних маршрутах загального користування області, щорічно на 7 – 15 %, що в свою чергу сприятиме поліпшенню екологічного стану, при цьому щорічні витрати пального при перевезенні пасажирів зменшуватимуться до 2 %.

Таблиця 13.1.2.1. Середній вік парку дорожніх механічних транспортних засобів (одиниць)

Тип авто	Всього			Від 2 до 3 років			Від 3.1 до 5 років			Від 5.1 до 10 років			Більше 10 років		
	2011р.	2012р.	2013р.	2011р.	2012р.	2013р.	2011р.	2012р.	2013р.	2011р.	2012р.	2013р.	2011р.	2012р.	2013р.
Авто всього	637672	665506	708434	92519	57055	21681	90497	111473	137111	94543	125849	167379	360113	371129	382263
Легкові	541257	564685	603161	86429	52841	19023	81219	102649	129338	76243	103776	141135	297366	305419	313665
Вантажні бортові	10983	11393	12699	1193	479	322	1741	1768	1795	1959	2770	3906	6090	6376	6676
Самоскиди	12657	12754	13097	379	212	51	567	582	597	344	584	982	11367	11376	11467
Силові тягачі	7167	7839	8600	334	264	194	450	484	520	1681	1946	2257	4702	5145	5629
Спеціальні	29922	29899	29779	1118	297	108	2005	1528	1054	4274	4929	5668	22525	22745	22949
Пасажирські автобуси	15064	15423	15843	812	552	293	1139	994	849	3355	3333	3313	9758	10544	11388
Інші транспортні засоби	20622	23513	27057	2254	2010	1769	3376	3468	3565	6687	8511	10808	8305	9524	10915

14. ЗБАЛАНСОВАНЕ ВИРОБНИЦТВО ТА СПОЖИВАННЯ

14.1. Тенденції та характеристика споживання

Динаміка використання водних ресурсів наведена в таблиці 14.1.1.

Таблиця 14.1.1. Динаміка водокористування

Показники	Од. виміру	2012 рік	2013 рік	2014 рік
Забрано води всього із природних джерел, усього:	млн м ³	1684	1571	1565
у тому числі:				
поверхневої	млн м ³	1538	1422	1426
підземної	млн м ³	145,4	148,7	138,7
морської	млн м ³	-	-	-
Забрано води всього із природних джерел у розрахунку на одну особу	м ³	-	-	-
Використано свіжої води усього:	млн м ³	1429	1349	1359
у тому числі на потреби:				
господарсько-побутові	млн м ³	231,6	230,6	224,1
виробничі	млн м ³	1147	1079	1099
сільськогосподарські	млн м ³	4,799	3,802	3,404
зрошення	млн м ³	25,66	19,54	18,7
Використано свіжої води всього із природних джерел у розрахунку на одну особу	м ³	-	-	-
Втрачено води при транспортуванні	млн м ³	188,1	164,4	165,3
	% до забраної води	11,17	10,46	10,56
Скинуто зворотних вод, усього:	млн м ³	1268	1136	1194
у тому числі:				
у підземні горизонти	млн м ³	1,7	0,971	0,638
у накопичувачі	млн м ³	72,26	80,03	70,5
у поверхні водні об'єкти	млн м ³	1195	1056	1123
Скинуто зворотних вод в поверхневі водні об'єкти, усього	млн м ³	1195	1056	1123
з них:				
нормативно очищених, усього	млн м ³	85,95	92,43	83,87
у тому числі:				
- на спорудах біологічного очищення	млн м ³	84,95	89,17	80,05
- на спорудах фізико-хімічного очищення	млн м ³	-	-	-
- на спорудах механічного очищення	млн м ³	0,996	3,254	3,818
нормативно (умовно) чистих без очищення	млн м ³	726,1	638,3	727,5
забруднених усього:	млн м ³	382,7	324,9	311,6
у тому числі:				
недостатньо очищених (НДО)	млн м ³	250,4	198,6	193,0
без очищення	млн м ³	132,3	126,3	118,6

14.2. Структурна перебудова та екологізація економіки

Гірничо-металургійний комплекс (далі – ГМК) Дніпропетровської області без перебільшення один з найпотужніших промислових комплексів України, підприємства галузі є найважливішими містоутворюючими об'єктами регіону.

З діяльністю ГМК мають прямий і зворотний зв'язок енергетика, вуглевидобуток, машинобудування, будівництво, фінансова сфера тощо. Зазначені та багато інших галузей спираються і працюють на металургійну промисловість.

Основу ГМК області складають 30 базових стратегічних для економіки держави підприємств, на яких сьогодні видобувається 100 % марганцевої руди, 80 % залізної руди, виробляється майже 60 % труб, третина прокату чорних металів та чавуну, 40 % сталі від загального обсягу по Україні.

На найближчу перспективу продукція чорної металургії не має конкурентів і не має реальних замінників. Водночас вимоги до металопродукції зростатимуть і розширюватимуться.

Процеси глобалізації економіки, які набирають обертів, призводять до створення наднаціональних ринків з новими, жорсткими правилами.

Враховуючи те, що визначальним вектором розвитку економіки Дніпропетровщини є передусім забезпечення стійкого зростання виробничих показників підприємств ГМК – підвищення конкурентоспроможності економіки регіону, це в першу чергу модернізація базових виробництв гірничо-металургійного комплексу.

Відповідно до Комплексної стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2015 року – модернізація та структурна перебудова ГМК Дніпропетровщини спрямована на забезпечення підтримки виробничих потужностей, підвищення конкурентоздатності шляхом підвищення якості і зниження собівартості продукції, поліпшення технологічної структури виробництва та впровадження нових сучасних ресурсозберігаючих, екологічно чистих технологій.

У цьому напрямі ГМК розвивається, не дивлячись на виклики економічно-складного часу.

Першочергові зусилля підприємств ГМК спрямовуються на зниження енерговитратності виробництва на кожному виробничому циклі, на кожному агрегаті.

Ще один пріоритет в роботі ГМК та основний елемент регіональної екологічної політики – зменшення забруднення навколишнього середовища.

Одним із кращих проектів регіону є впровадження “Програми поліпшення екологічного стану Дніпропетровської області за рахунок зменшення забруднення довкілля основними підприємствами-забруднювачами на 2007 – 2015 роки”, затвердженої рішенням обласної ради від 04.12.2007 № 295-13/V (зі змінами та доповненнями, далі – Програма).

Її виконавці – 25 найбільших промислових підприємств області, загальний обсяг впливу на довкілля яких становить понад 96%. Реалізація

Програми дозволяє залучити кошти самих підприємств-забруднювачів на впровадження та модернізацію підприємств із залученням новітніх природоохоронних технологій.

Протягом останніх 7 років на це було витрачено понад 7,1 млрд грн. Як результат, зменшено викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря на 24,1 % (або 261,2 тис. тонн), скорочено скиди у водні об'єкти на 0,7 % (або на 7,254 млн м³).

*Витрати підприємств – забруднювачів на впровадження заходів
Програми у 2008-2014 роках*

<i>Роки</i>	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
<i>Обсяг коштів, млн. грн.</i>	730,7	527,2	838,3	958,8	997,73	1274,595	1395,4

Адресно вирішуючи питання на кожному підприємстві, на Дніпропетровщині, крок за кроком вирішується проблема шкідливих викидів.

Підвищення екологічної безпеки в області – одна зі стратегічних цілей у розвитку регіону.

В рамках посилення обласної екологічної Програми прийнята Довгострокова програма по вирішенню екологічних проблем Кривбасу та поліпшенню стану навколишнього природного середовища на 2011 – 2022 роки (далі – Програма Кривбасу), (рішення обласної ради від 29.04.2011 №110-6/VI).

Це масштабна екологічна програма в історії України. Обсяг її фінансування становить до 11 мільярдів гривень, в т.ч. близько 10 млрд – власні кошти промислових підприємств та майже 1 млрд грн – коштів місцевих та державного бюджетів.

В рамках реалізації Програми Кривбасу за 2014 рік на реалізацію програмних заходів усього направлено 1104,4 млн грн. або 170,5 % від передбачених календарним планом обсягів, з них:

власних коштів підприємств – 1 074,2 млн грн (станом на 01.12.2014), кошти направлялись на фінансування природоохоронних заходів за такими напрямками відповідно до завдань, передбачених програмою:

на охорону та поліпшення стану атмосферного повітря – 389,2 млн грн;

на охорону та раціональне використання водних ресурсів – 137,2 млн грн;

на заходи щодо поводження з відходами та забезпечення раціонального використання земель – 540,8 млн грн;

на заходи щодо аналізу існуючого стану складових довкілля міста – 6,9 млн грн;

на охорону, збереження, утримання об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) – 0,1 млн грн.

бюджетних коштів – 30,2 млн грн, у тому числі: обласного бюджету – 16,4 млн грн (в межах інших регіональних програм) та міського фонду охорони навколишнього природного середовища – майже 13,8 млн грн.

З метою запобігання пилоутворенню на відвалах, хвостосховищах, шламонакопичувачах підприємствами постійно здійснюється закріплення поверхонь речовинами, які затримують пил, зволоження “сухих” пляжів хвостосховищ, полив технологічних автодоріг, зрошення складів готової продукції, висаджується рослинність тощо.

Підприємства при проведенні масових вибухів обов'язково здійснюють природоохоронні заходи, спрямовані на скорочення техногенного навантаження на довкілля та людину: використовують внутрішню і зовнішню гідрозабірку, застосовують виключно безтритилові вибухові речовини та інше.

В результаті виконання підприємствами передбачених Програмою Кривбаса заходів з охорони атмосферного повітря станом на 01.12.2014 року вдалося запобігти надходженню в атмосферне повітря 14,1 тис. тонн викидів забруднюючих речовин.

Підприємствами-учасниками Програми Кривбасу проводяться роботи з ремонту газоочисного обладнання. ПАТ “ЦГЗК” виконуються роботи з ремонтів обладнання аспіраційних пристроїв у цехах комбінату. ПАТ “ПівНГЗК” виконує заміну газоочисного обладнання на випалювальній машині ЦВО-1 (джерело викиду № 46).

ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” виконується:

реконструкція АУ ливарного двору (джерело викиду № 59) та підбункерного приміщення (джерело викиду № 54) ДП-6. Виконуються роботи з будівництва ливарного двору та бункерної естакади печі, роботи з монтажу електрофільтрів ГОУ, повітроводів у районі ливарного двору;

заходи з модернізації комплексу конвертора №5 з впровадженням природоохоронних заходів. Виконуються будівельно-монтажні роботи факельної стійки та димососної 2-го блоку конвертерів, монтаж комунікацій ГОУ та технологічного обладнання;

модернізація діючих ПГОУ від обертових печей №№ 1-5. Виконано проект, поставку загального технічного обладнання, проводяться роботи з визначення підрядника на виконання будівельно-монтажних робіт;

модернізація системи пилоочищення від аглоцехів 1,2 гірничо-збагачувального комплексу. Розпочато будівельно-монтажні роботи на будмайданчику за агломашиною №6 аглоцеху №2.

Для захисту прилеглих територій від забруднення та підтоплення підприємствами – учасниками: ПАТ “ПівНГЗК”, ПАТ “ІнГЗК”, ПАТ “ПівДГЗК”, ПАТ “ЦГЗК” виконуються заходи щодо розширення хвостового господарства та систем оборотного водопостачання.

Станом на 01.12.2014 загальний обсяг перехоплених та повернутих дренажних та фільтраційних вод складає 32,6 млн.м³.

ПАТ “ПівНГЗК” забезпечується режим гідрозахисту при експлуатації шахти “Першотравнева” шляхом відкачки води. Обсяг відкачаної води становить 522,045 тис.м³.

Для доведення якості очищення стічних вод до нормативних показників у 2014 році продовжуються заходи щодо розширення та реконструкції

загальноміських каналізаційних очисних споруд Північної станції аерації потужністю 36,0 тис.м³ стоків на добу, загальноміських каналізаційних очисних споруд Центральної станції аерації II черга. У стадії завершення проектні роботи щодо реконструкції споруд біологічного очищення стічних вод Центральної станції аерації потужністю 81 тис. м³ на добу з втіленням технологій нітри-, денітрифікації та дефосфатизації.

Дозволять додатково зменшити рівень впливу на водні об'єкти та покращити показники їх екологічного стану роботи з проектування та будівництва мереж водовідведення, що проводяться в межах Програми за рахунок фондів охорони навколишнього природного середовища.

Тривають роботи щодо захисту і ліквідації наслідків підтоплення швидкісного трамвая, чим забезпечено безпеку експлуатації одного із об'єктів соціального призначення міста.

У сфері покращення стану земель в межах Програми Кривбасу проведені роботи з гірничотехнічної рекультивуації:

кар'єру №2 ПАТ "ЦГЗК" – шляхом засипки відпрацьованої ємності розкривними породами цього підприємства та відходами ливарного виробництва АТ "КОРУМ Криворізький завод гірничого обладнання" в обсязі 7,5 млн тонн;

зон обвалення шахт "Ювілейна" і ім. Фрунзе ПАТ "ЄВРАЗ СУХА БАЛКА" пустими породами в обсязі 944,249 тис. тонн;

зон обвалення ПАТ "Кривбасзалізрудком" в обсязі 875,78 тис. тонн;

земель у гірничому відводі ПАТ "ЄВРАЗ СУХА БАЛКА" сел. Куйбишева та Верабового на площі 2,0 га.

В межах реалізації Програми Кривбасу з метою зменшення обсягів розміщення відходів виробництва підприємствами гірничо-збагачувального комплексу міста використано 2,4 млн тонн розкривних порід для виробництва щебеню; 14,2 млн тонн розкривних порід, хвостів збагачення для будівництва дамб обвалування, будівництва хвостосховищ, ремонту автомобільних та залізничних шляхів.

В межах Програми Кривбасу розбудовується мережа державного та відомчого контролю за станом довкілля шляхом впровадження автоматизованої системи екологічного моніторингу навколишнього природного середовища. У 2014 році робота з розбудови автоматизованої системи екологічного моніторингу направлена на координацію діяльності найбільших підприємств-забруднювачів у частині створення відповідних власних систем.

З метою забезпечення розвитку системи моніторингу навколишнього природного середовища міста шляхом її модернізації та вдосконалення систем управління даними, як основи для ухвалення управлінських рішень, на засіданні виконкому міської ради розглянуто питання "Про автоматизовану систему екологічного моніторингу навколишнього природного середовища", прийнято рішення від 13.11.2013 №341 щодо вжиття підприємствами – забруднювачами заходів із упровадження до 2015 року автоматизованих систем моніторингу навколишнього природного середовища.

Публічними акціонерними товариствами “ІнГЗК”, “ПівНГЗК”, “ЦГЗК”, ПАТ “ХайдельбергЦемент Україна”, “ПівдГЗК”, “ЄВРАЗ Суха Балка” проекти створення системи автоматизованого моніторингу погоджено в Департаменті екології та природних ресурсів Дніпропетровської обласною державною адміністрацією, практичне впровадження яких передбачається у 2015 році.

ПАТ “Кривбасзалізрудком” виконуються роботи по розробці та погодженню робочого проекту автоматизованої системи моніторингу навколишнього природного середовища та її впровадженню – постачанню обладнання, матеріалів, прикладного та ліцензійного програмного забезпечення з виконанням монтажних та пусконаладжувальних робіт та навчанням персоналу комбінату відповідно до погодженого робочого проекту, впровадження якого передбачається у 2015 році.

АТ “КОРУМ Криворізький завод гірничого обладнання” розглядається питання виконання робочого проекту.

ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” три автоматичні пости спостереження встановлені на межі санітарно-захисних зон металургійного, коксохімічного виробництв, гірничо-збагачувального комплексу та введені в експлуатацію. Виконано всі необхідні метрологічні роботи та одержано свідоцтво “Про державну атестацію методики виконання вимірювань”, “Про державну метрологічну атестацію Автоматизованої системи екологічного моніторингу параметрів атмосферного повітря на межі СЗЗ ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”. Лабораторія ДОНС пройшла атестацію на право виконання вимірювань.

За рахунок власних коштів підприємств у 2014 році виконуються:

моніторинг стану поверхневих вод суші в місцях скидання зворотних вод, моніторинг довкілля в районі місць видалення відходів, моніторинг якості питної води в централізованій мережі водопостачання на загальну суму 2950,5 тис. грн;

моніторинг атмосферного повітря на загальну суму 3998,4 тис. грн.

У межах реалізації заходів програми підприємствами, якими оформлені охоронні зобов’язання щодо утримання та збереження об’єктів природно-заповідного фонду, здійснюються відповідні заходи власним коштом підприємств.

Крім того, впорядкування об’єктів природно-заповідного фонду здійснюється щороку силами громадськості та підприємств міста в рамках всеукраїнської акції “За чисте довкілля”.

14.3. Впровадження елементів “більш чистого виробництва” в Дніпропетровській області

Одним із напрямом впровадження елементів “більш чистого виробництва” – є впровадження стандартів системи ISO 14000, тому на засіданні Комітету з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи Верховної Ради України було піднято питання виконання “Програми поліпшення екологічного стану

Дніпропетровської області за рахунок зменшення забруднення довкілля основними підприємствами-забруднювачами на 2007 – 2015 роки” та прийняв рішення, в якому окремим пунктом зазначено: “вжити заходів до запровадження на підприємствах системи контролю управління якістю довкілля згідно зі стандартами ISO 14000”.

Відповідно до Рішення Комітету від 18.03.2009 № 43/3 на основним підприємствам-забруднювачам необхідно було впровадити на підприємствах систему управління якістю довкілля згідно зі стандартами ISO 14000. Така система вже впроваджена та успішно функціонує на 15 підприємствах області.

Якість та безпечність харчових товарів

Особливе значення у створенні продовольчої безпеки регіону приділяється комплексному використанню сировини, поліпшенню якості.

Багато уваги приділяється якості продуктів харчування. Система управління якістю (ISO серій 9000, 14000, 22000) впроваджена (сертифікована) на сорока восьми підприємствах області. У стані впровадження – на шести підприємствах області.

Система управління безпечністю харчових продуктів (НАССР) впроваджена (сертифікована) – на сорока п’яти підприємствах харчової промисловості. У стані впровадження – на одинадцяти підприємствах області.

14.4. Ефективність використання природних ресурсів

Оцінка роботи підприємств паливно-енергетичного комплексу в осінньо-зимовий період 2014/2015 рр.

На підприємствах паливно-енергетичного комплексу області продовжувались впроваджуватись заходи, спрямовані на забезпечення надійного, безперебійного та якісного енерго- та газозабезпечення усіх категорій споживачів у Дніпропетровській області.

В осінньо-зимовий період 2014/2015 року підприємства паливно-енергетичного комплексу області працювали відповідно до потреб господарського комплексу області та забезпечили, у повному обсязі, потреби в паливно-енергетичних ресурсах.

На всіх підприємствах розроблені конкретні вичерпні заходи щодо забезпечення сталого функціонування відповідних галузей економіки, особливо техногенно-небезпечних об’єктів, об’єктів соціальної сфери.

Підприємства паливно-енергетичного комплексу області стабільно реалізують виробничу програму та виконують заплановані фінансово-економічні показники.

Моніторинг щодо обсягів електроспоживання та газоспоживання Дніпропетровської області за 2013 – 2014 роки у розрізі категорій споживачів наведена у таблицях 14.4.1.;14.1.2.

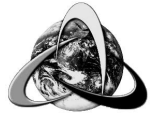
Таблиця 14.4.1. Моніторинг обсягів електроспоживання Дніпропетровської області за 2013 – 2014 роки у розрізі категорій споживачів (станом на 15 січня 2015 року)

Споживачі	Фактичне електроспоживання за 2013 року	Фактичне електроспоживання за 2014 року	Збільшення/ зменшення електроспоживання 2014 р. до 2013 р.	Збільшення/ зменшення електроспоживання 2014 р. до 2013 р.
	тис. кВт*год	тис. кВт*год	тис. кВт*год	%
1	2	3	4	5
Всього по області	26 336 550,4	26 596 243,6	259 693,2	0,99
у тому числі				
Підприємства промисловості	19 237 666,8	16 406 503,3	-2 831 163,5	-14,72
Залізниця	107 482,7	103 821,0	-3 661,7	-3,41
Сільгоспспоживачі	195 311,1	197 263,6	1 952,4	1,00
Підприємства житлово-комунального господарства	1 134 885,6	1 065 711,9	-69 173,7	-6,10
у т.ч. водоканали	582 473,3	541 192,3	-41 281,0	-7,09
Бюджетні організації	454 102,2	441 727,1	-12 375,1	-2,73
у тому числі:				
державного бюджету	233 666,8	216 144,6	-17 522,2	-7,50
місцевих бюджетів	220 435,4	225 582,5	5 147,1	2,33
Населення	3 138 377,0	3 260 607,0	122 230,0	3,89
Інші споживачі	2 068 701,5	5 120 610,9	3 051 909,4	147,53

Таблиця 14.4.2. Моніторинг обсягів газоспоживання Дніпропетровської області за 2013 – 2014 роки у розрізі категорій споживачів

	2013 рік	2014 рік	Збільшення/ зменшення газоспоживання	Збільшення/ зменшення газоспожи- вання у %
	тис. м3	тис. м3	тис. м3	
Всього по області	5 483 845,7	4 836 744,9	-647 100,8	-11,80
у тому числі				
Підприємства промисловості	2 919 809,3	2 522 211,1	-397 598,1	-13,62
Підприємства житлово-комунального господарства (теплоенергетика)	756 098,1	797 833,7	41 735,6	5,52
Енергогенеруючий комплекс	350 332,4	59 779,4	-290 553,1	-82,94
Бюджетні організації,	73 616,1	39 687,9	-33 928,2	-46,09
у тому числі:				
обласного бюджету	15 219,5	6 795,1	-8 424,4	-55,35
місцевих бюджетів	33 742,0	18 995,3	-14 746,8	-43,70
державного бюджету	24 654,6	13 897,6	-10 757,0	-43,63
Населення	1 383 989,7	1 417 232,8	33 243,0	2,40

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

15.1. Національна та регіональна екологічна політика Дніпропетровської області

Одним із пріоритетних напрямів роботи залишається контроль та координація за виконанням заходів “Програми поліпшення екологічного стану Дніпропетровської області за рахунок зменшення забруднення довкілля основними підприємствами-забруднювачами на 2007 – 2015 роки”, затвердженої рішенням обласної ради від 04 грудня 2007 року № 295-13/V (далі – Програма), яка спрямована на зменшення негативного впливу викидів в атмосферне повітря, скидів у водні об’єкти та розміщення відходів. До Програми увійшли 25 основних підприємств-забруднювачів Дніпропетровської області, таким чином, Програма охоплює близько 95 % техногенного навантаження на всю територію області.

Головною метою Програми є реалізація комплексу взаємопов’язаних заходів щодо мінімізації та запобігання викидам і скидам забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, утворення відходів, збільшення обсягів залучення відходів до господарського обігу. Ця мета досягається шляхом:

- удосконалення діючих та впровадження нових систем очищення викидів та скидів;

- запобігання та мінімізації викидів та скидів забруднюючих речовин, утворення відходів (удосконаленням діючих та впровадженням нових технологій і обладнання);

- залучення відходів до господарського обігу та ін.

У результаті виконання Програми протягом 2007 – 2015 років очікується зниження рівня забруднення природного середовища, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, оптимізація прийняття управлінських рішень із урахуванням їх впливу на природні екосистеми, зниження обсягів викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел і скидів у водні об’єкти, збільшення обсягів переробки відходів, підвищення екологічної безпеки на території області.

Програма містить конкретний перелік заходів, реалізація яких дозволить:

- знижити обсяги викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря до 265,740 тис. т/рік;

- скоротити скид забруднених стічних вод на 291,1 млн м³/рік;

- зменшити обсяг накопичення відходів на 119,3 млн т.

Згідно проведеного аналізу, підприємствами області станом на 01.01.2015 на реалізацію заходів Програми у 2014 році заплановано 831,598 млн грн.

В загальному обсязі запланованих видатків питома вага витрат по

напрямах складає:

- на охорону атмосферного повітря – 51,3 % (426,375 млн грн);
- на охорону та раціональне використання водних ресурсів – 9,1 % (75,951 млн грн);
- на поводження з відходами та раціональне використання земель – 39,4 % (327,69 млн грн);
- на впровадження систем екологічного моніторингу та інше – 0,19 % (1,582 млн грн).

У 2014 році підприємствами освоєно 1395,424 млн грн, що в 1,1 рази більше, ніж за аналогічний період 2013 року (1274,595 млн грн).

За результатами проведеного аналізу за звітний період обсяг освоєних коштів по відношенню до запланованих в цілому по Програмі склав 167,8 % (за аналогічний період минулого року – 134,4 %).

В загальному обсязі фактичних видатків питома вага складає:

- ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” – 38,0 %;
- ПАТ “Північний гірничозбагачувальний комбінат ” – 21,6 %;
- ПАТ “Центральний гірничозбагачувальний комбінат” – 13,7 %;
- ПАТ “Нікопольський завод феросплавів” – 6,2 %;
- ПАТ “Орджонікідзевський гірничозбагачувальний комбінат ” – 3,9 %;
- ПАТ “Південний гірничозбагачувальний комбінат ” – 3,4 %;
- ПАТ “Євраз Баглійкокс” – 3,3 %;
- Філія “ВГМК” ПрАТ “Кримський титан” – 1,8 %;
- ДТЕК КРИВОРІЗЬКА ТЕС – 1,0 %;
- ПАТ “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ” – 0,9 %;
- ДТЕК ПРИДНІПРОВСЬКА ТЕС – 0,8 %;
- ПАТ “Євраз Дніпродзержинський коксохімічний завод” – 0,7 %;
- ПАТ “Інгuleцький гірничозбагачувальний комбінат ” – 0,4 %;
- ПАТ “Євраз-ДМЗ ім. Петровського” – 0,3 %.

Підприємства ПАТ “ДНІПРОАЗОТ” та ПАТ “ Орджонікідзевський гірничозбагачувальний комбінат” закінчили виконання природоохоронних заходів згідно Програми.

ВАТ “Дніпрошина” не надало інформацію щодо стану виконання природоохоронних заходів згідно Програми, підприємство призупинило виробничу діяльність в зв’язку з тим, що постановою господарського суду Дніпропетровської області від 06.11.2012 (справа №29/5005/10405/2011) ВАТ “Дніпрошина” визнано банкрутом та відкрито процедуру ліквідації. На момент банкрутства підприємством не виконано 3 природоохоронних заходи у встановлені Програмою терміни та 1 з терміном виконання у 2015 році.

Загальна кількість заходів, що підлягала до виконання протягом 2014 року за Програмою, становило 117 заходів, з них із кінцевим терміном виконання у 2014 році – 14, в тому числі 5 заходів, що виконуються щорічно.

Всього протягом звітного періоду виконано 11 заходів, а саме:

ДТЕК ПРИДНІПРОВСЬКА ТЕС

Заміна агрегатів живлення електрофільтрів на енергоблоці № 13 (2012 – 2013 рр.). Ефект – Зниження викидів твердих часток на 113 тонн/рік;

Розробка проекту та модернізація очисних споруд промзливових стічних вод (2009 – 2012 рр.). Ефект – Доведення якості очищених стоків до нормативних показників.

ПАТ “Євраз Баглійкокс”

Реконструкція водопідготовчої установки (2006 – 2013 рр.). Ефект – зниження кількості стічних вод на 42 тис. м³/рік та зменшення кількості забруднюючих речовин у середньому на 30 тонн/рік.

ПАТ “Дніпровський меткомбінат”

Очищення ставка-освітлювача від шламу (щорічний захід). Ефект – кількість вибраного шламу становить 171,4 тис. м³;

Упровадження системи екологічного моніторингу на підприємстві (2011 – 2012 рр.). Ефект – впровадження постійного контролю за станом забруднення комплексів навколишнього середовища.

ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”

Реконструкція хвостового господарства та зворотного водопостачання для підтримки потужностей ГЗК. Влаштування хвостосховища “Миролюбівка” з наросуванням дамб обвалування до відмітки +140 +145 м (2009 – 2014 рр.). Ефект – раціональне використання земель при розташуванні відходів у навколишньому середовищі.

ПАТ “Євраз Дніпродзержинський коксохімічний завод”

Розробка та впровадження системи екологічного моніторингу на підприємстві (2007 – 2010 рр.). Ефект – посилення контролю за станом забруднення довкілля.

ПАТ “Нікопольський завод феросплавів”

Переробка шлаків від феросплавного виробництва (щорічний захід). Ефект – переробка 732430 т шлаків, зменшення шлакового відвалу на 53997 т.;

Переробка шлаків від феросплавного і агломераційного виробництва (щорічний захід). Ефект – переробка 161490 т шлаків.

ПАТ “Орджонікідзевський гірничозбагачувальний комбінат”

Проведення реконструкції газоочисних споруд Богданівської збагачувально-агломераційної фабрики (2012 – 2014 рр.). Ефект – зменшення обсягів викидів шкідливих речовин у атмосферне повітря від агломераційного виробництва до показників технологічних нормативів.

ТОВ “Укрсплав”

Проведення атмосферного та літогідрохімічного моніторингу (щорічний захід). Ефект – дотримання затвердженої програми моніторингу.

Підприємствами, що увійшли до Програми не здійснена реалізація заходів, кінцевий термін виконання яких вже минув. Таких заходів 32, з них: 13 – по охороні атмосферного повітря, 7 – по охороні та раціональному використанню водних ресурсів, 3 – по поводженню з відходами та раціональному використанню земель, 9 – по організації систем моніторингу на підприємствах.

Крім того, 5 заходів підприємствами (ДТЕК ПРИДНІПРОВСЬКА ТЕС та ПАТ “Євраз - ДМЗ ім. Петровського”) визначено як виконані, але не надані підтверджуючі документи готовності об’єктів (декларація, сертифікат, тощо).

Не виконані заходи у розрізі підприємств наведено нижче:

ДТЕК КРИВОРІЗЬКА ТЕС

Реконструкція електрофільтрів на енергоблоці № 1 (2013 – 2014 рр.);

Модернізація електрофільтрів на енергоблоці № 4 (2013 – 2014 рр.);

Розробка та впровадження системи екологічного моніторингу на енергоблоці № 3 (2013 – 2013 рр.);

Модернізація електрофільтрів з установкою блоків автоматичного управління механізмами струшування коронуючих та осаджувальних електродів на: енергоблоці №1 – проект, виконання робіт (2011 – 2012 рр.);

Модернізація систем заземлення електрофільтрів на: енергоблоці №1 – проект, виконання робіт (2011 – 2012 рр.);

Модернізація електрофільтрів шляхом коригування аеродинаміки газових потоків до електрофільтрів на: енергоблоці №1 – науково-дослідні роботи, проект, виконання робіт (2011 – 2012 рр.);

Модернізація електрофільтрів шляхом заміни систем управління та агрегатів живлення електрофільтрів на: енергоблоці №1 – проект, виконання робіт (2011-2012 рр.);

Модернізація газорозподільних ґрат електрофільтрів на: енергоблоці №1 – проект, виконання робіт (2011 – 2012 рр.);

ДТЕК ПРИДНІПРОВСЬКА ТЕС

Упровадження кріомагнітних високоградієнтних сепараторів у системі пилоприготування енергоблоку № 9 для зниження викидів оксидів сірки (2009 – 2011 рр.);

Розробка та впровадження системи екологічного моніторингу на енергоблоці № 9 (2009 – 2011 рр.). Підприємством визначено, як **виконане**;

Розробка та впровадження системи екологічного моніторингу на енергоблоці № 11 (2010 – 2011 рр.). Підприємством визначено, як **виконане**;

Розробка проекту відбору сухої золи (2010 – 2010 рр.);

Реконструкція електрофільтрів на енергоблоці № 14 (2010 – 2014 рр.);

Розробка та впровадження системи екологічного моніторингу на енергоблоці № 14 (2010 – 2014 рр.).

ПАТ “Євраз - ДМЗ ім. Петровського”

Установка пилопригнічення азотом на ливарному дворі під час випуску чавуну на доменній печі № 3 (2013 – 2014 рр.). Підприємством визначено, як **виконане**;

Реконструкція газоочисток міксера киснево-конверторного цеху (2011 – 2012 рр.). Інформація щодо стану виконання не надана;

Розробка та впровадження системи екологічного моніторингу на підприємстві (2007 – 2010 рр.);

Системи оборотного водопостачання Східний колектор (2010 – 2012 рр.). Підприємством визначено, як **виконане**.

ПАТ “Дніпровський меткомбінат”

Реконструкція тракту очищення викидів агломераційного виробництва з оптимізацією експлуатаційних параметрів основного технологічного обладнання (2011 – 2012 рр.). Підприємством визначено, як **виконане**;

Модернізація газоочисного обладнання обертової печі вогнетривно-вапняного цеху (2011 – 2014 рр.).

КХВ ПАТ “Євраз - ДМЗ ім. Петровського” (колишнє ВАТ “Дніпрококс”)

Розробка та впровадження системи екологічного моніторингу на підприємстві (2007 – 2010 рр.).

ПАТ “Євраз Баглійкокс”

Розробка та впровадження системи екологічного моніторингу на підприємстві (2007 – 2010 рр.).

ПАТ “Нікопольський завод феросплавів”

Розробка та впровадження системи екологічного моніторингу на підприємстві (2007 – 2010 рр.).

ПрАТ “Енергоресурси”

Упровадження технології утилізації та знешкодження емульсії Придбання та обладнання установки знешкодження (2010 – 2011 рр.).

ПАТ “ДТЕК Павлоградвугілля”

Забезпечення нормативних умов скиду в р. Самара супутно-добувних шахтних вод шляхом будівництва біоінженерних споруд у ставках-накопичувачах ВАТ “Павлоградвугілля (2007 – 2010 рр.);

Проведення реконструкції Тернівських та Першотравенських очисних споруд побутових стоків (2007-2010 рр.).

ТОВ “Укрсплав”

Дослідження властивостей штейну та пошук його утилізації (постійно).

Філія “ВГМК” ПрАТ “Кримський титан”

Реконструкція очисних споруд: виконання проектних робіт та проведення експертизи проектної документації (2013 – 2013 рр.);

Реконструкція очисних споруд: 1 етап реконструкції (2014 – 2014 рр.).

ПрАТ “ІСТА-ЦЕНТР”

Проведення сертифікації підприємства на відповідність стандарту ІСО 14000 (2012 – 2013 рр.).

КП “Дніпроводоканал”

Реконструкція та розширення очисних споруд Центральної станції аерації (ЦСА): I етап - роботи з реконструкції комплексу з відновленням потужності споруд до 300 тис. м³/добу (2007 – 2010 рр.)

КВП ДМР “Міськводоканал”

Реконструкція аеротенків на лівобережних очисних спорудах (2008 – 2010 рр.).

В той же час, за 2014 рік у порівнянні із 2013 роком обсяги викидів в атмосферне повітря по підприємствам, що увійшли до Програми, зменшились на 9 %, обсяги скидів у водні об’єкти збільшились на 1,7 % та розміщення відходів зменшились на 7 %. При цьому, темпи росту промислового виробництва, за цей період, зменшились на 7,7 %.

Для підвищення ефективності виконання Програми здійснюється постійна взаємодія з органами місцевої виконавчої влади, а також з контролюючими та правоохоронними органами.

У рамках реалізації державної політики України у галузі охорони

навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, здійснює контроль та координацію за виконанням “Програми моніторингу довкілля Дніпропетровської області” (далі – Програма моніторингу, затвердженої рішенням сесії Дніпропетровської обласної ради від 04.12.2007 № 294-13/V.

Метою Програми моніторингу є впровадження заходів щодо удосконалення та розвитку регіональної системи моніторингу довкілля, підвищення рівня виконання її основних функцій, які направлені на забезпечення потреб органів державного управління, місцевого самоврядування та громадськості в оперативній і достовірній інформації про стан довкілля області.

Основні завдання Програми моніторингу стосуються кількох напрямів:

Перший напрям – створення та забезпечення функціонування нової інфраструктури системи моніторингу довкілля, на основі інтеграції відомчих та локальних підсистем в єдину систему обласного рівня.

Другий напрям – удосконалення елементів створеної системи та її інфраструктури.

Упровадження Програми моніторингу дозволить розв’язати цілу низку екологічних, соціально-економічних, науково-технічних, організаційно-виховних проблем та забезпечити системне вивчення природних процесів, прогнозування і комплексну оцінку змін природного середовища. На жаль, Програма моніторингу виконується дуже повільними темпами, основною причиною є мізерні обсяги фінансування з обласного фонду ОНПС.

На виконання Закону України *“Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 рр.”* із залученням: фахівців інших управлінь та науково-дослідних закладів регіону було розроблено Програму формування та розвитку національної екомережі Дніпропетровської області на 2006 – 2015 роки, яку затверджено сесією обласної ради у березні 2006 р.

Основною метою програми є формування територіально-функціональної системи екологічної мережі в області, яка забезпечить збільшення відсотку заповідності щонайменше до 8 % від загальної площі області при нинішньому 2,82 %, а також збереження і відтворення ландшафтного та біологічного різноманіття в межах області. Створення повноцінних, реально діючих заповідних об’єктів з власною інфраструктурою, яка повинна враховувати всі природні і соціально-економічні передумови для їх функціонування – складна справа, яка потребує значних коштів і залучення достатнього науково-виробничого потенціалу. Збереженню біорізноманіття сприяють заходи, пов’язані з розширенням природно-заповідного фонду області.

15.2. Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки

З метою удосконалення правового регулювання використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення

екологічної безпеки в області, протягом 2014 року сесіями Дніпропетровської обласної ради, були прийняті наступні рішення

1. № 527-25/VI від 31.01.2014 “ Про внесення змін до рішення обласної ради від 24 грудня 2004 року № 495-24/IV “Про програму охорони навколишнього природного середовища Дніпропетровської області на 2005 – 2015 роки”.

2. № 568-27/VI від 26.09.2014 “ Про внесення змін до рішення обласної ради від 24 грудня 2004 року № 495-24/IV “Про програму охорони навколишнього природного середовища Дніпропетровської області на 2005 – 2015 роки”

15.3. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства

Інспекційна діяльність Держекоінспекції здійснюється на підставі Положення про державну екологічну інспекцію, яке затверджене Указом Президента України від 13.04.2011 № 454/2011, у відповідності з квартальними планами робіт, які є складовою частиною річного плану. Плани робіт формуються з урахуванням Указів Президента України, постанов КМУ, наказів і розпоряджень Мінприроди України, Держекоінспекції, облдержадміністрації інших правових і нормативних документів.

Основними завданнями Держекоінспекції є здійснення державного контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та радіаційної безпеки, а саме за:

охороною земель, надр, поверхневих і підземних вод, атмосферного повітря, лісів та іншої рослинності, тваринного світу, територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, додержанням норм екологічної та радіаційної безпеки;

додержання установлених лімітів використання природних ресурсів, нормативів викидів та скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище;

додержання екологічних вимог у процесі зберігання, транспортування, використання, знешкодження та поховання (складування) хімічних засобів захисту рослин, мінеральних добрив, токсичних та радіоактивних речовин, виробничих побутових та інших видів відходів;

додержання вимог екологічної безпеки в техногенній сфері;

додержанням екологічних вимог під час транспортування вантажів у пунктах пропуску через державний кордон та в зоні діяльності регіональних митниць і митниць.

Протягом 2014 року інспекторським складом Держекоінспекції в Дніпропетровській області перевірено 892 об'єкти. Усього здійснено 2286 ресурсних перевірок додержання вимог природоохоронного законодавства.

За результатами перевірок складено 3274 протоколів про адміністративні правопорушення, до адмінвідповідальності у вигляді штрафів притягнуто 1998 відповідальних осіб на загальну суму 482,273 грн.

Для відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення природоохоронного законодавства, у тому числі і за результатами аналітичного контролю, до підприємств, організацій та громадян області пред'явлено 278 позовів на суму 37 128,626 тис. грн.

Протягом 2014 року стягнуто 224 збитки на загальну суму 1 628,785 грн.

За пропозиціями Держекоінспекції призупинено господарську діяльність 1 ділянки виробництв та об'єктів.

До правоохоронних органів (у т.ч. органів прокуратури) передано 53 матеріали щодо порушення природоохоронного законодавства, за якими порушено 16 карних справ.

За звітний період Держекоінспекцією здійснено 503 ресурсних перевірок щодо охорони водних ресурсів, в тому числі 60 – щодо підземних вод.

За результатами перевірок складено акти, надано відповідні приписи на усунення виявлених порушень, до адмінвідповідальності притягнуто 309 відповідальних осіб у вигляді штрафів на загальну суму 49 844,0 грн. За фактами недотримання нормативів ГДС та самовільне водокористування без відповідних дозволів з поверхневих та підземних джерел протягом звітного періоду підприємствам пред'явлено 61 позови (у тому числі, через органи прокуратури) на загальну суму 32 331 640,0 грн, з яких сплачено 51 на загальну суму 478 338,0 грн. (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки).

Наприклад:

В ході перевірки ТОВ “Газони України”, встановлено:

на момент перевірки користування земельними ділянками загальною площею 47,8 га здійснюється без правовстановлюючих документів, що є порушенням ст.ст. 125, 126 “Земельного кодексу України”;

результати інструментально-лабораторних вимірювань параметрів викидів СО, СН та заміри по димності пересувних джерел викидів на розгляд не надано, що є порушенням ст. 20² “Про охорону навколишнього природного середовища”, ст. ст. 8, 11 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”;

інвентаризація джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на підприємстві, не проводилась, дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря відсутній. Таким чином підприємством порушуються вимоги ст.ст. 10, 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”;

не ведеться первинний облік в сфері охорони атмосферного повітря, а саме статзвітність по формі 2-ТП (повітря) не складається, виробничий контроль за охороною атмосферного повітря не здійснюється, що є порушенням ст.ст. 10, 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”, ст. 24 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

податкова декларація екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами

забруднення, не складається. Зазначені факти не відповідають вимогам ст. 10 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”;

забір води на сезонне водоспоживання для зрошування газонної трави складає 2160 м³ на добу, таким чином підприємство здійснює забір води без дозволу на користування надрами, що є порушенням ст.ст. 21, 23 Кодексу України “Про надра”, ст. 38 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”, не виконуються вимоги Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 “Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами”;

територія виробничого майданчика не обладнана водонепроникним суцільним твердим покриттям, перехват та очищення зливових стоків не здійснюється, що є порушенням ст. 105 Водного кодексу України, ст. 35 Закону України “Про охорону земель”, ст. ст. 96, 164 Земельного кодексу України;

на орендованих земельних ділянках здійснюють повільне систематичне зняття родючого шару ґрунту, без спеціального дозволу, що є порушенням ст. 168 Земельного кодексу України;

рекультивация земель на зазначених земельних ділянках не проводилась, що є порушенням ст. 166 Земельного кодексу України;

інвентаризація відходів не проведена, норми утворення відходів, їх якісний склад і властивості не визначено, що є порушенням ст.ст. 17, 26 Закону України “Про відходи”;

моніторинг місць утворення, зберігання і видалення відходів не здійснюється, що не відповідає вимогам ст. 29 Закону України “Про відходи”;

облік відходів за формою 1-ВТ статистична звітність за формою 1 відходи (річна) не ведеться, що не відповідає вимогам ст.ст. 17, 26 Закону України “Про відходи”;

технічні паспорти відходів відсутні, що не відповідає вимогам ст. 26 Закону України “Про відходи”;

акти приймання-передачі або іншу документацію, яка підтверджує передачу інших видів відходів на момент перевірки на розгляд не надано, що є порушенням вимог ст.ст. 20², 68 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”, ст. 11 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”;

не проведено ідентифікацію об’єкту підвищеної небезпеки. Договір обов’язкового страхування щодо цивільної відповідальності суб’єкта господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно пожежами та аваріями на об’єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибуховонебезпечні об’єкти та об’єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного та санітарно-епідеміологічного характеру відсутній, що є порушенням вимог ст. 49 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

плани ліквідації та локалізації аварійних ситуацій, що розробляються відповідно з вимогами Положення ДНАОП 0.00-4.33-99 на розгляд не надано, що є порушенням ст. 20, 68 Закону України “Про охорону навколишнього

природного середовища”, ст. ст. 8, 11 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”;

підприємством не в повному обсязі виконано припис від 29.08.2012 № 4-7142-12-3 (п.п. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 13, 14), які надавались за результатами попередньої позапланової перевірки, що є порушенням ст.ст. 20², 68 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”, ст.ст. 8, 11 “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”.

За результатами перевірки складено акт, надано приписи, 1 посадова особа притягнута до адмінвідповідальності на суму 850,0 грн, складено 9 протоколів за ст.ст. 82, 82-1, 91-4, 188-5, 53, 53-3, 59, 78, 47.

Основні виявлені при перевірках порушення: перевищення встановлених нормативів ГДС забруднюючих речовин в поверхневій водній об’єкті; порушення правил експлуатації водогосподарських споруд (порушення правил експлуатації очисних споруд та системи зливової каналізації), відсутність дозволу на спеціальне водокористування на скид стічних вод у поверхневий водний об’єкт.

Протягом 2014 року здійснено 537 ресурсних перевірок щодо дотримання вимог повітроохоронного законодавства. За порушення природоохоронного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 450 відповідальних осіб у вигляді штрафів на загальну суму 63 903,0 грн. Пред’явлено 153 претензії, збитки заподіяні державі внаслідок наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та викидів без відповідних дозволів, на загальну суму 2 305 965,0 грн, з яких сплачено 145 на загальну суму 1 105 249,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред’явлені в минулі роки).

Наприклад:

В ході перевірки ТОВ “Екологія Україна” встановлено:

не надані на розгляд матеріали статистичної звітності по формі 2ТП-повітря по виробничому комплексу №1 (сміттєспалювальний завод) за 2012 рік, припис держекоінспекції від 10.04.2014 № 4-3483-12-3 не виконано, що є порушенням ст. 11 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”, ст. 20² Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

на майданчику не вжито достатніх заходів щодо попередження забруднення зливової поверхні та підземних водоносних горизонтів, а саме: тверде покриття пошкоджене, обваловка відсутня, на майданчику зберігаються відпрацьовані автопокришки (порушуються вимоги ст.ст. 44, 105 Водного кодексу України, ст. 35 Закону України “Про охорону земель”, ст. 164 Земельного кодексу України, ст. ст. 17, 33 Закону України “Про відходи”);

не вжито достатніх заходів щодо попередження забруднення зливової поверхні та підземних водоносних горизонтів, а саме: тверде покриття пошкоджене, обваловка відсутня, на майданчику зберігаються відпрацьовані автопокришки. (порушуються вимоги ст.ст. 44, 105 Водного кодексу України, ст. 35 Закону України “Про охорону земель”, ст. 164 Земельного кодексу України, ст. ст. 17, 33 Закону України “Про відходи”);

не надані на розгляд документи первинного обліку за формою ВТ-1,

припис держекоінспекції від 10.04.14 №4-3483-12-3 не виконано, що є порушенням ст. 11 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”, ст. 20² Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

не ведеться достовірний первинний облік у сфері поводження з відходами та подається не достовірні інформація щодо обсягів утворення, зберігання, видалення та утилізації відходів, що є порушенням ст. 17, 28 Закону України “Про відходи”;

матеріалами попередніх перевірок було зафіксовано, що на території полігону додатково влаштовані піч для підігріву води та піч для опалення побутових приміщень, для розігріву яких використовується деревина. Дозвіл на викиди забруднюючих речовин до 18.03.14 був відсутній, що є порушенням ст.ст. 10, 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”;

у період з 05.06.2013 по 18.03.2014 підприємство здійснювало свою діяльність на полігоні без дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, що є порушенням ст. 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”;

у діючому дозволі на викиди не враховано 1 піч, що є порушенням ст. 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”;

статистична звітність за формою № 2-ТП (повітря) складаються відповідно до обґрунтовуючих матеріалів та інвентаризації. Враховуючи, що зазначені матеріали не відповідають фактичному стану підприємства, статистична звітність складається недостовірно, що є порушенням ст. 24 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”, ст. 10 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”;

на полігон ТПВ ТОВ “Екологія Україна” розроблено паспорт місця видалення відходів від 15.10.2003 № 77. Контроль за впливом полігону на підземні водоносні горизонти здійснюється за допомогою 3-х спостережувальних свердловин та 3-х шахтних колодязів. За результатами контролю води в підземних горизонтах в районі полігону ТПВ у 2011 – 2013 рр встановлено не відповідність її нормативам за результатами санітарно-мікробіологічного дослідження, та за результатами хімічного дослідження якості води за показниками: загальна жорсткість, сухий залишок, сульфати. Зазначене, свідчить що підприємством не вживаються достатні заходи з охорони вод та не дотримуються вимоги ст. 44, 105 Водного кодексу України, ст. 51 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

за результатами контролю за станом ґрунтів в зоні впливу сміттєспалювального заводу встановлено не відповідність нормативам ГДК за вмістом цинку (протокол від 15.11.2011), а результати контролю ґрунтів в зоні впливу діяльності підприємства та МВВ протягом 2013 року на час перевірки не надано, що не відповідає вимогам ст. 164 Земельного кодексу України, ст. 35 Закону України “Про охорону земель”, ст. 17, 29 Закону України “Про відходи”, ст. 11 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”, ст. 20² Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

дозвіл Міністерства екології та природних ресурсів на розміщення відходів на 2014 рік і відповідно ліміт на утворення та розміщення відходів підприємства (на 1-3 класи небезпеки) на 2014 рік відсутній. Таким чином підприємством порушуються ст. ст. 17, 32, 33 Закону України “Про відходи”, ст. 55 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

за результатами попередньої планової перевірки від 29.04. – 24.05.2013 було надано 28 приписів, з яких 8 приписів відносяться до діяльності сміттєспалювального заводу та не розглядаються, в зв’язку з тим що сміттєспалювальний завод не експлуатується ТОВ “Екологія Україна”, 6 не виконано, 6 виконуються не в повному обсязі, 3 виконано з порушенням терміну виконання, а саме:

дотримуватись вимог природоохоронного законодавства України при здійсненні діяльності підприємства – виконується не в повному обсязі;

розробити інвентаризацію джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря з урахуванням всіх джерел утворення викидів – виконано не в повному обсязі;

діяльність підприємства пов’язану з викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря здійснювати за наявності відповідного дозволу – виконано не в повному обсязі;

розробити проектну документацію з розділом ОВНС щодо встановлення додаткового обладнання та погодити її згідно вимог чинного законодавства – не виконано;

при здійсненні виробничої діяльності дотримуватися проектних рішень та висновків державної екологічної експертизи – не виконано;

розрахунок податкового зобов’язання з екологічного податку здійснювати в повному обсязі відповідно з вимогами чинного законодавства – виконується не в повному обсязі;

статистичну звітність складати відповідно до вимог чинного законодавства – виконується не в повному обсязі;

запровадити виробничий контроль за охороною атмосферного повітря документація не надана;

інформацію про проведення інструментально-лабораторного контролю додержання нормативів ГДВ надавати до Держекоінспекції – не виконано;

розробити інвентаризацію відходів з урахуванням фактичного стану підприємства та всіх видів відходів, що утворюються на підприємстві – виконано з порушенням терміну виконання;

визначити склад і властивості відходів, та погодити згідно вимог чинного законодавства ступінь їх небезпечності для навколишнього природного середовища та здоров’я людини – виконано з порушенням терміну виконання;

розробити та погодити згідно вимог чинного законодавства нормативи граничних показників утворення відходів у технологічних процесах та нормативи питомих показників утворення відходів – виконано з порушенням терміну виконання;

діяльність пов'язану з утворенням та розміщення відходів виробництва здійснювати за наявності дозволу на розміщення відходів та ліміту на утворення та розміщення відходів – виконується не в повному обсязі;

організувати ведення первинного поточного обліку кількості відходів, що утворюються на підприємстві за формою 1-ВТ в повному обсязі – документація не надана;

місця тимчасового зберігання відходів обладнати згідно вимог чинного законодавства – не виконано;

здійснювати моніторинг місць утворення, зберігання і видалення відходів – не здійснюється;

надати на розгляд до Держекоінспекції у Дніпропетровській області в повному обсязі документи і інформацію, що розглядаються в ході інспекційної перевірки, згідно припису Держекоінспекції від 20.05.2013 № 4-4563-11-3 – не виконано.

Вищезазначені факти, являються порушенням ст. 20² Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”, ст.ст. 8, 11 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”.

За результатами перевірки складено акт, надано приписи та нараховані збитки заподіяні державі внаслідок наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на загальну суму 44 262,60 грн.

Із загальної кількості рішень про тимчасову заборону (зупинення) діяльності діляниць підприємств, винесених Головним державним інспектором з охорони навколишнього природного середовища в Дніпропетровській області та заступниками, у 1 випадку зафіксовано порушення вимог природоохоронного законодавства у сфері охорони атмосферного повітря.

Протягом 2014 року здійснено 340 ресурсних перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства по охороні земельних ресурсів.

За виявленні порушення чинного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 69 відповідальних осіб у вигляді штрафів на загальну суму 31 178,0 грн.

За шкоду, заподіяну державі внаслідок забруднення навколишнього природного середовища, пред'явлено 45 позови до підприємств та організацій області на загальну суму 2 243 172,0 грн, з яких сплачено 23 на загальну суму 37 096,0 грн. (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки).

Наприклад:

В ході перевірки ТОВ “Ректайм” встановлено:

проектна документація з розділом оцінки впливу на навколишнє природне середовище та висновок державної екологічної експертизи відсутні, що є порушенням ст.29 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”, ст.39 Закону України “Про екологічну експертизу”;

користування земельною ділянкою площею 2,8167 га, за адресою: пров. Піонерський в районі буд. № 12 (Самарський район), яка використовується під розміщення критого футбольного поля – учбово – тренувальної бази здійснювалось на підставі договору оренди землі від

07.10.2010 № 1950, укладеного між Дніпропетровською міською радою та ТОВ “Ректайм”, терміном дії на два роки. Станом на час перевірки земельна ділянка використовується за відсутністю правовстановлюючих документів, що є порушенням ст.125, 126 Земельного Кодексу України;

у матеріалах інвентаризації стаціонарних джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря не обліковуються і експлуатується за відсутністю дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря наступні джерела викидів, а саме: в блоці “А” 2-ва газових котла – Омега потужністю по 275 кВт; в блоці “Б” 2-ва газових котла – Омега потужністю по 220 кВт кожний; в приміщенні гуртожитку газовий котел – GE 515-241-295 потужністю 295 кВт; 17 газових обігрівачів “Renova Star”, 20 інфрачервоних випромінювачів (порушенням ст.11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”).

статистична звітність за формою 2 ТП (повітря) не подається, виробничий контроль за охороною атмосферного повітря не здійснюється, інструментально-лабораторні вимірювання параметрів викидів забруднюючих речовин стаціонарних джерел не забезпечується, що є порушенням ст. 10, 11, 29 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”, ст.24 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

екологічний податок, що справляється за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, складається ТОВ “Ректайм” не в повному обсязі, за матеріалами інвентаризації викидів, що є порушенням ст. 10 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”;

територія підприємства обладнана асфальтованим покриттям, маються вловлювачі ливневих стоків. Схематичні матеріали мереж водовідведення та документи, які підтверджують передачу стічної води іншим суб’єктам господарювання, на момент перевірки на розгляд не надано, що є порушенням ст. 20², 68 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”, ст. 11 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”;

не виконані в повному обсязі приписи від 26.03.13 №4-2505-12-3 попереднього акту перевірки, що є порушенням ст. 20² Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”, ст. ст. 8, 11 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”.

За результатами перевірки складено акт, надано приписи, 1 посадова особа притягнута до адмінвідповідальності на суму 765, грн, складено 3 протоколи за ст.ст. 78, 91-4, 188-5.

Основним порушенням, яке найчастіше виявлене під час проведення перевірок у галузі охорони земель – відсутність правовстановлюючих документів на користування земельними ділянками.

До органів прокуратури передано 15 матеріалів щодо порушення вимог Земельного Кодексу України, за якими порушено 6 карних справ.

Протягом 2014 року здійснено 550 ресурсних перевірок додержання вимог природоохоронного законодавства у сфері поводження з відходами. За

виявленні порушення до адмінвідповідальності притягнуто 932 відповідальні особи у вигляді штрафів на загальну суму 318 903,0 грн.

Основними порушеннями при перевірках підприємств є: порушення правил складування відходів III-IV класу небезпеки, порушення правил ведення первинного обліку в цехах підприємств, неотримання дозволів та лімітів на утворення та розміщення відходів.

У ході перевірки Базі відпочинку “Сосновий бор” ТОВ “Консалтинг – Універсал” встановлено:

проект водоохоронної зони та прибережно-захисної смуги р. Самара і Самарчук Базі відпочинку “Сосновий бор” ТОВ “Консалтинг – Універсал”, за адресою: вул. Лісова, 16-А с. Новоселівка, Новомосковського району, Дніпропетровська область, на розгляд не надано, що є порушенням ст. 20², 68 “Про охорону навколишнього природного середовища”, ст. ст. 8, 11 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”;

відсутня інвентаризація джерел утворення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами не отримано. Виробничий контроль за охороною атмосферного повітря на підприємстві не здійснюється. Первинний облік в частині охорони атмосферного повітря не ведеться, статзвітність по формі 2-ТП (повітря) не складається, розрахунок податкового зобов’язання з екологічного податку за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами викидів не складається, що є порушенням ст.ст. 10, 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”, ст. 24 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

інформація щодо здійснення контролю інструментально-лабораторних вимірювань параметрів викидів забруднюючих речовин пересувних джерел на розгляд не надано, що є порушенням ст.10 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”, ст.ст. 8, 11 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”;

статистична звітність 2-ТП (водгосп) не ведеться, що є порушенням вимог ст. 44 Водного кодексу України, ст. 24 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

договір щодо надання послуг з водовідведення на Базі відпочинку “Сосновий бор” ТОВ “Консалтинг – Універсал” на розгляд не надано, що є порушенням ст. 20² “Про охорону навколишнього природного середовища”, ст. ст. 8, 11 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”;

територія має часткове тверде покриття, збирання зливових вод неорганізоване, стоки зливових вод не влаштовані, зливові стоки з території підприємства і крівель будівель відводяться по рельєфу місцевості, очисні споруди зливових вод відсутні, заходи із запобігання забруднення водних об’єктів стічними (зливовими, сніговими) водами, що відводяться з території Базі відпочинку “Сосновий бор” не запроваджені, що є порушенням ст.ст. 44,

70, 105 Водного кодексу України, ст. 25 Закону України “Про охорону земель”, ст. 164 Земельного кодексу України;

на території Базис відпочинку “Сосновий бор” встановлено наявність заглибленого септику з рідкими побутовими відходами. Локальні мережі спостережувальних свердловин для контролю за якісним станом підземних горизонтів та ґрунтів, заходи щодо запобігання забрудненню земель, відходами, стічними водами відсутні, що є порушенням ст. 105 Водного кодексу України, ст. ст. 91, 96, 164 Земельного кодексу України, ст. ст. 35, 45 Закону України “Про охорону земель”;

підприємством не розроблено інвентаризація відходів, норми утворення відходів, їх якісний склад і властивості не визначено, що є порушенням ст.ст. 17, 26 Закону України “Про відходи”;

дозвіл на експлуатацію об’єкта поводження з небезпечними відходами та дозвіл на розміщення відходів відсутній (не виконуються вимоги ст.ст. 17, 32, 33 Закону України “Про відходи”, ст. 55 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”);

облікова документація кількості відходів, які утворюються в результаті виробничої діяльності підприємства за формою 1 ВТ не ведеться, статистична звітність в галузі поводження з відходами за формою 1 відходи (річна) не складається, технічні паспорти відходів не розроблені, реєстрові картки об’єктів утворення, оброблення і утилізації відходів не розроблені, екологічний податок, що справляється за розміщення відходів не складається, моніторинг місць утворення, зберігання і видалення відходів не здійснюється, план організації роботи у сфері поводження з відходами не розроблено, що є порушенням ст.ст. 17, 26, 27, 29, 33 Закону України “Про відходи”, ст. 24 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

інформації щодо кількості люмінесцентних ламп, які використовуються на Базі відпочинку “Сосновий бор” ТОВ “Консалтинг – Універсал”, за адресою: вул. Лісова, 16-А с. Новоселівка, Новомосковського району, Дніпропетровська область, не надано, що є порушенням ст. 20² “Про охорону навколишнього природного середовища”, ст. ст. 8, 11 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”;

договори на передачу рідких побутових відходів, ТБО, металобрухт, відходи деревини, люмінесцентні лампи, відходи від обслуговування автотранспорту, абразивні круги, металева стружка, шлам з очисних споруд та ін., для їх подальшої утилізації відсутні, що є порушенням ст. 17 Закону України “Про відходи”;

роботи з проведення ідентифікації підприємства як об’єкта підвищеної небезпеки не виконані, свідоцтво про Державну реєстрацію об’єкта підвищеної небезпеки або висновок Держгірпромнагляду не одержано, договір обов’язкового страхування щодо цивільної відповідальності суб’єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно пожежами та аваріями на об’єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об’єкти та об’єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного та санітарно-епідеміологічного характеру не укладено, що є

невиконання вимог ст. 9 Закону України “Про об’єкти підвищеної небезпеки”, ст. 49 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

плани ліквідації та локалізації аварійних ситуацій, що розробляються відповідно з вимогами Положення ДНАОП 0.00-4.33-99 на розгляд не надано, що є порушенням ст. 20, 68 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”, ст. ст. 8, 11 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”;

не в повному обсязі виконано припис від 07.08.2012 № 4-6126-12-3 (п.п. 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9), який надавався за результатами попередньої планової перевірки, що є порушенням ст. 20², 68 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”, ст. 11 “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”.

За результатами перевірки складено акт, надано приписи, 1 посадова особа притягнута до адмінвідповідальності на суму 1 700, грн., складено 6 протоколів за ст.ст. 82, 82-1, 82-5, 78, 79, 91-4.

Протягом 2014 року Держекоінспекцією проведено 137 перевірок з питань охорони рослинного світу, у тому числі – 59 з питань охорони лісів. За виявлені порушення вимог природоохоронного законодавства складено 100 протоколів, накладено 64 штрафи на загальну суму 5 644,0 грн, у тому числі з питань охорони лісів накладено 57 штрафів на загальну суму 3 689,0 грн.

Порушникам пред’явлено за незаконне знищення зелених насаджень 13 претензій (у тому числі, через органи прокуратури) на загальну суму 300 954,0 грн.

Основними порушеннями, що були виявлені під час проведення перевірок – порушення встановленого порядку використання лісосічного фонду, знищення або пошкодження підросту в лісах, засмічення лісів відходами, самовільне знесення зелених насаджень.

Під час проведення рейдових перевірок в межах операції “Первоцвіт” виявлено 18 порушень вимог природоохоронного законодавства України, складено 18 адміністративних протоколів, які передано на розгляд до суду.

Протягом 2014 року Держекоінспекцією проведено 24 перевірки з охорони тваринного світу, у ході яких виявлено 30 випадків порушень правил полювання та вимог Закону України “Про мисливське господарство та полювання”, складено 30 адміністративних протоколів (1 з яких передано до суду), притягнуто до адмін. відповідальності 22 особи, на правопорушників накладено штрафи на загальну суму 3 468,0 грн.

Протягом 2014 року Держекоінспекцією проведено 161 перевірку господарських об’єктів, які здійснюють добування і використання рибних ресурсів, встановлено 145 фактів порушення правил рибальства та збуту незаконно добутої продукції, складено 145 адміністративних протоколів (10 адміністративних протоколів передано на розгляд до суду), на 135 правопорушників накладено штрафи на загальну суму 6 069,0 грн. За грубе порушення правил рибальства нараховані 5 збитків на загальну суму 6 928,0 грн.

Під час проведення рейдових перевірок в межах операції “Нерест” виявлено 62 порушення правил любительського та спортивного рибальства, складено 62 адміністративних протоколи, 6 з яких передано до суду, на правопорушників накладено штрафи на загальну суму 2 193,0 грн, за грубе порушення правил рибальства розраховано збитки на загальну суму 1 130,5 грн.

За звітний період проведено 19 перевірок щодо охорони об’єктів природно-заповідного фонду області.

За результатами перевірок складено акти, надано відповідні приписи на усунення порушень природоохоронного законодавства України на землях природно-заповідного фонду, за виявлені порушення вимог природоохоронного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 6 відповідальних особи у вигляді штрафів на загальну суму 1 530,0 грн, складено 8 адмін. протоколів (2 з яких за ст. 91 КУпАП, матеріали передано на розгляд до суду).

У 2014 році здійснювався аналітичний контроль за станом довкілля. Спостереження за гідрохімічним станом р.р. Дніпро, Самара, Кочерга, Інгулець, Жовта проводяться по 32 показниках у створах, розташованих в місцях впливу на водойми скидів стічних вод промислових підприємств. Було відібрано 154 проб води, в яких проведено визначення вмісту шкідливих речовин. На більшості з перевірених підприємств вміст забруднюючих речовин в стічних водах перевищував встановлені нормативи.

Проконтрольовані викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від 376 стаціонарних джерел викидів на 95 підприємствах області, в тому числі на 13 екологічно небезпечних об’єктах. Відібрано та проаналізовано 1899 проб промислових викидів, в яких виконано 14085 аналізів по 25 показниках. На 126 стаціонарних джерелах, з 376 обстежених, фактичні викиди перевищували встановлені нормативи.

Проведений хімічний аналіз 8 проб промислових відходів та 25 проб ґрунту з території та зон впливу 4 промислових підприємств. На 3 промислових підприємствах вміст забруднюючих речовин на обстеженій території перевищував нормативи гранично допустимих концентрацій.

Перевірена діяльність 26 лабораторій промислових підприємств по здійсненню виробничого контролю за станом навколишнього середовища, прийнята участь в акредитації 39 екологічних лабораторій.

Таблиця 15.3.1. Державний контроль за дотриманням вимог природоохоронного законодавства

№ з/п	Назва заходу	Одиниця виміру	Роки		
			2012	2013	2014
1	Кількість перевірених об’єктів	од.	1556	1471	892
2	Складено актів перевірок	од.	1556	1471	892
3	Кількість складених протоколів про адміністративне правопорушення	од.	4226	4794	3274
4	Притягнуто до адміністративної відповідальності	чол./грн	3146/779,688	2874/760,036	1998/482,273
5	Стягнуто адміністративних	чол./грн	3129/737,987	2861/751,264	1997/481,423

№ з/п	Назва заходу	Одиниця виміру	Роки		
			2012	2013	2014
	штрафів				
6	Пред'явлено претензійно-позовних матеріалів	од./грн.	264/14686,543	303/28306,227	278/37128,628
7	Стягнуто претензійно-позовних матеріалів	од./грн.	213/5552,076	246/2695,142	224/1628,785
8	Прийнято рішень про обмеження, тимчасову заборону (зупинення) господарської діяльності	од.	149	75	1
9	Прийнято рішень про призупинення фінансування будівництва (реконструкції) об'єктів	од.	-	-	-
10	Кількість дозволів, виданих на відновлення господарської діяльності та фінансування	од.	23	28	7
11	Кількість об'єктів, на яких виявлено перевищення встановлених екологічних нормативів, дозволів або лімітів	од.	233	268	214
11.1	на спеціальне водокористування	од.	71	72	61
	у тому числі на скиди у водні об'єкти	од.	45	39	43
11.2	на викиди в атмосферне повітря	од.	117	157	153
11.3	на утворення та розміщення відходів	од.	0	0	0
12	Внесено подань про припинення дії виданих дозволів	од.	-	-	-
13	Кількість матеріалів про порушення, що містили ознаки злочину, переданих на розгляд в правоохоронні органи (прокуратури, внутрішніх справ, СБУ)	од.	23	30	53

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

Державна цільова програма радіаційного та соціального захисту населення м. Жовті Води на 2013-2022 роки

Облдержадміністрація є ініціатором розроблення, замовником “Державної цільової програми радіаційного та соціального захисту населення м. Жовті Води на 2013 – 2022 роки”, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 25.06.2012 №579 (зі змінами та доповненнями), (далі – Програма). Керівник Програми – голова Дніпропетровської облдержадміністрації. Виконавець заходів Програми – виконавчий комітет Жовтоводської міської ради

Метою Програми є забезпечення захисту мешканців м. Жовті Води від

радіаційного впливу та пов'язаних з ним шкідливих чинників, поліпшення соціального захисту населення, а також збереження здоров'я населення міста.

Основними завданнями Програми є:

створення та забезпечення функціонування системи постійного моніторингу території м. Жовті Води;

приведення радіаційного фону в житлових, адміністративних будівлях і спорудах до рівня, визначеного Нормами радіаційної безпеки України (НРБУ-97);

проведення комплексу робіт з реабілітації забрудненої території міста для зниження дозових навантажень на населення;

поліпшення соціального захисту населення, яке проживає на територіях з підвищеним радіаційним фоном;

приведення відділення функціональної діагностики та відділення відновлювального лікування Державного закладу “Спеціалізована медико-санітарна частина МОЗ” № 9 до сучасних вимог;

оздоровлення жителів міста у зазначеному відділенні відновлювального лікування;

забезпечення Державного закладу “Спеціалізована медико-санітарна частина МОЗ” № 9 медичним обладнанням та медикаментами для повноцінного її функціонування.

Відповідно до Закону України “Про Державний бюджет України на 2014 рік” було передбачено субвенцію з державного бюджету міському бюджету міста Жовті Води на виконання заходів щодо радіаційного та соціального захисту населення міста Жовті Води у сумі 8,5 млн грн, касові видатки за 2014 рік становлять 7,5 млн грн, що складає 88,2 % від передбаченого у державному бюджеті та 49,5 % від затвердженого Програмою. Копія звіту про виконання Програми за 2014 рік, підготовленого виконавчим комітетом Жовтоводської міської ради надіслана в електронному вигляді.

У 2014 році в обласному бюджеті з метою розв'язання екологічних проблем найбільш техногенно навантажених регіонів області на впровадження 58 природоохоронних заходів було передбачено 146,2 млн грн.

Станом на 01.01.2015 освоєно 54,3 млн грн (37,1% від річних призначень), у тому числі погашення кредиторської заборгованості за виконані у 2013 році роботи – 19 млн грн.

Виконання екологічних заходів за рахунок коштів “Державної цільової програми радіаційного і соціального захисту населення м. Жовті Води на 2013 – 2022 роки” за 2014 рік.

За завданням 1 “Створення та забезпечення функціонування системи постійного моніторингу території м. Жовті Води”.

Захід №1 “Проведення будівельно-монтажних робіт із створення системи моніторингу території міста, у тому числі стану навколишнього природного середовища, радіаційного, медико-біологічного стану” на 2014 рік заплановано коштів у сумі 634,167 тис. грн. на погашення кредиторської заборгованості станом на 01.01.2014. Профінансовано коштів у сумі 634,167 тис. грн, 100 %.

За завданням 2 “Приведення радіаційного фону в житлових, адміністративних будівлях і спорудах до рівня, визначеного НРБУ-97”.

Захід № 1 “Проведення радіаційного обстеження на вміст радону та розроблення документації щодо проти радонового захисту приміщень житлових, адміністративних будівель і споруд” на 2014 рік заплановано коштів у сумі 419,010 тис. грн. на погашення кредиторської заборгованості за 2013 рік.

Профінансовано та касові видатки становлять 419,010 тис. грн, 100 %.

З міського бюджету на проведення радіаційного обстеження у житлових приміщень, з яких відселені мешканці в будинок для переселенців, та в яких здійснені проти радонові заходи заплановано 9,198 тис. грн, профінансовано коштів у сумі 9,165 тис. грн. Касові видатки становлять 4,557 тис. грн.

Проведено обстеження у 12 квартирах (25 приміщень) на вміст радону та зовнішнього гамма-випромінювання, в яких здійснені проти радонові заходи, з них 11 квартир відповідають нормам НРБУ-97. По заявам громадян обстежено 7 квартир (12 приміщень), з них у 6 квартирах перевищення рівня радону²²².

Станом на 01.01.2015 рахується кредиторська заборгованість у сумі 4,608 тис. гривень.

За завданням 3 “Проведення комплексу робіт із реабілітації забрудненої території міста для зниження дозових навантажень на населення”

Захід № 1 “Розроблення проектної документації і проведення комплексу робіт з реабілітації забрудненої території міста, у тому числі: рекультивация порушених і забруднених земель, здійснення протирадіаційних заходів” на 2014 рік заплановано коштів у сумі 1064,436 тис. грн, в тому числі на погашення кредиторської заборгованості за виконані роботи у 2012 році у сумі 400,045 тис. грн.

Профінансовано коштів у сумі 1064,436 тис. грн, за рахунок яких погашена кредиторська заборгованість 2012 року у сумі 400,045 тис. грн.

За рахунок виділених коштів на проведення комплексу робіт з реабілітації забрудненої території міста в поточному році виконані роботи з розробки бортових каменів на бетонній основі 437,4 м, виконано розбирання покриття з асфальту 740,8 м³, вибірка забрудненого щебеневого покриття 474,14 м³, здійснено вивіз забрудненого радіацією покриття 649,04 т, виконані роботи з улаштування двошарової основи щебеню 10 см на площі 1481,69 м², 22 см на площі 1481,69 м², встановлені бетонні бортові камені перерізом 150*300*300 – обсяг 437,4 м, улаштування покриття з асфальтобетонних сумішей на площі 773,1 м².

Всього виконано робіт на суму 661,589 тис. грн. Касові видатки становлять 639,628 тис. грн.

Станом на 01.01.2015 зареєстрована кредиторська заборгованість у сумі 21,960 тис. грн.

У зв'язку з обмеженим фінансуванням капітальних видатків по заходах програми з міського бюджету на даний захід було виділено 154,019 тис. грн для закінчення робіт з улаштування покриття з асфальтобетонних сумішей на площі 708,59 м². Зазначені роботи виконані в повному обсязі. Касові видатки становлять 151,533 тис. грн.

Станом на 01.01.2015 зареєстрована кредиторська заборгованість у сумі 2,486 тис. грн.

У 2014 році виконані роботи з реабілітації забрудненої радіацією території міста на загальній площі 1481,69 м².

Захід № 2 “Здійснення протирадонових заходів (герметизація підвалів, створення якісної системи вентиляції тощо) у житлових, адміністративних будівлях, споруд до рівня, визначеного НРБУ – 97” на 2014 рік заплановано коштів у сумі 212,298 тис. грн, в тому числі на погашення кредиторської заборгованості за 2013 рік у сумі 130,329 тис. грн.

Профінансовано коштів у сумі 212,298 тис. грн, в т. ч. на погашення кредиторської заборгованості за 2013 рік у сумі 130,329 тис. грн, на виконання протирадонових заходів у 2014 році у сумі 81,969 тис. грн. Касові видатки становлять 25,261 тис. грн, в т. ч. на погашення кредиторської заборгованості за 2013 році у сумі 1,146 тис. грн. За рахунок виділених коштів виконані протирадонові заходи у 12 квартирах житлових будинків міста, з яких переселені сім’ї в новий будинок, а саме: герметизація підвалів, створення якісної системи вентиляції, улаштування геомембрани та дерев’яної підлоги на загальній площі 410,4 м².

Станом на 01.01.2015 рахується кредиторська заборгованість у сумі 186,699 тис. грн, в т. числі за 2013 рік у сумі 129,182 тис. грн, за 2014 рік у сумі 57,517 тис. грн.

Захід № 3 “Озеленення території міста” на 2014 рік кошти по Програмі не заплановані.

Захід № 4 “Розчищення русла річки Жовта та водойм у межах міста” на 2014 рік кошти по Програмі не заплановані.

15.5. Моніторинг навколишнього природного середовища

Одним із пріоритетних напрямів роботи в рамках реалізації державної політики України у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, залишаються контроль та координація за виконанням “Програми моніторингу довкілля Дніпропетровської області” (далі – Програма моніторингу), затвердженої рішенням сесії Дніпропетровської обласної ради від 04.12.2007 № 294-13/V.

Упровадження Програми моніторингу дозволить розв’язати цілу низку екологічних, соціально-економічних, науково-технічних, організаційно-виховних проблем та забезпечити системне вивчення природних процесів, прогнозування і комплексну оцінку змін природного середовища.

Згідно доручення голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації у 2011 році було розпочато впровадження систем локального екологічного моніторингу. Протягом 2014 року постійно проводилась робота з органами місцевого самоврядування таких міст, як: Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ та Кривий Ріг, як найбільш забруднених міст області, а саме в напрямку підключення до обласної системи моніторингу довкілля –

локальних (систем екологічного моніторингу на території міст області) та керівниками основних підприємств-забруднювачів довкілля, що увійшли до Програми поліпшення – в напрямку підключення до обласної системи моніторингу довкілля – об’єктових систем моніторингу (системи моніторингу на підприємствах).

Відповідно до Положення про державну систему моніторингу, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 “Про затвердження положення про державну систему моніторингу” (далі – Положення) органи місцевого самоврядування не входять до переліку суб’єктів системи моніторингу та не можуть здійснювати експлуатацію автоматизованих постів спостереження. Це питання стало перепорою на шляху подальшої розбудови регіональної та загальнодержавної системи екологічного моніторингу.

З метою забезпечення розвитку системи моніторингу навколишнього природного середовища м. Кривого Рогу шляхом її модернізації та вдосконалення систем управління даними, як основи для ухвалення управлінських рішень, в листопаді 2013 року на засіданні виконкому Криворізької міської ради розглядалось питання “Про автоматизовану систему екологічного моніторингу навколишнього природного середовища”.

За результатами засідання прийнято рішення від 13.11.2013 № 341 “Про автоматизовану систему екологічного моніторингу навколишнього природного середовища”, яким зобов’язало підприємства упровадити до кінця 2015 року автоматизовані системи моніторингу навколишнього природного середовища.

З метою створення автоматизованих систем комплексного екологічного моніторингу в м. Кривому Розі здійснюється розбудова системи моніторингу довкілля за рахунок введення в експлуатацію постів автоматичного спостереження за станом атмосферного повітря в місті.

У місті діє 4 обладнаних автоматизованих стаціонарних пости для спостереження та обробки показників якості атмосферного повітря, придбаних за рахунок коштів міського фонду охорони навколишнього природного середовища.

Моніторингові дослідження за станом забруднення атмосферного повітря в м. Дніпродзержинськ здійснюються на 4-х стаціонарних постах спостереження, схема розташування яких враховує особливості розміщення промислових підприємств та охоплює всі адміністративні райони міста.

Лабораторні дослідження стану атмосферного повітря проводяться Дніпродзержинською лабораторією спостережень за станом атмосферного повітря (далі – ДЛСЗА) Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології. ДЛСЗА виконуються аналізи з визначення концентрацій забруднюючих речовин по дев’яти інгредієнтам відповідно до атестованих методик вимірювання, а саме: пил (завислі частки), двооксид сірки, оксид вуглецю, двооксид азоту, оксид азоту, сірководень, фенол, аміак, формальдегід. Лабораторією відбираються фільтри на визначення важких металів та бенз/а/пірену. Визначення концентрацій важких металів здійснюється в Київській регіональній лабораторії, а бенз/а/пірену – в Донецькій регіональній

лабораторії.

Створення системи комплексного екологічного моніторингу міста, селищ Таромське і Сухачівка, території зони впливу хвостосховищ (далі – СКЕМ) було розпочато у 2010 році в рамках Плану заходів щодо забезпечення екологічної безпеки м. Дніпродзержинська та поліпшення соціального захисту населення міста (далі – План), який затверджено розпорядженням Кабінетом Міністрів України від 11.08.2010 № 1628-р (із змінами).

Дніпродзержинською міською радою (листи від 05.12.2013 № 01-16/226вих, від 14.03.2014 № 01-17/208вих) за рахунок коштів Державного бюджету України у 2010 році було розпочато захід Створення системи комплексного екологічного моніторингу міста, селищ Таромське і Сухачівка, території зони впливу хвостосховищ (п.1 Плану).

Виконані роботи із обстеження об'єкту моніторингу, розроблено концептуальний проект системи комплексного екологічного моніторингу (далі – СКЕМ), технічне завдання на СКЕМ, відомість обладнання для комплектації та постачання постів СКЕМ I етапу, поставлено обладнання I етапу СКЕМ. Загальний обсяг виконаних робіт становив 1699,8 тис. грн.

Протягом 2011 та 2012 років фінансування заходу за рахунок коштів держбюджету не здійснювалось.

Система моніторингу створюється у складі: пост гама моніторингу – 2 шт, пост хімічного моніторингу – 2 шт., пост контролю радіоактивних аерозолів – 1 шт., пост контролю нерозповсюдженню радіоактивних забруднень – 1 шт., центр управління екологічним моніторингом – 1шт.

Функції моніторингу забезпечать цілодобові непереривні спостереження за якістю атмосферного повітря, гамма-випромінюванням.

У 2014 році за рахунок коштів міського фонду охорони навколишнього природного середовища заплановано 1700,0 тис. грн на захід щодо продовження створення СКЕМ міста, селищ Таромське і Сухачівка, території зони впливу хвостосховищ.

За інформацією управління промисловості та екології Дніпродзержинської міської ради (лист від 12.12.2014 № 01-17/1209вих) питання зі створення системи комплексного екологічного моніторингу міста було розглянуто на Координаційній раді з екологічних питань у грудні 2014 року. На теперішній час по об'єкту отримано експертний звіт ДП “Укрдержбудекспертизи” від 08.12.2014 № 04-1439-14(0319-14)(2792-13)(2248-13)/КД про відповідність документації вимогам ДСТУ Б Д.1.1-1:2013 “Правила визначення вартості будівництва”. Роботи по створенню СКЕМ будуть продовжені в 2015 році.

На цей час у м. Дніпропетровську контроль за станом атмосферного повітря здійснюється на 6 стаціонарних постах спостереження, які належать Дніпропетровському регіональному центру з гідрометеорології та автоматизованим постом контролю атмосферного повітря, який розташований у Ленінському районі та знаходиться на балансі в управлінні охорони навколишнього природного середовища Дніпропетровської міської ради. Пост здійснює виміри вмісту у повітрі діоксиду азоту, діоксиду сірки, оксиду вуглецю, результати публікуються в режимі реального часу на виділеному сервері.

У грудні 2014 році проведено засідання науково-технічної екологічної ради при департаменті екології та природних ресурсів облдержадміністрації де розглянули питання щодо створення концепції розбудови автоматизованої

системи моніторингу довкілля Дніпропетровської області (за станом атмосферного повітря) та необхідності створення єдиної інформаційно-аналітичної системи.

У Дніпропетровській області функціонує мережа державного моніторингу за станом забруднення навколишнього природного середовища. (таблиці 15.5.1., 15.5.2.).

Протягом року проводились систематичні спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря, зворотних, поверхневих, підземних вод та ґрунтів.

Атмосферне повітря

Постійні спостереження за станом атмосферного повітря, атмосферними опадами і випадінням забруднюючих речовин з атмосфери, за джерелами викидів забруднюючих речовин та іншими джерелами забруднення атмосферного повітря виконують:

Державна екологічна інспекція в Дніпропетровській області;

Дніпропетровський регіональний центр з гідрометеорології.

У 2014 році Держекоінспекцією здійснювався аналітичний контроль за станом довкілля.

Проконтрольовані викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від 376 стаціонарних джерел викидів на 95 підприємствах області, в тому числі на 13 екологічно небезпечних об'єктах. Відібрано та проаналізовано 1899 проб промислових викидів, в яких виконано 14085 аналізів по 25 показниках. На 126 стаціонарних джерелах, з 376 обстежених, фактичні викиди перевищували встановлені нормативи.

Перевірена діяльність 26 лабораторій промислових підприємств по здійсненню виробничого контролю за станом навколишнього середовища, прийнята участь в акредитації 39 екологічних лабораторій.

Дніпропетровський регіональний центр з гідрометеорології (далі – ДРЦГМ) проводив спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря на стаціонарних та маршрутних постах спостереження (далі – ПСЗ). На стаціонарних ПСЗ у 2014 році було відібрано та проаналізовано 82741 пробу атмосферного повітря. Лабораторії акредитовані на право проведення вимірювань по 9 інгредієнтам. Крім того, на деяких постах спостереження був здійснений відбір проб повітря на вміст важких металів, також на ПСЗ відбирались проби на вміст бенз(а)пірену. Визначення концентрацій важких металів проведено в Київській регіональній лабораторії, а бенз(а)пірену – в Донецькій регіональній лабораторії. Відбір проб повітря на бенз/а/пірен продовжувався на протязі всього року. З липня 2014 року було припинено відправку проб повітря на визначення бенз/а/пірену до Донецької РЛА, відібрані проби на бенз/а/пірен зберігаються у приміщеннях лабораторій спостережень за забрудненням атмосферного повітря міст Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ, Кривий Ріг.

У 2014 році лабораторіями ДРЦГМ проводились спостереження за забрудненням атмосферного повітря по повній програмі:

за станом забруднення атмосферного повітря – у м. Дніпропетровську

спостереження проводилися на 6 стаціонарних ПСЗ, у м. Дніпродзержинську – на 4 стаціонарних постах, у м. Кривому Розі – на 5 стаціонарних постах.

Згідно комплексному індексу забруднення атмосфери пріоритетними речовинами (ІЗА), обчисленому за даними спостережень 2014 року (таблиця 15.5.3.), рівень забруднення атмосферного повітря міст Дніпропетровської області залишається вище середнього.

Таблиця 15.5.3. Індекс забруднення атмосфери (ІЗА) у містах Дніпропетровської області за 2014 рік

Перелік пріоритетних домішок	ІЗА		
	Дніпропетровськ	Дніпродзержинськ	Кривий Ріг
Формальдегід	6,06	5,41	4,17
Двооксид азоту	1,75	2,00	1,50
Пил	2,00	2,67	3,33
Оксид вуглецю			0,69
Фенол	1,00	3,58	
Аміак	1,00	1,22	0,77
Комплексний ІЗА	11,81	14,88	10,46

Аналізуючи хід величин індексу забруднення атмосфери міст Дніпропетровської області у 2014 році в порівнянні з 2013 роком, відмічається зменшення рівня забруднення у містах Дніпропетровськ та Дніпродзержинську, та збільшення рівня забруднення у м. Кривий Ріг. Якщо значення $ІЗА \leq 5$, рівень забруднення повітря міста вважається нижче середнього, якщо $5 < ІЗА \leq 8$ – приблизно дорівнює середньому, якщо $8 < ІЗА \leq 15$ – вище середнього, якщо $ІЗА > 15$ – значно вище середнього. (див. рис. 15.5.3.).

У 2014 році в повітрі міст Дніпропетровської області спостерігається така тенденція:

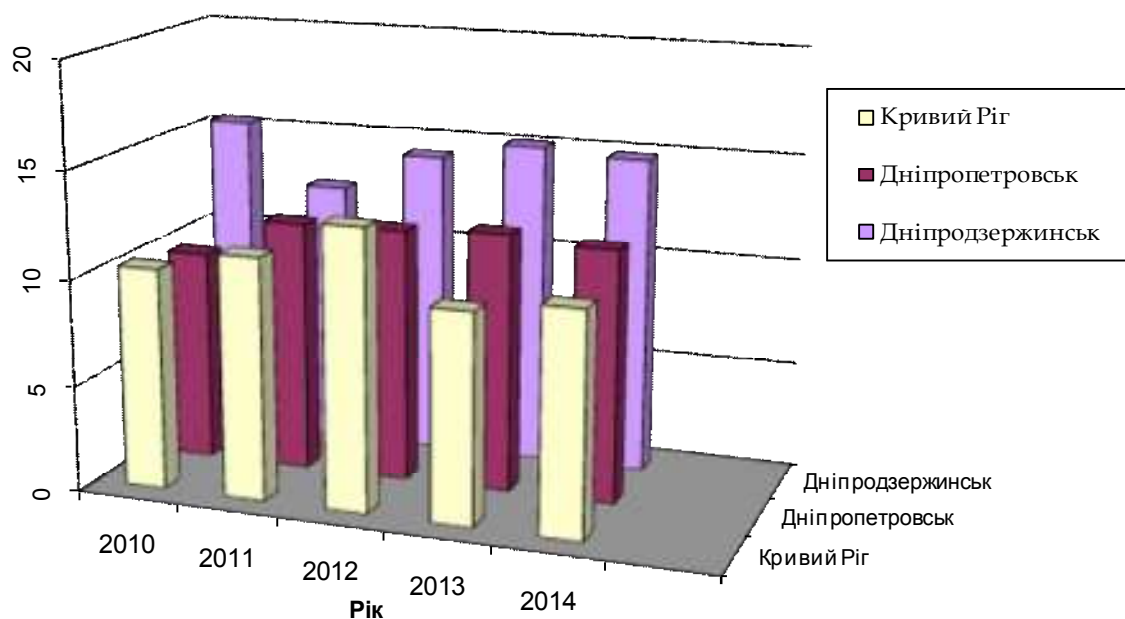

Рис. 15.5.3. Індекс забруднення атмосферного повітря у містах Дніпропетровської області за 2010 – 2014 роки

Значний внесок у викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря міст Дніпропетровської області в 2014 році перепадав на підприємства чорної металургії:

по Дніпропетровську (ПАТ “Євраз-Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського”, ПАТ “Інтерпайп Нижньодніпровський трубо-прокатний завод”, ПАТ “Дніпропетровський трубний завод”);

по Кривому Рогу (ПАТ “ХайдельбергЦемент Україна”, ТЕЦ ім. Ілліча, а також представники гірничо-металургійної галузі: ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”; ПАТ “ПівнігЗК”, ПАТ “ПівдГЗК”, ПАТ “ЦГЗК”, ПАТ “ІнгЗК”, ПАТ “Кривбасзалізрудком”);

по Дніпродзержинську (ПАТ “Дніпровський меткомбінат”, ПАТ “Євраз Дніпродзержинський коксохімічний завод” та ПАТ “Євраз-Баглійкокс”);

енергетики (ДТЕК Придніпровська ТЕС, Дніпродзержинська ТЕЦ), хімічної промисловості, а також на автотранспорт.

У викидах підприємств чорної металургії міститься пил, двооксид сірки, оксид вуглецю, оксиди азоту, сірководень, фенол, бенз (α)пірен.

Практично з усіх джерел в атмосферне повітря потрапляють двооксид сірки, пил, оксид вуглецю, оксиди азоту. (таблиця 15.5.4).

Характеристики забруднення атмосферного повітря (середньорічні та максимальні концентрації, мг/м³ та в частках ГДК) у містах Дніпропетровської області наведені у таблицях 15.5.4., 15.5.5. та 15.5.6.

Таблиця 15.5.4. Зміна середнього рівня забруднення атмосферного повітря за 5 років (2010 – 2014 роки) у містах Дніпропетровської області

Домішки	Тенденція за 5 років (2010-2014р.р.)		
	Дніпропетровськ	Дніпродзержинськ	Кривий Ріг
Пил	0	+0,6	+0,04
Двооксид сірки	+0,0018	+0,014	+0,001
Оксид вуглецю	+0,1	+0,3	-0,3
Двооксид азоту	0	+0,003	+0,003
Оксид азоту	-0,001	+0,003	0
Сірководень	+0,0001	+0,0002	+0,0003
Фенол	0	+0,0006	0
Аміак	-0,001	0	-0,001
Формальдегід	+0,0007	-0,0008	-0,0002

Таблиця 15.5.5. Характеристики забруднення атмосферного повітря у містах Дніпропетровської області за 2014 рік

Домішки	ГДК с.д., мг/м ³	ГДК н.р., мг/м ³	Концентрація середньорічна, мг/м ³		
			Максимальна концентрація, мг/м ³		
			Дніпропетровськ	Дніпродзержинськ	Кривий Ріг
1	2	3	4	5	6
Пил	0,15	0,5	0,3	0,4	0,5
			1,0	1,4	2,3
Двооксид сірки	0,050	0,500	0,011	0,008	0,023
			0,264	0,040	0,086
Оксид вуглецю	3	5	2	3	2
			8	6	7
Двооксид	0,04	0,20	0,07	0,08	0,06

Домішки	ГДК с.д., мг/м ³	ГДК н.р., мг/м ³	Концентрація середньорічна, мг/м ³		
			Максимальна концентрація, мг/м ³		
			Дніпропетровськ	Дніпродзержинськ	Кривий Ріг
азоту			0,28	0,42	0,29
Оксид азоту	0,06	0,40	0,04	0,04	0,03
			0,10	0,09	0,10
Сірководень	-	0,008	0,002	0,006	0,002
			0,036	0,018	0,013
Фенол	0,003	0,010	0,003	0,008	0,002
			0,016	0,032	0,013
Аміак	0,04	0,20	0,04	0,05	0,03
			0,15	0,12	0,25
Формальдегід	0,003	0,035	0,012	0,011	0,009
			0,086	0,030	0,047
Важкі метали (мкг/м ³)					
Кадмій	0,3 мкг/м ³	-	0,004	0,008	0,001
			0,01	0,01	0,003
Залізо	40 мкг/м ³	-	1,17	2,46	0,30
			2,75	4,37	0,79
Марганець	1 мкг/м ³	-	0,06	0,13	0,01
			0,14	0,24	0,02
Мідь	2 мкг/м ³	-	0,03	0,13	0,01
			0,11	0,79	0,03
Нікель	1 мкг/м ³	-	0,02	0,03	0,01
			0,05	0,09	0,03
Свинець	0,3 мкг/м ³	-	0,03	0,03	0,02
			0,09	0,06	0,06
Хром	1,5 мкг/м ³	-	0,03	0,02	0,02
			0,05	0,03	0,04
Цинк	5 мкг/м ³	-	0,08	0,20	0,005
			0,39	0,62	0,01

Таблиця 15.5.6. Концентрації забруднюючих речовин атмосферного повітря в Дніпропетровській області у 2014 році (в частках ГДК)

Домішки	Середньорічна концентрація		
	Максимальна концентрація		
	Дніпропетровськ	Дніпродзержинськ	Кривий Ріг
1	2	3	4
Пил	2,0	2,7	3,3
	2,0	2,8	4,6
Двооксид сірки	0,22	0,16	0,46
	0,50	0,08	0,17
Оксид вуглецю	0,7	1,0	0,7
	1,6	1,2	1,4
Двооксид азоту	1,8	2,0	1,5
	1,4	2,1	1,5
Оксид азоту	0,7	0,7	0,5
	0,3	0,2	0,3
Сірководень	-	-	-
	4,5	2,3	1,6
Фенол	1,0	2,7	0,7
	1,6	3,2	1,3
Аміак	1,0	1,3	0,8

Домішки	Середньорічна концентрація		
	Максимальна концентрація		
	Дніпропетровськ	Дніпродзержинськ	Кривий Ріг
	0,8	0,6	1,3
Формальдегід	4,0	3,7	3,0
	2,5	0,9	1,3
Кадмій	0,01	0,03	0,003
	0,03	0,03	0,01
Залізо	0,03	0,06	0,008
	0,07	0,11	0,02
Марганець	0,06	0,13	0,01
	0,14	0,24	0,02
Мідь	0,02	0,07	0,005
	0,06	0,40	0,02
Нікель	0,02	0,03	0,01
	0,05	0,09	0,03
Свинець	0,10	0,10	0,07
	0,30	0,20	0,20
Хром	0,02	0,01	0,01
	0,03	0,02	0,03
Цинк	0,02	0,04	0,001
	0,08	0,12	0,02

Поверхневі, зворотні, підземні води

Якість поверхневих вод контролюється підрозділами Держекоінспекції, ОблСЕС, Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології, облводресурсів.

Обласні організації, що ведуть контроль стану водних ресурсів, практично усі мають у своєму складі хімічні лабораторії. Радіологічний контроль поверхневих вод, питної води, здійснюють ОблСЕС, облводрес. Баканаліз проводять лабораторії ОблСЕС та міських водоканалів. Гідрологічні параметри водних об'єктів досліджує відділ гідрології Дніпропетровського регіонального центру по гідрометеорології. ОблСЕС має в своєму складі групу метрології та стандартизації, яка займається перевіркою аналітичного обладнання по вимірам показників стану водних ресурсів. Спостереження за гідрохімічним станом поверхневих водойм області здійснює Держекоінспекція. Спостереження за станом ґрунтових вод меліорованих земель в структурі Дніпропетровського обласного управління водних ресурсів проводить гідрогеолого-меліоративна експедиція.

Спостереження за гідрохімічним станом р.р. Дніпро, Самара, Кочерга, Інгулець, Жовта Держекоінспекцією проводяться по 32 показниках у створах, розташованих в місцях впливу на водойми скидів стічних вод промислових підприємств. Було відібрано 154 проб води, в яких проведено визначення вмісту шкідливих речовин. На більшості з перевірених підприємств вміст забруднюючих речовин в стічних водах перевищував встановлені нормативи.

За підсумками 2014 року працівниками санепідслужби відібрано і досліджено 2305 проб питної водопровідної води на фізико-хімічні показники та

2293 проб на мікробіологічні показники. Відхилення якості питної водопровідної води згідно вимог з Державних санітарних норм та правил “Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною” – ДСанПіН 2.2.4-171-10 (із змінами) були виявлені в 15,2 % проб (у 2013 році – відповідно – 11 %) та 2,3 % проб на мікробіологічні показники (у 2013 році – відповідно – 2,3 %).

Невідповідність якості питної води нормативним вимогам в основному пов’язана з підвищеним рівнем забарвленості, каламутності, загальної жорсткості та вмісту мінеральних солей.

Нестандартні проби на фізико-хімічні показники реєструвались у Дніпропетровську, Марганцю, Нікополі, Новомосковську, Павлограді, Жовті Води, Апостолівському, Васильківському, Верхньодніпровському, Синельниківському, Царичанському районах.

На мікробіологічні показники нестандартні проби реєструвались у містах Кривому Розі, Дніпропетровську, Павлограді, Жовті Води, Першотравенську, у районах: Апостолівському, Васильківському, Верхньодніпровському, Синельниківському, Новомосковському.

Якість води р. Дніпро у створі села Мішурін Ріг Верхньодніпровського району (вхід ріки на територію області) характеризувалася перевищенням нормативів БСК повн. у 1,3 рази і ХСК – у 1,9 – 2,1 рази.

У місці водозабору Аульського міжрайонного водопроводу, що у Криничанському районі, періодично реєструвалось перевищення нормативів БСК у 1,3 – 2,0 рази, ХСК у 1,9 – 2,0 рази, марганцю у 1,2 – 2,0 рази.

Забруднення ріки Дніпро нижче даного створу зумовлено впливом забруднених зворотних вод міста Дніпродзержинська.

У створі селища Таромське м. Дніпропетровська виявлені перевищення нормативів ХСК в 1,9 – 2,15 рази.

Кайдацький та Ломовський питні водозабори, що у м. Дніпропетровську, знаходяться під негативним впливом стічних вод підприємств м. Дніпродзержинська, насамперед ПАТ “ДніпроАЗОТ”, ПАТ “Дніпровський меткомбінат”, КП “Дніпродзержинський міськводоканал”, ДП “Смоли”. Вказаним впливом обумовлено систематичне перевищення нормативів БСК повн. у 1,1 – 1,3 рази), ХСК у 2,8 рази.

У створі водозабору групового міжрайонного водопроводу “Дніпро-Західний Донбас”, що у с. Василівка Синельниківського району (на межі із Запорізькою областю), виявлялися перевищення нормативів БСК повн. у 1,6 рази, ХСК у 2 – 2,3 рази.

У створі водозабору Нікопольського міського водоканалу виявлені перевищення нормативів БСК в 1,4 – 1,5 рази, ХСК від 2,1 до 2,4 рази.

У створі забору питного каналу “Дніпро-Кривий Ріг” (с. Мар’янське Апостолівського району) рівень БСК повн. перевищував норматив у 1,1 рази.

У цілому у створах р. Дніпро відзначався помірний ступінь забруднення за гігієнічною класифікацією СанПіН 4630-88.

Якість води р. Самари (лівої притоки р. Дніпро) знаходиться під негативним впливом скиду шахтних вод шахт ПАТ “ДТЕК “Павлоградвугілля”,

що здійснюється щорічно з жовтня до квітня.

При порівнянні якості води р. Самара у створах с. Олександропіль Петропавлівського району (вхід ріки на територію області) та с. Вербки Павлоградського району (нижче скиду шахтних вод) чітко просліджується негативний вплив даного скиду. Так, рівень сухого залишку у створі с. Вербки сягав 4,1 г/л, а у створі с. Олександропіль максимальний рівень сухого залишку не перевищував 3,0 г/л. Внаслідок скиду зростає рівень хлоридів у створі с. Вербки (до 2,6 ГДК). Крім того, у цьому створі виявлялися перевищення нормативів ХСК у межах до 3,2 разів.

У гирлі р. Самари (озеро ім. Леніна в межах м. Дніпропетровська) виявлялося систематичне перевищення нормативів БСКповн. у 1,3 рази, ХСК від 2,5 рази, колифактів у 9,5 – 17,5 рази.

Для більшості створів р. Самари характерний високий ступінь забруднення води згідно з СанПіН № 4630-88.

Для води р. Інгулець прослідковується негативний вплив стічних вод Кривбасу, у тому числі шахтних, кар'єрних, промислових стічних вод гірничорудних підприємств та металургійного комбінату ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”.

У створах с. Новоселівка та с. Андріївка Широківського району (нижче цих скидів) рівень жорсткості у період скиду сягав 24 моль/м³, при фоні 9 – 10 моль/м³; сухого залишку 4,2 г/л. Крім того, нижче скиду виявлялися перевищення нормативів БСК у 2,2 рази, ХСК у 1,3 рази. Також систематично виявлялося перевищення максимально-допустимих рівнів індексу ЛПКП (10000 в 1 дм³) до 1,3 – 6,2 разів.

Залишаються високими рівні забруднення води ріки Саксагань, притоки р. Інгулець. У створі її гирла (м. Кривий Ріг) рівень БСК перевищував норматив у 2,5 рази, ХСК – у 1,3 рази, сухого залишку у 1,5 – 2,4 рази.

Не зареєстровано суттєвих змін якості води у створах рік Вовчої (притока р. Самари), Оріль, Південного водосховища на каналі “Дніпро-Кривий Ріг”, каналу “Дніпро – Донбас”.

Узагальнена інформація щодо фізико-хімічних показників річкових вод річок Самара, Вовча, Оріль, Солона, Інгулець за 2014 рік за даними обводресурсів наведена у табл. 15.5.7.

Протягом 2014 року Дніпропетровський регіональний центр з гідрометеорології здійснював контроль за станом поверхневих вод на 6 пунктах спостережень (9 створів), розташованих на річках Оріль (смт. Царичанка), Самара (м. Новомосковськ – 2 створи), Вовча (м. Павлоград – 2 створи, смт. Васильківка), Солона (с. Новопавлівка), Інгулець (м. Кривий Ріг – 2 створи).

Всього протягом 2014 року на річках Самара, Вовча, Оріль, Солона було відібрано та проаналізовано 29 проб, на р. Інгулець – 10 проб.

Узагальнена інформація щодо фізико-хімічних показників поверхневих вод за 2014 рік за даними Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології наведена у табл. 15.5.7.1.

Підрозділами Держекоінспекції в Дніпропетровській області було проведено хімічний аналіз 8 проб промислових відходів та 25 проб ґрунту з території та зон впливу 4 промислових підприємств. На 3 підприємствах вміст забруднюючих речовин на обстеженій території перевищував нормативи гранично допустимих концентрацій.

15.6. Державна екологічна експертиза проектної документації

Законом України “Про регулювання містобудівної діяльності” (від 17.02.2011 № 3038-17) внесено зміни до Закону України “Про екологічну експертизу”, якими розмежовано повноваження Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України і Міністерства екології та природних ресурсів України.

На підставі пункту 7 постанови Кабінету Міністрів України від 11.05.2011 № 560 “Про затвердження Порядку затвердження проектів будівництва і проведення їх експертизи”, експертизу проводять експертні організації, що відповідають критеріям у відповідності до постанови Кабінету Міністрів України від 23.05.2011 № 554.

Таблиця 15.5.1. Середовища, які контролюються суб'єктами моніторингу довкілля та число точок спостережень

№ з/п	Суб'єкти моніторингу довкілля	Кількість точок спостережень, од.								
		атмосферне повітря	стаціонарні джерела викидів в атмосферне повітря	Поверхневі води	Джерела скидів зворотних вод у поверхневі води	морські води	джерела скидів зворотних вод у морські води	підземні води	джерела скидів зворотних вод у глибокі підземні водоносні горизонти	грунти
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Державна служба України з надзвичайних ситуацій	15	-	10	-	-	-	-	-	-
2	Держводагентство	-	-	23	1	-	-	-	-	-
3	Мінприроди України	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Держсанепід-служба України	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Мінагрополітики України	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Держлісагентство	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Держземагентство	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Мінрегіон України	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Держгеонадра	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	інші	5	-	-	-	-	-	-	-	-

Таблиця 15.5.2. Здійснення моніторингу довкілля за регіональними (місцевими) програмами природоохоронних заходів

№ з.п.	Назва регіональної (локальної) програми моніторингу довкілля	Суб'єкти моніторингу довкілля, що залучені до виконання програм	Основні рекомендації, що надаються за результатами впровадження регіональних програм
1	“Програма моніторингу довкілля Дніпропетровської області”, затверджена рішенням сесії обласної ради від 04.12.2007. № 294-13/V	ОДА, МОЗ, Держводагентства, Мінбуду, МНС, Мінагропрому, Держкомзему, Держлісагенство	Програма виконується дуже повільними темпами. Основною причиною є мізерні обсяги фінансування. Протягом 2014 року не було передбачено фінансування заходів програми.

Таблиця 15.5.7. Узагальнена інформація щодо фізико-хімічних показників річкових вод річок Самара, Вовча, Оріль, Солона, Інгулець за 2014 рік

з/п	Місце спостереження за якістю води	Показники складу та властивостей																		
		Стронцій-90, Бк/дм³	Цезій-137, Бк/дм³	Кольоровість, град.	Прозорість, см	Каламутність, мг/дм³	Завислі речовини, мг/дм³	Сухий залишок, мг/дм³	Лужність, мг-екв/дм³	pH	K+Na	Кальцій, мг/дм³	Магній, мг/дм³	Залізо загальне, мг/дм³	Амоній сольовий, мг/дм³	Нітрити, мг/дм³	Нітрати, мг/дм³	Жорсткість загальна, мг-екв/дм³	Бікарбонати, мг/дм³	Хлориди, мг/дм³
	Дніпродзержинське водосховище																			
1	с. Шульгівка, вхід водопідводячого каналу ГВС каналу Дніпро-Донбас	0,029/ -	0,009/ -	19,00	28	3,91	<5,0	268/-	3,4	8,0 8/-	29	53,44	11,99	0,1 2/-	0,3 0/-	0,0 6/-	1,4 0/-	3,6	207	24,09 /-
2	м. Верхньодніпровськ, питний в/з			19,82	26	6,70	5,4	270/-	3,4	8,1 5/-	26	52,43	12,83	0,1 6/-	0,2 8/-	0,0 5/-	2,1 0/-	3,7	204	25,36 /-
3	смт Аули, питн. в/з м. Дніпропетровськ та м. Дніпродзержинськ	0,030/ -	0,008/ -	18,07	29	3,32	<5,0	267/-	3,3	8,0 6/-	26	53,69	12,19	0,1 1/-	0,3 0/-	0,0 7/-	1,4 2/-	3,7	203	24,05 /-
	Дніпровське водосховище																			
4	м. Дніпропетровськ, Кайдакський питний в/з	0,030/ -	0,008/ -	18,19	29	2,55	<5,0	268/-	3,4	8,0 5/-	28	53,93	11,95	0,1 3/-	0,3 1/-	0,1 0/-	1,5 9/-	3,6	206	23,74 /-
5	м. Дніпропетровськ, Ломовський питний в/з			18,30	29	2,53	<5,0	278/-	3,4	8,0 5/-	29	55,11	12,40	0,1 4/-	0,3 0/-	0,1 0/-	1,7 0/-	3,8	209	25,74 /-
6	м. Дніпропетровськ, ВП "ПдТЕС" ПАТ "ДТЕК Дніпроенерго", питний в/з			18,50	29	2,94	<5,0	316/-	3,6	8,0 8/-	41	56,03	14,07	0,1 5/-	0,3 1/-	0,1 0/-	1,9 0/-	3,9	218	33,90 /-
7	с. Воронове, питний в/з водоводу ДМП ВКП "Дніпро-Західний Донбас"	0,027/ -	0,007/ -	20,42	27	3,44	5,1	298/-	3,5	8,1 2/-	38	52,23	12,89	0,1 2/-	0,2 9/-	0,0 7/-	1,2 0/-	3,7	211	31,74 /-
8	с. Войськове, питний в/з Солонянського району			18,35	27	7,03	5,8	288/-	3,4	7,9 8/-	29	57,49	13,03	0,1 7/-	0,3 0/-	0,1 2/-	1,9 9/-	4,0	206	32,86 /-
	Каховське водосховище																			
9	м. Марганець, питний в/з			16,27	29	2,19	<5,0	277/-	3,3	7,9 3/-	33	49,87	14,11	0,1 4/-	0,3 2/-	0,0 4/-	1,9 0/-	3,7	198	28,78 /-
10	м. Нікополь, питний в/з	0,027/ -	0,009/ -	18,45	29	5,84	<5,0	273/-	3,3	8,0 4/-	31	50,11	13,64	0,1 7/-	0,3 3/-	0,0 6/-	1,8 0/-	3,6	198	26,31 /-
11	м. Орджонікідзе, питний в/з			17,00	30	0,54	<5,0	288/-	3,1	7,7 2/-	32	51,56	14,73	0,1 3/-	0,2 7/-	0,0 5/-	1,6 0/-	3,8	189	30,54 /-
12	с. Мар'янське, ГВС канал Дніпро-Кривий Ріг	0,028/ -	0,009/ -	18,80	29	1,98	<5,0	290/-	3,2	8,1 0/-	37	51,56	13,98	0,1 0/-	0,2 9/-	0,0 5/-	1,8 8/-	3,7	194	35,63 /-
13	канал Дніпро-Кривий Ріг, Південне			18,27	28	2,07	<5,0	318/-	3,4	8,1	45	49,10	14,60	0,1	0,2	0,0	1,1	3,8	206	39,20

	в-ще, питний в/з									0/-				3/-	7/-	5/-	0/-			/-
	Притоки																			
14	р. Оріль, смт Царичанка	0,029/ -	0,006/ -	23,27	30	2,24	<5,0	1305 /1,3	6,4	8,1 1/-	227	125,7 3	60,45	0,1 5/-	0,3 4/-	0,0 4/-	2,4 8/-	11,3	388	122,3 4/-
15	р. Самара, с. Вербки	0,028/ -	0,008/ -	20,20	27	3,96	<5,0	3120 /3,1	5,6	8,2 3/-	960	228,8 5	166,8 5	0,1 4/-	0,3 7/-	0,0 6/-	1,1 6/-	26,6	339	1109, 40/3, 2
16	р. Самара, м.Підгороднє, ГВС-2 маг каналу ФМУВР	0,027/ -	0,008/ -	15,69	26	3,01	7,3	2698 /2,7	5,1	8,2 0/-	544	200,7 7	119,4 9	0,2 5/-	0,2 8/-	0,0 6/-	3,8 8/-	20,2	308	512,5 9/ 1,5
17	р. Вовча, м. Павлоград			15,94	26	7,14	5,9	3671 /3,7	5,3	8,2 4/-	698	299,8 0	145,6 2	0,1 4/-	0,3 0/-	0,0 7/-	1,9 9/-	27,4	322	575,1 1/ 1,6
18	р. Жовта, с. Мар'янівка, вище скиду ТОВ"Восток-Руда"	0,026/ -	0,013/ -	15,50	26	6,20	<5,0	1642 /1,6	4,9	7,8 9/-	254	158,6 4	87,59	0,1 9/-	0,3 3/-	0,1 5/-	5,3 9/-	15,0	297	189,7 2/-
19	р. Жовта, нижче скиду ТОВ "Восток-Руда"	0,037/ -	0,013/ -	17,08	26	3,83	<5,0	2081 /2,1	5,8	7,9 9/-	364	173,5 8	104,6 4	0,1 8/-	0,3 2/-	0,1 1/-	9,0 1/-	17,3	353	257,2 2/-
20	р. Інгулець, с. Іскрівка, нижче впадіння р. Жовта	0,031/ -	0,008/ -	15,37	29	1,69	<5,0	780/-	5,1	8,0 1/-	128	78,20	45,44	0,0 9/-	0,3 2/-	0,1 0/-	3,9 5/-	7,6	308	78,33 /-
21	р. Інгулець, Карачунівське в-ще, питний в/з м. Кривий Ріг	0,030/ -	0,008/ -	13,73	29	1,26	<5,0	970/-	4,1	8,1 5/-	162	76,15	58,56	0,1 2/-	0,2 9/-	0,0 6/-	1,5 2/-	8,6	252	108,0 4/-
22	р. Інгулець, вище впадіння балки Грушоватої			14,37	25	6,86	7,8	1515 /1,5	4,4	8,0 6/-	317	97,18	79,67	0,1 9/-	0,3 0/-	0,0 8/-	2,0 2/-	11,3	267	282,9 0/-
23	р. Інгулець, гирло обвідного каналу ТОВ "Терра Консалтинг"			14,66	21	14,05	12,0	2075 /2,1	3,0	7,9 5/-	388	152,2 4	121,6 2	1,3 4/4, 5	1,6 1/-	1,2 0/-	10, 98/-	16,6	183	662,7 8/ 1,9
24	р. Інгулець, с.Андріївка	0,031/ -	0,008/ -	14,01	28	5,98	6,8	3017 /3,0	4,1	8,1 6/-	757	146,8 0	127,3 6	0,1 6/-	0,3 0/-	0,1 0/-	2,6 2/-	16,7	249	1086, 92/3, 1

№ з/ п	Місце спостереження за якістю води	Показники складу та властивостей															
		Сульфати, мг/дм ³	Розчинений кисень, мгО ₂ /д ³	БСК ₅ , мгО ₂ /дм ³	ХСК, мгО/дм ³	Фториди, мг/дм ³	Марганець, мг/д ³	Ортофосфати, мг/дм ³	АПАР, мг/д ³	Мідь, мг/д ³	Цинк, мг/дм ³	Нікель, мг/дм ³	Хром ⁺⁶ , мг/дм ³	Хром ⁺³ , мг/дм ³	Нафтопродук ти, мг/дм ³	Феноли, мг/дм ³	Алюміній, мг/д ³
	Дніпродзержинське водосховище																
1	с. Шульгівка, вхід водопідводячого каналу ГВС каналу Дніпро-Донбас	33,98/-	8,48/-	2,2/-	28,2/1,9	0,18	0,05/-	0,25/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,006/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,05/-	<0,0005/ -	<0,01/ -
2	м. Верхньодніпровськ, питний в/з	32,04/-	8,85/-	2,0/-	31,1/2,1	0,18	0,05/-	0,24/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,005/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,06/-	<0,0005/ -	0,01/-
3	смт Аули, питн. в/з м. Дніпропетровськ та м. Дніпродзержинськ	33,86/-	8,40/-	2,2/-	28,6/1,9	0,17	0,06/-	0,27/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,006/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,06/-	<0,0005/ -	<0,01/ -
	Дніпровське водосховище																
4	м. Дніпропетровськ, Кайдакський питний в/з	34,76/-	8,30/-	2,0/-	29,4/2,0	0,16	0,07/-	0,30/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,006/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,06/-	<0,0005/ -	<0,01/ -
5	м. Дніпропетровськ, Ломовський питний в/з	38,18/-	8,41/-	2,0/-	28,2/1,9	0,16	0,06/-	0,33/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,006/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,05/-	<0,0005/ -	<0,01/ -
6	м. Дніпропетровськ, ВП "ПдТЭС" ПАТ "ДТЕК Дніпроенерго", питний в/з	48,11/-	8,26/-	2,3/-	32,0/2,1	0,18	0,06/-	0,35/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,006/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,06/-	<0,0005/ -	<0,01/ -
7	с. Воронове, питний в/з водоводу ДМП ВКП " Дніпро-Західний Донбас"	40,77/-	8,01/-	3,3/1, 5	33,8/2,3	0,18	0,05/-	0,31/-	<0,02 5	0,006/ -	0,005/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,05/-	<0,0005/ -	0,01/-
8	с. Войськове, питний в/з Солонянського району	41,10/-	7,91/-	2,8/1, 2	30,3/2,0	0,18	0,09/-	0,46/-	<0,02 5	0,005/ -	0,007/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,04/-	<0,0005/ -	<0,01/ -
	Каховське водосховище																
9	м. Марганець, питний в/з	44,25/-	8,92/-	1,8/-	29,2/1,9	0,15	0,04/-	0,24/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,006/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,06/-	<0,0005/ -	0,01/-
10	м. Нікополь, питний в/з	40,74/-	8,82/-	1,8/-	29,9/2,0	0,20	0,05/-	0,35/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,006/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,06/-	<0,0005/ -	0,01/-
11	м. Орджонікідзе, питний в/з	55,89/-	8,48/-	1,6/-	30,4/2,0	0,17	0,04/-	0,23/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,005/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,06/-	<0,0005/ -	0,01/- /-
12	с. Мар'янське, ГВС канал Дніпро-Кривий Ріг	48,09/-	8,92/-	2,0/-	31,9/2,1	0,18	0,03/-	0,36/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,005/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,07/-	<0,0005/ -	0,01/-

13	канал Дніпро-Кривий Ріг, Південне в-ще, питний в/з	52,08/-	7,99/-	1,7/-	32,7/2,2	0,16	0,04/-	0,24/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,005/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,05/-	<0,0005/ -	0,01/-
Притоки																	
14	р. Оріль, смт Царичанка	504,40/-	8,70/-	3,6/-	33,4/1,1	0,33	0,17/ 1,7	0,86/-	<0,02 5	0,007/ -	0,006/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,06/-	<0,0005/ -	0,01/-
15	р. Самара, с. Вербки	1350,34/2, 7	7,27/-	3,6/-	57,3/1,9	0,17	0,09/-	0,64/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,005/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,04/-	<0,0005/ -	0,01/-
16	р. Самара, м. Підгороднє, ГВС-2 маг каналу ФМУВР	1077,73/2, 2	6,36/-	3,7/-	42,9/1,4	0,23	0,20/ 2,0	0,72/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,006/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,05/-	<0,0005/ -	0,01/-
17	р. Вовча, м. Павлоград	1623,68/3, 2	8,44/-	4,1/-	44,3/1,5	0,11	0,07/-	0,17/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,006/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,05/-	<0,0005/ -	0,01/-
18	р. Жовта, с. Мар'янівка, вище скиду ТОВ"Восток-Руда"	714,62/1,4	8,06/-	2,7/-	38,0/1,3	0,38	0,10/-	0,29/-	<0,02 5	0,006/ -	0,006/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,06/-	<0,0005/ -	0,01/-
19	р. Жовта, нижче скиду ТОВ "Восток- Руда"	900,16/1,8	8,23/-	2,9/-	46,5/1,5	0,38	0,08/-	0,76/-	<0,02 5	0,006/ -	0,007/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,07/-	<0,0005/ -	0,01/-
20	р. Інгулець, с. Іскрівка, нижче впадіння р. Жовта	264,06/-	8,01/-	2,6/-	40,6/1,4	0,25	0,06/-	0,31/-	<0,02 5	0,005/ -	0,006/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,05/-	<0,0005/ -	0,01/-
21	р. Інгулець, Карачунівське в-ще, питний в/з м. Кривий Ріг	379,15/-	7,86/-	2,3/-	34,1/2,3	0,27	0,05/-	0,39/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,006/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,06/-	<0,0005/ -	0,01/-
22	р. Інгулець, вище впадіння балки Грушоватої	556,14/1,1	7,46/-	3,1/-	44,7/1,5	0,23	0,08/-	0,28/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,006/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,07/-	<0,0005/ -	0,01/-
23	р. Інгулець, гирло обвідного каналу ТОВ "Терра Консалтинг"	499,56/-	8,19/-	2,0/-	44,8/1,5	0,78	0,07/-	0,13/-	<0,02 5	<0,00 5/-	0,009/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,10/-	<0,0005/ -	0,20/-
24	р. Інгулець, с. Андріївка	575,74/1,2	7,82/-	4,0/-	52,5/1,7	0,22	0,08/-	0,17/-	<0,02 5	0,006/ -	0,006/ -	<0,05/ -	<0,01/ -	<0,01/ -	0,06/-	<0,0005/ -	0,01/-

Таблиця 15.5.7.1. Узагальнена інформація щодо фізико-хімічних показників поверхневих вод за 2014 рік (за даними Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології)

р. Самара – м. Новомосковськ (1 км вище міста)		
№ з/п	Назва речовини	Фактична концентрація , мг/дм ³ (інтервал значень за 2014 рік)
1	Азот амонійний	0,27-0,95
2	Азот нітратний	0,05
3	Азот нітритний	0,017-0,038
4	АСПАР	0,05
5	БСК5	1,9-2,6
6	Гідрокарбонати	247-387
7	Двоокис вуглецю	0-7,2
8	Завислі речовини	21,2-25,3
9	Залізо загальне	0,14-0,28
10	Запах	0
11	Кремній	2-3,9
12	Кальцій	198-200
13	Кисень	10-14
14	Кольоровість	24-38
15	Магній	204-227
16	Марганець	0,029-0,063
17	Мідь	0,0044
18	Мінералізація	2910-3240
19	насичення киснем, %	113-115
20	Натрій	470-531
21	Прозорість	31
22	РН	7,82
23	Сульфати	1230-1370
24	Сума азотних сполук	0,358-1,017
25	Твердість	26,73-28,59
26	Феноли	0,002
27	Фосфати	0,243-0,250
28	Фосфор	0,312-0,372
29	Хлориди	531-563
30	Хром +6	0,003
31	ХСК	28,1
32	Цинк	0,015-0,030

р. Самара – м. Новомосковськ (6 км нижче міста)		
№ з/п	Назва речовини	Фактична концентрація , мг/дм ³ (інтервал значень за 2014 рік)
1	Азот амонійний	0,33-1,18
2	Азот нітратний	0,07
3	Азот нітритний	0,029-0,047
4	АСПАР	0,07
5	БСК5	3,2-5,6
6	Гідрокарбонати	287-394
7	Двоокис вуглецю	7,1
8	Завислі речовини	23,3-26,6
9	Залізо загальне	0,16-0,27
10	Запах	0
11	Кремній	2,2-3,9
12	Кальцій	207-215
13	Кисень	9,8-13,6
14	Кольоровість	27-40
15	Магній	209-228
16	Марганець	0,036-0,054
17	Мідь	0,0036
18	Мінералізація	3380-3400
19	насичення киснем, %	105-114
20	Натрій	578-603
21	Прозорість	30-31
22	РН	7,82
23	Сульфати	1410-1470
24	Сума азотних сполук	0,447-1,279
25	Твердість	27,9-29,11
26	Феноли	0,003
27	Фосфати	0,247-0,268
28	Фосфор	0,362-0,413
29	Хлориди	584-593
30	Хром +6	0,003
31	ХСК	30,1
32	Цинк	0,017-0,030

Продовження таблиці 15.5.7.1.

р. Вовча – м. Павлоград (1 км вище міста)		
№ з/п	Назва речовини	Фактична концентрація , мг/дм ³ (інтервал значень за 2014 рік)
1	Азот амонійний	0,30-1,16
2	Азот нітратний	0,06-0,08
3	Азот нітритний	0,022-0,029
4	АСПАР	0,04
5	БСК5	5,2-5,7
6	Гідрокарбонати	302-366
7	Двоокис вуглецю	6,3
8	Завислі речовини	19,6-27,1
9	Залізо загальне	0,14-0,27
10	Запах	0
11	Кремній	1,8-4,2
12	Кальцій	219-224
13	Кисень	12,9-13,9
14	Кольоровість	27-41
15	Магній	212-216
16	Марганець	0,052-0,065
17	Мідь	0,004
18	Мінералізація	2980-3390
19	насичення киснем, %	109-154
20	Натрій	462-577
21	Прозорість	27-31
22	РН	7,82
23	Сульфати	1170-1440
24	Сума азотних сполук	0,409-1,242
25	Твердість	28,34-28,91
26	Феноли	0,002
27	Фосфати	0,219-0,250
28	Фосфор	0,302-0,332
29	Хлориди	568-619
30	Хром +6	0,003
31	ХСК	27,1
32	Цинк	0,013-0,032

р. Вовча – м. Павлоград (1 км нижче міста)		
№ з/п	Назва речовини	Фактична концентрація , мг/дм ³ (інтервал значень за 2014 рік)
1	Азот амонійний	0,37-1,76
2	Азот нітратний	0,08-0,12
3	Азот нітритний	0,033-0,037
4	АСПАР	0,06
5	БСК5	5,4-7,9
6	Гідрокарбонати	320-378
7	Двоокис вуглецю	0-6,5
8	Завислі речовини	20,4-28,0
9	Залізо загальне	0,17-0,29
10	Запах	0
11	Кремній	2,1-4,4
12	Кальцій	233-238
13	Кисень	13,2-13,8
14	Кольоровість	32-41
15	Магній	205-219
16	Марганець	0,061-0,064
17	Мідь	0,0028
18	Мінералізація	3100-3730
19	насичення киснем, %	103-160
20	Натрій	493-682
21	Прозорість	26-30
22	РН	7,62-7,82
23	Сульфати	1200-1590
24	Сума азотних сполук	0,527-1,873
25	Твердість	28,78-29,66
26	Феноли	0,002
27	Фосфати	0,250-0,264
28	Фосфор	0,328-0,392
29	Хлориди	628-647
30	Хром +6	0,004
31	ХСК	29,1
32	Цинк	0,018-0,028

Продовження таблиці 15.5.7.1.

р. Інгулець – м. Кривий Ріг (1 км вище міста)		
№ з/п	Назва речовини	Фактична концентрація, мг/дм ³ (інтервал значень за 2014 рік)
1	Азот амонійний	0,27-0,96
2	Азот нітратний	0,12-0,40
3	Азот нітритний	0,025-0,051
4	Біохімічне споживання кисню	2,3-5,8
5	Водневий показник (рН)	8,3-8,4
6	Гідрокарбонати	64-195
7	Двоокис вуглецю	0
8	Завислі речовини	2,5-4,0
9	Запах	0
10	Кальцій (кальція фосфат)	52,1-140,0
11	Кисень	8,2-9,0
12	Кольоровість	41-43
13	Кремній	2,0-3,0
14	Окисл. біхроматне	24-28
15	Прозорість	24-27
16	Сірководень	0
17	СПАВ	0,02-0,03
18	Сульфати	125-307
19	Твердість	4,1-11,2
20	Феноли	0,002-0,003
21	Фосфати	0,028-0,048
22	Фосфор	0,06-0,097
23	Хлориди	81,7-135
24	Хром +6	0,002-0,004

р. Інгулець – м. Кривий Ріг (1 км нижче міста)		
№ з/п	Назва речовини	Фактична концентрація, мг/дм ³ (інтервал значень за 2014 рік)
1	Азот амонійний	0,4-2,05
2	Азот нітратний	0,2-1,35
3	Азот нітритний	0,044-0,160
4	Біохімічне споживання кисню	3,0-5,2
5	Водневий показник (рН)	8,15-8,55
6	Гідрокарбонати	85,4-207
7	Двоокис вуглецю	0,66-2,18
8	Завислі речовини	4,5-6,0
9	Запах	0-1
10	Кальцій (кальція фосфат)	73-306
11	Кисень	7,8-8,5
12	Кольоровість	42-44
13	Кремній	2,3-3,78
14	Окисл. біхроматне	24-28
15	Прозорість	24-26
16	Сірководень	0
17	СПАВ	0,02-0,04
18	Сульфати	211-384
19	Твердість	9,3-18,3
20	Феноли	0,002-0,004
21	Фосфати	0,037-0,051
22	Фосфор	0,072-0,104
23	Хлориди	181-596
24	Хром +6	0,003-0,004

Продовження таблиці 15.5.7.1.

р. Солоня – с. Новопавлівка		
№ з/п	Назва речовини	Фактична концентрація, мг/дм ³ (інтервал значень за 2014 рік)
1	Азот амонійний	0,29-0,38
2	Азот нітратний	0,05-0,41
3	Азот нітритний	0,021-0,044
4	АСПАР	0,06
5	БСК5	0,38-3,55
6	Гідрокарбонати	308-387
7	Двоокис вуглецю	0-15,9
8	Завислі речовини	16,9-25,8
9	Запах	0
10	Кремній	1,1-3,0
11	Кальцій	130-369
12	Кисень	11,5-15,5
13	Кольоровість	23-42
14	Магній	157-270
15	Мінералізація	3520-4380
16	насичення киснем, %	84-126
17	Натрій	600-893
18	Прозорість	30-31
19	РН	7,65-8,22
20	Сульфати	1610-1990
21	Сума азотних сполук	0,459-0,761
22	Твердість	27,86-34,9
23	Феноли	0,003-0,005
24	Фосфати	0,15-0,226
25	Фосфор	0,276-0,46
26	Хлориди	448-686
27	Хром +6	0,002-0,004
28	ХСК	30-32,3

р. Вовча – с. Васильківка		
№ з/п	Назва речовини	Фактична концентрація, мг/дм ³ (інтервал значень за 2014 рік)
1	Азот амонійний	0,36-0,91
2	Азот нітратний	0,09-0,42
3	Азот нітритний	0,020-0,041
4	АСПАР	0,05-0,06
5	БСК5	1,74-9,34
6	Гідрокарбонати	238-372
7	Двоокис вуглецю	6,8-18,5
8	Завислі речовини	19,6-27,5
9	Залізо загальне	0,06-0,24
10	Запах	0
11	Кремній	1,8-3,8
12	Кальцій	209-298
13	Кисень	11,7-15,8
14	Кольоровість	15-40
15	Магній	127-226
16	Марганець	0,026-0,075
17	Мідь	0,0016-0,0044
18	Мінералізація	2880-3880
19	насичення киснем, %	91-142
20	Натрій	404-857
21	Прозорість	29-31
22	РН	7,82
23	Сульфати	1280-1602
24	Сума азотних сполук	0,487-1,261
25	Твердість	24,48-29,21
26	Феноли	0,003-0,004
27	Фосфати	0,143-0,328
28	Фосфор	0,276-0,342
29	Хлориди	518-604
30	Хром +6	0,002-0,004
31	ХСК	24-32,1
32	Цинк	0,007-0,041

Продовження таблиці 15.5.7.1.

р. Оріль – смт. Царичанка		
№ з/п	Назва речовини	Фактична концентрація , мг/дм ³ (інтервал значень за 2014 рік)
1	Азот амонійний	0,32-0,66
2	Азот нітратний	0,08-0,32
3	Азот нітритний	0,023-0,046
4	АСПАР	0,04-0,07
5	БСК5	2,10-2,90
6	Гідрокарбонати	369-467
7	Двоокис вуглецю	7,9-21,6
8	Завислі речовини	16,4-25,2
9	Запах	0
10	Кремній	2,7-3,7
11	Кальцій	121-141
12	Кисень	8,52-13,3
13	Кольоровість	36-54
14	Магній	34,4-130
15	Мінералізація	1350-1590
16	насичення киснем,%	58-117
17	Натрій	803,-267
18	Прозорість	28-31
19	РН	7,42
20	Сульфати	403-609
21	Сума азотних сполук	0,502-0,976
22	Твердість	8,88-12,14
23	Феноли	0,002-0,005
24	Фосфати	0,106-0,215
25	Фосфор	0,212-0,383
26	Хлориди	123-238
27	Хром +6	1-4
28	ХСК	29,9-34,9

15.7. Економічні засади природокористування

15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності

На виконання вимог пункту 12 статті 326 Податкового кодексу України щоквартально надається перелік водокористувачів, яким видано дозволи на спеціальне водокористування до Державної податкової інспекції у Дніпропетровській області. Ліміти забору та використання води згідно із статтями 1, 49 Водного кодексу України та статтею 327 Податкового кодексу України встановлюються у дозволі на спеціальне водокористування.

З метою забезпечення дії економічного механізму природоохоронної діяльності, згідно з Податковим кодексом України (із змінами) підготовлено до Державної податкової адміністрації в Дніпропетровській області переліки підприємств, установ, організацій, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності, яким в установленому порядку видано дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Впродовж 2014 року здійснювалось управління в галузі охорони довкілля із застосуванням економічного механізму забезпечення охорони атмосферного повітря, поверхневих вод, надр та заповідних територій.

15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі

У 2014 році в області реалізовувались заходи 10 регіональних програм екологічного напрямку. Інформація щодо реалізації екологічних програм за 2014 рік наведена в табл. 15.7.2.1.

У 2014 році за спеціальне використання природних ресурсів до бюджетів усіх рівнів надійшло 3,8 млн грн.

Дані щодо платежів по ресурсах наведено в табл. 15.7.2.2; інформація щодо надходження та використання коштів місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища наведена в табл. 15.7.2.3; 15.7.2.4.

У 2014 році на виконання природоохоронних заходів за рахунок надходжень до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища спрямовано 204,7 млн грн, з них за рахунок коштів, які надходять до обласного фонду охорони навколишнього природного середовища – 72,2 млн грн.

Станом на 01.01.2015 на рахунках місцевих бюджетів обліковуються залишки коштів, що надходять до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, у сумі 388,1млн грн.

Таблиця 15.7.2.1. Інформація щодо реалізації екологічних програм за 2014 рік

№ з/п	Програми	Ким прийнята	№ та дата прийняття	Кількість виділених коштів у звітному році за програмою всього		
				виділено, тис. грн.	Фактично профінансовано, тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7
1	Регіональна програма розвитку водного господарства у Дніпропетровській області (із змінами)	Обласна рада	від 17.11.2003 № 243-11/XXIV	42849,605	14046,302	33,0
2	Регіональна програма ліквідації наслідків підтоплення територій в містах і селищах Дніпропетровської області (із змінами)	Обласна рада	від 18.07.2003 № 184-9/XXIV	7366,381	4845,039	66,0
3	Програма охорони навколишнього середовища Дніпропетровської області на 2005–2015 роки (із змінами)	Обласна рада	від 24.12.2004 № 495-24/IV	5899,456	38592,194	65,0
4	Обласна комплексна програма поводження з відходами на 2006-2015 роки (із змінами)	Обласна рада	від 16.11.2001 № 485-18/XXIII, від 22.03.2006 № 767-33/IV	2855,699	220,0	8,0
5	Програма формування та розвитку національної екологічної мережі Дніпропетровської області на 2006-2015 роки (із змінами)	Обласна рада	від 22.03.2006 № 768-33/IV	—	-	-
6	Програма моніторингу довкілля Дніпропетровської області (із змінами)	Обласна рада	від 04.12.2007 № 294-13/V	-	-	-
7	Програма “Ліси Дніпропетровщини” на 2010 – 2015 роки (із змінами)	Обласна рада	від 29.04.2011 № 109-6/VI	5500,0	-	-
8	Програма поліпшення екологічного стану Дніпропетровської області за рахунок зменшення забруднення довкілля основними підприємствами-забруднювачами на 2007 – 2015 роки (із змінами)	Обласна рада	від 04.12.2007 № 295-13/V	831597,89	1395424,426	167,8
9	Довгострокова програма по вирішенню екологічних проблем Кривбасу та поліпшенню стану навколишнього природного середовища на 2011 – 2022 роки (із змінами)*	Обласна рада	від 29.04.2011 № 110-6/VI	647718,5	1104,4	170,5

№ з/п	Програми	Ким прийнята	№ та дата прийняття	Кількість виділених коштів у звітному році за програмою всього		
				виділено, тис. грн.	Фактично профінансовано, тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7
10	Регіональна цільова Програма використання порушених земель гірничодобувних підприємств у якості елементів екологічної мережі Криворізького залізничного та Нікопольського марганцеворудного басейнів на 2010 – 2014 роки (із змінами)	Обласна рада	від 22.09.2010 № 782-27/V	-	-	-

* фінансування програми здійснюється в рамках реалізації інших регіональних програм:

на реалізацію програмних заходів усього направлено 1104,4 млн грн або 170,5 % від передбачених календарним планом обсягів, з них:

- власних коштів підприємств – 1074,2 млн грн (станом на 01.12.2014),
- бюджетних коштів – 30,2 млн грн, у тому числі: обласного бюджету – 16,4 млн грн та міського фонду охорони навколишнього природного середовища – майже 13,8 млн грн.

Таблиця 15.7.2.2. Надходження платежів за використання природних ресурсів, тис. грн.

Податкові надходження	Фактичні надходження за 2014 рік до бюджетів:		
	Державного	обласного	місцевих
Збори та плата за спеціальне використання природних ресурсів:			
Плата за спеціальне використання лісових ресурсів			738,0
Збір на спеціальне користування водними ресурсами	92 636,0	92 636,0	- 0,8
Платежі за користування надрами	980 226,9	730 393,7	5 319,8
Плата за землю			1 913 517,9
Плата за спеціальне використання рибних та інших ресурсів		67,2	
Усього	1 072 862,9	823 096,9	1 919 574,9

Таблиця 15.7.2.3. Надходження та використання коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища, тис. грн.

	2014р.
Залишок коштів на початок звітної періоду	69603,3
Надійшло коштів у звітному періоді - всього	72292,8
залишок коштів на кінець звітної періоду	69669,2
Витрачено коштів - всього	72226,9
% використання коштів (дані пункту 4 поділити на ((дані п.1 + дані п.2)x100))	50,9

Таблиця 15.7.2.4. Надходження та використання грошових коштів місцевих (село, селище, місто) фондів охорони навколишнього природного середовища, тис. грн.

	2014 рік
Залишок коштів на початок звітного періоду	259952,4
Надійшло коштів у звітному періоді – всього	190890,7
у тому числі за рахунок коштів субвенції з обласного бюджету бюджетам міст та районів на природоохоронні заходи	9126,3
Залишок коштів на кінець звітного періоду	318410,9
Витрачено коштів – всього	132432,2
% використання коштів (дані пункту 4 поділити на ((дані п.1 + дані п.2)х100))	29,4

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони довкілля, екологічної безпеки та раціонального природокористування

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів від 02.07.1998 № 999 Держекоінспекцією протягом 2014 року надано 49 сертифікатів екологічного контролю експортних партій брухту чорних металів загальною вагою 131660,3 т. згідно із вимогами.

У 2014 році видано підприємствам та організаціям Дніпропетровської області:

- дозволів на викид забруднюючих речовин у атмосферне повітря – 1187;
- дозволів на спецводокористування – 209;
- затверджено проектів нормативів ГДС – 27;
- затверджено паспортів місць видалення відходів – 6;
- погоджено проектів питомих балансових норм водоспоживання – 50;
- дозволів на розміщення відходів – 40.

У 2014 році видача документів дозвільного характеру у сфері поводження з відходами була призупинена у зв'язку із набранням чинності Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру” від 09.04.2014 № 1193-VII, в наслідок якого відбулися зміни в низці законодавчих актів стосовно видачі документів дозвільного характеру у сфері поводження з відходами.

15.9. Дозвільна діяльність у сфері природокористування

Відповідно до статті 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря” викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можуть здійснюватися після отримання дозволу, виданого суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до другої або третьої групи, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можуть здійснюватися на підставі дозволу, виданого суб'єкту

господарювання, об'єкт якого належить до першої групи, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Відповідно до статті 4 Закону України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” від 06.09.2005 № 2806-IV (зі змінами), (далі – Закон) суб'єкт господарювання набуває права на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності на підставі відповідного документу, наданого дозвільним органом.

Для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря суб'єкту господарювання необхідно подати на розгляд до центру дозвільно-адміністративних процедур “Єдине вікно” за адресами м. Дніпропетровськ, пр. імені Газети “Правда”, 42 та пр. Карла Маркса, 75 документи, у яких обґрунтовуються обсяги викидів у порядку, встановленому постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 302 “Про порядок затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян-суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи” (зі змінами) та відповідно до Наказу Мінприроди України від 27.06.2006 № 309 “Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел”, зареєстрованого в Мін'юсті України від 01.08.2006 за № 912/12786.

Документи, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, розробляються з урахуванням вимог “Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців”, затвердженої наказом Мінприроди України від 09.03.2006 № 108 та зареєстрованої у Міністерстві юстиції України від 29.03.2006 № 341/12215.

Протягом 2014 року розглянуто 470 матеріалів для видачі дозволів на спеціальне водокористування (СВК), з яких – видано 289 дозволів на СВК, та 181 – відмовлено; 50 – розрахунки нормативів водоспоживання та водовідведення; розглянуто – 27 проектів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти зі зворотніми водами.

У 2014 році видача документів дозвільного характеру у сфері поводження з відходами була призупинена у зв'язку із набранням чинності Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру” від 09.04.2014 № 1193-VII, в наслідок якого відбулися зміни в низці законодавчих актів стосовно видачі документів дозвільного характеру у сфері поводження з відходами.

15.10. Екологічний аудит

Відповідно до Закону України “Про екологічний аудит” обов'язковий екологічний аудит здійснюється на замовлення заінтересованих органів

виконавчої влади або органів місцевого самоврядування щодо об'єктів або видів діяльності, які становлять підвищену екологічну небезпеку, відповідно до переліку, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Враховуючи вимоги чинного законодавства України обов'язковий екологічний аудит на підприємствах області не здійснювався.

Не зважаючи на це, екологічний аудит розглядається як один з ефективних методів виявлення у діяльності підприємств невідповідностей природоохоронному законодавству та розробки рекомендацій щодо їх усунення.

Так, ТОВ НВП “Центр екологічного аудиту та чистих джерел” у 2014 році було виконано екологічний аудит таких підприємств:

Екологічний аудит шламонакопичувача в б. Ясинувата”, замовник – ПАТ “Хімдивізіон”;

Екологічний аудит ПАТ “Дніпродзержинська ТЕЦ”, замовник – Фонд державного майна України;

Екологічний аудит житлового масиву “Южний” міста Дніпропетровська.

В рамках міжнародного проекту “Підвищення безпеки промислових хвостосховищ на прикладі українських хвостосховищ” проведено екологічні аудити в балці “Ясинова” (м. Дніпродзержинськ), Домбровського кар'єру та хвостосховища виробництва калійних добрив ПАТ “Оріана” (м. Калуш, Івано-Франківська область), хвостосховища ПАТ “Червоноградська ТЕС” (Львівська область).

Необхідно й надалі продовжувати роботу з проведення екологічного аудиту для одержання незалежної оцінки впливу на довкілля основних підприємств-забруднювачів.

15.11. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Науково-технічна діяльність Інституту природокористування та екології Національної академії наук України у 2014 році була зосереджена на розробці обґрунтування методології вибору стратегії сталого розвитку техногенно-навантажених регіонів України; розробці наукових основ регіональної системи моніторингу; оцінці та прогнозуванні екологічних наслідків застосування технологій природокористування та схем розміщення гірничопромислового виробництва.

На замовлення Національної академії наук України у звітному періоді виконувались науково-дослідні теми загальнодержавного плану, результати яких мають застосовуватись на відповідних територіях всієї країни. Незалежно від найменування тем, їх головна спрямованість – забезпечення гармонізації виробництва з довкіллям, зниження техногенного тиску на природне середовище, відновлення порушених технологічними процесами територій, збереження здоров'я людей. Вони мають довгостроковий термін виконання (у середньому 4 роки), вперше в країні вирішують такі завдання і мають перспективний розвиток.

Так, в ході проведення науково-дослідної роботи на тему “Системне взаємоузгодження першочергових завдань тактики досягнення коротко-

строкових цілей переходу України до сталого розвитку (за цілями ресурсно-екологічного вектору розвитку)” вперше визначений і обґрунтований перелік і критерії досягнення таких цілей у сферах використання мінерально-ресурсної бази, водокористування, землекористування, лісокористування, збереження природних екосистем, біологічного та ландшафтного різноманіття, підтримання екосистемних функцій.

Результати роботи призначені для планування на державному і регіональному рівнях заходів за цілями ресурсно-екологічного вектору переходу до сталого розвитку територій з урахуванням соціально-економічної ситуації в країні, масштабних системних змін в економіці, існуючих екологічних вимог та обмежень.

За результатами виконання науково-дослідної роботи на тему “Дослідження напрямків та масштабів впливу поверхневих техногенних об’єктів, створених в геологічному середовищі (відвали, шламосховища, шахтні терикони тощо), на його компоненти” виконана оцінка просторового розповсюдження та інтенсивності впливу поверхневих техногенних об’єктів гірничодобувного виробництва на основні компоненти геологічного середовища із визначенням зон його найбільшої потенціальної вразливості та прогнозування можливих екологічних наслідків (збитків) від цього впливу.

Розроблені також методичні підходи до формалізованого прогнозування масштабів та зон накопичення негативних наслідків геоєкологічного впливу техногенних об’єктів, створених у геологічному середовищі гірничодобувних регіонів, які дозволяють оптимізувати вибір місць розташування тут нових екологічно-небезпечних об’єктів та оцінити уже діючі з позицій необхідності їх додаткового облаштування системами захисту.

Вищезазначені рішення пропонуються для використання науковими, проектними структурами, підприємствами гірничого профілю Донецько-Придніпровського, інших старопромислових регіонів країни.

Важливою академічною темою для інституту стала “Розробка наукових основ збалансованого функціонування складних техноекосистем та шляхи їх досягнення” (2013 – 2017 рр.). В ході виконання етапу 2014 року “Виявлення та дослідження основних наукових завдань, які постають при переведенні техноекосистем до стану сталого функціонування”, вперше визначена система завдань з подолання дефіциту ресурсів (у т.ч. водних, земельних, енергетичних, біологічних), негативних впливів на гідросферу і літосферу, біоту, запобігання деградації складних техноекосистем (опустелювання, деградація ґрунтів, руйнування рослинного покриву, втрата біорізноманіття тощо), заходів з інформаційного забезпечення (аналізи: геоінформаційний, ефективності екомоніторингу, екоінноваційної діяльності) та основні підходи до їх вирішення.

На основі розроблених блок-схем моделей речовинних потоків (на прикладі технологічних ланцюгів металургійного і хімічного виробництва, переробки побутових відходів) обґрунтовані імітаційно-модельні підходи вирішення проблеми зниження відходів, що утворюються на території міських агломерацій, порушують та забруднюють гідросферу, ґрунти та агроландшафти.

Стосовно водних екосистем: запропоновано новий інтегральний показник – гідробіогеохімічний коефіцієнт (відношення перманганатної

окиснюваності до загальної лужності), який характеризує спільність взаємодії органічних та неорганічних компонентів водного середовища, умови формування карбонатної рівноваги в природних водах різної солоності та якості.

На прикладі Самарського водосховища у Дніпропетровську доведена диференціація накопичення донних осадів у водосховищі, максимальна швидкість цього процесу у гирлах припливів, що дозволяє прогнозувати для малих річок розвиток болотних екосистем вже у найближчі 50 років.

Результати означеної теми можуть враховуватись науковцями і спеціалістами з проблем навколишнього природного середовища.

У 2014 році інститут приступив до виконання науково-дослідної роботи на тему “Оцінка впливу ерозії земель на екологічну безпеку гірничодобувних територій та розробка рекомендацій з подолання деградаційних явищ” (2014-2016 рр.).

За етапом 2014 року “Дослідження наслідків розвитку ерозії земель для навколишнього середовища в умовах гірничодобувних регіонів” визначені параметри механізмів та факторів розвитку ерозії земель та оцінка її впливу на навколишнє середовище у напрямках: енергетична складова, механізми розвитку, поширення у просторі і часі, вплив на процеси ерозії атмосферних, літосферних і гідросферних факторів.

Розглянута геосферна модель факторів впливу на основі геоінформаційного і системного аналізів, моделювання процесів. Виконана оцінка впливу ерозії на екосистеми території, господарський комплекс, здоров’я людини.

Виявлені системні зв’язки між елементами, на яких відбувається ґрунтова, геологічна та техногенна ерозія, що дозволяє оцінювати загрози екологічних збитків для території, як функцію суми площин зон прояву елементів системи. Максимальні загрози ерозії земель формуються на ділянках перекриття зон елементів системи.

Виявлення просторового збігу зон посиленої ерозії та тектонічних рухів на території Криворізько-Кременчуцького трансрегіонального тектонічного розлому свідчить про причинно-наслідковий зв’язок між поверхневими та глибинними процесами літосфери.

На відміну від визнаного механізму виникнення яружної ерозії через гідродинамічну дію поверхневого стоку, за натурними спостереженнями обґрунтовано механізм просідання за рахунок накопичення вологи у глибоких горизонтах суглинистих ґрунтів, який вимагає суттєвих змін у застосуванні протиерозійних заходів.

Заявлені результати теми ерозії мають певне значення для фахівців відповідної галузі.

Крім фундаментальних досліджень, інститут виконував замовлення підприємств області на прикладні розробки. Зокрема, для ПАТ “ПІВНГЗК” виконане наукове обґрунтування організації землекористування території рекультивації зон лійкоутворення шахт ім. Леніна і Орджонікідзе; для ПАТ “Кривбасзалізрудком” – проект рекультивації складів пустих порід на території гірничого відвалу шахти “Октябрська”; для ПАТ “МГЗК” – робочий проект гірничотехнічної та біологічної рекультивації земель Басанського

кар'єру, порушених гірничими роботами; для ТОВ “Агропромінвест” – обґрунтування експертного висновку по проекту “Будівництво звірівницької ферми з розведення норки біля с.Шульгівка Петриківського району”.

Також інститут вносив пропозиції на запити відповідних органів стосовно: своєї участі у заходах з вдосконалення проведення моніторингу довкілля та державного регулювання у сфері поводження з відходами в Україні (Указ Президента України від 18.10.2013 №572);

проекту розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції боротьби з деградацією земель та опустелюванням”;

Концепції реформування державної системи моніторингу довкілля;

проекту постанови Кабінету Міністрів України “Про запровадження процесу “Довкілля для України”.

Крім того інститутом було підготовлено та направлено матеріали до проекту рішення про екологічну ситуацію в басейні р.Оріль; про екологічний стан басейну р. Дніпро і заходи з впровадження принципів сталого розвитку в Україні; про участь інституту у виконанні цільової Програми використання порушених гірничими роботами земель і пропозиції з продовження виконання цієї програми.

Інститут і далі готовий всіляко сприяти ефективному вирішенню питань захисту і відновленню довкілля рідного краю.

15.12. Участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля

З метою сприяння захисту права кожної людини нинішнього і майбутніх поколінь жити в навколишньому середовищі, сприятливому для її здоров'я та добробуту, кожна із Сторін гарантує права на доступ до інформації, на участь громадськості в процесі прийняття рішень і на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища, у відповідності до положень Орхуської Конвенції (стаття 1 Орхуської Конвенції).

15.12.2. Діяльність громадських рад

Для створення сприятливих умов вирішення екологічних проблем на обласному рівні та для більш широкого залучення громадськості до участі у підготовці та прийнятті важливих рішень, направлених на здійснення природоохоронних заходів у 2014 році працював комітет з питань екології, аграрної політики та ефективного землекористування громадської ради при Дніпропетровській обласній державній адміністрації (далі – Комітет).

Також розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 25.04.2014 № Р-244/0/3-14 було утворено Громадську екологічну раду при Дніпропетровській обласній державній адміністрації (далі – Громадська екологічна рада).

Громадська екологічна рада є постійно діючим колегіальним виборним консультативно-дорадчим органом, утвореним для забезпечення участі інститутів громадянського суспільства в управлінні державними справами,

здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади на території області, налагодження ефективної взаємодії з громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, екологічної біологічної, генетичної та радіаційної безпеки; поводження з відходами, пестицидами і агрохімікатами, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів тощо.

Діяльність Комітету у 2014 році:

проведено виставку “Мій домашній улюбленець”, як етап традиційної щорічної обласної виставки дитячого екологічного малюнку та фотографії “Моя Земля – Мій рідний Дім”. Після підведення підсумків роботи виставки її переможці були нагороджені грамотами та цінними подарунками;

відбувся Дніпропетровський міський фестиваль дитячої екологічної творчості “Хай Планета завжди буде вільна і чиста, Первоцвіти цвітуть, як барвисте намисто”. Головна мета фестивалю – ознайомлення дітей та молоді з сучасними екологічними проблемами, надання в доступній візуальній формі варіантів їх вирішення; формування екологічної культури суспільства та розвиток дбайливого ставлення до природи; залучення дітей та підлітків до природоохоронного руху; привернення уваги органів влади до небайдужого ставлення щодо збереження природоохоронних територій;

Комітет прийняв участь у Міжнародній науково-практичній конференції “Збереження біологічного різноманіття природних та аграрних ландшафтів, розбудова заповідних територій”;

відбулось засідання круглого столу “Громадська оцінка стану довкілля”, присвячене 55 річниці створення Дніпропетровської міської організації товариства охорони природи.

На протязі звітного року члени Комітету неодноразово приймали участь у телевізійних відеоконференціях за участю керівників Міністерств України. Під час відеоконференцій відбувалися гострі дискусії з актуальних, у тому числі й екологічних проблем, нашої держави.

У 2014 році при участі активу Комітету було підготовлено та проведено шість телепередач по місцевим каналам телебачення. Також Комітет приймав участь у прес-конференціях на теми: “Місцевій владі передадуть 10 % доходу від реалізації продукції надр”, “Особливості роботи Громадської ради при Дніпропетровській облдержадміністрації в нинішніх умовах” тощо.

Важливою формою роботи Комітету у галузі екологічної освіти і виховання населення є підготовка та проведення щорічних масових природоохоронних акцій. Так, у квітні 2014 року відбулось засідання круглого столу “Довкілля-2014”. В рамках “Дня довкілля” щорічно проводяться Всеукраїнські акції “Посади своє дерево”, “Благоустрій України”, “Парк тисячоліть”, “До чистих джерел”, “Чиста Україна – Чиста Земля”, “Чисте повітря”, “Первоцвіт Дніпропетровщини” та ін. В основі загальнодержавних акцій закладена ідея виконання практичних заходів з благоустрою населених пунктів, збереження, впорядкування різних природоохоронних територій та об’єктів з одночасним формуванням принципово нових партнерських стосунків між владою і громадянами у реалізації цих заходів. Важливе значення для екологічного виховання населення, і в першу чергу молоді, має проведення масових екологічних акцій.

Після засідання круглого столу його учасникам було висаджено на території центру понад 50 саджанців клену гостролистого.

За підтримки Комітету акції до Дня довкілля стали доброю традицією в профтехосвітньому суспільстві області. Протягом місяця профтехосвітні заклади висаджували дерева, упорядковували території парків, скверів, алей, проводили обрізку дерев, кущів та живої огорожі; білили дерева; створювали нові газони і квітники; ліквідовували несанкціоновані смітники; збирали сміття на берегах рік; розчищали й упорядковували джерела; проводили інформаційно-просвітницькі заходи (конференції, семінари, круглі столи, фестивалі) з метою підвищення екологічної свідомості учнів.

Діяльність Громадської екологічної ради.

Громадською екологічною радою у 2014 році проводилась робота направлена на поліпшення екологічної обстановки в Дніпропетровському регіоні, на підвищення рівня екологічної освіти населення, виховання його екологічної свідомості і дбайливого відношення до навколишнього природного середовища.

На засіданнях Громадської Ради розглядаються найважливіші екологічні проблеми області. Серед обговорених питань:

ідентифікація найбільш цікавих з точки зору збереження біорізноманіття місць Дніпропетровської області з метою залучення експертів та ресурсів міжнародної Федерації Друзі Землі до вирішення проблеми недостатнього заповідання в межах області та ефективного забезпечення охорони зникаючих видів;

стан дотримання екологічного законодавства промисловими підприємствами області;

забруднення р. Дніпро в межах м. Дніпропетровськ скидами підприємств та побутовими скидами. Спільний контроль, моніторинг ситуації, шляхи вирішення проблеми;

екологічний моніторинг стану навколишнього середовища: цілі, задачі, проблеми створення. Створення комісії з впровадження системи моніторингу в Дніпропетровській області;

незадовільна ситуація з водопідготовки, забезпечення питною водою належної якості та очищенням госппобутових стічних вод в Дніпропетровській області. Створення комісії з розробки пропозицій по поліпшенню ситуації;

стан справ з видаленням зелених насаджень у м. Дніпропетровську. Обговорення пропозицій по оптимізації громадського контролю за процедурою оформлення дозволів на видалення та самим видаленням.

15.13. Екологічна освіта та інформування

Освіта – основа розвитку суспільства, держави та кожної особистості, запорука майбутнього України. Екологічна освіта та виховання виконують інтегративну роль у всій системі освіти та у розв'язанні проблем екологічної та техногенної безпеки.

Аналізуючи стан екологічної освіти та виховання на Дніпропетровщині, облдержадміністрація відзначає в цілому певне посилення уваги до цих питань.

У 2014 році за напрямком екологічного спрямування у системі дошкільної

освіти працювали понад 70 закладів (понад 8 тис. дітей), загальної середньої освіти – понад 30 закладів (майже 700 дітей).

У системі позашкільної освіти функціонували 15 профільних еколого-натуралістичних закладів та 1 еколого-натуралістичний відділ при Криничанському районному центрі учнівської молоді (майже 7 тис. дітей), на базі яких діяли 98 традиційних учнівських об'єднань екологічного та природоохоронного спрямування, 45 нестандартних нових гуртків екологічного профілю: еколого-естетична студія, відеолекторій “Екологія ХХІ століття”, еколого-естетичний клуб розвитку “Пізнайко”, студія екологічного дизайну, фотоекологи, екотеатр “Енержі”, юні екожурналісти, відеоклуб “Райдуга”, екочасопис, юні фотонатуралісти.

Одним з пріоритетних напрямів роботи загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів є: проведення дослідницької роботи на навчально-дослідних земельних ділянках закладів освіти, організація роботи учнівських лісництв, розвиток квітникарства, ландшафтного дизайну, озеленення закладів освіти.

Налагоджено співпрацю з природно-заповідними структурами України: Карпатським біосферним, Дніпровсько-Орільським, Канівським природними заповідниками.

Серед форм і методів діяльності гуртків: екологічні мітинги, конкурси, театралізовані виступи, випуск екологічних листівок, робота на екологічній стежці школи, екскурсії, створення “зеленого класу”, практичні роботи, виставки, уроки доброти, мислення в природі, вікторини, конкурси, експозиції творчих робіт, тижні екологічної творчості, екологічні свята, дидактичні ігри екологічного змісту, екологічні стежки, екологічні вітальні, спостереження, пошуково-дослідницька робота, участь у заходах всеукраїнського, обласного, міського та районного рівнів.

Проводяться методичні заходи для вихователів, вчителів закладів освіти з питань екологічного виховання: семінари-практикуми, конференції, конкурси, методичні виїзди.

Важливим напрямком діяльності позашкільних навчальних закладів є розробка і видання навчально-методичної літератури, екологічної періодики, банерів, плакатів природоохоронного змісту: тренінгові заходи “Ти особливий” та “Ми проти паління”; методичні розробки: “Природна спадщина Дніпропетровщини”, “Екологічне виховання та моральна культура особистості: шляхи формування”, “Виховна година “Здоров’я природи – здоров’я людини”, “Виховання екологічної культури засобами народознавства”, “Розвиток інтелектуальних та творчих здібностей в межах проекту “Здорова планета – здоровий ти” в рамках впровадження міжнародного проекту “Освіта для сталого розвитку”, “Відкритий захід “Захистимо нашу планету від екологічної катастрофи”; методичні посібники “Методика збору гербарію”, “Методичні аспекти створення екологічного музею”; плакати на електронних носіях: “Рідкісні комахи Дніпропетровської області”, “Рідкісні птахи Дніпропетровської області”, “Риби Дніпропетровської області”, “Отруйні гриби нашого краю”.

У системі закладів вищої освіти функціонують факультет біології, екології та медицини Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, навчально-науковий комплекс “Акваріум”, зоологічний

музей, віварій, гербарій, ботанічний сад, Міжнародний біосферний стаціонар ім. О.Л.Бельгарда, біостанції.

Кафедри випускають фахівців за профілем: загальної біології та водних біоресурсів; фізіології людини та тварин; фізіології та інтродукції рослин; мікробіології та вірусології; біохімії та біофізики; зоології та екології; геоботаніки; ґрунтознавства та екології; клінічної лабораторної діагностики.

Кафедра екології гірничого факультету Національного гірничого університету готує фахівців за спеціальністю “Екологія та охорона навколишнього середовища” за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавр, спеціаліст і магістр. Об’єкт діяльності фахівців – захист довкілля з його природними та антропогенними системами (біосфера, антропосфера, соціосфера); охорона і раціональне використання природних ресурсів, екологічно безпечна діяльність.

Геолого-екологічний факультет Криворізького національного університету готує фахівців за напрямками підготовки: геологія; екологія; охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування; геодезія, картографія та землеустрій.

Кафедра екології та охорони навколишнього середовища хіміко-технологічного факультету Дніпродзержинського державного технічного університету проводить підготовку бакалаврів, спеціалістів і магістрів в галузі природничих наук. Здійснює підготовку бакалаврів за напрямом “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування”; спеціалістів за спеціальністю “Екологія та охорона навколишнього середовища”; магістрів за спеціальністю “Екологія та охорона навколишнього середовища”; кандидатів наук за фахом: “Екологічна безпека”.

Кафедра інженерної екології та охорони праці Національної металургійної академії України здійснює підготовку фахівців з екології. На кафедрі функціонує аспірантура і здійснюється керівництво науковою діяльністю пошукачів з металургії чорних металів та інженерної екології. На металургійному заводі ім. Петровського працює базова науково-дослідницька лабораторія по утилізації та раціональному використанню відходів із вмістом залізу, створений філіал кафедри в Інституті проблем природокористування та екології Національної Академії Наук України.

Кафедра технології неорганічних речовин та екології Українського державного хіміко-технологічного університету проводить підготовку фахівців за трьома напрямками підготовки: хімічна технологія неорганічних речовин; хімічна технологія рідкісних розсіяних елементів та матеріалів на їх основі; екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування.

Кафедра екології та ґрунтознавства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету готує випускників за спеціальністю “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування” за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр”; за спеціальністю “Екологія та охорона навколишнього середовища”, за освітньо-кваліфікаційними рівнями “спеціаліст” та “магістр” відповідно. Основними навчальними дисциплінами є: загальна екологія (та неоекологія), ґрунтознавство,

екологічне ґрунтознавство, екологія людини, моніторинг довкілля, урбоекологія, екологічна експертиза, радіобіологія, радіоекологія, ландшафтна екологія, біорізноманіття, сільськогосподарська радіоекологія, біофізичні процеси в екологічних системах, екологія (за фахом) та інші.

Таким чином, з метою вирішення глобальних на сьогодні питань вивчення, охорони, збереження та відновлення навколишнього природного середовища, формування екологічної культури учнів та вихованців навчальних закладів створена певна система від дошкільного до вищого навчального закладу системи освіти.

15.14. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

15.14.1. Двостороннє та багатостороннє співробітництво

З кожним роком Міжнародний екологічний форум “Довкілля для України” набуває все більшого впливу на усвідомлення громадянами України, керівниками підприємств різних галузей національної економіки, комерційних структур важливості дбайливого ставлення, збереження, ефективного і раціонального використання природних ресурсів, необхідності та екологічної доцільності суворого дотримання вимог природоохоронного законодавства.

Протягом 23 – 25 квітня 2014 року у м. Києві, за підтримки Кабінету Міністрів України, відбувся Міжнародний екологічний форум “Довкілля для України”. Організаторами заходу є Міністерство екології та природних ресурсів України та Український центр Міжнародних виставок та конференцій.

Метою Міжнародного екологічного форуму “Довкілля для України” є інтеграція стратегії “зеленої” економіки в суспільно-політичне, економічне та соціальне життя України для забезпечення збалансованого (сталого) розвитку держави, співпраця органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, науки, бізнесу в розв’язанні екологічних проблем, впровадження “чистих”, ресурсо- та енергоефективних технологій в усіх галузях економіки, екологічно збалансованої системи природокористування і збереження екосистем, гарантування екологічної безпеки для здоров’я та життя населення, а також міжнародне співробітництво та розроблення рекомендацій для комплексної охорони довкілля.

В рамках Форуму проходила VII Міжнародна виставка “Довкілля 2014”, яку в 2013 році внесено до реєстру Всесвітньої асоціації виставкової індустрії (UFI) та надано статус “Захід, затверджений UFI”, що обумовлює її вихід на якісно новий рівень та долучення до списку провідних виставкових заходів світового рівня.

У роботі Форуму взяли участь представники влади, місцевого самоврядування, громадськості, провідних наукових установ, бізнесу, українських та міжнародних організацій. Протягом трьох днів було проведено ряд заходів, серед яких – виставка “Навколишнє середовище 2014” та круглий стіл “Зелена енергетика та перспективи її розвитку в Україні”.

На заходах Форуму були представлені найкращі розробки та досягнення в екологічній сфері, обговорювались головні проблеми довкілля та шляхи їх вирішення.

Щорічне проведення Міжнародного екологічного форуму “Довкілля для України” сприяє захисту і відтворенню довкілля, створенню ефективних систем гармонізації життєдіяльності суспільства у навколишньому природному середовищі тощо та презентації досягнень і можливостей у природоохоронній сфері, адже подібні заходи дають можливість обмінюватися досвідом та знайомитися з демонстраціями передових досягнень та розробок провідних фахівців у галузі охорони довкілля.

ВИСНОВКИ

Екологічні проблеми області останніми роками залишаються не вирішеними, деякі можливо віднести до загальнонаціональних екологічних проблем, і не дивно, що це є одним із важелів, який стримує розвиток конкурентоспроможності області.

За оцінкою установ НАН України за ступенем забруднення майже вся територія області відноситься до категорії дуже забрудненої, а понад третини – до надзвичайно забрудненої. Наслідком такої екологічної ситуації в області є щорічне зменшення чисельності населення: хоч народжуваність останніми роками почала збільшуватись, продовжує зростати загальна смертність та погіршується стан здоров'я населення.

З метою поліпшення екологічної ситуації в Дніпропетровській області основні напрямки природоохоронної діяльності спрямовані на:

- поліпшення екологічного стану басейну Дніпра;
- зменшення рівня забруднення атмосферного повітря;
- сприяння розв'язанню проблем поводження з відходами, насамперед з токсичними та непридатними;
- розширення площі природно-заповідного фонду, формування екологічної мережі області;
- відновлення лісів, збільшення їх площі, збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, охорона рослинного і тваринного світу та лісових екосистем;
- удосконалення системи екологічного моніторингу в області;
- покращення стану інформованості громадськості, сприяння її участі у процесі прийняття рішень з питань охорони довкілля.

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – невід'ємні умови сталого економічного та соціального розвитку. Тому в області здійснюється екологічна політика, спрямована на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, на захист життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням довкілля, на досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, на охорону, раціональне використання й відтворення природних ресурсів.

Використання природних ресурсів і пов'язане з ним відповідне навантаження на навколишнє природне середовище – це та сфера людської діяльності, яка визначає широке коло соціальних, економічних та екологічних проблем. Особливо актуальними вони є сьогодні, оскільки раціональне природокористування і збереження довкілля – ті важливі чинники, що в умовах вичерпання ресурсів і погіршення екологічного стану навколишнього природного середовища можуть сприяти запобіганню подальшій деградації середовища проживання людини, динамічному розвитку економіки і задоволенню соціальних потреб.

ДОДАТКИ

Відповідальні виконавці розділів доповіді про стан навколишнього природного середовища в Дніпропетровській області за 2014 рік

<i>№ з/п</i>	<i>Назва розділу</i>	<i>Відповідальні</i>
	Вступне слово	Березань С.С. – начальник відділу екологічного моніторингу та природоохоронних програм департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 32 61
1.	Загальні відомості	п.1.1. Березань С.С. – начальник відділу екологічного моніторингу та природоохоронних програм департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 32 61 п.1.2. Шевцов В.В.– завідувач сектору природно-заповідної справи департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 22 81; п.1.2. Гарасимюк А.Ю. – виконуюча обов’язки начальника відділу екологічної безпеки департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 32 76; п.1.2. Десна О.А. – начальник відділу водних ресурсів департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61 п.1.2. Мальцева О.В. – заступник начальника управління атмосферного повітря, екологічного моніторингу та природоохоронних програм - начальник відділу атмосферного повітря департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 32 81
2.	Атмосферне повітря	Мальцева О.В. – заступник начальника управління атмосферного повітря, екологічного моніторингу та природоохоронних програм - начальник відділу атмосферного повітря департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 32 81; Головне управління статистики у Дніпропетровській області; Дніпропетровський регіональний центр з гідрометеорології
3.	Зміна клімату	Мальцева О.В. – заступник начальника управління атмосферного повітря, екологічного моніторингу та природоохоронних програм - начальник відділу атмосферного повітря департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 32 81

<i>№ з/п</i>	<i>Назва розділу</i>	<i>Відповідальні</i>
4.	Водні ресурси	Десна О.А. – начальник відділу водних ресурсів департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел (0562) 46 41 46 Головне управління Держсанепідслужби у Дніпропетровській області; ДУ “Дніпропетровський обласний лабораторний центр Держсанепідслужби України” Дніпропетровське обласне управління водних ресурсів
5.	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного форму та формування національної екологічної мережі	Шевцов В.В.- завідувач сектору природно-заповідної справи департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61; Кликавка М.А. – виконуюча обов’язки начальника відділу природних ресурсів департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61 ДНВП “ГЕОІНФОРМ України” Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
6.	Земельні ресурси і ґрунти	Большунов В.В. – заступник начальника управління - начальник відділу земельних відносин, біорізноманіття та містобудівної діяльності департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61 Головне управління Держземагентства у Дніпропетровській області
7.	Надра	Кликавка М.А. – виконуюча обов’язки начальника відділу природних ресурсів департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61; Десна О.А. – начальник відділу водних ресурсів департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел (0562) 46 41 61
8.	Відходи	Гарасимюк А.Ю. – виконуюча обов’язки начальника відділу екологічної безпеки департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61 Головне управління статистики у Дніпропетровській області;
9.	Екологічна безпека	п. 9.3. Гарасимюк А.Ю. – виконуюча обов’язки начальника відділу екологічної безпеки департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61; Державна екологічна інспекція у Дніпропетровській області

<i>№ з/п</i>	<i>Назва розділу</i>	<i>Відповідальні</i>
10.	Промисловість та її вплив на довкілля	Березань С.С. – начальник відділу екологічного моніторингу та природоохоронних програм департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61; Департамент промисловості облдержадміністрації; Головне управління статистики у Дніпропетровській області
11.	Сільське господарство та його вплив на довкілля	Березань С.С. – начальник відділу екологічного моніторингу та природоохоронних програм департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61; Департамент агро-промислового комплексу, розвитку сільських територій та ринкового середовища облдержадміністрації
12.	Енергетика та її вплив на довкілля	Березань С.С. – начальник відділу екологічного моніторингу та природоохоронних програм департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61; Головне управління статистики у Дніпропетровській області; Управління паливно-енергетичного комплексу та енергозбереження облдержадміністрації
13.	Транспорт та його вплив на довкілля	Березань С.С. – начальник відділу екологічного моніторингу та природоохоронних програм департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61; Мальцева О.В. – заступник начальника управління атмосферного повітря, екологічного моніторингу та природоохоронних програм - начальник відділу атмосферного повітря департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61; Управління інфраструктури облдержадміністрації Головне управління статистики у Дніпропетровській області
14	Збалансоване виробництво та споживання	п. 14.1. Десна О.А. – начальник відділу водних ресурсів департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61; п. п. 14.2, 14.3, 14.4 Березань С.С. – начальник відділу екологічного моніторингу та природоохоронних програм департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61

<i>№ з/п</i>	<i>Назва розділу</i>	<i>Відповідальні</i>
15	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	п.15.1, 15.2., 15.3., 15.4. Березань С.С. – начальник відділу екологічного моніторингу та природоохоронних програм департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61; п.15.8, 15.9. Шевцов В.В.- завідувач сектору природно-заповідної справи департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 22 81; п.15.8, 15.9. Гарасимюк А.Ю. – виконуюча обов’язки начальника відділу екологічної безпеки департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 32 76; п.15.5, п.15.6, п.15.8, 15.9. Десна О.А. – начальник відділу водних ресурсів департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61; п.15.5, п.15.8, 15.9. Мальцева О.В. – заступник начальника управління атмосферного повітря, екологічного моніторингу та природоохоронних програм - начальник відділу атмосферного повітря департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 32 81; п.15.5, п.15.8, 15.9. Большунов В.В. – заступник начальника управління - начальник відділу земельних відносин, біорізноманіття та містобудівної діяльності департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61; п.15.2 (15.12.1, 15.12.2), п. 15.3. Московка І.Ю. – начальник відділу організаційної та кадрової роботи, тел. (0562) 46 41 61 Департамент фінансів облдержадміністрації; Департамент економічного розвитку облдержадміністрації; Департамент освіти і науки облдержадміністрації Дніпропетровський регіональний центр з гідрометеорології; НВП “Центр екологічного аудиту”; Дніпропетровське обласне управління водних ресурсів; Інститут проблем природокористування та екології НАН України
16	Висновки і пропозиції	Березань С.С. – начальник відділу екологічного моніторингу та природоохоронних програм департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61
17	Додатки	Березань С.С. – начальник відділу екологічного моніторингу та природоохоронних програм департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. (0562) 46 41 61

**Регіональна доповідь “Про стан навколишнього природного середовища
Дніпропетровської області в 2014 році” підготовлена за участю:**

департаменту промисловості облдержадміністрації;
департамент агро-промислового комплексу, розвитку сільських територій
та ринкового середовища облдержадміністрації;
департаменту освіти і науки облдержадміністрації;
управління інфраструктури облдержадміністрації;
департаменту фінансів облдержадміністрації;
управління зовнішньоекономічної діяльності облдержадміністрації;
управління паливно-енергетичного комплексу та енергозбереження
облдержадміністрації;
департамент економічного розвитку облдержадміністрації;
державної екологічної інспекції у Дніпропетровській області;
головного управління Держсанепідслужби у Дніпропетровській області;
ДУ “Дніпропетровський обласний лабораторний центр Держсанепідслужби
України”;
Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології;
Дніпропетровського обласного управління водних ресурсів;
Головне управління державної служби України з надзвичайних ситуацій у
Дніпропетровській області
ДНВП “ГЕОІНФОРМ України”;
Головного управління статистики у Дніпропетровській області;
Головного управління Держземагентства у Дніпропетровській області;
Інституту проблем природокористування та екології НАН України;
Центральної державної інспекції з ядерної та радіаційної безпеки;
Дніпропетровського національного університету ім. Олеса Гончара;
КП “Південукргеологія”;
НВП “Центр екологічного аудиту”.

ЗМІСТ

Вступне слово	2
1. Загальні відомості	3
1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території	3
1.2. Соціальний та економічний розвиток країни	4
2. Атмосферне повітря	5
2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	5
2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами	5
2.1.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах Дніпропетровської області	5
2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за галузями економіки)	11
2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря	12
2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах	12
2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря	13
2.5. Використання озоноруйнівних речовин та їх вплив на довкілля	14
2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	14
2.7. Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря	14
3. Зміна клімату	16
3.1. Тенденції зміни клімату	16
3.2. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів	16
3.3. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	16
4. Водні ресурси	18
4.1. Водні ресурси та їх використання	18
4.1.1. Загальна характеристика	18
4.1.2. Водозабезпеченість територій та регіонів	18
4.1.3. Водокористування та водовідведення	19
4.2. Забруднення поверхневих вод	20
4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	20
4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів	24
4.3. Якість поверхневих вод	27
4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками	35

4.3.2. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію	35
4.3.3. Радіаційний стан поверхневих вод	37
4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення	38
4.5. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів	40
5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	41
5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі	41
5.1.1. Загальна характеристика	41
5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	41
5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	45
5.1.4. Формування національної екомережі	46
5.1.5. Безпека та поводження з генетично модифікованими організмами	46
5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу	47
5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу	47
5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів	49
5.2.3. Стан використання природних недревних рослинних ресурсів	53
5.2.4. Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	53
5.2.5. Адвентивні види рослин	77
5.2.6. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень	78
5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду	79
5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу	79
5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу	79
5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарств	80
5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	82
5.3.4. Інвазивні види тварин	108
5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу	109
5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	112
5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	114

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення	117
5.5. Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон	117
5.6. Туризм	117
6. Земельні ресурси та ґрунти	119
6.1. Структура та стан земель	119
6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь	119
6.1.2. Стан ґрунтів	120
6.1.3. Деградація земель	120
6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	121
6.3. Охорона земель	122
7. Надра	123
7.1. Мінерально-сировинна база	123
7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази	123
7.2. Система моніторингу геологічного середовища	129
7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість	129
7.2.2. Екзогенні геологічні процеси	131
7.3. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр	133
8. Відходи	135
8.1. Структура утворення та накопичення відходів	135
8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	136
8.3. Транскордонне перевезення відходів	139
8.4. Державне регулювання в сфері поведження з відходами	140
9. Екологічна безпека	142
9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки	142
9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку	147
9.3. Радіаційна безпека	147
9.3.1. Стан радіаційного забруднення території	147
9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами	151
10. Промисловість та її вплив на довкілля	157
10.1. Структура та обсяги промислового виробництва	157
10.2. Вплив на довкілля	160
10.2.1. Гірничодобувна промисловість	160
10.2.2. Металургійна промисловість	161
10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість	162

10.2.4. Харчова промисловість	163
10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва	164
11. Сільське господарство та його вплив на довкілля	167
11.1. Тенденції розвитку сільського господарства	167
11.2. Вплив на довкілля	168
11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	168
11.2.2. Використання пестицидів	169
11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель	169
11.2.4. Тенденції в тваринництві	171
11.3. Органічне сільське господарство	172
13. Енергетика та її вплив на довкілля	173
12.1. Структура виробництва та використання енергії	173
12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	174
12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля	176
12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики	178
14. Транспорт та його вплив на довкілля	179
13.1. Транспортна мережа Дніпропетровської області	179
13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень	179
13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів	181
13.2. Вплив транспорту на довкілля	182
13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля	182
14. Збалансоване виробництво та споживання	184
14.1. Тенденції та характеристика споживання	184
14.2. Структурна перебудова та екологізація економіки	185
14.3. Впровадження елементів “більш чистого виробництва” в Дніпропетровській області	189
14.4. Ефективність використання природних ресурсів	190
15. Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	193
15.1. Національна та регіональна екологічна політика Дніпропетровської області	193
15.2. Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки	198
15.3. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства	199
15.4. Виконання державних цільових екологічних програм	211

15.5. Моніторинг навколишнього природного середовища	214
15.6. Державна екологічна експертиза проектної документації	224
15.7. Економічні засади природокористування	235
15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності	235
15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі	235
15.8. Технічне регулювання у сфері охорони довкілля, екологічної безпеки та раціонального природокористування	238
15.9. Дозвільна діяльність у сфері природокористування	238
15.10. Екологічний аудит	239
15.11. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля	240
15.12. Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля	243
15.12.1. Діяльність громадських рад	243
15.13. Екологічна освіта та інформування	245
15.14. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля	248
15.14.1. Двостороннє та багатостороннє співробітництво	248
Висновки	250
Додатки	251